

T.C.

İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

DİN HİZMETLERİNDE İLETİŞİM VE TEBLİĞ ANABİLİM DALI

DİN HİZMETLERİNDE İLETİŞİM VE TEBLİĞ BİLİM DALI

BİR VÂİZ VE DAVETÇİ OLARAK TAHİR
BÜYÜKKÖRÜKÇÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Emine OĞUL

İstanbul

Ocak-2024

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
DİN HİZMETLERİNDE İLETİŞİM VE TEBLİĞ ANABİLİMDALI
DİN HİZMETLERİNDE İLETİŞİM VE TEBLİĞ BİLİMDALI

BİR VÂİZ VE DAVETÇİ OLARAK TAHİR BÜYÜKKÖRÜKÇÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Emine OĞUL

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Adem ERGÜL

İstanbul
Ocak-2024

TEZ ONAY SAYFASI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Din Hizmetlerinde İletişim ve Tebliğ Anabilim Dalı, Din Hizmetlerinde İletişim ve Tebliğ Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Adem ERGÜL

.....

Üye: Prof. Dr. Recep CİCİ

.....

Üye: Prof. Dr. Ömer ÇELİK

.....

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Erhan İÇENER
Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMLERİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “**Bir Vâiz ve Davetçi Olarak Tahir Büyükkörükçü**” adlı çalışmanın, öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte, bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlâk ve geleneksel çerçevede elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenler olduğunu beyan ederim.

Emine OĞUL

ÖNSÖZ

İnsanoğlu sosyal bir varlıktır. Hayatını belli bir düzen içinde sürdürmek, mutlu ve huzurlu yaşamak için güvendiği kaynaklardan doğru bilgiye ulaşmak ister ve bir arayış içerisine girer. Hayata dair bilgileri güvenebileceği insanlardan ve kurumlardan öğrenmeye çalışır. Bütün insanlığın her iki dünyada iyilik ve güzelliklerle, huzur ve saadetle yaşamasını isteyen Yüce Rabb’imiz, peygamberleri vasıtasıyla böyle bir hayatın ölçülerini açıklamıştır.

Hız. Peygamber’den (s.a.v.) günümüze kadar insanlara İslâm’ı tebliğ ve onları irşad etmek için din âlimleri ve ârifleri var olagelmıştır. Bunlar kimi zaman ders vererek kimi zaman sohbetler ve konferanslar yoluyla kimi zaman da vaaz ve nasihatler vesilesiyle toplumu hem bilgilendirmişler hem de irşad etmişlerdir. Ülkemizde özellikle vâizlik müessesesi Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı olarak devam ettirilmektedir. Tanıyanları ve sevenleri tarafından “Sultânü’l-Vâizîn” diye anılan yirminci yüzyılın ismi gönüllerde yer etmiş vâizlerinden birisi de Tahir Büyükkörükçü olmuştur.

Bu çalışmada, Tahir Büyükkörükçü’nün hayatı, irşadı ve özellikle vâizlik ve davetçi yönü üzerinde önemle durulmuş ve onun etkili bir vâiz olmasının sebepleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede Tahir Büyükkörükçü’nün hayatı farklı açılardan incelenerek kendine özgü usul ve üslubu, onu farklı kılan yönleri, iletişim becerileri, vâizlik ve davet yöntemleri detaylı bir şekilde incelenmeye çalışılmıştır. Bu tespitler yapılırken Tahir Büyükkörükçü hakkında yazılanlar incelenmiş ve kendisini yakından tanıyanların şehadetlerine başvurulmuştur.

Çalışma, giriş ve üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; araştırmanın önemi, amacı, sınırları, yöntemi ve kaynaklarından bahsedilmiştir. İkinci bölümde, Tahir Büyükkörükçü’nün hayatı, şahsiyeti, zahirî ve mânevî eğitimi ve eserleri üzerinde durulmuştur. Yine bu bölümde, çalışma hayatına yer verilmiş, yaşadığı dönemin siyasî ve sosyal durumuna dikkat çekilmiştir. Üçüncü bölümde de esas konu olan Tahir Büyükkörükçü’nün vâizliği ve davetçiliği üzerinde çok yönlü olarak durulmuştur. Sonuç bölümünde ise araştırma neticesinde elde edilen bulguların genel bir değerlendirilmesi yapılarak belli başlı sonuçlara dikkat çekilmiştir.

Araştırmalarım sırasında her zaman destek ve yardımlarını gördüğüm tez danışmanım Dr. Öğretim Üyesi Adem ERGÜL hocama; bilgi toplama sürecinde büyük katkılarına şahit olduğum ve mânevî desteklerini sürekli hissettiğim Tahir BÜYÜKKÖRÜKÇÜ'nün muhterem oğlu Dr. Abdurrahman BÜYÜKKÖRÜKÇÜ hocamıza; ses kayıtları, muhtelif kitap, makale, belge ve bilgileri bizimle cömertçe paylaşan Tahir BÜYÜKKÖRÜKÇÜ'nün torunu Dr. Öğretim Üyesi Ahmet Tahir DAYHAN hocamıza; akademik çalışmamda rehberlik eden, büyük katkılarını gördüğüm torunu Muhammed Tahir BÜYÜKKÖRÜKÇÜ hocamıza, damatları Mustafa DAYHAN, Celaleddin KAYMAKZÂDE ve Rahmi ATÇEKEN'e, kızları; Hüsniye ATÇEKEN ve Lutfiye DAYHAN hanımefendilere ve isimlerini burada zikredemediğim diğerk yakınlarına, arkadaşlarına ve komşularına şükranlarımı arz ederim.

Kendilerine teşekkürü yine bir borç bildiğim, kıymetli bilgilerini bizden esirgemeyen Dr. Ahmet BALTACI ve Konya Müftüsü Doç. Dr. Ali ÖGE hocamıza, akademik katkılarıyla bizi zaman zaman yönlendiren ve destekleyen Prof. Dr. Recep CİCİ'ye, tez çalışmamda faydalanacağım kaynaklara rehberlik eden Prof. Dr. İsmail KARA'ya ve nihayet çalışmalarım sürecinde gönülden desteklerini esirgemeyen, her zaman teşvik eden kıymetli eşim Bekir OĞUL'a ve çocuklarım; Ayşenur OĞUL, Mehmet Vakkas OĞUL ve Ahmet Tahir OĞUL'a teşekkürü bir borç bilirim.

Emine OĞUL
İstanbul-2024

ÖZET

BİR VÂİZ VE DAVETÇİ OLARAK TAHİR BÜYÜKKÖRÜKÇÜ

Emine OĞUL

Yüksek Lisans, Din Hizmetlerinde İletişim ve Tebliğ

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Adem ERGÜL

Ocak, 2024-290 sayfa

Bu çalışmanın amacı, yirminci yüzyılda yaşamış din âlimlerinden biri olan Tahir Büyükkörükçü'nün vâizlik ve davetçi yönünü incelemektir. Çalışma, teorik olarak nitel bir araştırmadır. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin vâizliği ve davetçi özelliklerini tespit edebilmek için temel ve ara konular belirlenmiştir. Bu doğrultuda; hayatı, şahsiyeti, eserleri incelenmiştir. Verdiği vaazlarından istifade edilmiştir. Birçok makale, kitap, akademik tezlerden literatür araştırması yapılarak vâizlik yönü ve davetin özellikleri araştırılmış ve vâizlerde olması gereken vasıflara yer verilmiştir. Aynı zamanda çeşitli ses kayıtlarından, hakkında düzenlenen anma programlarından, belgesellerden elde edilen bilgilere ilaveten kendisini yakinen tanıyanların şهادetlerine de başvurulmuştur. Dolayısıyla hem literatür araştırması hem de yapılan görüşmelerle hayatı farklı açılardan incelenmiş, elde edilen veriler ışığında tespitler yapılmıştır. Tahir Büyükkörükçü'nün sadece Türkiye'de değil dünyanın birçok ülkesinde yürüttüğü vâizlik ve davetçilik yönündeki başarısının temel sebepleri tespit edilmeye çalışılarak belli bir perspektifle sunulmaya çalışılmıştır. Bu çalışmanın özellikle günümüz vâiz ve davetçilerine örnek teşkil edebileceğine inanılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Tahir Büyükkörükçü, Davet, Davetçi, Vaaz, Vâiz, Hitâbet.

ABSTRACT

TAHİR BÜYÜKKÖRÜKÇÜ AS A PREACHER AND INVITER

EMİNE OĞUL

Master, Communication and Announcement in Religious Services

Thesis Advisor: Asst. Prof. Dr Adem ERGÜL

January, 2024- 290 Pages

The aim of this study is to examine the preaching and inviting aspects of Tahir Büyükkörükçü, one of the religious scholars who lived in the twentieth century. The study is theoretically a qualitative research. To determine Tahir Büyükkörükçü Hodja's preaching and inviting characteristics, basic and related topics were determined. In this context, his life, personality, and works have been examined, and benefit has been taken from his sermons. By conducting literature research from many articles, books, and academic theses, the aspect of preaching and the characteristics of the inviter have been researched and the qualities that should be present in preachers were highlighted through under the title of a conceptual framework. In addition to the information obtained from various voice recordings, commemoration programs organized about him, and documentaries, the testimonies of those who knew him closely were also consulted. Therefore, his life was examined from different perspectives through literature research and interviews, and determinations were made in the light of the data obtained. Striving to identify the underlying factors contributing to Tahir Büyükkörükçü's success as a preacher and inviter, not only within Türkiye but also across numerous countries globally, this study endeavours to provide a comprehensive perspective. We believe that this study can serve as an example contemporary preachers and inviters.

Keywords: Tahir Büyükkörükçü, Invitation, Inviter, Sermon, Preacher, Rhetoric.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMLERİ	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Önemi ve Amacı	1
1.2. Araştırmanın Sınırları ve Yöntemi.....	2
1.3. Araştırmanın Kaynakları.....	3
1.3.1. Ses ve Video Kayıtları	3
1.3.2. Kitaplar	4
1.3.3. Dergi Makaleleri	5
1.3.4. Ansiklopedi Maddeleri	5
1.3.5. Anma Programları.....	6
1.3.6. Mülakatlarım.....	6
İKİNCİ BÖLÜM	7
TAHİR BÜYÜKKÖRÜKÇÜ’NÜN HAYATI, ŞAHSİYETİ VE ESERLERİ	7
2. Tahir Büyükkörükçü’nün Hayatı	7
2.1.Nesebi ve Ailesi.....	7
2.1.1. Nesebi	7
2.1.2. Anne-Babası.....	10
2.1.3. Evliliği	11

2.1.4. Çocukları.....	12
2.2.Çocukluğu ve Gençlik Yılları.....	14
2.3.Eğitimi	16
2.3.1. Zâhirî Eğitimi.....	16
2.3.1.1. İslâmî İlimler Eğitimi.....	18
2.3.1.2. İlim ve Kültürel Yönden İstifade Ettiği Şahsiyetler.....	22
2.3.2. Mânevî Eğitimi	33
2.3.2.1. Nefis Tezkiyesi ve Kalp Tasfiyesi Eğitimi (Seyrû sülûk).....	34
2.3.2.2. Manevî Eğitimde İstifade Ettiği Şahsiyetler	45
2.4.Çalışma Hayatı	60
2.4.1. Öğretmenliği	60
2.4.2. Vâizliği.....	62
2.4.3. Müftülüğü	64
2.5.Yaşadığı Dönem ve Siyasî Hayatı.....	66
2.5.1. Yaşadığı Dönem	66
2.5.2. Siyasete Girişi ve Milletvekilliği	73
2.6.Şahsiyeti	80
2.6.1. Fıtrat ve Karakteri.....	80
2.6.2. İstikameti	82
2.6.3. Nezaket ve Zarafeti.....	83
2.6.4. Tertip, Düzen ve İntizamı	84
2.6.5. Edebî Zevkleri ve Sanat Ruhı	85
2.6.6. Kitap Zevki ve Merakı.....	87
2.6.7. Ahlâk ve Edebi.....	88
2.6.8. Peygamber Sevgisi.....	91
2.6.9. Hak ve Hakikatı Savunmada Cesareti ve Azmi	92
2.6.10. Tasavvuf Neşvesi.....	94

2.7.Son Günleri ve Vefatı.....	96
2.8.Eserleri.....	99
2.8.1. Hakiki Vechesiyle Mevlânâ ve Mesnevî	99
2.8.2. Mübarek Ramazan ve Oruç	100
2.8.3. İslâm'da Edeb	101
2.8.4. Mevlânâ ve Mesnevî gözüyle Peygamber Efendimiz.....	102
2.8.5. Müslüman Peygamberini Tanımalısın	102
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	105
VAİZ VE DAVETÇİ OLARAK TAHİR BÜYÜKKÖRÜKÇÜ.....	105
3.1. Kavramsal Çerçeve.....	105
3.1.1. Vaaz ve Vâiz.....	105
3.1.2. Davet ve Davetçi.....	110
3.1.2.1. Davet.....	111
3.1.2.2. Davetçi.....	112
3.1.3. Vaaz ve Davetle İlgili Yakın Anlamlı Kavramlar	120
3.1.3.1. Tebliğ	120
3.1.3.2. İrşad.....	122
3.1.3.3. Nasihat.....	124
3.1.3.4. Sohbet.....	125
3.1.3.5. Emr-i Bi'l-Marûf ve'n-Nehy-i Ani'l-Münker	125
3.2. Bir Hatip Olarak Tahir Büyükkörükçü.....	127
3.2.1. Diksiyonu.....	127
3.2.2. Beden Dili	129
3.2.3. Fesahat ve Belâgati	131
3.2.4. Hitâbet Tekniği	132
3.3. Bir Vâiz Olarak Tahir Büyükkörükçü	136
3.3.1. Vaaz Mekânları.....	157

3.3.2. Vaaz Zamanları.....	160
3.3.3. Muhatap Kitlenin Özellikleri	162
3.3.4. Vaazlarının Muhtevası	167
3.4. Konferans ve Ev Sohbetleri.....	194
3.4.1. Konferanslar.....	195
3.4.2. Ev Sohbetleri.....	201
3.5. Davetçi Yönüyle Tahir Büyükkörükçü	204
3.5.1. Usul ve Uslûbu.....	204
3.5.2. İletişim Teknikleri.....	214
3.5.3. Kullandığı Kaynakları.....	220
3.6. Vaazlarının Muhatap Kitle Üzerindeki Tesirleri.....	223
3.6.1. Camii Cemaati Üzerindeki Tesirleri	223
3.6.2. Tanıyanların Şehâdet ve Hatıraları	228
SONUÇ.....	249
KAYNAKÇA	255
EKLER.....	276
ÖZ GEÇMİŞ.....	279

KISALTMALAR LİSTESİ

DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
s. a. v.	: Sallallâhu aleyhi ve sellem
a. s.	: Aleyhisselam
TYB	: Türkiye Yazarlar Birliği
Ed.	: Editör
r. a.	: Radıyallâhü anh
v.	: Vefat tarihi
vd.	: ve diğerleri
vb.	: ve benzeri
Hız.	: Hazreti
Bkz.	: Bakınız
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
İMAD	: İslâm Medeniyeti Araştırmaları Dergisi
Dr.	: Doktor
Prof. Dr.	: Profesör Doktor
NEÜ	: Necmettin Erbakan Üniversitesi
KBB	: Konya Büyükşehir Belediyesi
İSAM	: İslâm Araştırmaları Merkezi
MÜİFAV	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı
AÜEBFY	: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları
Nşr.	: Neşir
Çev.	: Çeviri
Der.	: Derlemeler
H.	: Hicri

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Önemi ve Amacı

Anadolu’da yetişmiş, günümüze kadar isminden söz ettiren birçok vâiz ve davetçi vardır. Vâizlerin muhataplarına hitap ederken öncelikle ilmî bilgiyle donanımlı olması ve bu bilgileri etkili bir hitâbet ve belâgatle yansıtması beklenir. Aynı zamanda ruhu doyuracak irfânî bilgilerle de birlikte hem göze hem de gönüle hitap etmesi vâizin anlattıklarının tesirli olmasını sağlamaktadır. Tahir Büyükkörükçü de son yüzyılda Anadolu’nun yetiştirdiği bir vâiz ve davetçi olarak kendine has usul ve üslûbuyla dikkat çeken, dinleyenlerin gönlünde hoş intibalar uyandıran bir din âlimidir. Hayatının büyük bir kısmında din hizmetlerinin kısıtlandığı zamanlar olmuş buna rağmen ömrünün gayesi olan İslâm’ı tebliğ ve insanları irşad etmeyi hiç bırakmamıştır. İstikametten ayrılmadan vâizlik yönüyle örnek bir şahsiyet olmuştur.

İnsanların İslâmiyet’e davetinde din görevlilerinin nasıl tebliğ ettiği, metodları ve usulleri önemlidir. Muhatapların gönlünü kazanan vâizlerin, yaşadıkları dönemden sonra da tesirleri ve izleri devam etmektedir. Tahir Büyükkörükçü de son yüzyılda muhatapları üzerinde etkili ve iz bırakan bir vâiz olmuştur. Faaliyetleriyle hem Türkiye’de hem de dünyanın pek çok şehrinde vaazlar, konferanslar vermiştir. Muhatap olduğu herkesin üzerinde tesirli olmuş ve güzel izler bırakmıştır. Böyle din adamlarının özelliklerini inceleyip tespit etmek önemlidir. Daha önce Tahir Büyükkörükçü’nün vâizlik ve davetçi yönüyle ilgili bir çalışma olmadığı için böyle bir çalışmaya ihtiyaç duyulmuştur. Bu çalışma, akademik alanda kendine özgü ilk çalışmalardan birisi olacaktır.

Araştırma, akademik câmiada yürütülen din hizmetlerinde iletişim ve tebliğ yöntemleri bağlamında Tahir Büyükkörükçü’nün vâiz ve davetçilik faaliyetlerinde kullandığı yöntemlerini tespit edip sunmak açısından önemlidir. Bu bağlamda Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi’nin yaşadığı döneme etkisi ve kendisinden sonraki vâizlere etkileri incelenerek kendine özgü usul ve üslûbuyla tebliğ ve irşad faaliyetlerinin başarısının nedenlerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Akademik bir dille günümüz vâizlerinde eksik kalan bazı özelliklerin Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi özelinden tespit edilerek gelecek nesillerdeki vâiz ve davetçilere örnek teşkil etmesi amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Sınırları ve Yöntemi

İnsanların hayatlarında fitrattan gelen inanma duygusu, günlük yaşantılarında önemli bir yere sahiptir. İslâm dînî insanoğlunun bu dünyada mutluluk ve huzura ermesi ahirette kurtuluşa kavuşması için gönderilmiş bir dindir. Bu doğrultuda İslâm dînînin hayatın içinde yaşanmasında ve yayılmasında çok sayıda etken vardır. Bu bağlamda din âlimlerinin, din görevlilerinin rolü de çok önemlidir. İlmiyle âmil olan, ilimle irfan bütünlüğü içinde insanları irşad eden din âlimlerinin ve görevlilerinin rolü büyüktür. Bu sebeple toplumun maddi mânevî huzura ve mutluluğa ulaşmasında örnek şahsiyetlere ihtiyaç vardır. Tahir Büyükkörükçü de bir din âlimi ve din görevlisi olarak örnek şahsiyetlerden birisidir.

Bu tezin konusu, Tahir Büyükkörükçü'nün vâizlik ve davetçilik özelliklerini tespit etmektir. Araştırmada öncelikle vâizlik ve davetçi vasıflarının tespiti yoluyla tezin omurgası oluşturulacak, akabinde diğer yolların yardımıyla da tezin tekâmülü sağlanmıştır.

Genel çerçevede bu çalışmanın plan ve muhtevasını şöyle sıralamak mümkündür:

Giriş niteliğinde olan ilk bölümde; araştırmanın önemi ve amacı, araştırmanın sınırlılığı ve yöntemi, araştırmanın kaynakları hakkında bilgiler verilmiştir.

İkinci bölümde; Tahir Büyükkörükçü'nün hayatı, yaşam felsefesi, şahsiyeti ve eserlerini inceleyerek elde edilen bu veriler neticesinde vâizlik ve davetçiliği yönleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Tahir Büyükkörükçü'nün vâizlik ve davetçi özellikleri hakkında akademik olarak müstakil bir çalışma yapılmadığı için bu araştırmanın yapılmasının istifadeli olacağı düşünülmüştür. Tahir Büyükkörükçü'nün bu yönleri ayrıntılı bir şekilde ele alınarak elde edilen veriler ışığında bir sunum ortaya konulmuştur.

Araştırmanın gelişme bölümü sayılabilecek üçüncü bölümdeki yapılan araştırmada; Tahir Büyükkörükçü'nün vâizlik ve davetçi özellikleri ayrıntılı bir şekilde araştırılarak çok yönlü başlıklarla tespiti sağlanmıştır. Din hizmetlerinde iletişim ve tebliğde ortaya konulan vâizlik ve davetçiliğin kavramsal tanımları, vasıfları, ilgili terimler hakkında bilgiler verilmiştir. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin hatiplik özellikleri, vâizlik özellikleri; vaaz zamanları, vaaz mekânları, konferans ve sohbetleri, muhatap kitlenin özellikleri ve vaazlarının muhtevası başlıklarıyla incelenerek tespit edilmeye çalışılmıştır. Davetçi olarak insanları irşad ederken nasıl

davrandığını ortaya koymak ve davetçi yönünü tespit edebilmek için kendine has usul ve üslûbunu, vaazlarında önem verdiği konuların tespiti için iletişim tekniklerini ve kullandığı kaynakları araştırarak vâizlik ve davetçi yönünü açıklığa kavuşturmak gayesinde olunmuştur. Bu tespitler neticesinde kendisini tanıyanların şهادetleri ve anıları araştırılarak ve görüşmeler yapılarak Tahir Büyükkörükçü'nün vâizlik ve davetçilik yönleri hakkında paylaşılan mesele ve konular hakkında birtakım değerlendirmeler yapılmış, kaynakça oluşturulup tez nihayete erdirilmiştir.

Konunun çok yönlü olarak ele alınması bakımından ilgili makaleler, kitaplar, literatür taraması, sosyal medya paylaşımları, röportajlar, ses kayıtları, tanıyanların şهادetleri ve anıları üzerinden bu yönlerinin tespiti ve toplanması bu çalışmanın sınırlılıklarıdır. Böylelikle Tahir Büyükkörükçü'nün iletişim ve tebliğ yöntemi üzerinden hayatı, vâizliği ve irşad usul ve üslûplarını inceleyerek bu yönleriyle nasıl bir yol izlediği ortaya koyulmuştur. Elde edilen verilerle vâiz ve davetçilerde bulunması gereken vasıflar örnek teşkil etmesi açısından Tahir Büyükkörükçü üzerinden ifade edilmiştir.

Bu çalışma ile akademik mecrada sunulan vaaz, vâizlik ve davetçilik bağlamındaki yürütülen çalışmalardan literatür taramaları yapılarak nitel araştırma yöntemi kullanılarak Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin bu yönlerine ışık tutulması amaçlanmıştır. Tez çalışmasında “kavram taraması”, “literatür taraması”, “nitelik açısından araştırma”, “röportajlar”, “ses kayıtları”, “videolar”, “sosyal medya ağları”, ve “kıyaslama tekniği”, “mülâkatlar” gibi bir araştırma ve tespit yolu takip edilmiştir.

1.3. Araştırmanın Kaynakları

1.3.1. Ses ve Video Kayıtları

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin KonTv tarafından kayda alınan Cuma vaazları videolarının KonTv YouTube Kanalı'nda yayımlanan vaazlarının bölümlerinden ihtiyaç duyulan konularda nakiller yapılmıştır.

Ayrıca YouTube'da konularla ilgili bölümlerde, çeşitli kanallardan yararlanılarak nakiller yapılmıştır.

Tahir Büyükkörükçü'nün 1992 ile 1999 yılları arasında Konya Kapu Camii'nde verdiği Cuma vaazları; hayatı, dönemin koşulları ve özellikleri, vâzlik özellikleri, davetçi yönleri, şahsiyeti gibi araştırılan birçok konuda kaynak oluşturmuştur.

Torunlarından Ahmet Tahir Dayhan'ın paylaşımlarıyla muhterem babaları Mustafa Dayhan'ın kendisi tarafından Tahir Büyükkörükçü'nün vaazlarından, konferanslarından ve sohbetlerinden kaydedilmiş özel ses kayıt arşivi tez konusunda ihtiyaç duyulan birçok konuya kaynaklık etmiştir.

1.3.2. Kitaplar

Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü'den Vaazlar, (İstanbul: Risale, 2019)

Bu kitap, Tahir Büyükkörükçü'nün Youtube'da KonTv Kanalı'nda yayımlanmış vaazlarını içeren transkribe çevrilerek kitaplaştırılmış bir eserdir. Konuyla ilgili yerlerde bu kitaptan nakillerde bulunulmuştur.

M. Ertuğrul Düzdağ, *Üstad Ali Ulvi Kurucu'dan Hatıralar-3*, 17. bs. (İstanbul: Gonca Yayınevi, Med Kitap, 2019)

6 ciltten oluşan kitabın üçüncü cildinden ilgili konularda nakillerde bulunulmuştur.

Hasan Hüseyin Varol, *Yaşadıklarım ve Gördüklerim*, (Konya: Hayra Hizmet Vakfı Yayınları, 2015)

Tahir Büyükkörükçü'nün hayatından bilgiler, yaşadığı dönemin özellikleri, birlikte yaşadıkları anıları gibi birçok bilgiye ulaşılmış ve ilgili konularda bunlara atıflarda bulunulmuştur.

Çalışmada, Tahir Büyükkörükçü'nün yazdığı eserlerden istifade edilmiş ve bunlarla ilgili geniş bilgiler verilmiştir. Eserleri şunlardır:

1. *Müslüman Peygamberini Tanımalısın*
2. *Mevlânâ ve Mesnevî Gözüyle Peygamber Efendimiz*
3. *İslâm'da Âdab*
4. *Hakikî Vechesiyle Mevlânâ ve Mesnevî*
5. *Mübarek Ramazan ve Oruç*

1.3.3. Dergi Makaleleri

Abdurrahman Büyükkörükçü, “İz Birakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü” *Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu II, 17-18 Aralık 2011*, (Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2013)

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin kıymetli oğlu Konya Merkez Emekli Vâizi Dr. Abdurrahman Büyükkörükçü'nün Diyanet İşleri Başkanlığının 2011 yılında düzenlediği “*Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu-II*” de yazdığı ve sunduğu “Tahir Büyükkörükçü” makalesinden ilgili konularda nakillerde bulunulmuştur.

Celalettin Divlekçi, “Gökkubbede Hoş Bir Sadâ: Tahir Büyükkörükçü Hocamız”, *Enderun Eğitim Yazıları Dergisi*, S. 15 (2021)

Celalettin Divlekçi'nin 2021 yılında yayımlanan Enderun Eğitim Yayınları'ndan çıkan “Gökkubbede Hoş Bir Sadâ Tahir Büyükkörükçü Hocamız” adlı makalesinden ilgili konularda nakillerde bulunulmuştur.

Bekir Şahin'in yazdığı iki farklı kaynaktan ulaşılan “Sultânü'l-Vâizin Tahir Büyükkörükçü” makalesinden ilgili alanlarda nakillerde bulunulmuştur.

Bekir Şahin, “Sultânü'l-Vâizin Tahir Büyükkörükçü”, *Şehir ve Âlimleri Sempozyumu 1 Kitabı, 11-12 Kasım 2016*, (Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi Kültür Yayınları, 2016)

Bekir Şahin, “Sultânü'l-Vâizin Tahir Büyükkörükçü”, *Merhaba, Akademik Sayfalar Dergisi*, C.17, S. 8 (2017)

Bekir Şahin'in Merhaba Gazetesinin Akademik Sayfalar Dergisi'nde 2017 yılında yayımlanan “Sultânü'l-Vâizin Tahir Büyükkörükçü” makalesinden ilgili konularda nakillerde bulunulmuştur.

1.3.4. Ansiklopedi Maddeleri

Muhammed Tahir Büyükkörükçü, “Büyükkörükçü, Tahir”, *DİA* (İstanbul: TDV Yayınları, 2020) Ek-1, 231-232.

Tahir Büyükkörükçü'nün torunu, İSAM araştırmacısı Muhammed Tahir Büyükkörükçü'nün kaleme aldığı Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi maddelerinden de ilgili alanlarda istifade edilmiştir.

Konularda ihtiyaç duyulan yerlerde birçok Diyanet İslâm Ansiklopedisi maddelerinde de istifade edilmiştir.

1.3.5. Anma Programları

TYB Konya Şubesi/ Düzenleyen: Salih Sedat Ersöz – Konuşmacı: Abdurrahman Büyükkörükçü, “Vefatının 10. Yılında Tahir Büyükkörükçü”, *Youtube* (6 Mart 2021)

KonTv-Düzlem Programı, “Abdurrahman Büyükkörükçü Hoca Babası Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'yi Anlatıyor”, *YouTube* (1 Mart 2012)

İrfan Medeniyeti, “Sultânü'l-Vâizîn Tahir Büyükkörükçü Anma Programı - Dr. Abdurrahman Büyükkörükçü”, *YouTube* (10 Mart 2020)

İz Bırakanlar, “İz Bırakanlar Sultânü'l-Vâizîn Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi”, *YouTube* (3 Haz 2020)

Konya Müftülüğü, "Gündem Özel" Tahir Büyükkörükçü'yü Anma Programı”, *YouTube* (2022)

TYB Konya Şubesi, KonTv-Düzlem Programı, İrfan Medeniyeti, İz Bırakanlar, Konya Müftülüğü, YouTube kanallarında yayımlanan Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'yi anma programından ilgili bölümlerde istifade edilerek nakillerde bulunulmuştur.

1.3.6. Mülâkatlarım

Prof Dr. Recep CİCİ, Dr. Ahmet BALTACI, Konya Müftüsü Doç. Dr. Ali ÖGE, Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Tahir DAYHAN, Dr. Abdurrahman BÜYÜKKÖRÜKÇÜ hocalarımız ve muhtereme kızları Lutfiye DAYHAN, Hüsnüye ATÇEKEN, damatları; Mustafa DAYHAN, Celalettin KAYMAKZADE, Rahmi ATÇEKEN ve komşuları; Yafes YÜZÜGÜLDÜ ve Nesrin YÜZÜGÜLDÜ ve Hatice YERLİKAYA ile tez çalışmasıyla ilgili görüşmelerim olmuştur. İlgili bölümlerde bu mülâkatlara atıflarda bulunulmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

TAHİR BÜYÜKKÖRÜKÇÜ'NÜN HAYATI, ŞAHSİYETİ VE ESERLERİ

2. Tahir Büyükkörükçü'nün Hayatı

2.1. Nesebi ve Ailesi

2.1.1. Nesebi

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin nesebi Ebû Saîd Muhammed Hâdimî'ye (1113/1701-1176/1762) uzanır. Bu sebeple Ebû Saîd Muhammed Hâdimî hakkında kısa bir bilgi verilmiştir.

Ebû Saîd Muhammed Hâdimî, hicrî 1113 (1701) yılında Konya'nın Hâdim kasabasında dünyaya gelmiştir.¹ Gerçek ismi; Muhammed b. Mustafa b. Osman el-Hüseynî el-Müftî el-Hâdimî Ebû Saîd-i Nakşibendî'dir.² Dedelerinden Hüsamettin Efendi, Buhara'dan Konya'nın Hâdim kasabasının Karacasadık köyüne yerleşmiştir. Buhara'nın bilinen seçkin bir ailesinden olup âlim ve ve salihlerden bir şahsiyet olarak bilinmektedir.³ Babası Kara Hacı Mustafa Efendi (v.1147/1735)'dir. Fahu'r-Rûm lakabıyla tanınmış, döneminin önemli âlimlerindedir.⁴

¹ Mustafa Yayla, "Hâdimî, Ebû Saîd", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 1997), 15/24-26.

² Bağdatlı İsmâil Paşa, *Hediyyetü'l-ârifîn*, C. 2 (İstanbul: Maârif Basımevi, 1955), 33.; Mehmet Aydın, "Ebû Saîd Muhammed el-Hâdimî'nin Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006), 4.

³ Numan Hâdimoğlu, *Hâdim ve Hâdimliler Bibliyografyası*, C. 1 (Ankara: Ayyıldız, 1983), 86.; Aydın, "Ebû Saîd Muhammed el-Hâdimî'nin Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri", 5-6.

⁴ Bursalı Mehmed Tahir Efendi, *Osmanlı Müellifleri-1*, nşr. Ali Fikri Yavuz-İsmail Özen, (İstanbul: Meral Yayınları, 1972-1975), 342.; Aydın, "Ebû Saîd Muhammed el-Hâdimî'nin Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri", 7.

Ebû Saîd Muhammed Hâdimî ilk eğitimini babasının Hâdim’de açtığı medresede görmüş ve on yaşında hâfiz olmuştur.⁵ Babasından ilk icâzet ini almıştır. 1720 senesinde Konya Karatay Medresesinde Müderris İbrahim Efendi’den derslere başlamış, beş yıl bu eğitimi devam ettirmiştir. Bu yıllarda Arapça ve Farsçayı da üst seviyede öğrenmiştir. İkinci icâzet ini de Müderris İbrahim Efendi’den almış⁶ daha sonra Hâdim’e gelerek babasının kurduğu medresede müderrislik yapmıştır.⁷

Ebû Saîd Muhammed Hâdimî, 1727 yılında Taşkent’te bulunan Tablaz Zâviyesine zâviyedar olarak vazifelendirilmiştir. Hocası İbrahim Efendi’nin önerisiyle ve zâviyenin imkânlarıyla İstanbul’a gitmiş, dönemin önemli âlimlerinden olan Kazabâdî (Kazovalı) Ahmed Efendi’den (v. 1163/1750) sekiz yıl eğitim almıştır.⁸ İstanbul’da kaldığı süre içerisinde birçok camiide vaazlar vermiş, babası vefat edince Hâdim’e gelmiştir. Babasının yaptırdığı medresede müderrislik yapmış ve Tablaz Zâviyesi’nde zâviyedârlık görevini yerine getirmiş ayrıca da Hâdim müftüsü olarak hizmet vermiştir.⁹

Ebû Saîd Muhammed Hâdimî medresesinde İslâm Felsefesi, Arap Edebiyatı, Kelâm İlmi, Tefsir ve Hadis, Fıkıh ve Fıkıh Usûlü dersleri vermiştir.¹⁰ Ebû Saîd Muhammed Hâdimî ve oğullarının verdiği eğitimler zaman geçtikçe Hâdim’i ilim merkezi hâline getirmiş, Anadolu’da her yerde anılır olmuştur.¹¹ Öyle ki III. Ahmed ve I. Mahmud

⁵ Yayla, “Hâdimî, Ebû Saîd”, 15/24-26.

⁶ Mehmet Ali Uz, *Ebu Said Muhammed Hâdimî, Konya’nın Âlimleri ve Velileri* (Konya: Meram Belediyesi Kültür Yayınları, 2015), 216.

⁷ Aydın, “Ebû Saîd Muhammed el-Hâdimî’nin Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri”, 8.

⁸ Yaşar Sarıkaya, *Ebû Saîd el-Hâdimî* (İstanbul: Kitap Yayınevi, 2008), 67.

⁹ Abdullah Mustafa Merâğî, *el-Fethü'l-mübîn fî tabakâti'l-uşûliyyîn*, nşr. M. Ali Osman (Beyrût: Evkâf Vezareti, 1394/1974) 3/202-204.; Aydın, “Ebû Saîd Muhammed el-Hâdimî’nin Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri”, 9.; Yayla, “Hâdimî, Ebû Saîd”, 15/24.

¹⁰ Hasan Özer, “Ebû Said Muhammed Hâdimî’nin Hayatı ve Eserleri”, *İslâm Medeniyeti Araştırmaları Dergisi (İMAD)*, C. 2, S. 3 (2017): 474-475.

¹¹ Yayla, “Hâdimî, Ebû Saîd”, 15/24-26.

tarafından birer defa olmak üzere İstanbul'a çağrılmıştır.¹² I. Mahmud, verdiği dersten çok etkilenmiş, Ayasofya Camii'nde vaaz vermesini istemiştir. Ebû Saîd Muhammed Hâdimî, vaazında Fatiha Sûresi'nin tefsirini yapmış ve dinleyenler tarafından takdir toplamıştır. Dârussaâde Ağası Beşir Ağa (v. 1159/1746) III. Ahmed ve I. Mahmud döneminde Ebû Saîd Muhammed Hâdimî için bir kütüphane yaptırmıştır.¹³

Ebû Saîd Muhammed Hâdimî 1176/1762 senesinde Hâdim'de vefat etmiştir. Birçok eseri mevcuttur. Bunlar arasında en meşhur olanı Birgivi'nin "*Tarikat-ı Muhammediyye*" adındaki eserinin şerhi olarak 1168/1754 senesinde kaleme aldığı *el-Berikatü'l-Mahmûdiyye fi şerhi Tarikati'l-Muhammediyye* eseridir.¹⁴

Ebû Saîd Muhammed Hâdimî'nin nesebi Hz. Muhammed (s.a.v.)'in soyuna ulaşmaktadır.¹⁵ Bu sebeple Tahir Büyükkörükçü seyyid soyundan gelen, ömrünü ilme adanmış bir aileye mensuptur. Abdurrahman Büyükkörükçü Hocaefendi, nesepleri hakkında şöyle bilgi verir:

*"Ebû Saîd Muhammed Hâdimî Hazretleri Konya'ya Hâdim'den gelmişler. Aslen Hâdimliyiz ama babamın dedesi dahi Konya'da ama ondan önceki dedelerimiz Hâdimlidir. Ebû Saîd Muhammed Hâdimî Hazretleri de Resulullah (s.a.v.)'in torunlarından, Elhamdülillah. Rabb'im layık kılsın. Hem baba tarafından hem anne tarafından Seyyidler sülalesindeniz. Annemin de dedeleri böyledir. Elimizde Osmanlı Sultanlarının fermanları var. "Es-Seyyid Osman Efendi" diye onu parantez içerisinde yazmışlar. Rabb'ime hamd ediyorum. Rabb'im bu berekete sahip çıkmayı bize ve yavrularımıza nasip etsin, inşallah."*¹⁶

¹² Uz, *Ebu Said Muhammed Hâdimî*, 216.

¹³ Ebül'ulâ Mardin, *Huzur Dersleri*, (İstanbul: İsmail Akgün Matbaası, 1951), 771.

¹⁴ Özer, "Ebû Saîd Muhammed Hâdimî'nin Hayatı ve Eserleri", 485.

¹⁵ Yayla, "Hâdimî, Ebû Saîd", 15/24-26.

¹⁶ TYB Konya Şubesi, "Vefatının 10. Yılında Tahir Büyükkörükçü", *Youtube* (6 Mart 2021), 00:21:00-00:22:00.

2.1.2. Anne-Babası

Kişinin gelişiminde aile faktörü büyük önem taşımaktadır. Aile yapısına göre bir kültür, hayat tarzı, değerler oluşturur ve psikolojik, sosyal, fiziksel gelişimini ailesinden aldığı terbiyeye göre şekillendirir. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin ailesi de Konya'nın önde gelen asil ailelerinden olup ilim ve irfan yönünden birçok âlimin de yetiştiği bir ailedir.

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin dedesi Abdurrahman Efendi'dir. (v.1936)¹⁷ Tahir Büyükkörükçü, bir sohbetinde dedesinden ve amcasından şöyle bahseder: “Oğluma adını verdiğim dedem, 10 yıl Yemen ve San'a'da askerlik yapmış. Adını aldığım Tahir amcam da Çanakkale şehididir. Biz onların mânevî güç ve dualarıyla karşınızdayız.”¹⁸

Dedesi Abdurrahman Efendi, zamanının yaşanan genel zorlukları münasebetiyle geçimini sürdürmek amacıyla Konya'dan ayrılmak mecburiyetinde kalmıştır. Konya'nın Körükçüler sülalesinden olan babası Mehmet Efendi (1907-1964) ise ilimle meşgul olmayı arzu etse de dönemin mevcut koşullarında buna imkân bulamamış, marangozluk mesleğini icra etmiştir. Ecdadından bu yana devam eden ilim sevdası, aile büyüklerinde farklı sebeplerle duraksamaya uğrasa da Tahir Büyükkörükçü'de devam etmiştir.¹⁹

Annesi Aliye Hanım (1906-1958) ise Konya'nın önde gelen ailelerinden olan Dülgerzadeler'dendir.²⁰ Aliye Hanım'ın, ilmî yönden tahsil aldığı konusunda bir bilgiye ulaşılamamasına rağmen Konya'da zamanının ilmî yönden seçkin hocalarının hanımlarıyla görüşerek birlikte zaman geçiren, onlarla sohbet eden, ilme meraklı bir şahsiyet olduğu bilinmektedir.

¹⁷ Abdurrahman Büyükkörükçü, “İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü” *Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu II, 17-18 Aralık 2011*, (Ankara: DİB Yayınları, 2013), C.2 545.

¹⁸ KonTv-Vaaz, “Tahir Büyükkörükçü Hoca (Vaaz-18)”, *YouTube* (9 Şubat 2012), 00:32:00.

¹⁹ Büyükkörükçü, *İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü*, 545.

²⁰ Bekir Şahin, “Sultânü'l-Vâizîn Tahir Büyükkörükçü”, *Şehir ve Âlimleri Sempozyumu I Kitabı, 11-12 Kasım 2016*, (Konya: NEÜ Kültür Yayınları, 2016): C.1 198.

Mehmet Efendi ve Aliye Hanımın evliliklerinden beş çocukları olmuştur. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi ile birlikte dört tane de kız kardeşi vardır. Ancak dört kız kardeşten üçü Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin sağlığında farklı zamanlarda vefat etmişlerdir. Bir kız kardeşi sağdır. Oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü ailelerindeki diğer akrabalarıyla ilgili şu bilgileri vermektedir:

“Babacığımın akrabalarından bizim iyi hatırladığımız, zaman zaman beraber ziyaret ettiğimiz, bayram ziyaretlerine gittiğimiz bir halası vardı. Yani ondan başka diğer kardeşlerine biz çocukları olarak şahit olmadık. Daha önce bazı kardeşleri varmış, onlar vefat etmişler. Onları biz pek görmediğimiz için doğrusu bilemiyoruz. Babam bir amcasından bahsederdi: ‘Büyük amcam; Tahir amcam, Çanakkale’de şehit olmuş, onun ismini bana vermişler.’ diye. Ahmet dayısı vardı. Yani annesinin erkek kardeşi. O da böyle bir Osmanlı beyefendisiydi. Hoş nüktedan, hoş sohbet bir insandı.”²¹

2.1.3. Evliliği

Tahir Büyükkörükçü, 1950²² yılında aile büyüklerinin de uygun görmesiyle Konyalı Atçekenler ailesinden Fahriye Hanım’la evlendi.²³ Fahriye Hanım, evlilik hayatında örnek bir tutum içinde olmuş, Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi’nin ilimle, vâizlikle, Allah aşkıyla, Resulullah aşkıyla dolu hayatında birlikte yol almış ve her konuda maddi ve mânevî olarak elinden gelen desteği vermiştir.²⁴ O günlerde aile büyüklerinin de olduğu kalabalık bir aile efradıyla aynı evi paylaşmışlardır.²⁵ Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi’nin hanımı Fahriye Hanım 06/09/2003 tarihinde vefat

²¹ Abdurrahman Büyükkörükçü, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 19 Temmuz 2023.

²² Muhammed Tahir Büyükkörükçü, “Büyükkörükçü, Tahir”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2020) Ek-1/231-232.

²³ Bekir Şahin, “Sultânü’l-Vâizîn Tahir Büyükkörükçü”, *Merhaba, Akademik Sayfalar Dergisi*, C.17, S. 8 (2017): 117.

²⁴ Uslu64, “Tahir Büyükkörükçü Hoca Efendi Belgeseli Bölüm 1”, *YouTube* (10 Mart 2011), 00:14:50-00:16:00.

²⁵ Büyükkörükçü, *İz Birakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü*, 549.

etmiştir. Peygamber sünnetinden mahrum kalmamak için eşinin vefatından sonra 08//01/2004'te Aliye Hanım'la izdivaç yapmıştır.²⁶ Abdurrahman Büyükkörükçü'nün ailesiyle ilgili şu ifadeleri de bulunmaktadır:

“Babacığımdan bahsediyoruz. Selefin âdeti de böyle. Birçok âlimlerimizin annesinin adını bile bilmezsiniz. Babacığım da bu konuda çok titizdi. Mesela eğer annemden anlatmak icap ederse bir başkalarına annemi anlatırken genelde; 'Abdurrahman'ın annesi şöyle yaptı, böyle yaptı...' diyerek anlatırdı. Eşim bile demezdi veya 'Çocukların annesi' derdi. Biz hâlâ onun ruhundan, titizliğinden korkuyoruz. İncitmeyelim diye fazla söyleyemiyoruz. Annem de çok hassas bir kadındı. Yani kahraman bir kadındı. Babacığımın bütün arzularına, ihtiyaçlarına hayatı boyu hep fedakârlıkla evet dedi... Anacığım da babamın yanında o çileleri aynen yaşadı.”²⁷

2.1.4. Çocukları

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin 1950'de evlendiği²⁸ o dönemde, vâiz olarak görev yaptığı ve babasının marangozluk mesleğinden elde ettikleri gelirle geçindikleri maddi zorlukların olduğu bir süreç yaşanmıştır. 1951 yılında ilk çocukları dünyaya gelmiştir.²⁹ Evliliklerinden üç kız ve bir de erkek çocuğu olmak üzere dört çocukları olmuştur.³⁰ Kızları hayattadır. Kızlarının üniversite tahsilleri olmamıştır. Ticaretle de meşgul olmamışlardır. Ev hanımı olarak çocuklarının yetiştirilmesiyle ilgilenmektedirler.³¹

²⁶ Şahin, “Sultânü'l-Vâizin Tahir Büyükkörükçü”, 117.

²⁷ KonTv-Düzlem Programı, “Abdurrahman Büyükkörükçü Hoca Babası Tahir Büyükkörükçü, Hocaefendi'yi Anlatıyor”, *YouTube* (1 Mart 2012), 00:20:40-00:22:30.

²⁸ Abdurrahman Büyükkörükçü, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 19 Temmuz 2023.

²⁹ Musa Kaçar, “Tahir Büyükkörükçü Hoca (Sultân'ül Vâizin) Belgeseli”, *YouTube* (7 Haziran 2014), 00:16:00.

³⁰ Şahin, “Sultânü'l-Vâizin Tahir Büyükkörükçü”, 128.

³¹ Abdurrahman Büyükkörükçü, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 19 Temmuz 2023.

1956 yılında Konya’da doğan oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü, ilk ve ortaokul öğretimden sonra Konya’da imam-hatip okulunda okumuştur.³²1978 yılında Konya Yüksek İslâm Enstitüsünden mezun olmuştur. 1980 yılında Mekke-i Mükerreme’ye tahsil için gitmiş ve dört yıl kalmıştır. Bu süre içerisinde Ma’hedü’l-luğati’l-Arabiyye’de ve et-Tahassus et-terbevî bölümlerinde eğitim görmüştür. 1992’de yüksek lisans eğitimini tamamlamıştır. 1999 yılında doktora eğitimini Tefsir Bilim Dalı üzerinden yapmıştır. 1975 yılında İmam-Hatiplik görevine başlamıştır. 2002-2005 yılları arasında cezaevi vâizliği görevinde bulunmuştur.³³ Evli ve dört çocuk babasıdır. 13 Şubat 2021’de Konya İl Müftülüğü Başvâizi olarak emekliye ayrılmıştır.³⁴ Emekli olduktan sonra tebliğ ve irşad faaliyetlerine devam etmektedir. Hâlen Tahir Büyükkörükçü Hoca Camii’nde Cuma vaazlarına devam etmektedir. Muhtelif yerlerde düzenlenen konferanslar ve sohbetlere devam etmekte olup çeşitli sosyal medya ağlarındaki sohbet kanallarında düzenlenen programlarla halka hizmet etmeye devam etmektedir.³⁵

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, ailesine her zaman önem vermiş, çocuklarının İslâm ahlâkıyla yetişmesine gayret göstermiştir. Ailesine ve yakın akrabalarına karşı çok muhabbetle davranmıştır. Torunlarından Ahmet Tahir Dayhan bu konuda şöyle söylemiştir:

“Merhum ve muhterem dedemin, gerek oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü dayıma, anneme ve iki teyzeme; gerekse ilk torunu olarak bana ve diğer torunlarına temyiz çağına geldiğimizde öğrettiği bir manifesto vardı. Hayatın ana gayesi ve en ulvi hedefi olarak evlad ve ahfadının kalplerine nakşetmeye çalıştığı bir nevi "şuur aktarımı"ydı bu:

³² Netbilge, “Abdurrahman Büyükkörükçü Kimdir? Kaç Yaşında, nereli? Neden gündem oldu?” https://netbilge.com/abdurrahman-buyukkorukcu-kimdir-kac-yasinda-nereli-neden-gundem-oldu/#google_vignette [Erişim13.07.2022].

³³ Abdurrahman Büyükkörükçü, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 19 Temmuz 2023.

³⁴ “Müftü Poçanoğlu ve Baş Vâiz Büyükkörükçü emekli oluyor”, *Yeni Konya*, 08 Şubat 2021, 14.

³⁵ Abdurrahman Büyükkörükçü, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 19 Temmuz 2023.

"Dedeciğim en büyük dâvam; Allah'ın dostlarını dost bilip sevmek, düşmanlarını düşman bilip cihad etmektir. Müslüman doğdum, Müslüman yaşayacağım, Müslüman öleceğim dedeciğim!"

*Huzurunda masa gibi, koltuk gibi yüksekçe bir yere çıkararak ve sağ elimizin şehadet parmağını havaya kaldırarak ara ara bunu okurduk. Ziyadesiyle memnun olur; "Aferin benim evladıma" derdi."*³⁶

2.2. Çocukluğu ve Gençlik Yılları

Tahir Büyükkörükçü'nün doğum tarihi hakkında farklı bilgiler mevcuttur. Nüfus kayıtlarında 23/03/1926 tarihi görünüyorsa da oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü babasının doğum tarihiyle ilgili farklı bilgiler vermektedir:

"Babacığım kendisinin anlatımına göre 1925 senesinde bir sonbahar ayında dünyaya gelmiştir.³⁷ Yaşça küçük yazıldığını söylerdi ancak bu konuda fazla bir şey söylemezdi. O dönemlerde nüfus kayıtları tam zamanında yapılmıyor, değişik mutaâllalarla farklı yazdırılıyor veya ihmallerden dolayı tam zamanında olmuyor. Bir ilkokul arkadaşı olan Ahmet Üresin abimiz var. Babacığımın mahalle arkadaşı. Erenköy'de de komşumuzdu. Kendisini bir ziyaretimizde -eğer kayıta bir noksanlık yoksa- şöyle söylemişti: 'Hocam, 1924 doğumlu olmalıdır. Çünkü biz beraber okuduk ama 1924 yanlış olur da, hani o günlerde okula gitme yaşlarına pek dikkat edilmiyor ya, o kendisi 1924 doğumluydu. Babam 1925'li olmasına rağmen 1924 doğumlularla birlikte ilkokula gitmiş de olabilir. Yani, o konuda net bir bilgi yok.'³⁸ Ahmet Üresin'in ifadelerine bakılacak olursa babacığımın; "1924 senesinde doğmuş olduğunu da söyleyebiliriz. Nüfus

³⁶ Ahmet Tahir Dayhan, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 02 Mayıs 2021.

³⁷ TYB Konya Şubesi, "Vefatının 10. Yılında Tahir Büyükkörükçü", 00:08:58-00:09:03.

³⁸ Abdurrahman Büyükkörükçü, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 19 Temmuz 2023.

*cüzdânına göre 1926 yılında³⁹ Konya'da Hacı Fettah Mahallesi'nde dünyaya gelmiştir.*⁴⁰

Tahir Büyükkörükçü'nün doğduğu gün farklı bir olay yaşanmıştır. Buna aile efradından bazı kişiler şahit olmuştur. Bunu, oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü şöyle anlatmaktadır:

“O günlerde Konya'mızda meşhur büyüklerimizden birisinin de bir hatırası da vardır. Rüyasında; Hulefâ-yi Râşidîn'den Hz. Ebu Bekir (r.a.), Hz. Ömer (r.a.) Efendilerimiz bir evin önünden geçerlerken o evi göstererek: 'Burada bir er dünyaya gelecek, kokusunu şimdiden alıyoruz.' dediklerini anlatmıştı. O günlerde, orada, o evde, o gösterilen evde babacığım dünyaya geldi.”⁴¹

Tahir Büyükkörükçü'nün çocukluk yılları, Türkiye'nin İstiklâl Muharebesi'nden sonraki bütün ulusun genelinde yaşanan maddi-mânevî zorlukların, geçim sıkıntısının derinden hissedildiği bir dönemdir. Bu durumdan Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin hanesi de etkilenmiştir. Abdurrahman Büyükkörükçü, babasının çocukluk zamanları için şöyle söyler: *“Fevkalâde yokluklar görmüşler, çok yokluk görmüşler... Bu yokluğu, bu sıkıntılarını, babacığım 1940'lı, 50'li yıllara kadar yaşamış. Bu yokluklar içerisinde okumaya başlar.”⁴²*

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, çocukluk yıllarından gelen hevesle camiilerde vaaz vermeye çok istekli olmuştur. Gençlik yıllarında zaman zaman Kapu Camii'ne gelerek kimsenin olmadığı zamanlarda kendi kendine vaaz vermiş ve egzersizler yapmıştır. Bu konuda Mehmet Emin Parlaktürk şöyle söyler:

“Hocaefendi'nin vâizlikle ilgili alt yapısını şuradan da anlıyoruz. Delikanlılık çağlarında camiiye sabahleyin gelir, Kapu Camii'nde hiç kimse

³⁹ İrfan Medeniyeti, “Sultânü'l Vâizîn Tahir Büyükkörükçü Anma Programı-Dr. Abdurrahman Büyükkörükçü”, *YouTube* (10 Mart 2020), 00:03:38-00:04:05.

⁴⁰ Abdurrahman Büyükkörükçü, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 19 Temmuz 2023.

⁴¹ A. g. e.

⁴² Saffet Yurtsever (ed.), *İnsanlığa Sözümüz Var, Türkiye Yazarlar Birliği Konya Şubesi 2021 Yılı Etkinlikler Kitabı*, (Konya: Çimke Yayınları, 2022), 69.

*yoktur. Camii açıktır. Kürsüye çıkar, boş camiiye vaaz eder. Egzersiz yapar, çalışma yapar. Bazen böyle görüp de söyleyenlere: 'Eee... Kuzum kolay mı? İnsanlara hitap edeceğiz. Şimdiden çalışmak lazım.' diye cevaplar da verirdi. Alt yapısını öyle hazırlamış. Böyle bir şahsiyettir.'*⁴³

2.3. Eğitimi

Bu bölümde Tahir Büyükkörükçü'nün eğitim hayatı zâhirî eğitimi ve mânevî eğitimi yönlerinden incelenmiştir. Zâhirî eğitiminde; hafızlığı, İslâmî ilimler eğitimi ve ilim ve kültür yönünden istifade ettiği şahsiyetlerden bahsedilmiştir. Mânevî eğitiminde; nefis tezkiyesi ve kalp tasfiyesi eğitimi (seyrû sülûk) ve mânevî eğitimde istifade ettiği şahsiyetler anlatılmıştır.

2.3.1. Zâhirî Eğitimi

Tahir Büyükkörükçü, yaşadığı dönemde mahallesinin hocalarından Bahçıvan İsmâil Efendi'den ilk eğitimini almıştır.⁴⁴ İlkokul eğitimi süresince o günlerin zorlu şartlarından, imkânsızlıklardan, farklı yerlere taşınmaktan dolayı üç ayrı okul değiştirerek⁴⁵ öğrenim görmüştür. İlkokul üçüncü sınıfa kadar Uluırmak İlkokulunda okuduktan sonra eğitimini Necatibey İlkokulunda tamamlamıştır.⁴⁶ Sonra da 1939'da Konya Erkek Ortaokuluna başlayarak eğitimini ortaokul üçe kadar devam ettirmiştir. 1942 senesinde kendi isteğiyle dînî eğitime yönelmiştir.⁴⁷

Tahir Büyükkörükçü'nün zâhirî eğitiminde istifade ettiği birçok hocası olmuştur. Hocası Hacı İsâ Rûhî Bolay'ın öğrencisi olarak eğitim aldığı senelerde bir yandan da

⁴³ İz Bırakanlar, "İz Bırakanlar Sultanü'l Vâizin Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi", *YouTube* (3 Haziran 2020), 00:07:40 - 00:08:15.

⁴⁴ Şahin, "Sultânü'l-Vâizin Tahir Büyükkörükçü", 98.

⁴⁵ TYB Konya Şubesi, "*Vefatının 10. Yılında Tahir Büyükkörükçü*", 00:10:00.

⁴⁶ Uslu64, "*Tahir Büyükkörükçü Hoca Efendi Belgeseli Bölüm 1*", 00:04:00:05:00.

⁴⁷ Şahin, "Sultânü'l-Vâizin Tahir Büyükkörükçü", 198.

Konya'nın meşhur âlimlerinden ve velilerinden olan,⁴⁸ Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin kendi söylemiyle “*sahâbe*” hayatı yaşayan⁴⁹ Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu'dan; hadis ve ahlâk dersleri,⁵⁰ fıkıh, tefsir, akait, meâni, beyan, bediî dersleri almış⁵¹ ve Ebû Saîd Muhammed Hâdimî'nin “*Berîka*” adlı eserini okumuştur.⁵² Müsevvid Bülbül Mehmed Efendi'den (1889-1954) ferâiz,⁵³ Türkistan taraflarından kaçarak Konya'ya gelen⁵⁴ Hacı Hâkî Efendi'den (İzler) (1887-1975) Farsça⁵⁵ Kapu Camii'nin meşhur imamı Hacı Haydar Efendi'den (Ulukapı) (1863-1949) Tashih-i Hurûf ve Tecvid dersleri almıştır.⁵⁶

Tahir Büyükkörükçü, hocası Hacı Îsâ Ruhî Bolay'dan Arapça derslerini devam ettirirken bir taraftan da o zamanın Bulgur Tekke Mescidinde hocalık yapan Çimillî Hakkı Efendi'den hafızlık eğitimini almıştır. Bulgur Tekke Mescidi o dönemde hafızlık eğitimi veren neredeyse tek Kur'an-ı Kerim kursudur.⁵⁷ Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi çok güçlü bir hafızaya sahiptir. Kısa sürede ezber yaptığına kendisi gibi hafızlık yapan arkadaşları şahit olmuştur.⁵⁸ Askerlik vazifesini yapmak için hafızlık

⁴⁸ Büyükkörükçü, *İz Birakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü*, 547.

⁴⁹ Celalettin Divlekçi, “Gökkubbede Hoş Bir Sadâ: Tahir Büyükkörükçü Hocamız”, *Enderun Eğitim Yazıları*, S.15 (2021), 92.

⁵⁰ Büyükkörükçü, “Büyükkörükçü, Tahir”, Ek 1/231-232.

⁵¹ İsmail Karaçam, *Hatıralar*, (İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2009), 121.

⁵² İsmail Hakkı Atçeken, “Tahir Büyükkörükçü”, *Konya Ansiklopedisi*, (Konya: KBB Yayınları, 2011), 2/217.

⁵³ Divlekçi, “Gökkubbede Hoş Bir Sadâ: Tahir Büyükkörükçü Hocamız”, 92.

⁵⁴ Büyükkörükçü, *İz Birakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü*, 548.

⁵⁵ Divlekçi, “Gökkubbede Hoş Bir Sadâ: Tahir Büyükkörükçü Hocamız”, 92.

⁵⁶ Büyükkörükçü, *İz Birakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü*, 548.

⁵⁷ A.g.e., 547.

⁵⁸ A.g.e., 549.

eğitimine ara vermiştir. Zaman buldukça Bulgur Tekkesinde⁵⁹ Hafız imillî Hakkı Hocaefendi'den aldığı eğitimle hafızlıđını⁶⁰ 1956 yılında⁶¹ tamamlamıştır.

2.3.1.1. İslâmî İlimler Eğitimi

Tahir Büyükkörükçü'nün çocukluk ve gençlik yıllarında dönemin Türkiye'sinin ekonomik yönden zayıf olmasından dolayı herkeste olduğu gibi Büyükkörükçü ailesinde de maddi zorluklar yaşanmıştır. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi babasına maddi yönden az da olsa katkıda bulunmak maksadıyla 1942'de ortaokuldaki resmî eğitimini bırakarak ilmî yönü yüksek olan, aynı zamanda da ilk Kur'an-ı Kerim ve tecvid öğrendiği hocası olan "Endâzenin Mustafa Efendi" ismiyle bilinen zatın yanında kunduracı çırağı olarak çalışmaya başlamıştır.⁶²

Hocası Mustafa Efendi'nin yanında çalışırken bir yandan da dînî eğitimini almaya devam etmiştir. Bir gün hocası; "*Tahir, bunu yaz ve ezberle!*" diye bir dua metni verir. Tahir, o dua sayfasının tamamını bir defa okuyarak hemen ezberler ve hocasına ezberden okur. Hocası bu yeteneğini fark edince, Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'ye ayrı bir muhabbet duyar ve onunla daha alakadar olmaya başlar. Kunduracı dükkânı Kapu Camii'sine yakındır. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi namaz vakitlerinde ibadet etmek için bu camiye gitmektedir. Kapu Camii'sinde katıldığı bir vaaz onu çok etkilemiştir; "*Rabb'im lütfetse de ben de böyle bir hoca olabilsem*" diye zihninde tasavvur etmiş ve bu vaaz yaşamında olağanüstü bir dönüşüme neden olacak hoş bir adımın ilk anısı olmuştur. Vaazı daha sonra şer'î

⁵⁹ şahin, "*Sultânü'l-Vâizîn Tahir Büyükkörükçü*", *şehir ve Âlimleri Sempozyumu 1 Kitabı*, C.1, 116.

⁶⁰ TYB Konya şubesi, "*Vefatının 10. Yılında Tahir Büyükkörükçü*", 00:20:00

⁶¹ şahin, "*Sultânü'l-Vâizîn Tahir Büyükkörükçü*", *şehir ve Âlimleri Sempozyumu 1 Kitabı*, 199.

⁶² İrfan Medeniyeti, "*Sultânü'l Vâizîn Tahir Büyükkörükçü Anma Programı-Dr. Abdurrahman Büyükkörükçü*", (10 Mart 2020), 00:04:50-00:05:40.

ilimlerin hepsini kendisinden öğreneceği hocası olacak olan Hacı İsâ Rûhî Hocaefendi'den (1879-1954) dinlemiştir.⁶³

Hacı İsâ Rûhî Bolay Hoca ile Endâzenin Mustafa Efendi birbirleriyle samimi arkadaşlardır. Vaazdan sonra Hacı İsâ Rûhî Bolay dükkâna gelir. Endâzenin Mustafa Efendi: *“Efendim, Tahir bizim evladımız, çok gayretli ve zeki bir yavrudur”* diye söyler ve dua etmesini ister. Hacı İsâ Rûhî Bolay Hoca, o zamanın şartlarında evinde talebelerine eğitim vermektedir. Hocaefendi eski bir dersiâmdır ve İstanbul Dârülfünûnda İlahiyat bölümünden mezundur.⁶⁴ Küçük Tahir'i gayretli ve yetenekli görünce; *“Evladım Tahir, mademki böyle ilmiyeye merakın var, zekâna da Cenâb-ı Hak Hazretleri güç vermiş, sen her şeyi bırak da bana gel, ben sana hakiki ilim okutayım”*⁶⁵ diye söyler. Bunun üzerine Endâzenin Mustafa Efendi, başka bir çırağa ve Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'ye eğitim vermesini ister. Fakat Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin seçili bir öğrenci grubuyla dersleri çok önceden başlamış ve konularda ilerlemişlerdir. Bir sonraki ders grubunda okutayım der. Ancak Mustafa Efendi ısrarcı olur ve Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi eğitime başlar.⁶⁶ Derslerine çok arzulu bir şekilde çalışır. Yaşadığı dönemin siyasî hükûmeti Kur'an-ı Kerim ve Arapça öğrenim görülmesine fazlasıyla karşıt fikirdedir.⁶⁷ Oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü babasının hocasına devam ettiği o günlerden şöyle bahseder: *“Babacığım o günleri hep ağlayarak anlatırdı inanın. Çünkü bir yandan maddi yokluk var, diğer yandan zulüm var, işkence var, baskı var.”*⁶⁸ Yakalananlar dağıtmakta hatta ceza görmektedir. Derse devam eden kimse kalmamıştır.⁶⁹ Tahir Büyükkörükçü, o dönemde yaşadığı zorluklardan şöyle bahseder:

⁶³ Büyükkörükçü, *İz Birakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü*, 546.

⁶⁴ Divlekçi, “Gökkubbede Hoş Bir Sadâ: Tahir Büyükkörükçü Hocamız”, 92.

⁶⁵ İrfan Medeniyeti, “Sultânü'l Vâizin Tahir Büyükkörükçü Anma Programı-Dr. Abdurrahman Büyükkörükçü”, 00:07:00-00:08:05.

⁶⁶ Büyükkörükçü, *İz Birakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü*, 546.

⁶⁷ A.g.e., 547.

⁶⁸ İrfan Medeniyeti, “Sultânü'l Vâizin Tahir Büyükkörükçü Anma Programı-Dr. Abdurrahman Büyükkörükçü”, 00:10:45.

⁶⁹ Büyükkörükçü, *İz Birakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü*, 547.

“Yaz geldi, Hocaefendi Hazretleri Eski Meram yolundaki bağı varmış oraya taşındılar.”⁷⁰ “Hocam durumun hassasiyetini göz önünde bulundurarak bana;

– ‘Evladım Tahir, sen eve yalnız geleceksin, diğer talebeleri okutmam mümkün değil, biz derslere yalnız devam edeceğiz’, derdi.

Ben de kitabımı yeleğimin içine saklarım, gömleğimin içine saklarım, giderim kapının önüne varırım. Hocamın evine geldiğim zaman etrafı iyice kontrol eder, sağa bakarım, sola bakarım. Takip olunmadığımdan emin olunca kapıyı çaldım, kimse yoksa öyle girerdim.”⁷¹

Tahir Büyükkörükçü, derslerine devam ederken bir yandan da komşularına mahalle mescidinde sohbet yapmıştır. Genç bir hoca olarak çok etkileyici vaazlar vermesi halkın dikkatini çekmiş, çevre yerlerden sohbetini dinlemeye gelenler olmuştur.⁷² Hacı İsa Rûhî Bolay’dan aldığı ilmî eğitimini büyük bir başarıyla 4 yılda tamamlayarak 1946 yılında icâzetnâmesini almıştır.⁷³ Oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü babasının icâzet ini almasını şöyle anlatmaktadır:

“O dönemde Osmanlıdan kalma icâzet yazan son hattatlarından olan Feyzi Efendi vardır. Feyzi Efendi de yaşlanmış, kalemi de zayıflamıştır. Hacı İsa Hocaefendi, kendisine ısrar etmiştir ve;

‘Tahir benim sadakayı cariyemdir, göz bebeğimdir, benden sonra benim bıraktığım ilmî o devam ettirecektir. İlla ona bir icâzet name yazmanız lazım hocam,’ demiştir.

Fevzi Efendi de: – ‘İsa Hoca kardeşim ben çok ihtiyarladım artık icâzeti bir başkasına yazdıralım.’ der.

⁷⁰ İrfan Medeniyeti, “Sultânü’l Vâizin Tahir Büyükkörükçü Anma Programı-Dr. Abdurrahman Büyükkörükçü”, 00:10:51.

⁷¹ Büyükkörükçü, *İz Birakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü*, 547.

⁷² A.g.e., 548.

⁷³ Divlekçi, “Gökkubbede Hoş Bir Sadâ: Tahir Büyükkörükçü Hocamız”, 92.

İsa Hocaefendi ise; _ ‘Yok ben sizden arzu ediyorum.’ diye ısrar eder.”⁷⁴

“Eski tabirle söyleyeyim medrese dersleri tamamlanır. Bunun üzerine Hacı İsa Ruhi Bolay Hocaefendi o günün icâzet hattatı Hacı Feyzi Efendi, babacığım rahmetullahu aleyhe yirmi sayfaya yakın bir icâzetnâme yazdırır.”⁷⁵ Sonra da Konyalı o günün meşhur hocası Müfessir Mehmet Vehbi Efendi de icâzet, diploma duasını yaparlar ve böylece diplomasını da almış olur.⁷⁶ Babam o icâzetini ömrü boyunca çok aradı ve çok yandı. Meclis arşivini, Diyanet arşivini.... Her tarafı aradı. O kadar arzu etti ki; ‘Yâhu şu icâzetimi bir görsem, bir yüz sürsem. O bana hocamın hatırası.’ diye böyle sanki bazan ağlardı. Sonra Diyanet’te bulduk. Şimdi alacağız inşallah taahhiüt aldık oradan. Meğer bir kenarda, dosyasında kalmış. Kendisi hayatında göremedi maalesef. Bütün ilimler orada tahsil olunur. Tahir Hoca’yı Tahir Hoca yapan temel o talebelik günlerinde atılır, Allah’ın izniyle.”⁷⁷

Tahir Büyükkörükçü’nün icâzetinin özeti şöyledir:

İcâzeti veren; İsa Rûhî Bolay b. Mehmed Hulûsî el-Konevî Efendi, Hacı İsaâde diye meşhurdur.

İcâzeti alan; Körüküzâde diye meşhur Mehmed Tahir Efendi b. Mehmed.

İcâzetin yazılış tarihi; H. 1365. (1945)

İsa Rûhî Bolay, birinci icâzetin sonunda Tahir Büyükkörükçü’ye ayrı bir icâzet daha vermiştir.

Bu icâzete göre; İsa Rûhî Bolay > Mehmed Vehbî Efendi > Hüseyin Kadınhanî > Ahmed Hâzım en-Nevşehrî > üstadım (İmamzâde Muhammed Es’ad) > Hibetullah el-Balî silsilesi ile; Şifâ-yı Şerîf, Kütüb-i sitte ve bunlardan başka hadis kitaplarıyla

⁷⁴ İrfan Medeniyeti, “Sultânü’l Vâizîn Tahir Büyükkörükçü Anma Programı-Dr. Abdurrahman Büyükkörükçü”, 00:19:13-00:20:13.

⁷⁵ TYB Konya Şubesi, “Vefatının 10. Yılında Tahir Büyükkörükçü”, 00:15:26-00:15:50.

⁷⁶ İrfan Medeniyeti, “Sultânü’l Vâizîn Tahir Büyükkörükçü Anma Programı-Dr. Abdurrahman Büyükkörükçü”, 00:19:13-00:20:13.

⁷⁷ TYB Konya Şubesi, “Vefatının 10. Yılında Tahir Büyükkörükçü”, 00:15:00-00:16:30.

tefsir kitaplarından kendisine ulaşan rivayetleri nakletmesi için Mehmed Tahir Büyükkörükçü'ye icâzet vermiştir.⁷⁸

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, eğitimini tamamladıktan sonra İzmir'in Foça ilçesinde⁷⁹ 1947-1949 yılları arasında 191 piyade alayında yazıcı olarak askerlik yapmıştır.⁸⁰ Bu süreçte camii sohbetleri vermiştir. Askerlik görevinde her hafta uygun zamanlarda İzmirli dostlarıyla tasavvufî sohbetler yapmıştır.⁸¹ Askerlik yıllarıyla ilgili şunu anlatmıştır: “Ben 47- 48-49 da askerlik yaptım. Bölük komutanımız beni icâzetli hoca olarak bildiği, tanıdığı için, tâlimgâhta istirahat verilince; ‘Tahir hadi bakalım asker arkadaşlarına bazı dinî şeyleri öğret!’ derdi.”⁸²

2.3.1.2. İlim ve Kültürel Yönden İstifade Ettiği Şahsiyetler

2.3.1.2.1. Mehmet Âkif Ersoy

“Ben Âkif’in akrabasıyım, Âkif benim amcamdır, dayımdır.”⁸³

1873-1936 yılları arasında yaşayan İstiklâl Marşımızın şairi olan Mehmet Âkif Ersoy, Türk Edebiyatı'nın önemli şahsiyetlerinden birisi olarak hayatı, görüşleriyle gönülleri coşturan; edebî, sosyal, kültürel, siyasî alanlarda yaşadığı dönemin sorunlarını şiirleriyle ifade etmiş, vatan ve millet sevgisiyle bir ömür geçirmiş millî şairimizdir.

Tahir Büyükkörükçü'nün ilmî ve kültürel görüşünde Mehmet Âkif Ersoy etkili olan şahsiyetlerden birisidir. Mehmet Âkif Ersoy'a gösterdiği muhabbet için; “Koca Âkif kabrinde arşa yeşer, Allah Teâlâ elinden tutsun!”⁸⁴ diye söyler. Araştırmalar

⁷⁸ Şahin, “Vefatının 11. Yılında Tahir Büyükkörükçü”,

⁷⁹ Büyükkörükçü, *İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü*, 548.

⁸⁰ KonTv-Vaaz, “Tahir Büyükkörükçü Hoca- (Vaaz-1)”, *YouTube* (16 Ocak 1992), 00:26:40.

⁸¹ Büyükkörükçü, *İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü*, 548.

⁸² Şahin, “Sultânü'l-Vâizîn Tahir Büyükkörükçü”, *Şehir ve Âlimleri Sempozyumu 1 Kitabı*,198.

⁸³ *Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü'den Vaazlar*, (İstanbul: Risale, 2019), 79.

⁸⁴ A.g.e., 209.

neticesinde Tahir Büyükkörükçü'nün Mehmet Âkif Ersoy'u hayatına rehber ettiği anlaşılmaktadır. İlmî ve kültürel hayatında örnek alıp pratikte de görüşlerini uygulamış; ondan hemen hemen her vaaz ve sohbetinde de büyük bir muhabbetle bahsetmiştir. Toplumsal değerlerin, kültürel özelliklerin korunması için bozulan ve yozlaşan bazı konuları dile getirerek dikkat çekmeye gayret etmiştir. İslâmî bir şuur oluşturmak için çok emek sarf etmiştir. Gelecek nesillere bu vatanın ne kadar kıymetli olduğu bilincini aşlamak istemiş, bunun gibi meselelerden dolayı vaazlarında ve sohbetlerinde Mehmet Âkif'ten örnekler vermiştir.

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi ile Mehmet Âkif Ersoy aynı dönemde yaşamasalar da gönül dünyasında birlik olmuş, aynı gaye üzerinde ruhen buluşmuşlardır. Kısacası Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi; İslâm davası şuurunu, vatan ve millet sevgisi, millî değerler, iman şuurunu gibi konularda Mehmet Âkif Ersoy'la aynı fikirde olmuştur.

Tahir Büyükkörükçü, vatan ve millet sevgisiyle dolu, iman şuurunu çok yüksek olan bir şahsiyet olmuştur. Mehmet Âkif'in vatan ve millet aşkı ve iman şuurunu kendisini çok etkilemiştir. Bir vaazında bunu şöyle dile getirmiştir:

“Muhterem Cemaat! Mânevî nimetlerden ikincisi iman nimetidir. İslâm ile aynı mânâyı ifade etmekle beraber İslâm; dış amelleri düzenleyen külliyat-ı din iken iman; kalpteki ilahî, arşî ve Rabbanî cevheri ifade eden mânadır.

Ecdadımızın bütün şahsiyeti, yüzyıllarca dimdik duruşu ve bütün düşmanlarına karşı galip gelişi iman sayesinde. Âkif'in Safahat'ında söylediği gibi;

‘İmandır o nimet ki ilahi ne büyüktür.

İmansız olan o paslı yürek sinede yüküdür.’

Hepimizin kalbinde iman nimeti var. Âkif; Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde 80'e yakın şairin arasında meclisin onayını alarak ayakta dinlenen İstiklâl Marşı'nı yazdığı için verilen altınları “Milletime yazdığım İstiklâl Marşı karşılığında ücret almam.” diyerek kabul etmemiştir. Memleketi soyanların kulakları çınlasın. Balıkesirli Müfessir Hasan Basri Çantay Efendi Hazretleri; “O günlerde mevsim kıştı, Âkif bir yere gidecekti. Benden pardösü emanet alıp da gitti.” der. Jüri hediye olarak verdiği hâlde yüzlerce altını kabul etmeyen Âkif, bir kardeşini ziyarete giderken emanet pardösüyle

gitmiştir. Ben bu insanın, nizamın, dinin hayranı ve bağılıyım. İşte Âkif benim dayım, amcam, dedem, kardeşim, abim ve her şeyimdir.”⁸⁵

Vaazlarında toplumsal değerlerin bozulmasından bahsederek Mehmet Âkif'in yolundan gittiğini, onunla ilgili görüşlerini şöyle ifade etmiştir:

*“Mümin kardeşlerim, şunu söylemek istiyorum. Ben bazı şeylerde efkârlıyım. Bazı şeylerde aşırı gidiyorsam, beni affedin. Âkif'in de bazen Safahat'ta cinnet getirdiği yerler vardır. Son zamandaki ahlâki yıkılışa bakar da koca Âkif 'Ağzım kurusun neredesin ey Adli İlahi' der. Yani gizlendiğin yeter, yüce kudret, göster artık varlığını ve celalini göster, demek ister. Ben Koca Âkif'e öğrenci olmanın şerefine nail olmak için kürsüdeyim. Büyük insan bile çileden çıkabiliyor. Rabb'im şefaathine mazhar kılsın, inşallah.”*⁸⁶

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, toplumsal değerlerin önemi ve kültürel yozlaşma konularında Mehmet Âkif Ersoy'un düşüncelerini örnek vermiş ve olması gerekeni şöyle ifade etmiştir:

“Ahlâk fazilet ve edep denen şey lugatlerden bile silinmiş. Âkif, bu durumu Safahat'ta şöyle ifade ediyor:

'İçki yüzler suyu, ahlâkını bir bilsen onun!'

Mekke-i Mükerrime'de insanoğlu insan olduğu hâlde canavarları aratacak kadar korkunçlaşmış. İsa (a.s.) ile Peygamber Efendimiz (a.s.) arasında 570 sene gibi bir zaman var ve insanoğlu topyekûn yolunu ve inancını kaybetmiş, ilahi bütün faziletler lugat kitaplarından silinmiş, Âkif o günü ifade ederken yine Safahat'ında şöyle diyor.

'Dişsiz mi bir insan, onu kardeşleri yedi!

Fevza bütün afakını sarmıştı zeminin'

Mümin kardeşlerim! Aradan 1400 sene gibi bir zaman geçmiş, dişsiz insanları kardeşleri yiyor! Hâlık-ı Zü'l-Celâl'den mânevî ve pek büyük yöneticiler istiyoruz, İnşallahu Teâlâ. Öyle yöneticiler ki gönüllere girecek,

⁸⁵ A.g.e., 78-79.

⁸⁶ A.g.e., 170.

insanların vicdanlarını Kur'an'ın ab-ı hayatıyla yıkayacak ve Peygamber Efendimiz (s.a.) yoluna sevk edecek. Cenâb-ı Hakk'a dua ediyoruz ve ümitliyiz."⁸⁷

İslâm Dini'nin insanlığın kurtuluşuna vesile olacağı görüşündedir. Bu fikrini Mehmet Âkif'in sözlerinden yararlanarak dile getirmiştir. Bir vaazında şöyle söylemiştir:

"İnsanlık için başka çıkar yol yok, dönüş İslâm'adır, dönüş Kur'an'adır, Hazreti Muhammed'edir. (s. a.) Âkif, şöyle diyor:

'Allah'a dayan, sa'ye sarıl, hikmete (şiiirin ilk hâlinde 'hükümüne') ram ol.

Yol varsa budur, bilmiyorum başka çıkar yol'

diye gırtlaklarımızı koparırcasına seslenmemizi söylüyor. Gidilen başka yollar çıkmaz sokaktır ancak bir tek çıkar yol vardır: Aşk, iman, Kur'an ve Resulullah'ın (s.a.) sünnetidir."⁸⁸

2.3.1.2.2. Necip Fazıl Kısakürek

Tahir Büyükkörükçü, Burdur'da görev aldığı yıllarda Necip Fazıl Kısakürek ile tanışmıştır. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'yi ilmî yönden etkileyen önemli şahsiyetlerden olmuştur. Tahir Büyükkörükçü, Burdur'da verdiği vaazlarla halkın büyük bir ilgisini çekmiş zamanla aranılan bir vâiz olmuştur. Necip Fazıl Kısakürek de konferans vermek için buraya geldiğinde herkesin övgüyle bahsettiği bu kişiyi tanımak istemiştir. Konferans öncesinde Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin bir vaazını banttan dinlemiş ve vaazdan çok etkilenmiştir. Konferans sonrası yüz yüze tanışınca herkesi hemen beğenmeyen bir yapıda olmasına rağmen Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'ye hayran olmuş ve çok muhabbet duymuş ve şöyle söylemiştir:

"Tahir Büyükkörükçü'yü çölde, bir çorak vadide yetişmiş bir güle benzettim. Tevhid-i Tedrisat Kanunu'ndan sonra, Arapça okumak, din

⁸⁷ *Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü'den Vaazlar*, 244.

⁸⁸ *A.g.e.* 303.

*ilimlerini tahsil etmek şöyle dursun, Kur'an-ı Kerim'in bile yasak olduğu bir devirde, böyle bir vâiz, böyle anlayışlı bir insan, söylediklerini, benim gibi müşkülpesent bir kimseye dahi dinletebiliyorsa, bu kabiliyeti bir deha eseri ve bunu İslâm'ın bir mucizesi olarak sayarım. İslâm, meyvelerini ve mucize şafağını ufuklardan sökmeye başlamıştır.*⁸⁹

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi ile görüştüğten sonra kendisini tebrik edip onun için ilk ve şöhret bulan yazısını yazar. “Noktalama” köşesinde İstanbul’a şu kısa notu geçer:⁹⁰

“DİN ADAMI

Bu vatanın kaldırılmaları fildişinden ve evleri billûrdan, hayal üstü bir madde ve mânâ kemâline ulaşmış bir başkenti, sitesi (metropolis)i olsaydı da, bu başkent in 1 milyon kişilik büyük mâbedinde, her evin her odasında bir hoparlör içinde sesi uğuldayan bir üstün kelâm ve hakikat vâizi bulunsaydı, onu bile bana hor gösterecek çapta, gerçeklikte ve derinlikte bir din adamına, 25.000 nüfuslu Burdur Kasabası 'nda rastladım.

Gelince anlatırım!”⁹¹

Arkadaşlıkları zamanla ömür boyu sürecek, çok intizamlı bir dostluğa dönüşmüştür.⁹² “Sultânü’ş-Şuarâ” olan Necip Fazıl Kısakürek, o dönemlerde bazı dergilerde yazılar yazmıştır. “Sultânü’l-Vâizîn” olan Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi için kendi yazı köşesi olan Çerçeve’de makaleler yazmıştır.⁹³ İstanbul’a gittikten sonra “Tahir Büyükkörükçü” yazısını,⁹⁴ 1968 senesinde Büyük Millet Meclisi’nde bir siyasî parti liderinin Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi ile ilgili konuşmasından

⁸⁹ Şahin, “Sultânü’l-Vâizîn Tahir Büyükkörükçü”, Şehir ve Âlimleri Sempozyumu 1 Kitabı, 201.

⁹⁰ Büyükkörükçü, *İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü*, 558.

⁹¹ Necip Fazıl Kısakürek, “Noktalama”, *Yeni İstanbul Gazetesi*, 17 Ocak 1965, 3.

⁹² Büyükkörükçü, *İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü*, 550.

⁹³ A.g.e., 557.

⁹⁴ Necip Fazıl Kısakürek, “Çerçeve”, *Yeni İstanbul Gazetesi*, 19 Mart 1965, 3.

dolayı da “Konya Müftüsü” yazısını⁹⁵ yazmıştır. Necip Fazıl Kısakürek, Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi ile tanışalı çok olmamasına rağmen ona karşı çok muhabbet duymuş, 1965 yılındaki seçim zamanında Tahir Büyükkörükçü’ye milletvekili olması için teklifte bulunmuştur.⁹⁶

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, ilmî olarak Necip Fazıl’ın görüşlerinden, şiirlerinden istifade etmiştir. Vaazlarında çoğunlukla ondan bahsetmiştir. Bir sohbetinde Necip Fazıl için şunları söylemiştir:

“Biz Peygamber-i Zîşân’ın (s.a.) ümmetiyiz. Biz, bu mübarek insana Elest Bezmi’nde âşık olmuşuz.. Nur-u Muhammedi’nin pervasi olması derdiyle dünyadayız. Koca dahi Necip Fazıl şöyle diyor:

*‘Sevgilim, Peygamberim, önderim, yüce rehberim,
Sana uymayan ölçü hayat olsa teperim!’⁹⁷*

Necip Fazıl’la aynı neşedeyiz. O’na uymayan ölçü, ne olursa olsun, kıyamet sabahına kadar ayağımızın altındadır.Yüce Rabb’im, bizi Muhammed’in (s.a.) kutsî neşesiyle dolu kalsın. O’nun feyziyle feyizlenmeyi nasip eylesin. O’nun nuruyla kalplerimize taze hayat versin.”⁹⁸

2.3.1.2.3. Ali Ulvi Kurucu

Ali Ulvi Kurucu, 3 Mart 1922 tarihinde Konya’nın Sakyatan köyünde dünyaya gelmiştir.⁹⁹ Konya’nın âlimlerinden olan Veyis Efendi’nin torunu olup¹⁰⁰ Veyiszâde

⁹⁵ Necip Fazıl Kısakürek, “Çerçeve”, *Yeni İstanbul Gazetesi*, 8 Mart 1968, 3.

⁹⁶ Büyükkörükçü, *İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü*, 551.

⁹⁷ Necip Fazıl Kısakürek, *Çile, “Ölçü”*, (İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2016): 81.

⁹⁸ *Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü’den Vaazlar*, 265.

⁹⁹ M. Ertuğrul Düzdağ, *Üstad Ali Ulvi Kurucu Hatıralar-1*, 29. bs. (İstanbul: Gonca Yayınevi, 2021), 27.

¹⁰⁰ A.g.e., 28.

ailesindedir.¹⁰¹ Babası hem imamlık yapmış hem de Islâh-ı Medâris'te gramer hocası olan¹⁰² Hacıveyiszâde İbrahim Efendi (1308/1892-1945)'dir.¹⁰³ Amcası, Hacıveyiszâde Mustafa Sabri Kurucu (1887-1960) "ilim evi" olarak bahsedilen nezih bir ailenin, dînî ilimlere ömürlerini adanmış,¹⁰⁴ kendisinin ismiyle külliye yapılan âlim, irfan sahibi bir şahsiyettir.¹⁰⁵ Ali Ulvi Kurucu; "Dedem ağacın kökü, ailemizin temeli, amcam, babam o ağacın dalları idiler. Bu ağacın altında, gölgesinde yetiştik."¹⁰⁶ sözleriyle aile yapısını ifade etmiştir.

Ali Ulvi Kurucu, Konya'da ilk ve orta öğretiminden sonra Arapça öğrenmiş ve hafızlığını tamamlamıştır.¹⁰⁷ 1939 yılında Ali Ulvi Kurucu'nun dînî eğitimini görmesi için babası Medine'ye yerleşmiştir. Ali Ulvi Kurucu, El-Ezher'de öğrenciyken şiire ve edebiyata ilgi duymuştur. İhsan Efendi'den Türk Edebiyatı ve aruz dersleri eğitimi almıştır. Daha sonra Medine'ye giderek değişik alanlarda memuriyet görevlerini yapmıştır. Mahmudiye Kütüphanesinde daha sonra da Şeyhülislâm Ârif Hikmet Bey Kütüphanesinde müdürlük yapmıştır. 1985 senesinde emekli olmuştur.¹⁰⁸

İbrahim Sadri'nin teşvikleri ve Türk, Fars, Arap ile Fransız Edebiyatlarıyla ilgili değerlendirmeler ve sohbetlerin düzenlendiği topluluğun Mehmet Âkif Ersoy'a olan

¹⁰¹ Sare Kurucu, *Bir Ömürden Sayfalar-Ali Ulvi Kurucu'dan Hatıralar*, (İstanbul: Marifet Yayınları, 2010), 7.

¹⁰² A.g.e., 37.

¹⁰³ Düzdağ, *Üstad Ali Ulvi Kurucu Hatıralar-1*, 28.

¹⁰⁴ İslâm ve İhsan, "Ali Ulvi Kurucu Kimdir?", <https://www.islamveihsan.com/ali-ulvi-kurucu-kimdir.html> [03 Şubat 2023].

¹⁰⁵ Âlim Kahraman, "Kurucu, Ali Ulvi", *Türkiye Diyanet İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2002), 26/457-458.

¹⁰⁶ Düzdağ, *Üstad Ali Ulvi Kurucu Hatıralar-1*, 212.

¹⁰⁷ İslâm ve İhsan, "Ali Ulvi Kurucu Kimdir?", <https://www.islamveihsan.com/ali-ulvi-kurucu-kimdir.html> [03 Şubat 2023].

¹⁰⁸ İslâm ve İhsan, "Ali Ulvi Kurucu Kimdir?", <https://www.islamveihsan.com/ali-ulvi-kurucu-kimdir.html> [03 Şubat 2023].

ilgileri onu çok etkilemiştir. Hayatında Mehmet Âkif gibi bir şair olmayı arzu etmiş ve şiir denemeleri yazmıştır. Bu sebeple “Zamanın Âkif’i”, “Âkif-i Sâni”, “Günümüzün Mehmed Âkif’i” gibi vasıflarla anlatılmıştır.¹⁰⁹ Şiirlerinde “Ulvi” mahlasını kullanmıştır.¹¹⁰

Ali Ulvî Kurucu ailesinden miras olarak sürdürdüğü İslâmî ve millî değerlere bağlı bir gençliğin inşası idealiyle gayret göstermiş, yaptığı sohbetlerde, yazdığı şiirleri, gazete köşelerinde yazdığı yazılarla hep bu amaç üzere faaliyet göstermiş ve birçok kitap yazmıştır. Sağlığında Mustafa Ertuğrul Düzdağ’ın kendisiyle yaptığı görüşmeleriyle hatıralarını anlattığı “Ali Ulvi Kurucu Hatıralar” adında 6 cilt hâlinde bastırılan bir eser mevcuttur. Bu kitabın üçüncü cildinde Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi’den bahsetmektedir. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi’nin ilmî yönden istifade ettiği özel şahsiyetlerden olmuş, vaazlarında şiirlerinden, eserlerinden istifade etmiştir. Kurucu’nun okuduğu şiirlerinden zaman zaman cezbeyle geldiğinden bahsetmiştir. Ali Ulvi Kurucu hatıralar kitabında, Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi’nin kendi şiirlerinden etkilenmesini şöyle bahsetmiştir:

“1955’te Konya’ya gittiğimde Doktor Ali Kemal Bey, Dişçi Nuri Bey, Fevzi Özçimi, Hacı Ahmet Kağnıcı Beyler ve daha başka gönüldaşlarla birlikte Tahir Bey’de bana candan alaka gösterdiler. Konya’da bulunduğum bir ay müddet içinde her gece sohbetlerimiz vardı.

Tahir Büyükkörükçü Bey, Konya’da Kapu Camii’nde Cuma namazlarından önce vaaz ediyordu. Baktım, vaazlarında benim şiirlerimde beyitler okuyor. Hele şu beyti çok tekrar ediyor:

Bitmez güzelin vasfı ağaçlar kalem olsa

Hilkât de bütün şi’r ile boydan boya dolsa

Vaazlarında Mesnevi’yi kürsüye getirmişti. Bilhassa asrımızın Mesnevi’sini yazan Mehmet Âkif’ten Safahat’tan güzel şiirler okuyordu.

Bir gün fakire iltifat olarak dedi ki:

¹⁰⁹ Kadriye Çığa, “Ali Ulvi Kurucu Hayatı, Sanatı ve Eserleri” (Yayımlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018), 40.

¹¹⁰ Düzdağ, *Üstad Ali Ulvi Kurucu Hatıralar-1*, 27.

“Ağabeyimiz, son yazdığınız ‘Gönül Ver’ şiirindeki bir beyiti okurken, evde ihtiyar ve irademi kaybederek Mesnevi dervişleri gibi sema etmişim.”

“Hangi beyit bu Tahir Efendi? diye sorduğumda, şu mısrasını okumuştun:

Her zerrenin Allah diyen âhengini duy da,

Milyarla dilin andığı Sübhân’a gönül ver.

Bu beyit çok hoşuna gitmiş; her zerre Allah diyor, kâinat bir zikirhane oluyor; zikirhanede her şey aşk ve şevk içinde sema ediyor, devran ediyor...

Hazret de o devrana katılmış...

Âcizane şiirlerimin, böyle münevver, imanın, Kur’an’ın nuruyla aydınlanmış olan samimi dostlar tarafından takdir edildiğini görmek, fakire ilham kaynağı oluyordu.”¹¹¹

Ali Ulvi Kurucu ile Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi uzun yılların getirdiği bir dostlukla birbirlerine bağlıdırlar. Hocası Mustafa Sabri Kurucu’nun Ali Ulvi Kurucu’nun amcası olması aralarındaki muhabbeti artırmıştır. Özel hayatında aynı ilâhî aşkla, aynı Peygamber aşkıyla dolu gönül dostu olmuşlardır. Bu yolda irşat ve tebliğ faaliyetlerini yürütmüşlerdir. Vaazlarında Allah aşkı ve Hz. Muhammed’in (s.a.v.) sevgisinden bahsederken Kurucu’nun şiirlerinden ve ilmî birikimlerinden çokça bahsetmiştir. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi bir sohbetinde Ali Ulvî Kurucu’ya ve şiirlerine duyduğu muhabbetiyle ilgili şöyle bir anısını anlatır:

“Aziz Müminler; Yirmi sene evvel, Konya’nın ileri gelen mahallelerinden birine çeşme yaptırmışlardı. ‘Bu çeşmenin üzerine bir kitabe istiyoruz, gelip su içenler yazıyı okusunlar, hem susuzlukları kansın hem de insanları oradan bir şeyler edinsin hocam’ dediler. O gece biraz kitap karıştırdım, şairlerin şiirlerine, ediplerin yazılarına, nesirlerine baktım. Nihayet Ali Ulvi Kurucu üstadın “Gümüş Tül ve Alevler” kitabına bakarken şu dörtlük karşıma çıktı:

“Ey yolcu, şafaklar sökecek durma ilerle,

Zulmetlere kan ağlayacak meşalelerle,

¹¹¹ M. Ertuğrul Düzdağ, *Üstad Ali Ulvi Kurucu Hatıralar-3*, 17. bs. (İstanbul: Gonca Yayınevi, 2019), 357.

İncitme büyük dediğin Allah'ı seversen,

Milyarla şehidin ebedi varisisin sen.”

Çocuklara bunu yazmalarını söyledim. Ve hâlâ mermer taşının üzerinde yazılıdır.”¹¹²

2.3.1.2.4. Muhammed İkbâl

Muhammed İkbâl, 1877 yılında Pencap eyaletinin Keşmir sınırı yakınındaki Siyâlkût şehrinde dünyaya gelmiştir.¹¹³ Yaşadığı dönem İslâm âleminin sıkıntılar çektiği zorluklarla dolu bir süreçtir. Mustafa Kara, Muhammed İkbâl'i anlatırken fikrî yapısını şöyle tarif eder:

“Muhammed İkbâl, geçtiğimiz yüzyılın en mühim şahsiyetlerinden biridir ve doğu ile batı düşüncesini birlikte yorumlayan bir şahsiyettir. İkbâl'in en mühim taraflarından biri İslâm düşüncesinin tasavvufî rengiyle de ilgilenmesidir. Bu anlamda onun mürşidi Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'dir.”¹¹⁴

“Muhammed İkbâl'le ilgili sizin dikkatinize sunacağım ikinci şahsiyet ise Mehmet Âkif Ersoy'dur. Ersoy, İkbâl'le muasırdır. Bu iki büyük şahsiyet ne yazık ki karşılaşmamış ama ruh olarak birbirlerini tanıyorlar. Bununla ilgili 1925 tarihli bir hatıramız var. Mehmet Âkif 1925'te İstanbul'da bulunan hafız Âsım'a yazdığı bir mektupta İkbâl'i değerlendiriyor. İkbâl'in şiirlerini okuyor. İkbâl ve onun şiirleri ile ilgili değerlendirmelerini bu mektupta yazıyor...”¹¹⁵

¹¹² Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü'den Vaazlar, 24.

¹¹³ Mehmet S. Aydın, “İkbâl, Muhammed”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2000), 22/17-23.

¹¹⁴ Nefes Yayınevi, “Prof. Dr. Mustafa Kara ile yapılan Muhammed İkbâl Röportajı”, *YouTube* (5 Aralık 2016), 00:00:01-00:00:52.

¹¹⁵ Nefes Yayınevi, “Prof. Dr. Mustafa Kara ile yapılan Muhammed İkbâl Röportajı”, 00:03:05- 00:05:00.

Tahir Büyükkörükçü'nün Muhammed İkbâl ve eserleriyle tanışması hocası Hacı Hâkî Efendi'den Farsça dersleri almasıyla başlamıştır. Mehmet Emin Parlaktürk şöyle anlatır:

“Tahir Hocaefendi, Türkistan Uca muhacirlerinden olan Hacı Hâkî Efendi'den Farsça dersleri alır. Vaazlarında sürekli hem Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'den hem de Muhammed İkbâl'den Farsça şiirler inşaat eder. İşte onun alt yapısını Hâkî Efendi hazırlamıştır. Fevkalade Farsça bilen bir kişidir.”¹¹⁶

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi ile Muhammed İkbâl'in ilmî, fikrî, dînî ve kültürel yönden birçok konuda aynı konulara ilgi duydukları, aynı yönelimde oldukları ve benzer konularda aynı görüşte oldukları kanaatine varılabilir. Bunlar arasında Muhammed İkbâl'in hayatı incelediği zaman elde edilen bilgilere göre İslâm'ın evrensel yapısının tek çare olacağı görüşü, şiirlerinde bir dava şuurunun olması, İslâm şairi olması, edebî yönü, devlet ve vatan kavramlarına büyük hassasiyet göstermesi konuları vardır. Yine nefis terbiyesine önem vermesi, İslâm dünyasında bağımsızlığı dile getiren, birlik ve beraberliğe vurgu yapan, tasavvufî yönden Mevlânâ'nın görüşlerinden etkilenererek insanın gönül dünyasına dikkat çekmesi, gerçek özgürlüğün Allah'a secde etmek olduğunu böylelikle kula kulluk yapılmayacağını vurgulaması, gerçek kurtuluşun İslâm'da olduğunu dile getirmesi ve hakikati arama arzusu Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'yi etkilemiştir. Hem ilmî hem de dînî alanlarda kendisini en üst seviyede donatmış olması Tahir Büyükkörükçü'ye ilham kaynağı olmuş, aynı dönemde yaşamasalar da ruhen aynı gayede olmuşlardır. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, fitratından gelen özelliklerle gerçek bir Müslümanın nasıl olması gerektiğini günlük hayatında bizzat yaşayarak göstermeye gayret etmiştir. Vaaz ve sohbetlerinde bu incelikleri anlatırken Muhammed İkbâl'den bahsederek yeri geldiği zaman onun eserlerinden ve şiirlerinden örnekler vermiştir. İslâm şuurunun nasıl olması gerektiğini Muhammed İkbâl'den örnekler vererek onun gelecek nesiller için örnek bir şahsiyet olduğunu insanlara aktarmıştır. Vaazlarına bakılarak birçok bilgiye ulaşılabilir.

¹¹⁶ İz Bırakanlar, “İz Bırakanlar Sultânü'l Vâizîn Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi”, 00:05:35-00:05:55.

Tahir Büyükkörükçü, çocukların İslâm inancına ve Kur'an'a göre yetiştirilmesini çok önemsemıştır. Bunu Muhammed İkbâl'in sözlerinden örnek vererek şöyle söylemiştir:

“Muhterem Müminler; kendinizi daima kontrol ediniz, ailenizde yavrularınıza sahip çıkınız. Çocuklarınızı yetiştirirken İslâm inancı ve Kur'an ruhuyla, Hz. Muhammed'in (s.a.) edep ve ahlâkıyla yetiştiriniz. Sakın ola ki bu kokmuş asrın şartlarıyla yenilik yapacağız diye evlatlarınızı ve neslinizi ziyan etmeyiniz. Dev şair, büyük filozof, Pakistan'ın ciddi kurtarıcısı, Muhammed İkbâl'in dediği gibi, -Yüce Rabb'imiz, bizi mahşerde onlarla haşretsin- “İslâmî bir hayat istiyorsan ey Mümin, Hazreti Kur'an'ın dışında İslâmî hayat düşünülemez” Bu söz beni dinleyen kardeşlerime ve sabah-ı haşre kadar İslâm cemaatinden olanlardır. İbadetimizde, itaatimizde, ahlâk, inanç ve edebimizde, âdâb-ı muâşeretimizde, içtimâî yaşantımızda, evdeki âdetlerimizde, muamelatımızla alışverişimizde, vatan ve sancak sevgimizde ve hakeza bütün işlerimizde sarılacağımız şey Hazreti Kur'an-ı Kerim'dir.”¹¹⁷

2.3.2. Mânevî Eğitimi

Tahir Büyükkörükçü, çocukluğundan itibaren dînî ilimlere meraklı bir şahsiyettir. Ailesinden gelen ilmî yönelim onu da etkilemiştir. Cumhuriyet Türkiye'sinde dînî hayatın kısıtlandığı bir süreçte her şeye rağmen içindeki sesi dinlemiş, mânevî eğitimini almaya gayret etmiştir. Mânevî eğitimde seyrü sülûk eğitimini Mahmud Sâmi Ramazanoğlu'ndan almıştır. Bu bölümde Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin nefis tezkiyesi ve kalp tasfiyesi eğitimi (seyrü sülûk) ve mânevî eğitimde istifade ettiği şahsiyetlerden bahsedilmiştir.

¹¹⁷ *Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü'den Vaazlar*, 283.

2.3.2.1. Nefis Tezkiyesi ve Kalp Tasfiyesi Eğitimi (Seyrü sülûk)

2.3.2.1.1. Nefis Tezkiyesi

Tezkiye; lugatte “arındırmak, temizlemek, beraate hükmetmek” gibi anlamlara gelir.¹¹⁸ Nefis tezkiyesi; kişinin nefisini her türlü kötü ahlâki, ameli ve itikadî yanlışlıklardan arındırmasıdır. Sonrasında nefisini irfan, ilim, güzel hasletler gibi kişiyi Allah’a yakınlaştıracak davranışlarla terbiye etmesidir.

Tasavvufta nefis tezkiyesi; itidal üzere olarak ifrat ve tefrite kaçmadan nefsin arzularını kısıtlamak, kişide bulunan ruhun güzelliklerini ortaya çıkarmak olarak tanımlanabilir.¹¹⁹ Kur’an-ı Kerim’de: “*Nefsini arındıran elbette kurtuluşa ermiştir. Onu kötülöklere boğan da elbette ziyan etmiştir.*”¹²⁰ buyurularak insanların nefis terbiyesiyle iki cihan saadetinin yolu belirtilmiş ve iki dünya için de kurtuluşa ermeleri amaçlanmıştır.

Tahir Büyökkörükçü, nefis tezkiyesinde son derece titiz davranmıştır. Ailesinin İslâm dinini yaşamadaki hassasiyeti yanında çocukluğundan beridir bir eğilimi vardır. Dini yaşamada çok gayretlidir. Yaşadığı şehrin mânevî havası, âlimlerin ve kendisini yetiştiren hocalarının da etkileri büyük olmuştur. Allah’a ve Resulü’ne bağlılığını, itaatini, kendi görüşünü açık ve net bir şekilde belirtmiştir. Müslümanların nefis tezkiyesinde olması gerekenleri vaazlarında şöyle anlatmıştır:

*“Müminin her anı bayramdır. Elhamdülillah, ben 71 yaşındayım ve başımda akıl taşıyorum. Gerçek hürriyet İslâm’da, Allah’a kullukta, Allah’ın nurunda, iman ve aşktadır. 70 sene aklımı hürriyetimle taşıdım, içkiyle, kumarla, fuhuşla pisletip paslandırmadım. Bu sebeple kime itaat edileceğini, kime evet denileceğini, hangi yoldan gidileceğini bilen bir kardeşinizim. Beni dinleyiniz, dediğimi yapınız, kurtulursunuz, inşaallah.”*¹²¹

¹¹⁸ Tuncay Başoğlu, “Tezkiye”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2012), 41/77-79.

¹¹⁹ İslâm ve İhsan, Tasavvuf, “Nefs Tezkiyesi Nedir?”, <https://www.islamveihsan.com/nefs-tezkiyesi-nedir.html> [Erişim 30 Mart 2020].

¹²⁰ eş-Şems, 91/9-10.

¹²¹ *Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyökkörükçü’den Vaazlar*, 172.

“Müslümanlar!

Hep beraber hâlimize hamd ediyoruz, değil mi? Çünkü sadece Türkiye’de bin senelik Müslüman ecdadımız var, Elhamdülillahi Teâlâ. Müslüman oğlu Müslümanız. Konya’mızın 900 küsur senelik tarihî İplikçi ve Alaaddin camiilerinden başlayarak bin seneye yakındır İslâm, Türkiye’de yaşamaya devam ediyor. Cenâb-ı Hak sadrımızı ve ecdadımızın sadrını İslâm’la şerh etmiştir. Ne zaman ki İslâm’dan neşe duyuyoruz, bakıyoruz sabrımız nurla, sürurla ve huzurla doludur. İslâm’ın görüntüsüdür bu. Yani bir kalbe İslâm’ın nuru dolmuşsa o kalpte bitmeyen ve tükenmeyen nur, sürer ve huzur vardır. Kabına sığmaz derler ya; İslâm’ın nuruyla sadrına inşirah geldi mi, sürur ve huzur geldi mi Mümin kabına sığmayacak şekilde mânevî neşelerle dolar. Yüce Rabb’im sabrımızı İslâm’ın nuruyla dolu kılsın. Giderken, gelirken, yatarken, kalkarken; evde, camiide, çarşıda, sohbette, hac yolunda, Arafat’ta, Müzdelife’de, Mina’da, Mescid-i Nebevi’de Fahri Resulü’n (s.a.) huzurunda.”¹²²

Damadı Mustafa Dayhan nefis tezkiyesiyle ilgili bir anısını şöyle anlatır:

“Askerlik devresinde İzmir’de manen kendini yetiştirmiş, letâifleri zikre böyle açıktan çalışan, Tayfur Koyuncuoğlu diye bir abimiz vardı. Bunlar İzmir’in ilklerinden. Kayınpederim Foça’ya gidiyor. Bir ağacın altına oturmuş, zikirle meşgul. Ama öyle zikrediyor ki, ağaca arkasını dayandı mı, dayanmadı mı bilmiyorum. Ağaç da Tahir Hocaefendi’yle zikrediyor. Tayfur Amca bunu görüyor. Herkesin bunu görmesi mümkün değil. Görüyor ve yanına geliyor ve diyor ki: ‘Hocam, ağaç da seninle beraber zikrediyor.’ Tahir Hocaefendi de: ‘E... Sen yeni mi görüyorsun?’ diyor. Böyle fevkalâde hâller vardı.”¹²³

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi; Müminin, Allah’ın inayetiyle nefsin kötülüklerinden temizleneceğini ifade etmiştir. Kendisi söylediklerini yaşantısında bizzat uygulayarak Müminin her durumda korku ile ümit hâlinde olmasını tavsiye etmiş ve şöyle söylemiştir:

¹²² A.g.e., 210-211.

¹²³ Mustafa Dayhan, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 7 Ağustos 2023.

“Allahu Teâlâ Kur’an’ı Kerim’de ne buyuruyor: “ Eğer üzerinizde Allah’ın fazlu rahmeti olmasaydı içinizden hiçbir(iniz) ebedî temize çıkmazdı. Ancak Allah’tır ki kimi dilerse temize çıkarır.” (Nur, 21)

Üzerinizde Allah Teâlâ’nın fazlı ve rahmeti olmasaydı; yani hıfz-ı hidayeti, tevfiği ve inayeti olmasaydı içinizden biriniz dahi iblisin şerrinden kurtulamazsınız. Allah dilediğini temiz tutar; temiz kılar. Hıfz-ı emanyla, tevfik ve hidayetle muhafaza eder. Bu yüzden ben Medine, Mekke, Türkiye sohbetlerimde dostlarıma devamlı olarak şöyle tavsiye ediyorum: “Garikin ve harikin duası gibi Allah Teâlâ’ya dua edeceğiz.” Garik “batmak üzere olan kişi” harik de “yangında kalan kişi” demektir. O boğulma anında can kaygısıyla sahildekine “Beni kurtar!” diye yalvaran kişi gibi Allah’ımıza dua edeceğiz.”¹²⁴

Müslümanın nefsinin her an yoklamasını, hayrı düşünmesini tavsiye etmiştir. Nefsinin Allah’ın zikriyle terbiye ederse mâna âleminde kapıların açılacağını bahsetmiştir. Gönül dünyasında güzelliklerin hâsıl olacağını verdiği bir örnekle şöyle açıklamıştır:

“Kalbe iki havatır gelir. Sağ taraftan melek, hayır ve marifet ilga eder; sol taraftan şeytan, şehvet ve gaflet ilga eder. Siz şimdi kalbinize bir bakınız, eğer gönlünüze kötü şeyler geliyorsa kalbin sol kulağından giriyor, şeytan hortumunu atıyor, demektir.

Umumi mânada dil Allah’ı zikreder. Allah, Allah der. Ama hususi mânada zikir dilden kalbe iner, artık o kişi uyurken de Allah’ı zikreder. 45-46’lı yıllarda Hacı İsmâ Rûhî Bolay Hocaefendi’den tek başıma ders okuyordum. Ders okuduğum yıllarda bir gün biraz geç kalmıştım. Hocam dedi ki “Tahir fırsatı kaçırдын”, “Hocam hayrola?” dedim. O da: ‘Bugün Halil İbrahim Efendi ve oğlu Mehmet Efendi İle beraber iki de misafir bende kahvaltılardadı. Karşımda otururken kalbinin ‘Allah, Allah’ dediğini ben ta burada kulağımla duydum. Burada olsaydın sen de duyacaktın.’ dedi.”¹²⁵

¹²⁴ Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü’den Vaazlar, 212.

¹²⁵ A g e., 213.

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi bir vaazlarında nefsin mertebelerini anlatırken nefsi emmareden bahseder. Mümin bir insanın nefsine karşı daima dikkatli olmasını, ona uymamasını ve aklını kullanmasını nasihat eder. Müslümanların nefisle mücadele etmesini şöyle telkin eder:

“Bir sefer dönüşü Peygamber-i Zîşan Efendimiz, Kâinatın Efendisi böyle buyuruyorlar: ‘Küçük cihattan, küçük harpten, büyük cihada, büyük muharebeye dönüyoruz.’ Böyle söyleyince etrafındaki mücahidin-i Ashap hayret ediyorlar ve Ya Resulallah, Medine’de düşman mı var? Düşman artık kilometrelerce uzakta kaldı. -Kulak ver delikanlı!- Peygamberimiz (s.a.): ‘Senin en tehlikeli ve korkunç düşmanın bünyene yerleşen nefsi emmaredir.’ diyor. Delikanlı evladım, nur yumağı memleket çocuğu! Dünyanın yıldızlarına aldanma. Nefs-i Emmara; Firavunu Firavun eden, Nemrudu Nemrud eden, Şeddadı şeddad eden, Ebu Cehil’i İslâm Peygamberi’nin karşısına diken nefsi emmaradır.”¹²⁶

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi birçok sohbetinde Müslümanların tasavvufi tezkiyesi için bir insan-ı kâmil’e ihtiyacı olduğunu söylemiştir. Dervişliğin gerçek mânasını açıklamıştır. Tasavvufi olarak asıl gayesini defalarca ifade etmiştir. Kendi hayatında söylediği gibi yaşayarak örnek olmuş ve cemaatinin de bu hassasiyet içinde olmalarını istemiş ve onlara şöyle seslenmiştir:

“Bir insan-ı kâmil ara, gerçek bir insan-ı kâmil bul, gerçek bir delil ve rehber gönlü ver ki topyekûn boşa gitmeyesin... Müslümanlar! Hoca ol, hacı ol, zengin ol, imam ol, fakir ol, müezzin ol, ol, ol!... fakat bir insan-ı kâmile dost ol!... Büyük insanlarla çukurlar dolar, tepeler düzelir, güçlükler kolaylaşır. Bir mürşid-i kâmil, bir üstad-ı ekrem, bir insan-ı kâmil bulursan o yolu bildiği için seni arkasına takar, varılacak yolun müntehâsına uçuruverir o kadar! Ya Rabb’i! Bizim yolumuzu gerçek mânada bu yolun reislerine eriştir diye dua ediyorum. Öyleyse mutlaka bir üstad-ı mânevîye ihtiyaç var vesselam. Cenâb-ı Hak cümlemize bu üstadı bulmayı nasip etsin, inşallah... Ben size o insan-ı kâmilin vasıflarını anlatacak olursam; hocam

¹²⁶ İslâm ilmahvâli, “Merhum Tahir Büyükkörükçü Hoca Efendi- Nefsi emmare”, *YouTube* (5 Nisan 2017),00:00:00-00:01:35.

o dünya farklı bu dünya farklı dersiniz. Hani benim size bir şakam var, hatırlar mısınız? Böyle bir söz geçince kendi kendime sormuştum; Hocam sen de mi dervişsin? Falan diye... Kendi kendime verdiğim cevap şu: Muhterem Müslümanlar! Ah! Yunus Emre gibi dervişliği bir bulabilsem; sarığım, cübbem, hocalığım, kütüphanem yağma olsun deyivereceğim vesselam! Çünkü dervişlikten maksat, Allah'a gerçek mânada kulluktur... Bana Rasul-ü Zîşân'ın huzurunda soruyorlar; 'Hocam ne yapıyorsunuz burada? Nasıl meşgulsünüz?'... falan diye. Ben de: "Resul-ü Zîşân'a, sultanlar sultanına, Allah dostuna, Yüce Nebi'ye, peygambere âlî huzuruna isti'da verdim. Eğer isti'damın cevabı müsbet gelirse ölçün tuttu köleliğe kabul edildin diye bir cevap verilirse siz bendeki neşe ve sürura bakın! Ömrümün muhassalasına, muratlarımın münteha ve Aksâ'sına kavuşmuş olacağım."¹²⁷

2.3.2.1.2. Kalp Tasfiyesi Eğitimi (Seyrû sülûk)

Seyr; yürümek, gitmek, gezmek gibi anlamlara geldiği gibi sözlükte yol mânasına gelir. Sülûk ise yola koyulmak, yolu yürümek; (bir şey) başka bir şeyin içine nüfus etmek, katılmak, intikal etmek¹²⁸ bir meslek veya tarîkata girmek anlamına gelmektedir.¹²⁹

¹²⁷ KonTv-Vaaz, Dîni Sohbetler, "Tahir Büyükkörükçü Hoca (Vaaz-37)", *YouTube* (12 şubat 2012),00:25:50-00:31:50.

https://www.youtube.com/watch?v=rNJPcwaxfz4&ab_channel=DiniSohbetler

¹²⁸ Süleyman Uludağ, "Sülûk", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 38/127-128.

¹²⁹ Râgıb el-İsfahânî, *el-Müfredât fi ğaribi'l-Kur'ân* (Beyrut: ed-Daru'ş-Şâmiyye, 1412, 239.; Necmuddin Kübrâ, *Tasavvufî Hayat*, çev. Mustafa Kara (İstanbul: Dergah Yayınları, 2013), 42. Pakalın, *Osmanlı Tarih Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, 286. Mehmet Zeki Aydın, *Osmanlı Tarih Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü 2. Bs.* (İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1971), C.3, 3/286.

Tasavvufta sülûk kelimesi “*İnsanı Hakk’a ulaştıran tavır, amel, ibadet, fiil, hareket ve davranış tarzları*” anlamında kullanılmıştır.¹³⁰ Tasavvuf literatüründe seyrü sülûk şeklinde her iki kelime beraber kullanılmaktadır.¹³¹ Seyrü sülûk, tasavvuf alanında bir ibare olarak sâlikin bir mürşid-i kâmilin kontrolünde ruhen ve manevî olarak¹³² Allah yolunda nefsânî olarak ilerlemesidir.¹³³

Tahir Büyükkörükçü’nün kalb tasfiyesinde (seyrü sülûkunda) üstadı Mahmut Sâmî Ramazanoğlu önemli bir yere sahiptir. Sâmî Ramazanoğlu Efendi’nin hayatından kısaca bahsedilmiştir.

Mahmut Sâmî Ramazanoğlu

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, Mahmut Sâmî Ramazanoğlu Hazretleri’ne intisap etmiştir. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi’nin hayatında büyük bir yere sahip olan; bir araya geldiklerinde özel bir gönül muhabbeti duyduğu Peygamber (s.a.v.) aşığı, Kur’an ve sünnet üzere yaşamış ve çevresindeki insanların da bu ilkeye göre yaşaması için ömrü boyunca irşat ve tebliğ faaliyetlerini sürdüren, istikamet, takvâ ve verâ ölçüsüyle yaşamış¹³⁴ bir Allah dostu, bir gönül insanı olan Mahmut Sâmî Ramazanoğlu 1892 senesinde Adana’da doğmuştur.¹³⁵ Annesi Ümmügülsüm Hanım’dır. Babası Müctebâ Bey’dir. Baba tarafından dedesinin adı ise Abdurrahman’dır.

¹³⁰ Uludağ, “Sülûk”, 38/127-128.

¹³¹ Enver Fuâd Ebû Huzâm, *Mu’cemu Mustalâhâti’s-Sûfiyye*, (Beyrut: Mektebetü Lübnan, 1993), 96.

¹³² Süleyman Uludağ, *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, (İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2005), 128.

¹³³ Ethem Cebecioğlu, “Sülûk”, *Tasavvuf Terimleri & Deyimleri Sözlüğü*, (İstanbul: Anka Yayınları, 2004), 587.

¹³⁴ Hasan Kamil Yılmaz, “Ramazanoğlu Mahmût Sâmî Efendi-Kuddise Sirruh”, *Altınoluk Dergisi*, S. 95 (1994): 32.

¹³⁵ Selim İç, “Mahmut Sâmî Ramazanoğlu’nun Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019), 18.

Mahmut Sâmi Ramazanoğlu, rüştiye ve idâdî eğitimini Adana'da tamamlamıştır.¹³⁶ Yükseköğrenim için İstanbul'a gelerek¹³⁷ 1910-1915¹³⁸ seneleri içerisinde Dârülfünûn (İstanbul Üniversitesi) Hukuk Fakültesinde başarılı bir eğitim görmüş ve buradan mezun olmuştur.¹³⁹

Mahmut Sâmi Ramazanoğlu, bir süre Nakşî Gümüşhanevî Dergâhında erbaîn ve riyâzatla ilgilenmiş sonrasında Kelâmî Dergâhı şeyhi Es'ad Erbilî (v.1349/1931) ile Rüşti Efendi aracılığıyla tanışmıştır.¹⁴⁰ Rüşti Efendi'nin işaretleriyle¹⁴¹ Kelâmî Dergâhı şeyhi Esad Erbilî'ye bağlanmıştır. Seyrû sülûkunu tamamlayınca hocası Esad Erbilî kendisine Nakşibendî hilâfeti vermiştir (Söz konusu icâzet, Erbilî'nin 1922'de ilk baskısı yapılan Mektûbât'ı içinde yer aldığına göre [134. mektup] bu tarihten önce verilmiş olmalıdır).¹⁴² Elde ettiğimiz bilgilere göre Mahmut Sâmi Ramazanoğlu, Kâdirî ve Nakşî Tarikatları şeyhi olarak¹⁴³ bu silsilenin 34. halkasında yer almıştır.¹⁴⁴

¹³⁶ Yılmaz, "Ramazanoğlu Mahmûd Sâmi Efendi–Kuddise Sirruh", 32.

¹³⁷ Necdet Tosun, "Ramazanoğlu, Mahmut Sâmi" *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (Ankara: TDV Yayınları, 2007), 34/442.

¹³⁸ İç, *Mahmut Sâmi Ramazanoğlu'nun Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri*, 18.

¹³⁹ Sâdık Dâna, *Sultânü'l-Ârifîn eş-Şeyh Mahmud Sâmi Ramazanoğlu*, (İstanbul: Erkam Yayınları, 2016), 73.

¹⁴⁰ Tosun, "Ramazanoğlu, Mahmud Sâmi", 34/442; Vahit Göktaş, *Mahmut Sâmi Efendi Hayatı ve Tasavvufî Görüşleri*, (Ankara: Ankara Kalem Neşriyat, 2018), 27.

¹⁴¹ Yılmaz, "Ramazanoğlu Mahmûd Sâmi Efendi–Kuddise Sirruh", 32.

¹⁴² Tosun, "Ramazanoğlu, Mahmut Sâmi", 34/442.

¹⁴³ Osman Nuri Topbaş, *Altın Silsile*, (İstanbul: Erkam Yayınları, 2012), 76.

¹⁴⁴ Necdet Tosun, "*Nakşibendiyye*", *Türkiye'de Tarikatlar: Tarih ve Kültür*, Ed. Semih Ceyhan, (İstanbul: İSAM Yayınları, 2015), 677.; Yılmaz, "Ramazanoğlu Mahmûd Sâmi Efendi–Kuddise Sirruh", 32.

Mahmut Sâmi Efendi, bir süre sonra irşat vazifesiyle Adana'ya dönmüştür. Adana'da Câmi-i Kebir'de cemaate vaaz ve özel sohbetler vererek insanları irşada gayret etmiştir.¹⁴⁵

Mahmut Sâmi Efendi, 1946 senesinde hacca gitmiştir. 1951 senesinde İstanbul'a dönerek iki sene kadar burada ikâme etmiştir. 1953 senesinde yine hacca gitmiş, Hac ibadetinden sonra Şam'da yaşamaya karar vermiş¹⁴⁶ ve Şam'da dokuz ay kalmıştır. Kaldığı süre içerisinde Türk öğrencilere İsmail Hakkı Bursevî'nin (v.1137/1725) Rûhu'l-Beyân ve İmam-ı Rabbâni'nin (v.1034/1624) Mektûbât isimli eserlerini okutarak tasavvuf sohbetleri yapmıştır. Sonra İstanbul'a dönmüştür. Önceleri Beyazıt-Lâleli'ye yerleşmiş daha sonra Erenköy'de ikâme etmeye karar vermiştir.¹⁴⁷ Mahmut Sâmi Efendi, irşat vazifesini Erenköy Zihni Paşa Camii'sinde yaptığı için bu bölgede "*Erenköy Cemaati*" olarak bilinen bir cemaat oluşmuştur.¹⁴⁸

Ömrünün son zamanlarında Resulullah'a komşu olmayı gönülden muhabbetle arzu etmiş¹⁴⁹ ve 1979 senesinde Medine-i Münevvere'ye yerleşmiştir.¹⁵⁰ Medine yıllarında sohbetleriyle gönülleri coşturmuş, zamanını ibadetle, zikirle, istiğfar ve dualar ile geçirmiştir. 12 Şubat 1984 tarihinde Medine'de Allah'ın rahmetine kavuşmuştur.¹⁵¹

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin, gençlik yıllarında hocası Hacı Îsâ Rûhî Bolay'dan aldığı Arapça eğitimi ve bir yandan da yaptığı hafızlık eğitimi zamanları yaşamını apayrı bir kulvardan şekillendirdiği farklı günlerdir. İlmî gayretlerini sürdürürken tasavvufa da merak sararak ömrünce istişarelerine ve irşatlarına pek

¹⁴⁵ Yılmaz, "Ramazanoğlu Mahmûd Sâmi Efendi-Kuddise Sirruh", 32.

¹⁴⁶ Tosun, "Ramazanoğlu, Mahmud Sâmi", 442.; Göktaş, *Mahmud Sâmi Efendi*, 37.

¹⁴⁷ Yılmaz, "Ramazanoğlu Mahmûd Sâmi Efendi-Kuddise Sirruh", 32.

¹⁴⁸ Tosun, *Nakşibendiyye*, 677.; Yılmaz, "Ramazanoğlu Mahmûd Sâmi Efendi-Kuddise Sirruh", 32.

¹⁴⁹ Yılmaz, "Ramazanoğlu Mahmûd Sâmi Efendi-Kuddise Sirruh", 32.

¹⁵⁰ Tosun, "Ramazanoğlu, Mahmut Sâmi", 34/442.

¹⁵¹ Dâna, *Sultanü'l-Ârifîn eş-Şeyh Mahmûd Sâmi Ramazanoğlu*, 97.; Göktaş, *Mahmut Sâmi Efendi*, 41.

kıymet vereceği¹⁵² Nakşibendi Hâlidî silsilesinin Türkiye'deki önemli kollarından Erbili Dergâhı Postnişini¹⁵³ Mahmût Sâmi Ramazanoğlu hocasına bağlanmıştır.¹⁵⁴ Oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü babasının üstadına intisap etme sürecini şöyle anlatır:

“Babamın bir de ilk hocası var. O, dükkânında yanında çalıştığı ve Kur’an-ı Kerim öğrendiği hocasıdır. Konya’da ona Endâzenin Mustafa Efendi deniyordu. Bu hocasından başka bir hocası daha vardı. Konya’da Sâmi Efendi Hazretlerimizin ders vekili, Mustafa Doğanay’dır. Bu hocasından tarikat dersi almış. Babam ta küçük çocukluğunda daha yedi-sekiz yaşlarında Sâmi Efendi Hazretlerimiz mahallelerindeki bir dosta geldiği zaman kendisini bahçe duvarının üzerinden dinleyip ona böyle hayranlık duyduğunu bize anlatmıştı. Zaten ilk olarak oradan böyle bir feyz almış, öyle tahmin ediyorum. Babacığım, Mustafa Efendi ile ilgili olarak ‘Keşfi açık, gönül gözü açık mübarek bir insandı. Bazen sohbetlerinde oturduğumuz zaman bize çok fevkalâde şeylerden haber verirdi.’ derdi. Kerametleri Konyalılar tarafından görülen mübarek, güzel bir insandı. Yani, babacığım daha on altı, on yedi, on sekiz yaşlarında iken üstadına çok saygı duyan çok tiz bir derviştir. Yani bir yandan Îsâ Rûhî Bolay Hocaefendi’den o sarf, nahiv gibi medresede okunan ilimleri tahsil ederken diğer yandan da tarikatta ve tasavvufta zevk almaya başlar.”¹⁵⁵

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi’nin tasavvufî ve tarikat yaşantısına bakıldığı zaman hak dostlarının birbirine iletişiminin, muhabbetinin; farklı bir dil, farklı bir üslûp ile yaşandığını; farklı bir sevgi ve saygı ve muhabbetin olduğu gözlemlenmektedir. Tahir Büyükkörükçü Hocası için şu ifadeleri kullanmıştır:

¹⁵² Büyükkörükçü, “İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü”, *Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu II*, 2/547.

¹⁵³ Şahin, “Sultânü’l-Vâizîn Tahir Büyükkörükçü”, *Şehir ve Âlimleri Sempozyumu I Kitabı*, 204.

¹⁵⁴ Büyükkörükçü, “İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü”, *Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu II*, 2/547.

¹⁵⁵ Abdurrahman Büyükkörükçü, Mülâkat: Emine Oğul, 19 Temmuz 2023.

“Sâmi Efendimiz Hazretleri, Fahri Kâinat’tan sonra en çok saygı duyduğumuz insandır. Ondan sonra hocalarımız, üstadlarımız, büyükler geliyor tabi. Ama Sâmi Efendimiz... değişik bir sevgisi vardı. Şeyhimizdi yani...¹⁵⁶ Hayatım boyu gördüğüm insanlar, büyükler arasında nefisini hakkıyla tezkiye ettiğine inandığım tek kişi!”¹⁵⁷

Mahmut Sâmi Efendi Hazretleri’ne intisap ettikten sonra kısa sürede seyrü sülûkunu tamamlamış, kısa sürede mertebelere ulaşmıştır. Oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü bu yaşananları şöyle anlatır:

“Babam; ‘Sâmi Efendimiz Hazretleri manen beni ameliyat ettiler. Uykuda değil diriydim.’ diyor. Dervişler ona yakaza hâli diyorlar. Yani öyle bir zamanda; ‘Sıcak sıcak kanın üstüme damladığını hatırlıyorum.’ diyor. Bunlar bugünün dünyasında kolay kolay dervişlerin bile inanmayacağı şeyler ama eski büyük üstadlar hani Resulü Ekrem (s.a.v.) Hazretleri’nin çocukluğunda veya Miraç’a çıkacağı zaman geçirdiği mânevî ameliyat gibi Sâmi Efendimiz Hazretleri de böyle yakın evlatlarını böyle mânevî imtihanlardan ve ameliyatlardan geçirmişler. Babacığım, bunlardan böyle yaşadığını söylerdi. Yani işte bunlardır ki seyrü sülûktaki ikmâli isti’câl etmiş, yani babamın acele çabuk derecelere erişmesine vesile olmuştur. Yani Sâmi Efendimiz Hazretleri ’yle dediğim gibi böyle idiler.”¹⁵⁸

Tahir Büyükkörükçü, vâizlik görevini yerine getirirken bir taraftan da tasavvufî sohbetleri sürdürmüştür. Böylelikle hem ilmî hem de irfânî yönden kendini ilerletmiştir. Oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü, babasının Mahmut Sâmi Efendi’ye bağlılığı, tasavvufî görüşü ve tarikat anlayışıyla ilgili şunları söyler:

“Babacığım, Ricâlullah’a teslimiyeti, mânevî feyzinin ana kaynağı olarak görür; onlara muhabbeti veya muhalefeti daima ölçü olarak görürdü. Kendisine intisap ettiği Mahmût Sâmi Ramazanoğlu Efendi Hazretleri’ne

¹⁵⁶ Uyan Türkiye, “Tahir Büyükkörükçü Hocayı Ziyaret -1”, YouTube (17 Kasım 2016), 00:09:20 -00:09:58.

¹⁵⁷ Abdurrahman Büyükkörükçü, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 19 Temmuz 2023.

¹⁵⁸ Abdurrahman Büyükkörükçü, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 19 Temmuz 2023.

karşı husûsen kıymet verir, ona aşırı bir sevgi ve saygı duyardı.¹⁵⁹ Yani, tasavvufta öyle söylenirmiş; ilim erbabı kolay kolay bir mürşide intisap etmez. İlim adamıdır. Mağrur insanlardır. İlmine güvenir. Kolay kolay bir mürşit beğenmezler. Ama Allah şahit, babam Sâmi Efendimiz Hazretleri'ni o kadar sever, o kadar teslimdir ki günümüzde bunları görmek çok zordur. Sâmi Efendimiz Hazretleri gibi ne üstat, şeyh kaldı ne de babacığım gibi derviş kalmıştır. Ben bilmiyorum. Bizlerin; müritliği, dervişliği, efendim; ilim adamlığı, hocalığı vb. hep teberrük. Allah kabul buyursun. Bizim onun yerini tutmamız mümkün mü? Vallahi mümkün değil. Yeminle söylüyorum. Ama yollarında karınca kararınca yürüyebilirsek bizim için en büyük şeref odur. Onun nasihatleri, tesiri, ilme olan aşkı, efendim; onun gece ibadetine düşkünlüğü, karihası, konuşma gücü ve kudreti... Yani hangi yönden baksanız öyledir. Hazreti Pir Mevlânâ Hazretleri için öyle söylerdi ya; 'Mevlânâ min külli lucuh evlânâ. Her konuda bizim en faziletlimiz.' diye söylerdi. Biz de ona öyle söylüyoruz. O da bizim Mevlânâ'mız. Her konuda bizden daha üstün, daha önde, daha, daha... mukayese edilemeyecek kadar...¹⁶⁰ Kendi hayatı da öyle. Yani sohbetler, zikirler, fikirler... Ama hayatımız boyunca ondan hep şunu duyduk: 'Tarîkatın temelinde şeriat olacak, İslâm olacak!' Sâmi Efendimiz Hazretlerimizden mesela bu hanımlar konusundan bazı şeyler anlatırdı ki bize yani bugünün dünyasında birisi o hâli yaşayacak olsa bu adam meczup derler. Ancak meczup olan bir kişidir. Öylesine şeriat konusunda titiz idi."¹⁶¹

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, şeyhi Mahmut Sâmi Efendi'ye tasavvufi olarak ve tarîkat yönünden tam bir teslimiyet hâlinde olmuş ve hocasının teveccühüne mazhar olmuştur. Kendisini ders vekillerinden birisi olarak seçmiştir. Oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü bu konuda şunları anlatır:

¹⁵⁹ Abdurrahman Büyükkörükçü, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 10 Kasım 2022.

¹⁶⁰ İrfan Medeniyeti, Dr. Abdurrahman Büyükkörükçü, "Sultânü'l Vâizîn Tahir Büyükkörükçü Anma Programı", 00:29:00- 00:31:17.

¹⁶¹ TYB Konya Şubesi, "Vefatının 10. Yılında Tahir Büyükkörükçü", 00:50:24-00:52:00.

“Sâmi Efendi Hazretleri'nin meclislerinde, toplantılarında bir talebe tavriyla iki diz üstü oturduğuna çok şahit olmuşuzdur. Ona karşı saygı ve sevgiden dolayı; onun yanında fikir beyan etmezler, konuşmazlar ve onun sohbetlerinde pür dikkat dinlerlerdi. Nitekim Sâmi Efendimiz Hazretleri vefatlarından evvel diğer ders vekillerine yazdığı gibi babacığma da kendisinden sonra tarîkatı devam ettirmek için bir mektup da bırakmıştır. Yani diğer ders vekillerinde olduğu gibi Musa Topbaş, Ahmet Atasayar, Hikmet Tuskaya, Yahyalılı Hacı Hasan Efendi amcamızda olduğu gibi babacığmda da böyle bir emanet mektup var. Ama ilâhî takdir babacığım bir şeyhlik olmak arzu etmedi ve tarîkatı devam ettirme konusunda işi âlemlerin Yüce Rabb'i Allah'a bıraktı. Sonra da diğer üstadlarımız kendilerine göre tarîkatı devam ettirdiler. Bugün hizmet ediyorlar. Allah onlardan razı olsun.”¹⁶²

Tahir Büyükkörükçü, İslâm'ı daha rahat yaşayabilmek adına bir köy kuralım fikrine girmiş, bu düşüncesini çevresindeki dostlarıyla hayata geçirmiştir. Üstadına duyduğu muhabbetten dolayı buraya üstadının yaşadığı semtin ismini koymuştur. Oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü bunu şöyle anlatır:

“Babam Konya'da İslâm'ı yaşamak üzere bir köy kuralım dediği zaman oranın adını sırf üstadı İstanbul'da Erenköy semtinde oturduğu için “Erenköy” koyuyor. Orası hâlâ Erenköy olarak bilinir. Bizim oturduğumuz yer. Sâmi Efendi Hazretlerimiz de babama yazdıkları bir mektubun zarfının üstüne; “Erenler köyünden erenler köyüne” diye yazmışlar. Yani bu durum karşılıklı yaşanmıştır.”¹⁶³

2.3.2.2. Manevî Eğitimde İstifade Ettiği Şahsiyetler

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin mânevî eğitiminde gönül verdiği, hayatını şekillendirmesinde kendisine rehber kabul ettiği, yaşantısında büyük paya sahip bazı önemli şahsiyetler vardır. Bu bölümde bu şahsiyetlerden ve yaşantısında onlarla olan

¹⁶² Abdurrahman Büyükkörükçü, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 19 Temmuz 2023.

¹⁶³ Abdurrahman Büyükkörükçü, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 19 Temmuz 2023.

önemli anlarından bahsedilecektir. Tahir Büyükkörükçü, bir vaazında istifade ettiği bu önemli şahsiyetler için şunları ifade etmiştir:

“Haciveyszâde Mustafa Efendi Hocamıza abdest suyu dökerken kemâl ehlinin nasıl abdest aldığına göre göre biz de öyle abdest almaya çalıştık vaktinde muhterem Müslümanlar! Hacı Haydar Efendi Hazretleri’ne abdest suyu döktük, Haciveyszâde Hocamız Hazretleri’ne abdest suyu döktük, Hacı İsâ Bolay Hazretleri’ne abdest suyu döktük, Mahmut Sâmî Ramazanoğlu Hazretleri’ne abdest suyu döktük, Lâdikli Hacı Ahmet Ağa Hazretlerimize abdest suyu döktük, Muhammed Harrânî Hazretleri’ne abdest suyu döktük... Yani Allah’ın büyük büyük dostlarına abdest suyu dökerken öyle derdim; “Ah! Bir müsaade etseler de şu dudaklarımla şu ayaklarının altına şöyle bir öpsem, tabanlarının altına bir yanağımı koysam”, derdim muhterem Müminler! Hak dostlarını, Allah sevgililerini severek geldik, bugünde nefsimizden bin kat daha severek Huzurullah’a varmak istiyoruz, muhterem müminler! “Ya Rabb’i bütün kardeşlerimle beraber bize kıyma. Mekrinden bizi azat et! Muhafaza et! Korum!” diyorum. Tamam mı? Çünkü hiç belli olmaz, Allah’ın Resulü Buhârî Hadisi’nde; ‘İtibar hatimelerdir.’ buyuruyor. Sonuç çok mühimdir efendiler! Enbiya müstesna; âlim ol, şeyh ol, ehl-i Kur’an ol, ehl-i ilim ol, âbit ol, zahit ol, falan falan... ne olursan ol, sonundan kork ve yalvardıkça yalvar Mevlâ’na.” Ya Rabb’i, Sonumuzu hayırla mühürle!”, diye devamlı olarak isteyeceğiz, muhterem müminler!”¹⁶⁴

2.3.2.2.1. Mevlânâ Celâleddin-î Rûmî

Araştırılan kaynaklardan anlaşıldığı üzere Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi’nin hayatında Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî çok önemli bir yere sahiptir. Sohbetlerinde, vaazlarında her zaman ondan bahsetmiş, ona duyduğu muhabbeti verdiği örneklerde ifade etmiştir. İlmî yönüyle çok kıymet vermiş ve ondan çok istifade etmiştir.

¹⁶⁴ KonTv-Vaaz, “Tahir Büyükkörükçü Hoca (Vaaz-18)”, (9 Şubat 2012), 00:15:46-00:17:44.

Bir gün yaptığı ev sohbetinde cemaatte bulunan Celalettin Divlekçi'nin kendisine Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî ile ilgili olarak şöyle bir sorusu olmuştur: “*Efendim, Hz. Mevlânâ'ya olan alakanız nasıl başladı?*” Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, ona cevaben: ‘*Evladım, böyle şeylerden bahsedilmez ama madem sordunuz söyleyeyim: ‘Biz seçmedik, onlar bizi seçtiler.’* diye ifade etmiştir.¹⁶⁵

Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, 6 Rebûlevvel 604'te (30 Eylül 1207) Horasan'ın Belh şehrinde doğmuş ve 17 Aralık 1273'te¹⁶⁶ hakka kavuşmuştur. O tarihlerden günümüze kadar ulaşan İslâm'ın sönmez ışığını, tasavvuf kandiliyle, inanan inanmayan her kalbe nur hüzmeleri şeklinde nasibi kadar feyiz ve bereket vermiş bir zattır. Tekke ve zaviyelerin kapanmasından sonra ise Cumhuriyet Dönemi'nde durasaksayan sadece Mevlânâ Celâlettin-i Rûmî'nin gönül dünyasından kopup yine onun gönül dünyasından çıkanları Hüsamettin Çelebi'ye aktarmasıyla kaleme dökülen Mesnevî-i Şerif'ini¹⁶⁷ 1940'lı yıllardan 1990'lı yıllara kadar vaazlarında Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'nin ruhanitiyle tek vücut olarak ve bu Mesnevî nurlarını Kapu Camii'nin kürsüsünden seslenerek gönülden gönüle aktaran, nöbetçi hizmetkârı Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi olmuştur. Bunu, kendi sohbetlerinden ve vaazlarından âşikâre kendi lisanıyla anlamaktayız. “*Bizi seçtiler evladım.*” demesinin hikmeti; kürsüsünde Mesnevî'nin bağrından çıkan, Fârisî dilin zenginlikleriyle ruhları okşayan şiirimsi anlatımlarının, kürsülerde onun lisanı ve kalbiyle birleşince günümüzde tasavvuf suyuna hasret olan insan topluluklarının kuraklaşmış kalplerinde can suyu olmasıdır. Asırlardan beridir Anadolu'da ve Ortadoğu'da insanları ruhen beslemiş, Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'nin fikriyatı ve hazinesi olan Mesnevî-i Şerif mânâ âleminde çöl iklimini yaşayan insanlara Tahir Büyükkörükçü'nün lisanıyla birleşerek hem gönlünden gönüllere nur hüzmeleri olarak yansımış hem de lisanının o güzel nameleriyle Mevlânâ'nın Rubâileri ve Mesnevî'de anlattıklarıyla birleşip dinleyenlerin kulaklarından girerek insanlara cennet

¹⁶⁵ Divlekçi, “Gökkubbede Hoş Bir Sadâ: Tahir Büyükkörükçü Hocamız”, 94.

¹⁶⁶ Reşat Öngören, “Mevlânâ Celâlettin-i Rûmî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (Ankara: TDV Yayınları, 2004), 29/441-448.

¹⁶⁷ Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî, *Mesnevî*, çev. Veled İzbudak, C.1.(İstanbul: Maarif Vekâleti Yayınları, 1942-1946), 6-318-323.; Mevlana, *Mesnevi*, C.4, 1.; H. Ahmet Sevgi, “Hüsâmeddin Çelebi”, *DİA* (İstanbul: TDV Yayınları, 1998), 18/512.

pınarlarının musiki sesleriyle nameler eşliğinde tesir etmiştir. Günümüz dünyasında Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin camiileri dolduran sohbetlerini dinleyen insanların ruhlarının sema etmesine vesile olmuştur. Bunun gizli sırlarını çoğu zaman sohbetlerinde kendi lisanıyla dile getirmiş, “*Bizi seçtiler evladım.*” diyerek bizlere bunun sırlarından numuneler sunmuştur. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, günümüz insanlarına Konya’da geçmişten günümüze kadar gelen nice yüce şahsiyetleri onlara yansıtan ve nasibi olduğu kadar istifade etmelerine vesile olan bir vâiz olmuştur. Bu şiarla kürsüye çıktığı günden öldüğü güne kadar ortalığı aydınlatmış, öldükten sonra da vazifesini bitirmeyerek günümüz teknolojisiyle kasetlerle, videolarla; evlere, dükkanlara, hanelere ve bu evlerin ve hanelerin de içinde insanların gönül hanelerine hâlen ziyaretlerini yaparak bu vazifesini devam ettirmektedir. Bu devirde Mevlânâ’yı bu derece iyi özümseyip gençliğe onun gönül dünyasını günümüz şartlarında şerh edebilen az sayıda şahsiyetlerden biridir. Bu nöbeti layıkıyla yerine getirmiş ve bizleri bu yüzyılda Mesnevî’nin sırlı dünyasına açılan kapının eşğine yanağımızı koymamıza vesile olmuş, yegane zahirî ve batınî ilimlerde zirve noktasına çıkmış ve gönül ereni olmuştur.

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, Mevlânâ’nın 18. kuşak torunu Mevlevî dedesi olan Osman Çelebi-zâde Sıdkı Çelebi’den (1869- 1962) icâzet almıştır.¹⁶⁸ Mevlevî neşvesini yaşamıştır. Oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü bu konuyu şöyle anlatmıştır: “*Âşıklar sultanı Hazreti Pîr’in aşk yolu onun da yolu idi. Zira Nakşî olduğu gibi aynı zamanda Mevlevî idi. O da Mevlânâ gibi Kur’ân’ın kölesi, Muhammed Muhtâr’ın yolunun tozu idi, toprağı idi.*”¹⁶⁹

Tahir Büyükkörükçü, Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî’ye çok büyük bir muhabbet duymuş, onu kendisine rehber etmiş ve yeri geldikçe her fırsatta sohbetlerinde ondan

¹⁶⁸ Çelebi, Sıdkı 1869’ da Konya’ da doğdu. Orta derecede tahsil yaptı, Mevlana'nın 18.batın erkek evladından Osman Çelebi' nin oğludur. *Yeni Konya*, 17 Aralık 1967. 2.

¹⁶⁹ Ahmet Tanyıldız, “Tahir Büyükkörükçü’ye Göre İdeal bir Müslüman Portresi olarak Mevlânâ”, 4. *Uluslararası Mevlâna Sempozyumu: Hz. Mevlâna İslâm Dünyasında Kardeşlik Bildiriler*, 8-9 Aralık 2017, 13/5, (Konya: Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, 2018): 344.; Abdurrahman Büyükkörükçü, “Dudaklarım Rasûlullâh’ın Eşiğinde”, *Altınoluk Dergisi*, S. 302 (2011): 44.

bahsetmiştir. Mevlânâ hakkında *Hakiki Vechesiyle Mevlânâ ve Mesnevî*¹⁷⁰ ve *Mevlânâ ve Mesnevî Gözüyle Peygamber Efendimiz*¹⁷¹ isiminde kitaplar yazmıştır. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, Mevlânâ'nın gerçek bir mürşit olduğunu söylemiştir. Bu yönüyle ilgili şu örneği vermiştir:

*“Mevlânâ'mıza Kütahya'dan iki kişi gelmişler. Mevlânâ dergâhında Hz. Pir'le görüşmüşler. 'Efendim, bize bir şeyh lazım. Kütahya'da onu önümüze koyacağız. Onun himmetinden istifade edeceğiz.' demiş Mevlânâ'mız; 'Şöyle bir ohh! Elhamdülillah!' demiş. 'Şurada gördüklerinin birisini al, götür.' demiş. O zat hani bir kişinin Ebu Zer'i seçtiği gibi sahâbe içerisinde, o zatı görüp insanlardan birisini alıp götürmüşler. Hüsameddin Çelebi ile Sultan Veled Hazretleri Mevlânâ'mıza demişler ki; 'Efendim bir Ooh! dediniz. Bir de Elhamdülillah! dediniz. Niye onu söylediniz?' demişler. Mevlânâ; 'Adam Elhamdülillah ki bir şeyh istedi. Eğer gerçek mânada bir mürit, iyi bir derviş isteseydi Hüsameddin ya senin ya da benim gitmem lazımdı. Bunların hepsi şeyh.' demiş. Dikkat eder misiniz? Dışarıda maşallah sürüyle şeyh dolu hep! Bendeliğe, kulluğa heves eden yok hiç.”*¹⁷²

Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî için sohbetlerinde bahsederken hitapları şöyle olmuştur: *“Aşk ve irfân bahçemizin şâh gülü, Efendimiz'in has bahçesinde açılmış gül, Allâh'ın has ve öz kulu, Cenâb-ı Mevlânâ, âşıklar sultânı, veliler zincirinin altın halkası, serâpâ âşık, aşk eri, ömrünü aşk, muhabbet, vecd ve ibadetlerle geçiren âşıklar sultanı, ârifler serdarı vb.”*¹⁷³

Tahir Büyükkörükçü, Mevlânâ'yı nasıl sevmek gerektiğini şöyle ifade eder:

¹⁷⁰ Tahir Büyükkörükçü, *Hakiki Vechesiyle Mevlânâ ve Mesnevî*, (İstanbul: Bedir Yayınevi, 2016), 1.

¹⁷¹ Tahir Büyükkörükçü, *Mevlânâ ve Mesnevî Gözüyle Peygamber Efendimiz*, (İstanbul: Çağaloğlu Yayınları, 1963), 1.

¹⁷² KonTv-Vaaz, “Tahir Büyükkörükçü Hoca (Vaaz-37)”, 00:29:25.-00:30:45.

¹⁷³ Tanyıldız, *Tahir Büyükkörükçü'ye Göre İdeal bir Müslüman Portresi olarak Mevlânâ*, 13/344.

“Mevlânâ muhakkak bir İslâm velisi olduğuna göre ve onu sevmek Allah’ı sevmekse; niçin ibadetsiz, taatsız ve yalnız dilde olan ruhsuz bir muhabbete kanaat ediyoruz? Burada bir kıt’anın yalnız tercümesini kaydedelim:

‘Seviyorum diyorsun fakat yine isyan ediyorsun; bu hareketin hakikat hilâfidir. Eğer bu muhabbetin sadık olsaydı, itaat etmen icap ederdi. Çünkü sevenler, sevdiklerine itaat ederler.’ Şu hâlde büyükleri sevmek hâl iledir. Kâl ile olanın kıymeti olmaz. Sonra her şeyde hakka riayet ve itidal makbuldür. Her şahsa lâyük olduğu kıymeti vermek, İslâmiyet ve insaniyet icabıdır. Bu yolda fazla ifrat o büyük insanı iz’ac eder, incitir. Fâni gayelerimiz için onu istismara yeltenmiş oluruz. Fahri âlem bile: ‘Beni uçurup medh ve senada ifrata varmayın’ diye emretmektedir. Şurası da gariptir ki her sene ihtifallerde Cenâb-ı Mevlânâ’nın yalnız şahsından ve onun ilmînden, irfanından, edebinden, ahlâkından, din ve şeriat gayretinden, Cenâb-ı Peygamber’e karşı bağlılığından, sahâbe ve diğer evliyaya irtibat ve takdirkârlığından bahsetmiyoruz. Hâlbuki bunlar bizim için Mevlânâ’nın daha çok menfaatli taraflarıdır. Bizi yetiştirecek ve gayemize ulaştıracak olan, onun ahlâk ve edebine uymaklığımız olacaktır.”¹⁷⁴

2.3.2.2.2. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi

Konya’nın önemli âlimlerinden biri olan Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu (1887-1960), Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi’nin ilmînden ve mânevîyatından istifade ettiği, ömrünün her anında muhabbetle andığı hocalarındandır. Tahir Büyükkörükçü, hocası Hacı Veyiszâde’den her zaman saygı ve minnetle bahsetmiştir.

Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi’nin babası Hacı Veyis Efendi (1273-1858/1935), Konya’nın âlim ve evliyalarındandır. Babasından ilmî ve ahlâki eğitim almış, dönemin hocalarından olan Bekir Efendi’den 1901-1905 senelerinde aldığı hafızlık eğitimiyle küçük yaşta hafız olmuştur. Sonrasında Adliye Medresesi’nde 1905-1914 yılları arasında eğitim almıştır. 1914’te düzenlenen sınavlarla icâzetini babasından almıştır. Nakşî-bendiye Tarikatının Hâlidîye Kolu’na bağlı Şeyh Muhammed

¹⁷⁴ Tahir Büyükkörükçü, *Hakiki Vecesiyle Mevlânâ ve Mesnevî*, 37.

Bahaüddin Efendiye (1831-1906) bağlanarak ondan dînî eğitimler ve mânevî feyzler almıştır.

İslâh-ı Medâris-i İslâmiye Medresesinde dekan olarak görev yapmıştır. Aynı zamanda Arap Dili ve Edebiyatı dersi verdiği bilgisine ulaşıyoruz.¹⁷⁵ Ömrü boyunca öğretmeye ve irşat etmeye devam etmiştir. Özelden öğrenci yetiştirmeye gayret etmiştir. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi de bu öğrencilerinden birisidir. Aziziye Camii İmam-Hatipliği görevini yapmış, ömrünün sonuna kadar cemaate vaazlarda bulunmuştur.

Konya İmam-Hatip Okulu'nun açılışında büyük gayretler göstermiş ve okulda din dersleri vermiştir. Okulda eğitim göremeyenlere; Arap Dili ve Edebiyatı, tefsir, hadis, İslâm hukuku ve akâit dersleri vermiştir. İlime çok önem vermiş, çevresindeki insanlara da ilmî yönden çok itinalı davranmıştır. Sayısız talebe yetiştirmiştir. Tam bir Peygamber aşığıdır. O'nun ahlâkını hayatına rehber etmiş, İslâmî edep üzere yaşayan salihlerdendir. 5 Şubat 1960 tarihinde vefat etmiştir.¹⁷⁶

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, yaşadıkları dönemin dini yaşamadaki zorluklarında hocasının güvenli limanına sığınmıştır. Birçok dînî ilimleri hocasından öğrenmiştir. Bu eğitimlerinden daha önceki bölümlerde bahsedilmiştir. Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi ile birlikte imam-hatip lisesinde Arapça öğretmenliği yapmışlardır. Halkı, irşad ve İslâm'ı tebliğ etmek için davet edildikleri yerlere birlikte gitmişlerdir.

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, bir sohbetinde hocası Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi'nin ilminin büyüklüğünü şu sözleriyle ifade etmiştir: *"1930'lu yıllarda Hacı Veyiszâde Hoca'ya gelen bir Arap âlim Konya'ya ziyarete gelmiş. Hacı Veyiszâde'nin Arapçasını görünce 'Üstad siz Ezher'de mi Arapçayı öğrendiniz?'"*

¹⁷⁵ Ahmet Yorulmaz, "Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Efendi'nin Hayatı ve İlmî Kişiliği, Mücadelesi" (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018), 25.

¹⁷⁶ Ali Osman Koçkuzu, "Hacıveyiszâde Mustafa", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 1996), 14/506.

diye sormuş. Hacı Veyiszâde: 'Yok ben Ezher'e gidemedim, ama Ezher buraya geldi' diyerek latife etmiştir." ¹⁷⁷

Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi, Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin ileride ilmî olarak yükseleceğini görerek şöyle dua etmiştir: "Bir gün Aziziye Camii'nden çıktım. Elini öptüm. Bana; 'Babam, hasetçilerin büyük olsun!' diye dua etti. Ben de duraksadım. Sonrasında; 'Babam, nimeti ve devleti büyük olanın hasetçileri de büyük olur!'" ¹⁷⁸ Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi bu duanın hikmetini daha sonra anlamıştır.

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'ye cemaatle birlikteken kendisine kısa bir notla hocası Hacı Veyiszâde Mustafa Sabri Kurucu Efendi'nin vefat ettiği bilgisi verilince çok müteessir olmuş, gözyaşlarıyla: "Makarr-ı ulema olan Konya'dan çok âlim, müftü, müsevvit ve vâiz gelip geçmiştir. Ama Hacı Veyiszâde Hoca'mız gibisi gelmemiştir. Bundan sonra da gelmeyecektir." diye söylemiştir. ¹⁷⁹

2.3.2.2.3. Lâdikli Hacı Ahmet Efendi

Tahir Büyükkörükçü, Allah dostları için 'ismarlama insanlar' diye ifade eder. ¹⁸⁰ Allah Teâlâ kendine veli olacak kuluna ledün ilminden ilim verir ve o kimseyi mânevî sırlara erdirir ve velâyet derecesine çıkartır. ¹⁸¹ Tahir Büyükkörükçü

¹⁷⁷ Mehmet Birekul, "Konya Islâh-ı Medâris-i İslâmiye Medresesi Müfredatı", <https://www.mbirekul.com/?m=201611> [29.11. 2017].

¹⁷⁸ İrfan Medeniyeti, "Sultân'ül Vâizin Tahir Büyükkörükçü Anma Programı |Dr. Abdurrahman Büyükkörükçü", 00:40:06 - 00:40:32.

¹⁷⁹ Mehmet Ali Uz, *Konya'nın Mânevî Mimarlarından Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi ve Ailesi*, (Konya: Selçuklu Belediyesi Kültür Yayınları, 2009), 45.

¹⁸⁰ KonTv, "Lâdikli Ahmet Hüdai Hz. Anma Programı", *YouTube* (11 Haziran 2013), 01:37:47.

¹⁸¹ Mehmet Ali Uz, "Konya Alimleri ve Velileri", <https://konyaninalimvehocalari.konyacami.com/Lâdikli-haci-ahmet-aga/> [19.11.2023].

Hocaefendi, Lâdikli Ahmet Efendi'yi de böyle görmüştür.¹⁸² Lâdikli Ahmet Efendi, elde ettiğimiz bilgilere göre hocası Hızır (a. s.) aracılığıyla mânevî eğitim görmüş, üveysî bir hak dostudur.¹⁸³ Mânevî lütuflarla Hüdâî ismini almıştır¹⁸⁴ ve Hüdâî mahlasıyla dile getirdiği birçok şiirleri vardır.¹⁸⁵ Allah Teâlâ'nın müsaadesiyle hocası Hızır (a.s.)'ın; “*Mevlânâ sen deryayı doldurmuşsun, taşmışsın, sal gitsin! İnsanlar da istifade etsinler!*” demesiyle sadece izin verildiği kadarını insanlara bildirmiştir. Kendisinin bazı şeyleri bahsetmesinin serbest olduğunu söylemiştir. Kerametleri açıkça görülmüştür.¹⁸⁶

Tahir Büyükkörükçü ile Lâdikli Ahmet Efendi'nin ilk karşılaşmaları çocukluk yıllarına dayanmaktadır.¹⁸⁷ Lâdikli Ahmet Ağa, Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi ile tanışmalarının anısını şöyle anlatmaktadır: “*Tahir Hocaefendi'nin doğduğu yer olan Uluurmağın ilerisinde, son mahallelerinde bir yerde Hızır (a.s.) ile yolda gidiyorduk. Hızır (a.s.) da yanımdaydı. Tahir'le karşılaştık. Bağlarından almış, elinde bir üzüm*

¹⁸² KonTv-Vaaz - Lâdikli Hacı Ahmet Ağa, “Tahir Büyükkörükçü Hoca (Vaaz-38)”, *YouTube* (12 Şubat 2012) 00:28:26.

¹⁸³ Özlem Altunoymak, “Tasavvuf Bilim Dalı Konyalı Hacı Halis Kestane'nin Hayatı ve Tasavvufi Görüşleri” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019), 13.

¹⁸⁴ Sinan Gönen, “Lâdikli Ahmet Ağa ile İlgili Kültürel Hayatta Son Yıllarda Görülen Algısal Dönüşüm ve Çeşitlenme”, *Tarih, Kültür, Sanat, Turizm ve Tarım Açısından Uluslararası Sarayönü Sempozyumu Bildiri Kitabı, 24-26 Ekim 2014*, (Konya: Selçuk Üniversitesi, 2017): 418.

¹⁸⁵ Ahmet Elma ve Erhan Kaya, *Lâdikli Aşık Ahmet Hüdai (Hayatı, Menkıbeleri ve Şiirleri)*, (Konya: Lâdikli A.A.Y.D. Derneği Kültür Yayınları, 2012), 15.

¹⁸⁶ Hakikatin İzinde, “Hızır a.s.'ın talebesi Lâdikli Ahmet Ağa - Babı Alem”, *YouTube* (28 Haziran 2017), 00:27:15-00:27:36.

¹⁸⁷ Büyükkörükçü, “İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü”, *Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu II*, 549.

vardı. Kendisine: “O üzümü bize verir misiniz?” dedik. Bize verdi, bize ikram etti. Biz de aldık.”¹⁸⁸

Tahir Büyükkörükçü, vaaz ve sohbetlerinde ve bire bir sohbetlerinde, dost meclislerinde dile getirdiği vechiyesiyle mânevî âlemde Lâdikli Ahmet Ağa'nın Rical'ül Gayb erenlerinden birisi olduğunu söylemiştir. ¹⁸⁹ Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, Lâdikli Ahmet Efendi'nin ilmî yönüyle ilgili şunları ifade etmiştir:

“Lâdikli Ahmet Ağamız, Allah dostu, hayatının belli bir kısmını bu mânevî âleme ayırmasını Cenâb-ı Hak mukadder kılmıştır. Gözlüye gizli olmaz fetvasınca sanki bütün enbiyanın menkibelerini bilirdi. Hangi peygamberi sorsanız hayatını anlatırdı bize. Lâdikli Ahmet Ağa bize bu anlatışlarının içerisinde tarih kitaplarının, Kısacası Enbiya'nın yazmadığı şeyleri söylerdi. Bir üstadın rahle-i tedrisine oturmadiği hâlde bilmediği yoktu denecek kadar bilmediği azdı. Bize sırrını açardı. Yani yanında oturan bir Lâdikli amca onu tanımazdı. Taniyani vardır, tanımayanı vardır. Ama onun dostları vardı ki bütün sırrına ererler ve harimi esrarına girerlerdi. Onunla manen ve ruhen kucaklaşırlardı. Yüce Rabb'imiz, bu milletin siper-i saikası olan bu büyük insanları bugünün cemaatine de lütfetsin diye dua ediyorum.”¹⁹⁰

Lâdikli Ahmet Efendi, Tahir Büyükkörükçü'nün hayatındaki mihenk taşlarından birisi olmuştur. Zâhirî ve bâtinî ilmî gelişiminde istifade ettiği sohbetleriyle, muhabbetiyle, yirmi beş yıl süren dostluklarıyla kendisinden istifade ettiği, feyz aldığı önemli şahsiyetlerdendir. Akademik olarak aralarındaki iletişime çok haiz olamasak da Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin hayatında tekâmüle ermesinde rehberlik ettiği müstesna şahsiyetlerdendir. Tahir Büyükkörükçü, bir vaazında şöyle anlatmıştır:

¹⁸⁸ İrfan Medeniyeti, “Sultânü'l-Vâizin Tahir Büyükkörükçü Anma Programı, Dr. Abdurrahman Büyükkörükçü”, 00:12:17- 00:12:39.

¹⁸⁹ Büyükkörükçü, “İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü”, *Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu II*, 2/549.

¹⁹⁰ Lâdikli Ahmet Hüdai, Lâdikli Ahmet Ağa, “Tahir Büyükkörükçü-Çarşı Camii Vaazı”, 00:34:30 - 00:36.35.

“Bazen otururduk böyle de ellili seneler. Konya müftülüğünden bahsedilir. ‘Hocam bir gün gelecek siz de Konya müftüsü olacaksınız.’ derdi. Ahmet Ağa, sen ne yapıyorsun Allah’ının aşkına! Bu kadar dev hocalarımız varken, bu kadar büyük ilim adamları varken, biz onların abdestini dökmeyi şeref biliriz ya hu! ‘Yok, Hocam yok. Gün gelecek Konya Müftüsü olacaksınız.’ derdi. Olduk yahu! Hiç sormayın.”¹⁹¹

Hayatının belli bir döneminde maddi dünyanın acımasız taarruzları karşısında bir sığınak olmuş, sıkıntılı anlarında sığınılacak bir liman olmuş ve bu savrulmaları kolayca bertaraf etmesinde önemli bir şahsiyet olarak hayatının başköşesindeki zatlardan birisi olmuştur. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, bir vaazında vâizliğine yasak geldiği sürede yaşadıklarını şöyle anlatmıştır:

“Sekiz ay kadar vazife yapamadık. Yani Konyalıları sekiz ay kadar resmi vâizlik vazifesini yapamadık. Kürsüye çıkamadık. O arada muhterem Müslümanlar! Lâdikli Ahmet Ağamıza geldik. O arada da sekiz ay dolmasına iki, iki buçuk ay var. Ben şöyle boynum bükük. Orta Camii’de namaz kıldık. Eski odası vardı. Yokuştan şöyle seki odasına doğru gidiyoruz. Şöyle baktı bana; ‘Tahir Hocam, mahzun görüyorum sizi, kederli görüyorum sizi.’ dedi. ‘Ahmet Ağa görüyorsun işte altı, altı buçuk aydır vaaz edemiyorum. Bu benim; ruhumun, imanımın, varlığımın, kalbimin gıdası, hayatımın suyu. Kürsüde cemaat karşısına çıkamıyorum. Vazifeden men edilmiş durumdayım.’ dedim. Bana: ‘İki buçuk ay daha, yetmiş gün daha sabredin. Eğer ben ölürsem divandaki arkadaşlarıma vasiyet edeceğim. Vesikayı alacağız ve derse başlayacaksın.’ dedi. Arşın sahibi Allah’ı şahit getirerek söylüyorum, Yetmişinci güne doğru mahkemeyi kazandık, beraat ettik, iade-i vazife ettik. Kapu Camii’sinin kürsüsünde tekrar çıktık. Elhamdülillahi Teâlâ!”¹⁹²

Lâdikli Ahmet Efendi, Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi’nin hayatının önemli anlarında aldığı kararlarda; istişare ederek fikirlerine değer verdiği, kendisinin mânevî feyizlerine vesile olan kıymetli bir şahsiyettir. Vaazlarında yeri geldikçe

¹⁹¹ A.g.e., 00:27: 28 - 00:27:59.

¹⁹² A.g.e., 00:28:00 - 00:29:20.

Lâdikli Ahmet Efendi'den büyük bir neşeyle bahsederek hayatında özel bir yere sahip olduğunu dile getirmiştir. Bir vaazında şunları söylemiştir:

*“Lâdikli Ahmet Ağa, her gece; bu gidiş gelişler, ruhanî seyahatler, bu Rabbanî ve semavî toplantılar, Kur'an nuru içerisindeki bu hasbihâllerin içerisinde bulunurdu.. Hatta biz bazan müşkülâtımızı Ahmet Ağa'mıza arz ederdik. Efendim şöyle bir derdimiz var hâlli için çare nedir, diye. Tamam hocam derdi, giderdi. Tekrar gelir, büyükler şu mesele için şöyle buyurdular.” derdi.*¹⁹³

Lâdikli Ahmet Ağa, 1969 yılında vefat edince Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi çok müteessir olur ve oğluna şöyle söyler: *“Abdurrahman evladım, gayb âlemine açılan penceremiz kapandı.” demişti. Çünkü babacığma (r.a.) bazı esrarı verirmiş.*¹⁹⁴ diye anlatır.

2.3.2.2.4. Muhammed Harrânî

Tahir Büyükkörükçü, Muhammed Harrânî'yi çok sevmiştir. Hayatında kıymet verdiği, görüşlerinden ilmî olarak istifade ettiği şahsiyetlerden birisi olmuştur. Onun için *“50 yıl Şam-ı Şerif'te kalmış, ricâlullahın büyüklerinden Muhammed Harrânî diye bir dostum vardı.”* demiştir.¹⁹⁵ Abdurrahman Büyükkörükçü, babasından hatıra olarak Muhammed Harrânî ile ilgili olarak şöyle bahseder:

“Sâmi Efendimiz Hazretleri'nin tespitiyle -bunu tasavvuf ehli olanlar bilirler- erenlerdendir. Muhammed Harrânî Hazretleri, yeryüzünde zamanın kutbuna bağlı olmayan meczubî evliyadan bir büyük zat imiş. Farklı bu zat, çok yaman bir zat. Ben üç defa elini öpme şerefine nail oldum. Bizim evimize üç defa geldiler. Bir şehirdeki evimize geldiler, bir Erenköy'deki evimiz inşaat hâlindeydi orada geldiler, hizmet ettik. Bir de Erenköy tamamlandıktan sonra gelmişlerdi. Üç defa babacığım

¹⁹³ A.g.e., 00:25:00-00:25:30.

¹⁹⁴ Konya Müftülüğü, "Gündem Özel" Tahir Büyükkörükçü'yü Anma Programı", YouTube (7 Mart 2022), 01:13:07.

¹⁹⁵ Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü'den Vaazlar, 130.

rahmetullahı aleyhi ziyaret etmişler. Yani çok farklı bir mübarek insandı... O Harrânî Hazretleri babamı o kadar severdi ki, babacığım bir gün elini öpmek istemiş. Harrânî Hazretleri ise demiş ki: 'İnsanın kendi elini öpmesi hiç caiz olur mu? Biz kardeşiz. Sen benim elimi öpsen, kendi elimi öpmüş sayılırım. Sana elimi vermem!' demiştir. Kayın pederim de bu olaya şahittir."¹⁹⁶

Bazı zamanlar Muhammed Harrânî ve Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi birbirlerini ziyaret etmişlerdir. Bekir Saraç aralarında geçen bir anıyı şöyle anlatır: "*Konyalı, Rahmetli Tahir Hocaefendi de Harrânî Dede'yi ziyaret etmiştir. Bu ziyaretlerinde hoca bazı konular hakkında konuşmaya başlar, dede biraz dinledikten sonra; 'E... Tahir Efendi, Adem (a.s.)'dan öncesini mi konuşalım yoksa sonrasını mı?' der.*"¹⁹⁷

2.3.2.2.5. Yahyalı Hacı Hasan Dinç

Konya'nın âlimlerinden olan, ilim ve irfan ehli Yahyalı Hacı Hasan Efendi, Kayseri'nin Yahyalı ilçesine bağlı Kavacık Mahallesi'nde 1914 yılında doğmuştur.¹⁹⁸ Babası Mustafa Hulûsi (Dinç) Efendi, (1884-1936)¹⁹⁹ Nakşibendî-Hâlidî şeyhi Erbilî Muhammed Esat Efendi'nin (1847-1931) halifesidir. Annesi ve babası Hz. Peygamber'in (s.a.v.) soyundan gelen kıymetli bir ailedir.²⁰⁰ Küçük yaşlardan

¹⁹⁶ İrfan Medeniyeti, "Sultân'ül Vâizin Tahir Büyükkörükçü Anma Programı |Dr. Abdurrahman Büyükkörükçü", 00:32:14 - 00:00:36:17.

¹⁹⁷ Sâmi Saraç, Dağılmış Resimler, "Bekir Saraç Dilinden-Hac Muhammed Harrânî Dede-Harrânî Dede", <http://saracsami.blogspot.com/2013/07/bekir-saractan-dinlediklerimiz-harrânî.html> [29 Temmuz 2023].

¹⁹⁸ Hasan Hüseyin Varol, *Yaşadıklarım ve Gördüklerim*, (Konya: Hayra Hizmet Vakfı Yayınları, 2015), 283.

¹⁹⁹ Ferhat Koca, "Hasan Efendi, Yahyalı", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 1997), 16/318-319.

²⁰⁰ *Gönül Aleminden Sohbetler 3 Hacı Hasan Efendi (k.s.)*, 1 bs. (İstanbul: Mavi Yayıncılık, 2020), 42.; Vehbi Vakkasoğlu, *İz Birakanlar*, (İstanbul: Nesil Yayınları, 2003), 190.; Alemdar (Ali Ramazan Dinç'in mahlasıdır.), "Vefatının Yedinci Yılında Hacı Hasan Efendi", *Yenidünya Aylık İlmî, Fikrî, Aktüel Dergi*, C. 4, S.7 (1994): 60.; Yusuf Yasiroğlu,

itibaren babasından dînî eğitim görmüştür. Mânevî olgunluklar göstermiştir.²⁰¹ Dînî ve tasavvufî nasihatlere yer verdiği şiirler yazmış, babası Mustafa Hulûsî Efendi'nin kendisine verdiği "Kalemdâr" mahlasını kullanmıştır. "On dördünde vurdular mânevî aşu, Durmadı akardı gözümün yaşı." dizeleriyle başlayan şiirlerinden anlaşıldığına göre, on dört yaşında babasından mânevî vazife almış, tasavvufa yönelmiştir.²⁰² 1939'da Mahmud Sâmi Ramazanoğlu Kayseri'nin Yeşilhisar ilçesine gelmiştir. Mustafa Hulusi Efendi, onu görmeye gittiğinde kendisine; "Hasan Efendi'ye icâzet veriyorum, bundan sonra ihvanın derslerini sormaya, vazife vermeye kendisini tayin ediyorum."²⁰³ diyerek Hâlidî İcâzeti vermiştir.²⁰⁴ Şeyhi Mahmud Sâmi Ramazanoğlu, Yahyalılı Hacı Hasan Efendi'ye 1965 senesinde aynı mekanda Kâdirî icâzetini vermiş,²⁰⁵ 1979 yılında İstanbul'da, bir yıl sonra da Medine'deki makamını Hacı Hasan Efendi'ye vasiyet etmiştir.²⁰⁶

Yahyalılı Hacı Hasan Efendi, yaşantısıyla, ihlâs ve samimiyetiyle gönül insanı olmuştur. İnsan-ı kâmil insan yetiştirmek maksadıyla gerek kendi memleketinde gerekse ülkenin çeşitli yerlerinde irşad ve tebliğ faaliyetlerinde bulunmuştur.²⁰⁷ Camii, Kur'an Kursu ve imam-hatip okullarının açılmasında çok gayret göstermiştir.²⁰⁸ 27 Ocak 1987'de vefat etmiştir.²⁰⁹

Tahir Büyükkörükçü, Yahyalılı Hacı Hasan Efendi'yi gönülden çok sevmiş, ondan ilmî yönüyle çok istifade etmiş, irşad ve tebliğ faaliyetlerinde birbirlerine destek

"Velayet Burcunda Bir Mürşid-i Kâmil", *Yenidünya Aylık İlmî, Fikrî, Aktüel Dergi*, S. 101. (2002): 32.

²⁰¹ Varol, *Yaşadıklarım ve Gördüklerim*, 283.

²⁰² A.g.e., 283.

²⁰³ A.g.e., 284.

²⁰⁴ Koca, "Hasan Efendi, Yahyalılı", 16/318-319.

²⁰⁵ Varol, *Yaşadıklarım ve Gördüklerim*, 284.

²⁰⁶ Koca, "Hasan Efendi, Yahyalılı", 16/318-319.

²⁰⁷ Ali Ramazan Dinç, Mülâkat: İdris Kocabaş, 4 Şubat 2017.

²⁰⁸ Koca, "Hasan Efendi, Yahyalılı", 16/ 318-319.

²⁰⁹ Tosun *Nakşibendiyye*, 677.

olmuşlardır. Hayatları boyunca gönül dostlukları olmuştur. Yahyalılı Hacı Hasan Efendi bir sohbetinde Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi ile aralarındaki münasebeti şöyle anlatır:

“Bizim Âlâyı İlliyyine çıkararak üstadımız Hasir büyük babamız, o diyor. Babam memur diye kendine diyordu. Hâldaşın ara. Hâldaş bildiğin gibi değil. Tahir Hoca’yla bizim aramızdaki gibi hâldaş. O geldi mi, bizim içimizde hiç gam keder kalmıyor. Biz vardık mı, onun içinde hiç gam keder koymaz. Hâldaş böyle olur. Hâldaş, arkadaş başka, ihvan başka. Hâldaş hâlini ona demeden hâlini hallediyor. Kuddusu Veli Hazretleri: ‘Hâlini arz edecek hâldaş bulmadım.’ diyor. Bizim hâlimizi arz edecek üstadımız var. Allah ömürlerini müzdar etsin, inşallah.”²¹⁰

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi ise Yahyalılı Hacı Hasan Efendi ile ilgili hatıralarını anlatılırken “Dünyayı ayakta tutan belli başlı kimselerden birisidir” diye söyleyerek Hacı Hasan Efendi’nin ricâlü’l-gayb hiyerarşisinde evtaddan birisi olduğunu îmâ etmiştir.²¹¹ Başka bir konuşmasında ondan bahsederken “En eski, en saygılı, en ciddi dostlarımızdan birini söyledin.”²¹² diye anlatmıştır.

Tahir Büyükkörükçü’nün Yahyalılı Hacı Hasan Efendi ile ilgili muhabbetini Ali Ramazan Dinç şöyle ifade etmektedir:

“Hocamızın dostlarıyla olan sevgisi akla dayanmaz muhabbete dayanırdı. Dostlarının yanına akla değil bir muhabbetle geldiğini görüyordum. Çünkü onun Yahyalı’yı bir teşriği vardı. Kayseri yolundan Yahyalı’ya dönerken Yahyalı levhasını görür görmez, tabi kendileri önde oturuyor, arkadaki oturanlar hocada bir başkalık hissediyorlar. Başları böyle arabanın tavanına degecek şekilde bir ağıt bir gözyaşı hissediyorlar. Hocam nedir bu hâliniz deyince; ‘Ben dostuma gidiyorum, dostuma kavuşacağım’ diye ağlıyor. Geldiğinde öyle bir sevgi meydana gelmiş ki,

²¹⁰ Kalemдар, “Yahyalılı Hacı Hasan Efendi Hz. (k.s.)-Kayseri Yahyalı Sohbeti - 2/2”, YouTube (4 Kas 2012),00:00:00- 00:01:08.

²¹¹ Ali Ramazan Dinç, “Zarif Bir Evliya”, *Yenidünya Aylık İlmî, Fikrî, Aktüel Dergi*, S. 135. (2005): 33.

²¹² Uyan Türkiye, “Tahir Büyükkörükçü Hocayı Ziyaret -1”, 00:03:20 – 00:03:30.

Üstad-ı Âlîmiz Hacı Hasan Efendi kaddesallahu sırra öyle bir sevgisini gönüllere yerleştirmiş ki, Yahyalı olduğu gibi ayağa kalkar. Kendilerini karşılarlar. Tabi onu en çok görmek kürsüde olacak. Her mahallede olur ya, Camii Kebir diye büyük bir camiimiz var. Cemaat toplanır. Hocamızın o andaki hitabı çok müstesnadır. Diyor ki; 'Ben can dostlarım var, onu ziyaret için geldim. Direk buradan geçmem sûi edep olur diye bir kahve içimi de olsa dostuma uğramak için geldim. Ben Yahyalı'nın dağlarını Kudüs-i Şerif'in dağlarına benzetiyorum.' diye Allah için dostluk hakkında böyle bir konuşma yapıyorlar ki, hayran kalmamak mümkün değil.' diye bahseder.”²¹³

2.4. Çalışma Hayatı

Tahir Büyükkörükçü'nün çalışma hayatı bazı başlıklar altında incelenmiştir. Bunlar; öğretmenliği, müftülüğü, vâizliği başlıkları ile değerlendirilmiştir.

2.4.1. Öğretmenliği

Tahir Büyükkörükçü, 1949 senesinde vâizlik görevini yaparken bir grup genç ileride çeşitli dînî alanlarda görev alabilmek için yanına gelerek Arapça öğrenmek için kendisinden ders almayı talep etmiştir. O dönemlerde Arapça öğrenmek, öğretmek sıkıntılıdır. Konya'da belli sayıda hoca Arapça dersi vermektedir. Batmanzâde, Nâsır Efendi, Cemil Efendi, İsa Efendi, Hacı Veyiszâde Hacı Mustafa Efendi, Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi ve emsali hocalar kendi çaplarında Arapça okutmaktadır.

1950 yılında yapılan seçimler sonunda Demokrat Parti iktidara gelir. Fakat CHP'nin etkileri devam etmektedir ve bürokratları son yetkilerini de kullanarak millete baskı uygulamaktadır. Bunlara rağmen Tahir Büyükkörükçü: *“Hepiniz birer sarf cümlesi kitabı alın yarın benim imamlık yaptığım Hamzaoğlu Mescidi'ne gelin, sabah namazından sonra orada okuyalım,”* diye ders vermeyi kabul eder.²¹⁴ Derslerde

²¹³ İz Bırakanlar, “İz Bırakanlar Tahir Büyükkörükçü Anma Programı”, *YouTube* (20 Nisan 2020),00:31:45-00:33:45.

²¹⁴ Varol, *Yaşadıklarım ve Gördüklerim*, 236.

ilerlerler. Aradan zaman geçer. Tam derslerinin sonuna geldiklerinde güvenlik kuvvetleri ²¹⁵ tarafından ansızın bir baskın yapılır. ²¹⁶ Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, yaşları on üç ile on yedi aralığında bulunan talebelerine Arap harfleri ve Arapça sarf ve nahiv dersi vermeden dolayı suçlu bulunarak ²¹⁷ 28 Mart-15 Mayıs arasında ²¹⁸ başkanlık emrinden alınır. ²¹⁹ Bu hadiseyi yaşayanlardan Hasan Hüseyin Varol olanları şöyle anlatır:

“Avâmil dersimizin son dersini yaptık... Mescidin kapısı tık açıldı. Bir baktım sivil polisler, resmi polisler, askerler geldiler ve biz yakalandık, basıldık... Ondan sonra karakola götürdüler. İşte, yaşananlar neticesinde Hocaefendi'nin vaaz vesikasını elinden aldılar, artık konuşamaz oldu.²²⁰ Türkiye'de bazı değişmeler olacaktı. Nitekim bizim yakalanmamız, hocamın susturulması, iktidarın değişmesi vs. ciddi bir fırtına etkisi yaptı.²²¹ Birtakım sıkıntılar oldu. İktidarın meclisi teşekkül edip de hareket başlayınca Konya valisini, defterdarın, daha başka bu işte kimler varsa başka yerlere gönderdiler.²²² Yerlerine yeni ve demokrat zihniyetli kişiler getirildi. Halkta içten içe bir kaynaşma ve dalgalanma oluşmuştu. Bu hareketle halk sükûnete geçti. Gerçekten de çok önemli ve güzel gelişmeler meydana geldi.²²³ Hocaefendi'ye de sadece Konya'da değil, Türkiye çapında vaazu

²¹⁵ Şahin, *Sultânü'l-Vâizîn Tahir Büyükkörükçü*, 199.

²¹⁶ Varol, *Yaşadıklarım ve Gördüklerim*, 237.

²¹⁷ Şahin, *Sultânü'l-Vâizîn Tahir Büyükkörükçü*, 199.

²¹⁸ Varol, *Yaşadıklarım ve Gördüklerim*, 237.

²¹⁹ Şahin, *Sultânü'l-Vâizîn Tahir Büyükkörükçü*, 199.

²²⁰ Hasan Hüseyin Varol, Hasan Hüseyin Varol, Tv Programı-Kon Tv "İz Bırakanlar" 2. Bölüm-2010, *YouTube* (11 Mayıs 2020), 00:11:44.-00:12:40.

²²¹ Varol, *Yaşadıklarım ve Gördüklerim*, 239.

²²² Varol, Hasan Hüseyin Varol-Tv Programı-Kon Tv "İz Bırakanlar" 2. Bölüm-2010, 00:12:44.-00:12:58.

²²³ Varol, *Yaşadıklarım ve Gördüklerim*, 239.

nasihat edebilir yetkisi verdiler. Bu yaşananlar Tahir Hocaefendi'ye külfet olan bir durumdan nimete dönüştü."²²⁴

2.4.2. Vâizliği

Tahir Büyükkörükçü, 1949'da askerlikten izinli olarak Konya'ya gelir. Hocası Hacı Îsâ Rûhî Bolay'ı ziyarete gider. O günlerde Kapu Camii'sinde vaaz edecektir. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'yi görünce *"Tahir evladım ne kadar iyi ettin de geldin. O günlerde benim sıram var. Ben sıramı sana veriyorum. Ölmeden önce seni Kapu Camii'nin kara kürsüsünde görmek istiyorum."* der. Gerekli izinleri alır ve Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, Kapu Camii'sinde ilk vaazını verir.²²⁵ Cemaat vaazını çok beğenir ve çeşitli camiilerde verdiği vaazları Konya'da büyük ilgiyle takip edilir.²²⁶

Mehmet Emin Parlaktürk'ün anlattığı bilgilere göre: *"Tahir Hocaefendi'nin yetiştiği andan itibaren şöhreti, namı Konya'ya dağıldığı gibi Ankara'ya kadar uzanır. O yılların Diyanet İşleri Başkanı Ahmet Hamdi Akseki Hocaefendi bir vesileyle Konya'ya gelir, merak eder."*²²⁷ Bir camiide Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin vaazına katılır ve onu dinler.²²⁸ Vaazından çok etkilenir. Genç yaşta, tutkulu bir konuşması ve farklı bir ses tonu olması onun dikkatini çeker.²²⁹ Ankara'ya gittiğinde; *"Konya'da istidatlı bir genç vâiz var. Onu Ankara'ya çağırırım, usulen bir imtihan*

²²⁴ Varol, Hasan Hüseyin Varol-Tv Programı–Kon Tv "İz Bırakanlar" 2. Bölüm-2010, 00:13:00.-00:13:14.

²²⁵ TYB Konya Şubesi, "Vefatının 10. Yılında Tahir Büyükkörükçü", 16:30.- 00:17:20.

²²⁶ Büyükkörükçü, "İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü", *Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu II*, 2/548.

²²⁷ İz Bırakanlar, "İz Bırakanlar Sultan'ül Vâizin Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi", 00:07:07- 00:07:35.

²²⁸ Büyükkörükçü, "İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü", *Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu II*, 2/548.

²²⁹ TYB Konya Şubesi, "Vefatının 10. Yılında Tahir Büyükkörükçü", 17:40.-18:30.

edelim, kendine bir vesika verelim de hizmet etsin.” diye söyler.²³⁰ Sonrasında Mehmet Emin Parlaktürk’ün anlatımıyla: *“Tahir Hocaefendi, sınav için Ankara’ya gider. Sınavda başarılı olarak ehliyeti sabit olur. Vâizlik vesikasını alır. 31 Mart 1951’de başkanlık emrine atanır. 16 Nisan 1951’de de Konya Merkez Vâizliği’ne resmen tayin edilmiş olur.”*²³¹

Abdurrahman Büyükkörükçü, vâizliğiyle ilgili şöyle söyler; *“O dönemlerde tüm Türkiye’de birkaç yüz tane vâiz var. İlk vâizlik vesikasını ben hatıra olarak saklıyorum. Tüm Türkiye’de dört yüz küsurlarda vâizlik vesikası var. O sıralar öyle. Belki de o kadar da vâiz yoktur. 1951’de resmi vâizlik başlar ve ondan sonra da 1999 yılına kadar da o vaazlara devam eder.”*²³²

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, vâizliğe devam ederken bir yandan da düzenlenen sınavlarda başarılı olarak²³³ Sancıoğlu (Boncuk Camii’nde) imam hatiplik yapmaya başlamış (15 Şubat 1956)²³⁴ ve Konya’nın birçok mescidinde vaazlar irat etmiştir.²³⁵ İmam-hatip okullarında da iki yıl öğretmenlik yapmıştır.

Tahir Büyükkörükçü, 27 Mayıs 1960 yılında gerçekleşen askerî darbe²³⁶ ile genç bir vâiz olarak zorlu günler geçirmiştir. Oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü, babasının yaşadığı zorluklarla ilgili bir anısını şöyle anlatır:

“Konuşmalar camii merkezli, hocalarımız camiide idi. 27 Mayıs’ta Babacığım öyle derdi: ‘Kapu Camii’sinden vaaz ederdim çıkardım. Arkamdan derledi ki; ‘Daha bu hocanın ipini ne zaman çekeceğiz? Bu

²³⁰ Büyükkörükçü, “İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü”, *Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu II*, 2/548.

²³¹ İz Bırakanlar, “İz Bırakanlar Sultanü’l Vâizin Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi”, 00:07:07- 00:07:35

²³² TYB Konya Şubesi, “Vefatının 10. Yılında Tahir Büyükkörükçü”, 00:18:00-00:18:30.

²³³ Şahin, *Sultan’ül Vâizin Tahir Büyükkörükçü*, 17/116.

²³⁴ Şahin, *Sultan’ül Vâizin Tahir Büyükkörükçü*, 17/116.

²³⁵ Karaçam, *Hatıralar*, 121.

²³⁶ Şahin, *Sultânü’l-Vâizîn Tahir Büyükkörükçü*, 200.

*sözleri benim kulağım duyardı. Buna rağmen, bir tek vaazımı feda etmedim.’
diyordu. Bu bir dava adamının yapacağı bir iştir.”²³⁷*

Vaazlarında şeriattan ve dönemin yanlış uygulamalarından bahsettiği için bazı kesimler bu durumdan rahatsız olur ve vaazları engellenir.²³⁸ Hakkında soruşturma açılır fakat bir sonuç elde edilmez. Buna rağmen başkanlık emrine alınır.²³⁹ Vâizlik vesikası kendisinden alınır. 8 ay vaaz etmeme yasağı getirilir.²⁴⁰ 20 Ağustos 1964 yılında Burdur Merkez Vâizliğine atanır.²⁴¹ Burdur’da bir buçuk yıl vâizlik yapmıştır.²⁴²

2.4.3. Müftülüğü

Tahir Büyükkörükçü, Burdur’da vâizlik vazifesine devam ederken 1965 senesinde yapılan genel seçimlerden sonra siyasî iktidar değişmiştir. O günlerin Diyanet İşleri Başkan Yardımcısı olan Yaşar Tunagür, Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi’nin Konya’ya müftü olarak tayin edilmesi için özel bir çaba göstermiş:²⁴³ “*Siz oraya sürgün olarak gönderildiniz, sizi Konya’ya müftü olarak getireceğiz,*” demiştir. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi’de bu durumu Mahmut Sâmî Ramazanoğlu ile istişare etmiştir.²⁴⁴ İstişare sonucunda “vaaz etmeyi bırakmamak şartıyla” kendisine müsaade

²³⁷ Konya İl Müftülüğü, “Gündem Özel” Tahir Büyükkörükçü’yü Anma Programı, 00:15:55-00:16:31.

²³⁸ Büyükkörükçü, “İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü”, *Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu II*, 550.

²³⁹ *Yenimeram Gazetesi*, 8 Haziran 1964, 1.

²⁴⁰ TYB Konya Şubesi, “Vefatının 10. Yılında Tahir Büyükkörükçü”, 00:24:00.

²⁴¹ *Yenimeram Gazetesi*, 8 Haziran 1964, 1.

²⁴² İrfan Medeniyeti, “Sultân’ül Vâizin Tahir Büyükkörükçü Anma Programı-Dr. Abdurrahman Büyükkörükçü”, 00:25:37.

²⁴³ Büyükkörükçü, “İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü”, *Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu II*, 551.

²⁴⁴ İrfan Medeniyeti, “Sultânü’l Vâizin Tahir Büyükkörükçü Anma Programı-Dr. Abdurrahman Büyükkörükçü”, 00:25:37 - 00:26:00.

edilmiş ve vâizlik vazifesini de sürdürmüştür.²⁴⁵ Konya'ya müftü olarak tayin edilmiştir.²⁴⁶ Mehmet Emin Parlaktürk müftülük yaptığı süreyi şöyle açıklar: *“Hocamızın Konya'daki müftülüğü resmi kayıtlarda tam olarak 5 yıl 5 ay sürmüştür. 3 Mart 1966 tarihinde müftü olarak görevine başlamış ve 10 Nisan 1971'e kadar devam etmiştir. Bazıları 7 yıl 8 yıl falan diyorlar ama öyle değildir. Resmî kayıtlarda belirttiğim şekildedir.”*²⁴⁷

Tahir Büyükkörükçü, müftülüğü döneminde ilmî yönden müftülükteki hocalara zamanın önde gelen hocalarından eğitimler veririr. Müftülük binasının yenilenmesi için çok gayret gösterir. Günümüzde bu müftülük, Meram Müftülüğü olarak hizmet vermektedir.²⁴⁸

Elde edilen bilgilere göre Tahir Büyükkörükçü, İslâm dininin emrettiği çizgide hak ve hakikati dile getirmekten çekinmemiştir. Yaptığı cesur konuşmaları ülke çapında yankı uyandırmış, böyle olması bazı kesimlerden tepki toplamış, o dönemdeki siyaset câmiasının dikkatlerini üzerine çekmiştir. Hakkında tahkikatlar düzenlenmiş²⁴⁹ ve ismi Türkiye Büyük Millet Meclisine kadar taşınmıştır. Yaptığı konuşmalarla Meclis gündemine gelmiş, dönemin siyasetçisi İsmet İnönü, Meclis kürsüsünde ondan şöyle bahsetmiştir: *“Hükûmeti destekleyen üç saç ayak var. Birisi Said-i Nursi, birisi Konya Müftüsü, birisi de Gazâlî.”* diyerek kendileri için bir tehdit

²⁴⁵ Büyükkörükçü, “İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü”, *Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu II*, 551.

²⁴⁶ İrfan Medeniyeti, “Sultân'ül Vâizin Tahir Büyükkörükçü Anma Programı | Dr. Abdurrahman Büyükkörükçü”, 00:25:57.

²⁴⁷ İz Bırakanlar, “İz Bırakanlar Tahir Büyükkörükçü Anma Programı”, 00:43:00-00:43:40.

²⁴⁸ Büyükkörükçü, “İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü”, *Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu II*, 551.

²⁴⁹ Millet Meclisi Tutanak Dergisi, 1968, Md. 7/827-6981/43956. Burada TBMM de Tahir Büyükkörükçü için hakkında tutulan tutanak belgesi vardır. İnternet üzerinden bilgiye ulaşılmıştır.

https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM_/d02/c036/mm_02036099.pdf

olarak görmüştür. Türkiye, onu İsmet İnönü'nün korkulu rüyası olarak tanınmıştır.²⁵⁰ Hatta bir konuşmasında Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'yi kasederek on dört defa “*Konya Müftüsü*” ifadesini kullanmıştır.²⁵¹

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, bu karışıklıkların sürdüğü ilerleyen süreçte müftülük görevinden alınarak Konya Merkez Vâizliği'ne getirilmiştir.²⁵² Vâizlik görevine 1972 senesinde tekrar devam etmiş bir yıl sonra kendi isteğiyle 20 Haziran 1973 tarihinde vâizlik görevinden emekli olmuştur.²⁵³

2.5. Yaşadığı Dönem ve Siyasî Hayatı

Bu bölümde, Tahir Büyükkörükçü'nün vefat ettiği 2011 senesine kadar geçen zaman içerisinde, yaşadığı dönemin Türkiye geneli ve içinde doğup büyüdüğü Konya özelinde, toplumun mevcut durumunun sosyal, ekonomik ve siyasî ahvâli hakkındaki konular ele alınmış ve Tahir Büyükkörükçü'nün içinde bulunduğu sosyal, ekonomik ve siyasal ortam incelenmiştir. Türk toplumunun mevcut durumu incelenerek Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin dini yaşamakta gösterdiği hassasiyet ve dînî alandaki gayretleri, dönemin şartlarında sosyal, ekonomik ve siyasî alanlarda uygulanan kanunlar ile bu kanunlardan etkilendiği yönlerden bahsedilmiş ve siyasî hayatı ele alınmıştır.

2.5.1. Yaşadığı Dönem

Tahir Büyükkörükçü'nün çocukluk yıllarında Türkiye'de, Kurtuluş Savaşı'ndan çıkan, ülkede maddi yoklukların baş gösterdiği, maddi ve mânevî sıkıntıların yaşandığı bir süreçten geçen bir toplum vardır. Bu durum Konya'yı da etkilemiştir.

²⁵⁰ Büşra Aksakbağı , “Konya Sultan'ül Vâizin'i Unutmadı”, *Yeni Haber Gazetesi*, 06 Mart 2017, 1.

²⁵¹ TYB Konya Şubesi, “Vefatının 10. Yılında Tahir Büyükkörükçü”, 00:34:44.

²⁵² “Konya Müftüsü Vazifeden Alındı”, *Bizim Anadolu*, 13 Nisan 1971, 1.

²⁵³ Şahin, “Sultânü'l-Vâizîn Tahir Büyükkörükçü”, *Şehir ve Âlimleri Sempozyumu I Kitabı*, 203.

Yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde bazı alanlarda değişiklikler olmuştur. O dönemde çıkarılan kanunlar ile Türkiye'de dinin yaşanmasında zorlukların yaşandığı, kısıtlamaların olduğu bir süreçten geçilmiştir. 3 Mart 1924'te Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun yürürlüğe girmesiyle zamanla medreseler kapatılmıştır. Diyanet İşleri'nin kurulmasıyla din-diyamet işleriyle alakalı kurum başbakanlığa bağlanarak yetkileri sınırlandırılmıştır. Böylelikle tek partili dönemin hususen ilk on beş yılı dîni alanın daraltılarak dîni yaşantının baskı altına alındığı, dini yaşamada çok zorlukların yaşandığı bir dönem olmuştur. Mustafa Kara, bu dönemle ilgili şunları ifade eder: *“Dîni alanda uygulanan Türkiye'ye özgü lâiklik anlayışını eksik ve olumsuz bir alana yönelten dört ayaklı bir yapı vardır: a) Laikliğe dair düşünceler ve bunların Türkiye ile irtibatı, b) Önemli bir kısmı dış baskı unsuru taşıyan mevzuat, c) Baskıcı ve hak hukuk tanımaz uygulamalar; yargılamalar, katiller, idamlar, hapisler, yıldırıcı takipler ve d) İnsan unsuru olarak konjonktürel ve pragmatik davranan, belki kendisini içeriden çok dışarıya bakma mecburiyetinde hisseden (kurtuluşu öncelikle dışarıda gören) asker-sivil bürokrasi, aydınlar, akademisyenlerdir.”*²⁵⁴

Dîni eğitimlerin kısıtlanması, Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin hocalarından aldığı eğitim sürecinde zorluklar yaşatmıştır. Çocukluk döneminde yaşadığı zorluğu şöyle anlatmıştır:

*“Biz daha 4-5 yaşlarındayken, daha mahalle mektebindeyken bize bunu hocalarımız öğretmişlerdi. Muhterem Müslümanlar! O zamanlar bir mümin evladına; Allah demeyi, Resulullah demeyi öğretmek cinayetti. Yakalarlar, Cürmü meşhut hâlinde emniyete sevk ederlerdi bunu öğretenleri. Kayıslıburun tabir edilir şu virajlar. Silleli Hoca vardı. İçinizde yaşlı olanlar bilirler. Evet. Şöyle 4-5 yaşlarımızdayız. Gittik oraya. İşte, Amentü'nün mânasını; Allah'a, meleklerine, resullerine, kitaplarına, kaza ve kadere öldükten sonra dirileceğimizi, imanın rükünleri ve İslâm'ın şartlarını öğrenmiştik.”*²⁵⁵

²⁵⁴ İsmail Kara, *Cumhuriyet Türkiye'sinde Bir Mesele Olarak İslâm 2*, (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2016), 26.

²⁵⁵ KonTv-Vaaz, “Tahir Büyükkörükçü Hoca (Vaaz-14)”, *YouTube* (10 Şubat 2012) 00:19:18-00:20:12.

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi 1926'da medreselerin kapatılmasından sonra yaşananlarla ilgili olarak bir vaazında şunları söylemiştir: “*Akşehirli Hacı Ahmet Efendi hocamız vardı. Yaş olarak tanıyanlarınız var. Bizim sindimizde olanlar çok iyi tanır. Konya Kapu Camii Kürsüsünde böyle derdi: ‘Medreselerimizi kapattınız, mekteplerimize kilit taktınız ama kalbimizdekini alamadınız, alamazsınız! Sağ olduğumuz müddetle Hakk-ı Nâtk’ız, gerçekleri söyleyeceğiz.’ derdi.*”²⁵⁶

O dönemlerde, bu kısıtlama ve yasaklamalardan birisi de eğitim alanında olmuştur. İktidar partisinin, devletin denetiminde eğitimi lâiklik ilkeleriyle sürdürmek istemesi ile 3 Mart 1924'te Tevhid'i Tedrisat Kanunu'nun kabulünden sonra 1 Kasım 1928 tarih ve 1353 sayılı “Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkındaki Kanun” kabul edilerek Latin harflerinin kullanılması amaçlanmış, Arap harflerinin kullanılması yasaklanmıştır. Bu kanuna aykırı davranışlar için²⁵⁷ ilgili güvenlik kuvvetleri ciddi takipler başlatmıştır. Arap harfleriyle eğitim düzenlenmesi ya da açıktan ya da gizli olarak sınıflarda ders verenler için Türk Ceza Kanunu'nun 526'ncı maddesi uyarınca üç aya kadar hafif cezaevi ya da 10 lira ile 200 liraya varan hafif para cezası ile cezası verileceği belirtilmiştir.²⁵⁸ Bu kanun ve tâlimatlara uymayanların olduğu ve bu şahıslarla ilgili işlemler gerçekleştirildiği gözlemlenmiştir.²⁵⁹ Yaşanan değişiklikler ve zorlu şartlar bütün Türkiye'yi etkilediği gibi Konya'yı da etkilemiş; toplumdaki süregelen sosyal, ekonomik ve siyasî yapı dönemin şartlarına göre şekillenmiştir. Tahir Büyükkörükçü de bu kanundan etkilenmiştir. Bir grup öğrenciye

²⁵⁶ Mevlana Şems, “Vaaz 38 (Lâikli Hacı Ahmet Ağa) -Tahir Büyükkörükçü Hoca”, *YouTube* (18 Mart 2013), 00:31.20-00:32:15.

²⁵⁷ Ancak Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki hakkındaki kanun “eski harflerle basılı kitaplarla tedrisat icrası memnuiyetini muhtevi olup”, eski harflerle basılmış kitapların okul ve kültür kurumlarına, kitabevlerine konulmalarını yasaklamamaktadır. Bkz. Bülent Daver, “Türkiye Cumhuriyeti'nde Laiklik”, *Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları*, (Ankara: 1955): 230.

²⁵⁸ Halim Alyot, *Türkiye'de Zabıta, Tarihi Gelişim ve Bugünkü Durum*, (Ankara: Kanaat Basımevi, 1947), 937.

²⁵⁹ Ali Dikici, “Millî Şef İsmet İnönü Dönemi Laiklik Uygulamaları”, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 42 (2008): 164.

verdiği Arapça dersi yüzünden hakkında resmî işlem yapılmış ve 8 ay süreyle vaaz verme yasağı getirilmiştir.²⁶⁰

Sonraki süreçte 4 Ocak 1932 tarihinde bir tâlimatname yayımlanarak sıkı önlemler alınmıştır. Ezanın Türkçe okunmasıyla ilgili kanun çıkarılmıştır. Abdurrahman Büyükkörükçü, babasının o dönemiyle ilgili şöyle söyler: “*O günlerde kimsenin çocuğunu namaza, ilme, irfana filan teşvik ettiği yok. İnsanların kafasında sadece dünya var. Ezanların bile Türkçe okutulduğu dönemler.*”²⁶¹

Resmi Gazete’de 3 Aralık 1934 tarihinde kabul edilmesiyle 2879 sayılı 2596 Kanun Numaralı Kılık Kıyafet Kanunu’nun birinci maddesine göre²⁶² iktidar partisi bir düzenleme yapmıştır. Tahir Büyükkörükçü, inandığı gibi yaşamaya dikkat eden bir şahsiyet olarak Kılık Kıyafet Kanunu çıktığında özel hayatında giyim tarzını sünnet-i seniyye üzere uyarlamıştır. Abdurrahman Büyükkörükçü bu konuda şunları ifade etmiştir:

*“Babacığım öyle derdi: ‘Takvaya manidir diye asla yakalı gömlek giymezdim. Normal pantolon asla giymezdim. Çift taraflı bizim yaşlılarımızın giydikleri şalvar giyerdim. Eskinin gömleklerinin adı Frenk gömleğidir. Hepiniz bilirsiniz bizim çocukluğumuzda da hâlâ Frenk gömleği denirdi. Normal ayakkabı giymezdim. İskarpın denilen yemeni giyerdim.’ derdi. Yoldan geçerken hanımlar beni az buçuk tanurlar, talebe olduğumu bilirlerdi. Konya’nın tabiriyle: Uleen! Hocanın da şalvarına bak, içine bir adam daha sığar derlerdi. Bazı akrabalarım bize geldiklerinde daha kapıdan girerken benim ayakkabıma takılırlardı. Hocanın yemenisine bak diye benim ayakkabıma takılırlardı.”*²⁶³

²⁶⁰ Şahin, “Sultânü’l-Vâizin Tahir Büyükkörükçü”, *Şehir ve Âlimleri Sempozyumu 1 Kitabı*, 199.

²⁶¹ Yurtsever, *İnsanlığa Sözümüz Var, Türkiye Yazarlar Birliği Konya Şubesi 2021 Yılı Etkinlikler Kitabı*, 70.

²⁶² Bazı Kisvelerin Giyinmelerine Dair Kanun (BKGDK), *Resmi Gazete*, 2879 (13 Aralık 1934), Kanun No. 2596, md. 1138/30.

²⁶³ İrfan Medeniyeti, Dr. Abdurrahman Büyükkörükçü, “Sultân’ül Vâizin Tahir Büyükkörükçü Anma Programı”, 00:14:25 - 00:15:59.

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin çocukluk yılları Türkiye'nin millî mücadeleden sonraki ekonomik zorlukların yaşandığı yıllardır. Gençlik yıllarına doğru dünyada İkinci Dünya Savaşı çıkmış, Türkiye savaşa katılmasa da her türlü kaosu yaşandığı bir ortam olmuştur. Bu durum, ülke ekonomisini etkilemiştir. Halk zor günlerden geçmektedir. Abdurrahman Büyükkörükçü o yıllarla ilgili babasının şöyle söylediğini anlatır:

“Bize: ‘Çocuklar ne zaman evde bir neşelensek, şöyle bir mutlu olsak yeni tabirle arkasından muhakkak bir keder görmüşüzdür.’ derdi. Yani büyüklerin hayatları da hep öyle olmuş. Onun için son zamanlarda hani böyle milletvekilliği oldu, maaşı filan biraz fark etti ya o zamanlarda da hep öyle derdi: ‘Ben Rabb’imin mekrinden korkuyorum çocuklar!’ Yani ilk hoca olmuş, Konyamızın hocası olmuş, dışarıdan gelenler var. Ben bunu gençler için tekrar tekrar söylüyorum. Babacığım: ‘Derdim ki, evimizde bir tane havlum olsa da gelen misafirime peşkir yerine havlu ikram etsem. Misafir kalacak olsa kahvaltıda ne çıkaracağız bu insanlara?’ derdi. Yani bu şartlarda yetişmişler. Böyle yokluklarda yetişmişler. Yine: ‘Aziziye Camii’nin karşısında bir çaycımız vardı. İhvanla, dostlarla giderdik. Bazen cebimi kontrol ederdim. Bir çay 2,5 kuruştı. Bir bardak çay parası olmazdı da oraya uğramadan geçerdim.’ diyor. Böyle günlerde de yetişmişler.”²⁶⁴

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, hocası Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi ile imam-hatip okulları açıldığında öğretmenlik yapmıştır. Hocasıyla birlikte dönemin şartlarında her türlü sıkıntıya rağmen istikamet üzere İslâm'ın yaşanması için büyük gayretler sarf etmişlerdir. O günlerle ilgili olarak gayelerini bir vaazında şöyle dile getirmiştir:

“40 sene evvel talebeliğimiz zamanındaydı. Hacı Veyiszâde Hocaefendimiz, Aziziye Camii’nde Cuma günü hutbe okuyordu. Öyle diyordu. Hocaefendi’nin Aziziye’nin minberdeki sözü bu: ‘Kayna kahpenin pazarı, kayna! Çuvaldızı bulan buldu’ diyor. O ne demekse bilmiyorum. Hocaefendi böyle söylüyor. Sen âlemi kahpenin kazanı gibi kaynatıyorsun ama biz

²⁶⁴ Konya İl Müftülüğü, “Gündem Özel” Tahir Büyükkörükçü’yü Anma Programı”, 00:58.20-00:59:57.

çuvaldızı, altın ve elmas çuvaldızı bulma derdindeyiz. 99 evladım olsa Kur'an okuturum. İman ve aşk belletirim. İslâm'ın libasını, takvanın örtüsünü örterim üzerine. Yüce Rabb'im, neslimizden kıyamet sabahına kadar ehli Kur'an getir diye dua ediyorum. Tamam mı Müslümanlar!"²⁶⁵

1934 yılında dinin yaşanması kanunlarla yasaklanınca toplumda vefat edenlerin defin işlemlerini yapacak din görevlisi bulunamadığı zamanlar yaşanmıştır. 14 Mayıs 1950'deki seçimle Türkiye'de iktidara Demokrat Parti'nin geçmesiyle toplumda dini yaşamada kolaylaştırıcı politikalar uygulanmıştır. Ezan, tekrar Arapça okunmaya başlanmıştır.²⁶⁶

Dönemin ekonomik imkânları incelediği zaman dünyada "İkinci Dünya Savaşı" başlayınca Türkiye bu savaşa girmese de 1939-45 seneleri içinde ekonomik sıkıntılar yaşamıştır. Olası savaş durumu için devlet tarafından ekonomik tedbirler alınmıştır. Varlık vergisi, Millî Koruma Kanunu gibi ek vergiler koyulmuş vatandaşlar maddi sıkıntılar yaşamıştır. Karaborsa yaygınlaşmış, gıdalar karne ile verilmeye başlamıştır. 1980 yıllarına gelindiğinde ekonomik kalkınmalar yaşanmaya başlamıştır.²⁶⁷

Tahir Büyükkörükçü, 1951'de Konya Merkez Vâizliği'ne atanmış, 1966'da Konya müftüsü olmuş, 1971'de emekliye ayrılmıştır. 1973'te vâizlikten emekli olmuştur. Emekliliğinden sonra kendi arzusuyla Kapu Camii'sinde Cuma vaazları vermiştir. Yurt içi ve yurt dışında konferanslara ve ev sohbetlerine katılmıştır.

1960 ile 1990 yılları arasında çok partili rejim devam etmiş fakat sıklıkla hükümetler darbelere maruz kalmıştır. 27 Mayıs Muhtırası ile Adnan Menderes ve bir grup siyasetçi yargılanmış, idam edilmişlerdir. Tahir Büyükkörükçü, 1977 yılında Üstadı Mahmut Sâmî Ramazanoğlu'nun arzusuyla Konya'dan milletvekilliğine aday olmuş ve Millî Selamet Partisi'nden milletvekili seçilmiştir. Katıldığı Kudüs Mitingi dönemin siyasîlerince hoş karşılanmamıştır. Bu miting, 1980 Darbesi'ne gerekçe olarak görülmüş, yaptığı bazı konuşmalar sebebiyle yargılanmış, bir süre tutuklu

²⁶⁵ KonTv-Vaaz, Dînî Sohbetler, "Tahir Büyükkörükçü Hoca (Vaaz-12)", *YouTube* (8 Şubat 2012), 00:38:35- 00:39:50.

²⁶⁶ M. Ali Birand vd., *Demirkırat Bir Demokrasinin Doğuşu*, (İstanbul: Doğan Kitapçılık, 2005), 59.

²⁶⁷ Adem Ergül, *Sâhibü'l-Vefâ Hâce Mûsâ Topbaş*, (İstanbul: Erkam Yayınları, 2007), 29.

kalmıştır. 1980-1985 yılları arasında mahkemelerde yargılanmıştır. Ancak 1885 yılında beraat etmiştir. Abdurrahman Büyükkörkçü sonraki süreci şöyle anlatır: *“Siyasî hayatı beraat ettikten sonra daha sonraki dönemlerde Erbakan Hocamızla irtibatları devam etti. 2002’den sonra da Recep Tayyip Erdoğan’ı desteklemeye devam ettiler. Onlarla olan irtibatları zahir oldu. Halk tarafından biliniyordu yani.”*²⁶⁸ Yurt dışı yasağı kalkınca zamanının büyük kısmını Haremeyn’de geçirmiştir. Sohbetlerine devam etmiştir. 28 Şubat dönemi yaşanmıştır. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi kendi isteğiyle vaaz vermekten vazgeçmiştir. Abdurrahman Büyükkörükçü bu süreci şöyle anlatır:

*“Bana göre, 28 Şubatçıların başka seyyiatı olmasa Tahir Hocaefendi’yi kürsüden indirmiş olmaları onlar için dünyada da ahirette de kâfidir. Rabb’im hesap soracak. Ama tabii, çok üzüldü. Bu hadise onda durgunluğa da vesile oldu, üzüldü. İşte o durgunluk sağlığına da etki etti. Sonrasında 2003’te de anneciğim vefat etti.”*²⁶⁹

*“Kendisinin itirafıdır: ‘Ben çok çileler çektim.’ derdi. Babacığım, çok çileler çekti. Bize hep böyle söylerdi: ‘Çocuklar evde bir rahatlasak, bir gülsek acaba hangi çile gelecek ki diye hep beklerim ve muhakkak o rahatladığımızın, güldüğümüzün arkasından iki katıyla bir sıkıntı bize şöyle ya da böyle gelir. ‘Hayatımız boyu biz bunu çok tecrübe ettik.’ derdi. Tabir yerinde olur mu, olmaz mı bilemiyorum; Hayat felsefesi diye bir şey söylerler ya, hayat akışı diyelim biz ona. Hayat prensipleri, düsturları diyelim. Babamın hayatı mücadeleydi. Tabii, o 28 Şubat’tan sonra kürsüye çıkamadığına çok üzülür, bazen ağlardı, Ondan önce de Ümmet-i Muhammed’in hâline ağlardı.”*²⁷⁰

Tahir Büyükkörükçü, imkânlarına göre öğrenci okutmaya gayret etmiş, imam-hatiplerin açılmasında, Kur’an kurslarının faaliyet göstermesinde elinden geleni

²⁶⁸ Abdurrahman Büyükkörkçü, Mülakat: Emine Oğul, İstanbul, 19 Temmuz 2023.

²⁶⁹ KonTv-Düzlem Programı, “Abdurrahman Büyükkörükçü Hoca Babası Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi’yi Anlatıyor”, 00:15:40-00:18:40.

²⁷⁰ A.g.e., 00:18:40-00:20:05.

yapmıştır. Abdurrahman Büyükkörükçü, babasının hayatında gençlere verdiği değeri şöyle anlatır:

“Gençlere çok ilgilidir. Zamanının gençleriyle yakından ilgilenir. Mesela; Millî Türk Talebe Birliği, Akıncılar, Millî Gençlik Vakfı’yla yakından ilgilenir. Yaşlılığı sebebiyle son dönem gençliğiyle belki beraber olamadı ama bu vakıflarda gençlerle ilgilenirdi. Gençler hep sohbetlere eve gelirlerdi. Medine’de olsun, Türkiye’de olsun bazı ilahiyat gençliğine çok ayrı bir önem verir; onları imtihan ederdi doğrusu. Ben hatırlıyorum. Örneğin; ‘Hadi bakalım, ilim konusunda bir hadis söyleyin!’ derdi. Yahut gençleri hep hafızlığa teşvik ederdi.”²⁷¹

2.5.2. Siyasete Girişi ve Milletvekilliği

Tahir Büyükkörükçü, Konya müftülüğü yıllarında Türkiye’nin ve Avrupa’nın çeşitli yerlerinde düzenlediği vaazlar ve konferanslarla geniş kitlelere hitap etmeye başlamış, birçok insan tarafından tanınır olmuştur. Vaazlarında doğru bildiğini söylemekten çekinmemesi, sert konuşmaları bazı kimselerin akıllarında dönemin şartlarında herhalde siyasete girecek, milletvekili olacak onun için böyle konuşuyor hissine kapılmalarına yol açmıştır. Tahir Büyükkörükçü’ye siyasete girecek misiniz gibi sorular yöneltilmiştir. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi: *“Semadaki yıldızlar adedince yemin ederim ki siyasete intisap etmeyeceğim, milletvekili olmayacağım.”* diyerek böyle bir şey düşünmediğini kesin bir dille ifade etmiştir.²⁷²

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, bir umre ziyareti için Medine’de iken Mahmut Sâmi Ramazanoğlu’nun torunu Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi’ye bir mektup getirir. Bu mektupta üstâdı Mahmut Sâmi Ramazanoğlu tarafından Tahir Büyükkörükçü’ye milletvekili olması, siyasete girmesi tebliğ edilir. Bu yaşananları Abdurrahman Büyükkörükçü şöyle anlatır:

²⁷¹ Abdurrahman Büyükkörükçü, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 19 Temmuz 2023.

²⁷² İrfan Medeniyeti, Dr. Abdurrahman Büyükkörükçü, “Sultân’ül Vâizin Tahir Büyükkörükçü Anma Programı”, 00:54:18-00:54:47.

“Tahmin ediyoruz, Necmettin Erbakan Hocamız, Mahmut Sâmî Ramazanoğlu Üstat Hazretleri’ne: ‘Biz Tahir Hoca kardeşimizi Konya’dan milletvekili adayı göstermek istiyoruz. Bugünün dünyasında buna ihtiyaç var. Emredin. Sizin emrinizi kırmaz.’ diye ricada bulunuyor. Babamın tahminiydi bu.

Babam, o dönemler Medine-i Tayyibe-i Tahire’de umredeydi. Sâmî Efendimiz Hazretleri’nin torunu Medine-i Tayyibe’de babama bu durumu tebliğ ediyor. Babam bu durumu farklı karşılıyor. Ama üstadı Sâmî Efendi Hazretleri’nden teklif geldiği için de reddedemiyor. Vallahi de Billahi de bana şöyle demişti: ‘Abdurrahman evladım, bu milletvekilliğini kabul etmek bizim için mânen intihardır. Ama Sâmî Efendi Hazretlerimizi de reddetme gücüne de asla sahip değilim.’ demişti. Tabir aynen böyle!²⁷³ “1977 seçimlerinde, Mahmut Sâmî Ramazanoğlu Üstat Hazretleri Konya’dan aday olmasını tavsiye etmişler. Hatta emretmişler. Asıl Mahmut Sâmî Ramazanoğlu Üstat Hazretleri’nin işareti, Necmettin Erbakan ve Necip Fazıl’ın arzusu ile babam siyasete girmiştir. Babamla birlikte; Mehmet Hulusi Balbay ağabeyimiz Konya’dan, Ömer Kirazoğlu Ağabeyimiz Kayseri’den, Ömer Öztürk Ağabeyimiz de İstanbul’dan aday olmuştur. Yani bu dört kişiye Mahmut Sâmî Ramazanoğlu tarafından işaret olunmuştur.”²⁷⁴

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, 1977 yılında Millî Selamet Partisi’nden milletvekili adayı olur. Neden Millî Selamet Partisi’nden milletvekili olduğunu hazırladığı bir bildiriyle kamuoyuna duyurur. Bildirisinde özetle kısacası şunları ifade etmiştir: 30 yıldır irşad ve tebliğ faaliyetlerinde olduğunu, siyasete girmeyi hiç düşünmezken ülkenin ve milletin içinde bulunduğu karmaşa ortamını görmezden gelemediğini belirtmiştir. Necmettin Erbakan Hoca’nın ve bu yola gönül koyan bir kısım kişilerin ülkenin ve milletin içinde bulunduğu müşkilatlardan kurtulması için gayretli olduğunu ve bunu başarabileceklerine inandığını söylemiştir. Yönetimde ülkeyi huzura ve güven ortamına götürecektir, güçlü ve büyük bir Türkiye’yi inşa edecek kimselere ihtiyaç olduğunu; tarihine sahip çıkan, hak ve hakikate göre yol

²⁷³ A.g.e., 00:54:55 - 00:56:15.

²⁷⁴ TYB Konya Şubesi, “Vefatının 10. Yılında Tahir Büyükkörükçü”, 00:39:55- 00:43:48.

alan, her türlü yolsuzluk ve haksızlıkların önüne geçecek bir sisteme ihtiyaç olduğunu bahsetmiştir. Bunu aday olduğu partinin yapabileceğine inandığını, bu gibi sebeplerle bu partiden aday olduğunu ifade eden gerekçelerini anlatmıştır.²⁷⁵

Damadı Mustafa Dayhan, Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin milletvekili olması ve sonrasında gelişen süreci şöyle anlatır:

“Bana damadı olarak ölseydim de deselerdi ki: ‘Tahir Hocaefendi milletvekili oldu.’ inanmazdım onu söyleyeyim. Şiddetle karşıydı ve bunu hiçbir zaman düşünmüyordu ama bu İstanbul’da üstadımız Sâmî Efendi Hazretleri’nin teklifiyle olduğu için milletvekilliğini kabul etti. Sonra İzmir’e geldi. İzmir’de Cevat Akşit Hoca, o zaman avukatlık yapıyordu. Onu da birtakım şeylerden dolayı ilahiyat fakültesinden ihraç ettiler. O avukatlığı esnasında bir gün Cevat Akşit Hoca’nın evinde kahvaltıdaız. O kahvaltıda kayınpederim: ‘Milletvekilliği dokunulmazlığı adı altında insanlara İslâm’ı anlatacağım.’ diyordu. Ama bu 163. madde engeli vardı. Ona, Cevat Akşit Hoca dedi ki: ‘Bak hocam, eğer milletvekili olarak İslâm’dan bahsedersen, 163’ten seni içeri atarlar. Suç duyurusunda bulunurlar ve suçlanırsın aman bunlara dikkat et!’ Arada bunlar hep konuşuldu. Tarihî kelâmlar bunlar. Sonra da tabi, 163’ten mahkûm etmek için içerilere tıktırdılar ama mahkûm edemediler. Sonrasını da size söyleyeyim. Arkadaşları Remzi Hatip, o zamanlar senatördü. O zamanlar senato da vardı. Dedi ki: ‘Hocam biz yaşanan mağduriyetlerden dolayı devlete dava açıyoruz, hakları alıyoruz. Hapishanede kaldığın müddetçe senin de haklarını alalım.’ diye böyle teklifte bulundular. Kayınpederimin konuşması şöyleydi: ‘Ben bunu mahşerde alacağım.’ diyerek böyle bir şeye tenezzül etmedi.”²⁷⁶

Tahir Büyükkörükçü’nün milletvekilliği üç yıl sürmüştür. Bu süreçte vaaz ve konferanslarına da devam etmiştir. Milletvekili olması hasebiyle daha çok kişiye

²⁷⁵ Bekir Şahin, “Sultânü’l-Vâizin Tahir Büyükkörükçü” ,

<https://konyaarastirmalari.blogspot.com/2016/12/sultanul-vaizin-tahir-buyuk-korukcu.html?zx=62e6cde885434e0d>, [08.04.2020].

²⁷⁶ Mustafa Dayhan, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 7Ağustos 2023.

hitap ederek tebliğ görevine devam etmiştir.²⁷⁷ Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, TBMM’de milletvekilliği yaparken asli görevi olan vâizliğini tam olarak yapamadığı için o günlerini özlemle yad etmiştir. Bu hüznünü, o süreçte Adalet Partisi Milletvekili olan Osman Demirci’ye şöyle ifade etmiştir: *“Hocam, buralar bizim yerimiz değilmiş. Ben Kapu Camii’nde beş bin kişiye hitap ediyordum. Burada hizmetim daha önemliydi. Burada herkes konuşuyor, dinliyoruz. Grup adına parmak kaldırıyoruz, âtil. Yaptığımız başka hiçbir şey yok.”*²⁷⁸

Siyasete üstadı Mahmut Sâmî Ramazanoğlu’nun ricası üzerine girerek İslâm’ın tebliğinde daha geniş kitlelere seslenebilmeyi amaç edinmiştir. Recep Cici Hoca bu konuda şöyle söyler:

*“Milletvekili olmuş ama buna rağmen bir parti merkezli konuşmuyor. Yani partiyi anımsatan, çok öne çıkaran bir konuşması ve o partiyi benimsemeyenleri itici, dışlayıcı bir hitabını ben çok bilmiyorum. Bu çok önemli. Kimileri bu şeyi çok öne çıkarıyor. Benim de kesinlikle tasvip etmediğim bir şey. Yani muhatap kitle bizim için önemli. Ona dikkat ediyor diyebiliyorum.”*²⁷⁹

Tahir Büyükkörükçü’nün milletvekilliği sürecinde düzenlediği konferanslardaki konuşmaları dönemin rejimi açısından sakıncalı görülmüş, sert konuşmalarıyla dikkatleri üzerine çekmiştir. Ceza alması için fırsatlar aranmaktadır. Dönemin Türkiye’inde siyasî ayrışmaların yaşandığı karmaşık bir ortam bulunmaktadır. Konya’da 6 Eylül 1980 tarihinde Millî Selamet Partisi milletvekillerinin de aralarında olduğu Kudüs’ü kurtarma mitingi düzenlenmiştir. Necmettin Erbakan ve Tahir Büyükkörükçü’nün de katıldığı miting, Kudüs’ü kurtarma niyetiyle düzenlenmişken sonuçları farklı yerlere varmıştır. Konya’da düzenlenen bu miting, mevcut rejime karşı bir ayaklanma olarak adlandırılmış ve 12 Eylül 1980 İhtilali’ne

²⁷⁷ Büyükkörükçü, “İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü”, *Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu II*, 2/552.

²⁷⁸ Musa Kaçar, “Tahir Büyükkörükçü Hoca (Sultân’ül Vâizin) Belgeseli”, *YouTube* (7 Haziran 2014), 00:42:53-00:43:26.

²⁷⁹ Recep Cici, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 6 Eylül 2023.

gerekçe olarak gösterilmiştir.²⁸⁰ Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi ve bazı Millî Selamet Partisi milletvekilleri tutuklanarak Mamak Mahkemesi'nde yargılanmışlardır. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, yaşadığı bu durumla ilgili şunları söylemiştir: “12 Eylül'den sonra beni çağırıp parmak izimi aldılar. Onlara; “Ben hayatımın her saniye ve dakikasının hesabını vermeye hazırım. Peki siz mahşerde bu yaptığınızın hesabını Allah'a vermeye hazır mısınız?”²⁸¹

Abdurrahman Büyükkörükçü, Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin tutuklanma gerekçesini şöyle anlatıyor:

“1980 de 12 Eylül olduğu zaman geldiler, babacığımı evden aldılar, götürdüler. On bir ay ceza evinde kaldı. Efendim, beş sene mahkemeleri devam etti ve beş sene idamla yargılandılar. Elimizde belgeler var. Tarih erken olduğu için, bize yakın olduğu için, bu tip şeyleri muhafaza ediyorum. İdamla yargılandılar. Ne demiş? Babam hakkında evimize gönderilen Osmanlı tarihinden kalma bir harita var. O harita, o günün dili Osmanlıca basılmış. Ben de onun üzerine bir Kelime-i Tevhid yazmıştım. Böyle... O da bana ait bir yazıydı. O harita, bana gelmişti. Bir arkadaşşıma ne olur bunu bana ver demiştim. O zamanlar da İslâm Enstitüsü talebesiyiz ya, ezberleyelim, bakalım diye istemiştim. Osmanlıca; Ankara nasıl yazılmış, İstanbul, Konya nasıl yazılmış, Erzurum nasıl yazılmış... Mesela Erzurum; Osmanlıca olarak “Arđırım” diye yazılıyor. Ne olur bunu bana ver dedim. O da bana verdi. Bana kıyamadı. O harita, 12 Eylül günü evin aranmasında evde çıkmış. ‘Vay Efendim, siz şeriat istiyorsunuz, İslâm Devleti kurmak istiyorsunuz!’ diye. Bir de, ikinci bir iddianâme var ve bundan başka bir iddia yoktur. Burdur'daki bir konuşmasında üç defa “Hakk” demiş. Bunun için idamla yargılandılar. Beş yıl boyunca Erbakan Hocamız, arkadaşları ve babacığım rahmetullahialeyh. Yani bunlar ne ile izah edilir, bunlar hangi akılla izah edilir bilmiyorum.”²⁸²

²⁸⁰ Kaçar, “Tahir Büyükkörükçü Hoca (Sultân'ül Vâizin) Belgeseli”, 00.43.57-00:44:40.

²⁸¹ Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü'den Vaazlar, 116.

²⁸² İrfan Medeniyeti, “Sultân'ül Vâizin Tahir Büyükkörükçü Anma Programı-Dr. Abdurrahman Büyükkörükçü”, 00:52:20 - 00:53:57.

Tahir Büyükkörükçü ve Millî Selamet Partisi'nin bazı milletvekilleri 12 Eylül Darbesi'yle tutuklanarak Ankara'da Kirazlıdere Askerî Dil ve İstihbarat Okulu diye bilinen Kirazlıdere Gözetim ve Tutukevinde cezaevine girmişlerdir. Bu süreçte Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi birçok siyasî tutukluya dersler vererek tebliğ görevine devam etmiştir.²⁸³

Tahir Büyükkörükçü, tutuklandığı süreçte birçok mahkemede yargılanarak savunmalar yapmış, sıkıntılı günler geçirmiştir. Savunmasında şunları söylemiştir:

“Sayın savcılık makamı iddianamede benim için iki suç ithamında bulunmuşlar:

Biri; 160/4'ten Burdur'da yaptığım bir selamlama konuşması, diğeri ise genel idare kuruluşu üyesi oluşumdandır. Burdur'da yapmış olduğum beş dakikalık selamlama konuşmasında laikliğe aykırı ve millî bütünlüğümüze ters düşen veya dini istismar edici en ufak cümlem olmamıştır. Bana ait olduğu iddia edilen bant, katiyetle evvelki ifademde de kabul etmedim. Mütehassıs kişilerin verdiği rapora göre de banttan herhangi bir cümle alınması mümkün olmamıştır. Hafif bir sestem ibarettir. Herhangi bir cümlenin tespiti mümkün olmamıştır. Bu bakımdan 163/4 ile suçlanmam mümkün değildir. Bunu kabul etmiyorum.

İkincisi, genel idare kurulu oluşum bakımından 160/4 ile suçlanıyorum. Haddizatında büyük kongrede gıyaben seçildiğim bu vazifede mazeretlerim gereği bulunamadım. Yani toplantılara devamım mümkün olmadı ve elinizde bulunan karar defterinde tek bir imzam da yoktur. Şunu ifadede fayda mülahaza ediyorum efendim. Otuz sene devletin muhtelif kademelerinde memuriyette bulundum ve bu millete konuşma yapan bir hatibim. Hiçbir konuşmamdan dolayı mahkemeye sevk edilmedim. Tevkif edilmedim, nezarete alınmadım. Laikliğe aykırı, ahlâka münâfi, millî menfaatlere ters düşen bir konuşmayı da katiyetle yapmadım. Son olarak konuşmalarım meclis zabıtlarında da bakıldığı zaman görülecek ki istihdaf ettiği şey millî birliktir, sevgi ve kardeşliktir. Tahsissen anarşinin bastırılmasıyla millî seviyemizin ahlâkî bakımdan yükseltilmesidir. Böyle olunca şahsıma isnat

²⁸³ Kaçar, “Tahir Büyükkörükçü Hoca (Sultân'ül Vâizin) Belgeseli”, 00:47:25-00:47:47.

edilen suç katiyetle vârit değildir. Bunu topyekûn reddediyorum. Bununla beraber avukat arkadaşlarımın yaptığı müdafaalara aynen katılıyorum. Beraatimi talep ediyorum.”²⁸⁴

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin yargılandığı dönemde tutukluluk süresi on bir ay sürmüştür. 25 Temmuz 1981'de yargılanmak kaydıyla serbest bırakılmıştır. Sonraki süreçte üç yıl ağır ceza ile yargılandığı davadan 28 Şubat 1983 senesinde tutuksuz yargılanarak cezası temyiz edilmiştir.

Tahir Büyükkörükçü için 1982 Anayasası değişikliğiyle on yıl boyunca siyasete girmemesi kararı alınmıştır. Mahkeme süreci beş yıl kadar devam etmiş ve 3 Şubat 1985 tarihinde tahliye edilmiştir. Ankara sıkıyönetim komutanlığı askerî mahkemesinde Mamak Mahkemesi'nde yaptığı savunmalar neticesinde beş yıl yurt dışına çıkmamak koşuluyla tahliye edilmiştir.²⁸⁵

İdris Kocabaş'tan elde edilen bilgilere göre Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi ve diğer parti mensuplarının tahliye edilmesiyle ilgili yaşananları Lütfü Doğan şöyle anlatmaktadır:

“12 Eylül darbesinden sonra içeride bizi bir müddet misafir ettiler. Bir süre sonra bizi serbest bıraktılar. 1981 Ramazanı'nda bir duruşma yapıldı. Duruşma sonunda Erbakan Hocamız ve diğer arkadaşlarımızı da serbest bırakırlar ümidini taşıyorduk. Ama öyle olmadı. Sonuçtan hepimiz de müteessir olmuştuk. Merhum Hacı Hasan Efendi de gelmişti o duruşmaya. Çok üzülmüş, duruşmaya kadar Yahyalı'ya gitmemiş, Cenab-ı Hakk'a iltica etmişti. 15 gün sonraki mahkeme bir Cuma günü idi. Artık ümit taşımıyorduk. Bizimkileri bırakmayacaklardı. Merhum Hacı Hasan Efendi erkenden gelip ön tarafta bir yere oturmuş, Tahir Büyükkörükçü Hocamıza: ‘Bugün sizi almadan gitmeyeceğim. Rüyamda Peygamberimiz'i gördüm, müjdeyi O'ndan aldım. Haberiniz olsun bugün tahliye olacaksınız.’ demiş. Gerçekten mahkeme bitiminde kimsenin tahmin ve hayal etmediği bir

²⁸⁴ A.g.e., 00:45:15-00:47:25.

²⁸⁵ Bekir Şahin, “Sultânü'l-Vâizin Tahir Büyükkörükçü” , <https://konyaarastirmalari.blogspot.com/2016/12/sultanul-vaizin-tahir-buyuk-korukcu.html?zx=62e6cde885434e0d>, [08.04.2020].

zamanda Erbakan Hocamız ve diğer arkadaşlarımız topluca tahliye olmuşlardı.”²⁸⁶

2.6. Şahsiyeti

Bu bölümde, Tahir Büyükkörükçü'nün şahsiyeti hakkında elde edilen bilgilerden bahsedilmiştir. Şahsiyeti hakkında; fitrat ve karakteri, istikameti, nezaket ve zarafeti, tertip, düzen ve intizâmı, edebî zevkleri ve sanat ruhu, kitap zevki ve merakı, ahlâk ve edebi, peygamber sevgisi, hak ve hakikati savunmadaki cesareti ve azmi, tasavvuf neşvesi, son günleri ve vefatı başlıklarıyla incelenmiştir.

2.6.1. Fıtrat ve Karakteri

Tahir Büyükkörükçü'nün hayatında ailesi, içinde bulunduğu toplumun özellikleri, yaşam koşulları, ilme merakı ve birçok sebep etkili olmuştur. Seyyid soyundan geldiği için ailesinden gelen terbiye yapısıyla yetiştirilmiştir. Osmanlıdan gelen bir düşünce yapısına, terbiyesine ve kültürüne sahiptir. Celalettin Divlekçi, fıtrat ve karakterini şöyle anlatır: *“Osmanlı onun için zevk-i selim, kalb-i selim ve azm-i kavi demektir. Onlara aidiyet hissiyle bağlıdır. O, nur yüzlü, ağzı dualı, elinde kuka tesbihi, atlas seccadeli ninelerin, dedelerin neslindedir... Davası, İslâm'ın yeniden gönüllerde hayat bulması ve yeryüzünde, bütün kurumlarıyla hâkim olmasıdır.”²⁸⁷*

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, aile hayatına önem veren, hayatını inancına göre idame eden bir karaktere sahiptir. Söylediği gibi yaşamıştır. Selefe karşı çok hassas ve onlara çok düşkündür. Örnek aldığı şahsiyetleri her zaman saygı ve muhabbetle anmıştır. Çocuklara karşı çok müşfik ve ilgili davranmış, yanına el öpmeye getirilen çocuklara; *“Hafız olun, hoca olun, âlim olun, mürşid olun, büyük adam olun inşallah!”²⁸⁸* diye dua etmiştir.

²⁸⁶ İdris Kocabaş, “Yahyalılı Hacı Hasan Efendi'nin Hayatı, Eserleri ve Tasavvufi Görüşleri”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018), 67-68.

²⁸⁷ Divlekçi, “Gökkubbede Hoş Bir Sadâ: Tahir Büyükkörükçü Hocamız”, 93.

²⁸⁸ Abdurrahman Büyükkörükçü, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 19 Temmuz 2023.

Gençlere çok ehemmiyet vermiş, onları her zaman dini yaşamaya teşvik ederek “*Doksan dokuz oğlum olsa hepsini imam-hatipten geçiririm!*”²⁸⁹ diyerek imam-hatip okullarına gitmelerini istemiştir. Hafız olmalarını, akademik olarak eğitim almalarını tavsiye etmiştir. Bunun için vakıflarda gençlerle ilgilenmiş, öğrencilere imkânları dâhilinde burslar vererek yardımcı olmaya gayret etmiştir.²⁹⁰ Bazı zamanlar onlara dînî sorular sorarak yüreklendirmeye çalışmıştır. İslâm’ın doğru öğrenilmesi için Kur’an kurslarının önemini vurgulamıştır. Kız çocuklarının tesettürlü olması gerektiğini çok defa hatırlatmıştır.

Karakter olarak ciddi ve vakar sahibidir. Görüşleri net, sözü dinlenir, mert bir insandır. Misafirperverdir. İslâm inanç esaslarına gönülden bağlıdır. İslâmiyet’in yaşanmasında çok fedakârdır. Her zaman ümmeti düşünmüştür. Abdurrahman Büyükkörükçü bu konuda şöyle söyler:

*“O ömrü boyu İslâm’a hizmet aşkı ile yandı. Ömrü boyunca ilme ve insanlara hizmet etti. Maddi hiçbir karşılık beklemeden, dünyevî bir makama talip olmadan, insanların elinde olana asla meyletmeden Allah rızası için koştu koşturdu. Çalıştı çabaladı. Bir Ankara konferansından sonra fanilasından tam bir su bardağı ter sıkıştı. Ceketleri hep terden eskimiştir.”*²⁹¹

Allah’a ve Hz. Peygamber’e (s.a.) gönülden bağlı ve itaatkârdır. İbadetlerini yerine getirirken çok titiz davranmıştır. Dostlarıyla sohbetlerinde onlardan ilâhi okumalarını istemiştir. “*Gül yüzünü rüyamızda görelim ya Rasullallah*”, “*Ey güzellerden güzel Ruhum Resulü Kibriya*”, “*Hubar-ı Payine Almam Cihanı Ya Resulallah*” ilâhilerini okumayı ve dinlemeyi çok sevmiştir.²⁹²

²⁸⁹ Büyükkörükçü, “İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü”, *Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu II*, 553.

²⁹⁰ Büyükkörükçü, “Büyükkörükçü, Tahir”, Ek 1/231-232.

²⁹¹ Büyükkörükçü, “İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü”, *Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu II*, 557.

²⁹² KonTv-Düzlem Programı, “Abdurrahman Büyükkörükçü Hoca Babası Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'yi Anlatıyor”, 00:36:30-00:37:25.

2.6.2. İstikameti

Bir müminin irşad edilmesi, öncelikle irşad eden kişi açısından, sonrasında irşad ettiği kişi, müminler ve bütün insanlığın hidayete ermesi açısından ciddi bir mesuliyettir.²⁹³ Bir davetçi, Rabb'ine kul olduğu bilinciyle irşad ve tebliğini yerine getirirken öncelikle kendisi istikamet üzere olmalıdır. Bu vazifede; hakikaten samimi, hâlis bir imanla, ibadetlerle ve güzel ahlâklı olarak istikametten şaşmamalıdır.²⁹⁴ Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi de bu özelliklere sahip bir müslümandır. Her zaman dürüst bir şahsiyet olarak istikrarlı olmuştur. İstikametten ayrılmamıştır. İnandığı gibi yaşamış, muhatap olduğu insanlar için teşvik edici olmuş ve şunları ifade etmiştir:

“Muhterem Müslümanlar, mahşerde karşı karşıya geleceğimiz zaman bana öyle geliyor ki kucaklaşacağız ve diyacaksınız ki: ‘Ah hocam, keşke o kürsüden söylediklerinizin hepsini yapsaymışız.’ Ben, naçiz bir kardeşinizim. Nefse itimattan Allah’a sığınırım. 49 senedir cemaatimi hiçbir meselede yanıltmamaya özen gösterdim. Daima Allah Celle ve Âlâ Hazretlerine ve Resulullah’a (s.a.) doğru, Resulullah’ın (s.a.) sünnetinin, Kur’an-ı Kerim’in ahkâmının, Selefi Salihin’in yolu dedik. Cenâb-ı Hak Hazretleri zatına itaat ve Resülü’ne (s.a.) ittibadan bizleri ayırmasın. Bir kimse Allahu Teâlâ ve Resülü’ne (s.a.) itaat eder ve onu severse o ve onun gibiler mahşerde Allah’ın kendilerine lütufta bulunduğu nebilerle beraberdirler. Sıddıklar ve şehidlerle beraberdirler, bunların içine hükmen şehidler de dâhildir. Hükmen şehidin içerisine; aile hayatında iffete dikkat eden, tesettüre dikkat eden, istikamete dikkat eden, erkeğiyle kadınıyla Allah ve şeriat yolunda gül gibi yetişen ve ailesinde de böyle devam edenler de dâhildir.”²⁹⁵

Oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü, istikamet üzere olmasıyla ilgili şunları ifade eder: *“Babacığımın bize en büyük tembihlerinden birisi: ‘Evladım kendinize dikkat edin, hizmetiniz devamlı olsun. Marifet hizmetin devamlı olmasındadır.’ sözüydü.”²⁹⁶*

²⁹³ el-Bakara 2/143; Âl-i İmrân: 3/104-110.

²⁹⁴ Ali Erbaş, “İstikamet”, *Diyanet Aylık Dergi*, S. 331(2018): 6-7.

²⁹⁵ *Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü’den Vaazlar*, 301.

²⁹⁶ Konya İl Müftülüğü, “Gündem Özel” Tahir Büyükkörükçü’yü Anma Programı, 00:18:42-00:19:00.

2.6.3. Nezaket ve Zarafeti

Tahir Büyükkörükçü, konuşma üslûbuyla, hâl ve hareketleriyle davranışlarıyla Kur'an-ı Kerim'i ve Hz. Muhammed (s.a.v.)'i örnek almış, yaşantısında elinden geldiğince uygulamaya gayret etmiştir. Yüce Allah'ımız, Kur'an-ı Kerim'de: *“Sen onlara sırf Allah'ın lütfettiği merhamet sayesinde yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı kalpli olsaydın, hiç şüphesiz etrafından dağılır giderlerdi. Onları affet, onların bağışlanmasını dile, iş hakkında onlara danış, karar verince de Allah'a güven, doğrusu Allah kendisine güvenenleri sever.”*²⁹⁷ diye buyrulur. Peygamber-i Zîşan (s.a.v.) Efendimiz de hadis-i şerifinde şöyle buyurmuştur: *“Allah Teâlâ bana farzların ikâmesini emrettiği gibi insanlara lütuf ve merhametle muamele edip yumuşak söz söyleyerek onların kalpleri arasında muhabbet filizleri yeşertmemi de emretti.”*²⁹⁸ Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi bu âyetin ve bu peygamberî davranışların rehberliğiyle etrafındaki muhataplarına hep yumuşak bir dille hitap etmiştir. İslâm dinini, bu dinin esaslarını anlatmış, dine yönelik saldırılara karşı keskin bir kılıç gibi davranmıştır. Dinin hükümlerini hafife alanlara taviz vermeden, İslâm Dini'ni cesurca savunmuştur. Muhatabına karşı yaklaşımı nezaketli olmuştur. Konuştuğu her sözcüğü ölçüp tartarak konuşmuş, konularının anlatımında örnek verdiği din büyüklerinden bahsederken gayet nezaketli, saygılı, gerektiği değeri vermeye çalışarak ahenkli anlatımlar yapmıştır. Karşısındakini sıkmadan zarafetle anlatmış, muhatabına kıymet veren düzgün bir iletişime sahiptir. Çevresine çok nezaketli davranmış, kendisine de nezaketli ve saygılı davranılmasını önemsemiştir. Bir vaazında kelimelerini kullanırken nezaket ve ifadelerindeki zarafetini, Hasan Hüseyin Varol'un şu sözlerinden anlaşılmaktadır:

“Benim hayatımın hemen her döneminde Tahir Hoca'm vardır. Hocam, cezaevine konuşmaya giderdi. Ben sarık ve hocamla ve arkadaşlarla beraber 1953 yıllarında Ereğli'deki İvriz suyunun çıktığı yerdeyiz. İvriz suyunun dağın altından geçişi cübbesini taşırdım. Konuşacağında onları giydirirdim. Konuşma bitince tekrar dürer camiiye getirirdim. Bir gün

²⁹⁷ Âl-i İmrân 3/159.

²⁹⁸ Süyûtî, el- Câmiu's- Sağîr, Kahire 1321/1903, Matbaatü'l-Hayriyye, I, 59/1695.

cezaevine giderken hocamın sağından gidiyormuşum. Bana 'Hafız Hasan!' dedi. "Buyur hocam!" dedim. 'Yolda giderken talebe hocasının, kadın kocasının, mürid mürişinin solundan ve bir ayak gerisinden gider.' dedi.

Bendeniz bu söz üzerine hemen hocamın soluna geçtim. Her ne zaman ki hocamla yürüyecek olsam bu usûle uyar ve öyle giderdim. Hiç gaflete düşmedim.

Hocam sarığını kendisi sarardı. Ben ona yardım ederdim, ben de kendi sarığımı kendim sarardım... Sarığı başına giyerken nasıl tutulacağına varıncaya kadar bana göstermiştir. Çabuk kirlenmesin diye titizlik gösterirdi... Ben de ondan öğrendiğimi aynen öğrencilerime öğretirdim.”²⁹⁹

2.6.4. Tertip, Düzen ve İntizamı

Tahir Büyükkörükçü; hayatında tertip, düzen ve disiplinli olmaya çok özen göstermiştir. Zamanının her anını planlı, programlı bir şekilde kullanmıştır. Oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü babasının disiplinli, titiz ve düzenli olmasıyla ilgili olarak şunları anlatır:

“Babam dışarıda olduğundan çok daha farklı idi. Daha disiplinli idi. Bizim evimizde öyle laubalilik, fuzûliyyat, bunlara asla yer yoktu. Tâ küçüklüğümüzde böyleydi. Ben bugünün gençlerinin hiç tahmin etmedikleri bir çocukluk ve gençlik yaşadım. Yani biz sofranın başında bağdaş kurarak oturamazdık. Diz üstü otururduk. Babam başlamadan yemeğe oturamazdık. Biz babamıza çok saygı duyardık. Babam evde abdest alsın da bizden evde bulunan herhangi bir kişi ona havlu tutmasın -Bu babamın isteği değil, bizim gördüğümüz.- Biz abdesti, bazı Kur'an sûrelerini babamın arkasında namaz kılarken çocukluğumuzda cemaat olarak öğrenmişizdir. Mesela, Duhâ Sûresi'ni ben öyle ezberledim. Evde cemaat olurduk. Babacığım okur ben de öyle ezberlerdim. Yani biz böyle yetiştik.

Mesela babamı seven kardeşlerimizden kaptanları vardı. Babamı camiye, vaazlara veya konferanslara götürürler, gelirler, alırlar, getirirlerdi.

²⁹⁹ Varol, *Yaşadıklarım ve Gördüklerim*, 301-302.

Mesela, babam 10.45 de kapının önünde olun diye saat vermiştir. Saadettin abimiz (r.a.) vardı. Öyle derdi: ‘Hocam kapının önüne çıktığınız zaman saat 10.45’e saatlerinizi ayarlayabilirsiniz.’ Hayatı o kadar dakikti. Çocukluğumuzda biz böyle bir disiplin içerisinde büyüdük. Babacığım bize daima her şeyin en iyisini en güzelini öğretti ve bu bizim için bir yük olmaktan, bir zorlama olmaktan çıktı. Biz bunları zevkle yapar hâle geldik. Neden? Çünkü disiplinle yaşadığınız zaman rahat ediyorsunuz. Hayat daha güzel oluyor, her şey daha güzel oluyor.”³⁰⁰

*“Babacığım hakikaten güzeli severdi. Titizdi. Yani evi döşerken zevke uygun döşenmesini ister, herhangi bir yerde ahenksizlik olursa ona razı olmazdı. Temiz, titiz ve dikkatli giyinirdi. Ütüsüz kolay kolay elbise giydiremezsiniz, yani biz görmedik. Ev hayatında fevkalade titizdi, daima tertemizdi. Çok düzenliydi.”*³⁰¹

2.6.5. Edebî Zevkleri ve Sanat Ruhü

Tahir Büyükkörükçü’nün en belirgin özelliklerinden, hayatının vazgeçilmez yönlerinden birisi de edebî zevkidir. Osmanlı evladı olmaktan büyük bir kıvanç duymuştur. Onlardan “*Akl-ı selim; zevk-i selim; azm-i kavi.*” diyerek bahsetmiştir. Osmanlı’nın her şeyi en iyi ve kusursuz yaptığını, fikirlerini hayata uyguladıklarını ifade etmiştir. Tarihe önem vermiştir. Derin bir tarih bilgisine sahiptir. Edebiyata çok ilgili ve donanımlıdır. Vaazlarında Mehmet Âkif Ersoy, Nâbî, Şeyh Galib gibi şairlerin şiirlerini konularına göre harmanlamıştır. Edebiyat ilminde beyitlere ebcedle tarih verilmesinde yeteneği vardır. Oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü bu konuda şöyle söyler: “*Edebiyatta bir maharet olan ebcedle tarih düşürülmesi konusunda*

³⁰⁰ GençTV, Hatırası Aziz İnsanlar Konya, (Kontv-Vaaz 2012) “Babamı Kaybetmek Bana Çok Pahalıya Mâl Oldu”, *YouTube* (9 Eylül 2022), 00:09:55-00:14:33.

³⁰¹ KonTv-Düzlem Programı, “Abdurrahman Büyükkörükçü Hoca Babası Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'yi Anlatıyor”, 00:10:47-00:13:15.

mahareti vardı. Bir gün, evimizde bir dostunun beyitler okuduğuna onun da peşinden tarihleri hemen söylediğine şahit olmuşum.”³⁰²

Ali Öge, Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin kendi hayatında farkındalıklar oluşturduğunu anlatır ve edebî ve sanat ruhu yönüyle ilgili şunları söyler:

*“Pakistanlı Muhammed İkbâl'i bu toplum bilmezken onlara öğreten hocamızdı. Koca İkbâl diyerek başlardı. Hz. Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'yi anlatır. Ondan Farsça beyitler öğretir, Farsça bilmeyen gençler oradan Farsça öğrenmeye özenirdi. Necip Fazıl merhumun şiirlerini hocamızdan dinlerdik. Çok güzel okurdu. Şiiri sevdirerek kafiyeli, vezinli, aruzuna uygun bir şekilde, ritimli okurdu. Dolayısıyla insan anlamasa bile keyif alırdı. Zaten anlayan coşkuya kavuşuyor. Böyle bir hususiyet var. Hocamız; İslâm âlimlerini, İslâm dünyasını, İslâm beldesini vaazlar vasıtasıyla Konya gündemine, Konya gündeminden dünya gündemine KonTV vasıtasıyla getirdi. Altmışlı yılları düşünün, üniversiteler; İlâhiyat Fakültesi, İslâmî İlimler Fakültesi olarak Yüksek Lisans Enstitüsü olarak daha yeni açılmış. O dönemlerde daha mezun vermemiş belki de. Dolayısıyla o günleri düşündüğümüzde toplumun bugün geldiği o bilinçlenme düzeyini, İslâm ümmetini tanıma bilgisini ve becerisini kazanmasında hocamızın rolünü unutmamak gerekiyor.”*³⁰³

Tahir Büyükkörükçü; Türkçe, Arapça, Farsça dillerine hâkimdir, dili kullanmada, usûl ve üslûbunda ve belâgat yönünden çok yeteneklidir. Ele aldığı beyitleri muhatabına etkin bir şekilde anlatarak gönüllere hitap etmiştir. Arapçayı çok iyi bildiği gibi günlük yaşantısında da ana dili gibi kullanmıştır. Divlekçi, edebî yönüyle ilgili şunları ifade eder:

“Bir defasında devlet hânelerinde Nâbi'nin: 'Sakın terki edepten kûy-i mahbûb-i Hüdâ'dır bu/Nazargâhı ilahidir makâm-ı Mustafâ'dır bu' nâtını şerh etmelerini rica ettim. Bu talebimden dolayı son derece mahzûz oldular.

³⁰² Büyükkörükçü, “İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü”, *Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu II*, 556.

³⁰³ Konya İl Müftülüğü, “Gündem Özel” Tahir Büyükkörükçü'yu Anma Programı, 00:21:15-00:22:33. 00:21:15-00:22:33.

Naatın elimdeki versiyonunda: 'Metâf-ı kutysiyândır cilvegâhı enbiyâdır bu' geçmekteydi. Burada şerhe ara verip; 'Peygamberân-ı izâm için hafif kaçabilecek bir ifade, o yüzden 'bûsegâh-ı enbiyadır bu' şeklindeki rivâyet daha yerindedir' buyurdular. Bu kuşkusuz üstün bir edebî zevkin tezâhürüydü."³⁰⁴

2.6.6. Kitap Zevki ve Merakı

Tahir Büyükkörükçü'nün en önem verdiği konulardan birisi de kitap okumak, kıymetli kitapları araştırıp ilgisini çeken alanlarda incelemeler yapmaktı. Ömrü boyunca değer verdiği âlimlerin kitaplarını okuyup tatbik etmiş, her gittiği yerden değerli kitapları alarak kendine özel bir kütüphane oluşturmuştur. Farklı yerlerden aldığı, birçok kişide olmayan önemli kitapları vardır. Kütüphanesindeki kitapları özenle muhafaza etmiş, ihtiyaç duyulduğunda alınıp aynı yerine konulmasını önemsemiştir.³⁰⁵ Erenköy'de bulunan evindeki kütüphanesinde Osmanlıca, Farsça, Türkçe ve Arapça olan binlerce kitabı vardır. Divlekçi, Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin kitap zevki, merakı ve kütüphanesiyle ilgili şunları söyler:

"Hocaefendi'nin devlethânelerine gidenlerin dikkatini çekecek ilk şey; misafir salonunu bir baştan bir başa kaplayan kütüphanesidir. (Bu arada, insan o evde mânevî bir genişlik hisseder.) Kütüphanesi, Anadolu'da medreseli bir hocada bulunabilecek kitaplardan çok farklı ve zengindir. Mesela İbn Haldun'un Mukaddime'sinin Osmanlıca tercümesini ilk orada görmüştüm. Lise talebesi gözüyle dikkatimi çeken kitaplardan bir diğeri de Ahmet Kabaklı'nın Türk Edebiyat Tarihi'ydi. Kitapların pek çoğu o yıllarda Türkiye'de bulunamayacak türden eserlerdi. Nitekim bu kitapları hac ve umre yolculukları sırasında Şam ve Bağdat'tan temin ettiğini öğreniyoruz. Kitapları, oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü Hocamızın ifadesiyle üzerinde en fazla titizlendiği konulardan biridir."³⁰⁶

³⁰⁴ Divlekçi, "Gökkubbede Hoş Bir Sadâ: Tahir Büyükkörükçü Hocamız", 93.

³⁰⁵ KonTv-Düzlem Programı, "Abdurrahman Büyükkörükçü Hoca Babası Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'yi Anlatıyor", 00:13:54-00:14:36.

³⁰⁶ Divlekçi, "Gökkubbede Hoş Bir Sadâ: Tahir Büyükkörükçü Hocamız", 93.

2.6.7. Ahlâk ve Edebi

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, hayatını İslâmî inanç esasları doğrultusunda yaşamıştır. Kur'an'a göre bir hayat ölçüsü benimsemiş ve bu konuda taviz vermemiştir. Yaptığı her işi İslâmî ahlâka göre düzenlemiş, imanlı insanlarla muhatap olmuştur. İşlerini buna göre düzenlemiştir. Bir vaazında bunu şöyle açıklar:

“Kur'an-ı Kerim'i okuyan, yavrularına okutan anne baba için, böyle müjde var. Bir de anne baba var ki, yavrusunu Kur'an hizmetine vakfediyor; oğlunun birini imanlı mühendis yapmış, oğlunun birini de imanlı doktor yapmış, oğlunun birini de imanlı idareci yapmış. Özür dilerim! İmansızla işim yok. Evi mi yaptıracağım? İmanlı mühendis aramak hakkımdır; dozajına tecavüz etmesin çünkü tamam mı? Üzerime farz Müslüman kardeşlerim! İşimi yaptırmak için şayet bir hukukçuya ihtiyaç varsa imanlı bir hukukçu veya bir müracaatım olacaksa veya rey vereceksem imanlı bir idareci! Benim zaafımdır bu efendiler! İmanım ve şahsiyetimle beraberdir. Her halükârda bütün hayatıyetim ve işimi hatta yani inanınız efendiler; kapı bekçiliğim olsa, köy kâhyalığım olsa, çiftliğim olsa da çırak tutacak olsam soracağım şey imanlı mısınız? Kur'an'a bağlı mısınız? Arşa gönül veriyor musun? Namaz kılıyor musun? Abdest alıyor musun? Oruç tutuyor musun? Onun için bizi bizden soranlara cevabımız bu; Allah'a yakîn olanlara biz yakînîz! Kuran'a evet diyenlerin biz kardeşiyiz! Bunun dışında her şeye hayır Efendim! Açıkça inancımız bu! Kur'an-ı Kerim'in girmediği bir gönlün sahibine insan demiyoruz efendiler! Cenâb-ı Hâlık Zül'Celâl neslimizden Kur'an'sız velet getirmesin sabah-ı haşre kadar!”³⁰⁷

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, kendi aile yaşantısında İslâmî ahlâka ve edebe çok özen göstermiştir. Evlatlarının, torunlarının, bütün akrabalarının ibadetlerine riâyet etmelerine gayret etmiştir. Vaazlarında cemaatine daima hakkı tavsiye etmiş, dinleyenlerin evlatlarını İslâm ahlâkıyla yetiştirmelerini önemle tembihlemiştir. Genç neslin önünde bulunan tehlikelere dikkat çekerek nasihatlerde bulunmuştur. Nitekim bir vaazında şöyle söyler:

³⁰⁷ Tahir Büyükkörükçü, “06-T.H. Ezan- Kur'an- İlahi- Yarından sonra Vaaz”, Mustafa Dayhan Özel Arşivi, 00:01:02:15-01:04:14.

“Elhamdülillah, ben 71 yaşındayım ve başımda akıl taşıyorum. Gerçek hürriyet İslâm’da, Allah’a kullukta, Kur’an’ın nurunda, iman ve aşktadır. 70 sene aklımı hürriyetimle taşıdım, içkiyle, kumarla fuhuşla, pisletip paslandırmadım. Bu sebeple kime itaat edileceğini, kime evet denileceğini, hangi yoldan gidileceğini bilen bir kardeşinizim. Beni dinleyiniz, dediğimi yapınız, kurtulursunuz, inşallah.”³⁰⁸

Cemaatinden evlatlarını Kur’an-ı Kerim’in belirlediği kurallara göre yetiştirmelerini istemiştir. Bir vaazında şöyle söyler:

“Arşın uzanan eline, Hazreti Kur’an’a Resulullah’ın (s.a.) sünnetine çelik pençesiyle sınıksız sarılan bir nesil geliyor. Babalar, size bir sözüm var; yavrularınıza sahip çıkınız. Doğurup sokağa salıvermeyiniz. Mahir bir kuyumcunun altın ve gümüşü işlediği gibi yavrularımızı bir ahlâk örneği olarak kime benzetecek nasıl yetiştireceksiniz; onu biraz konuşalım; gerçek mürşidi konuşalım. Âkif; ‘Kendin boşa gittin bari evladına kıyma!’ diyor. Duyuyor musun peder efendi? “Kadir olursam hafız ederim, olmadıysam eğer Kur’an-ı Kerim’i güzelce okuturum, din derslerini öğretirim.” diye düşüneceğiz. Müslümanlar, evde bir mürşit yetişecek. İhtiyaç olduğu zaman kendi evladın, dîni konularda aile efradını, etrafına ikaz ve inşaat edecek. Ama bu sözlerimi okur da yine kendi bildiğini yaparsanız hakkım kalır; terimi vallahi helâl etmem!”³⁰⁹

Hayatında her zaman Hz. Peygamber’in (s.a.v.) ahlâkını örnek almış, muhataplarına da Hz. Peygamber’in güzel ahlâkını anlatmış, nasıl olunması gerektiğini sohbetlerinde dile getirmiştir. Her zaman güler yüzlü olmuş, incinmemiş, incitmemiştir. Müminlere merhametle yaklaşmış, farklı görüşte olanlara karşı uyarıcı ifadelerde bulunmuştur, anlattıklarına latifeler katarak peygamberî ahlâkı yansıtmaya çaba göstermiştir. Ecdada, İslâm âlimlerine karşı muhabbetle ve edeple davranmıştır. Tahir Büyükkörükçü, kendisini yetiştiren hocalarına karşı son derece edep ve saygıyla davranmıştır. Onlarla aralarında geçen ilmî konuşmalardan, aldığı

³⁰⁸ Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü’den Vaazlar, 172.

³⁰⁹ A.g.e., 247-248.

eğitimlerden, hatıralarından, dostluklarından, onlara duyduğu muhabbetten, kendisi için yaptıkları dualardan dönem dönem bahsetmiştir.

Tahir Büyükkörükçü, aldığı ilmî ve dînî bilgilerin zenginliğiyle vakarlı bir şahsiyete sahip olmuştur. Din âlimine yakışır bir tavırda davranmıştır. Mehmet Emin Parlaktürk vakarıyla ilgili bir hatırasını şöyle anlatır:

“Hocamız gerçekten vakar sahibiydi. Vakarını sanki kendini beğenmiş gibi, kibir sahibi gibi telakki edebilirler ama öyle değil. Hocamız, İslâm’ın vakarını koruyan bir şahsiyettir. Bu siyasî hayatında da böyle olmuştur, mecliste de böyle olmuştur, müftülükte görev yaptığında da böyle olmuştur. Bir canlı hatıramı anlatayım. O zamanın valilerinden ki, hocam tam 5 valiyle çalıştı. Mesela Ali Rıza Aydoğdu, mesela İhsan Tekin bunlardan bir tanesidir. Bu valilerle sanki arkadaş gibi görüşüyorlar, konuşuyorlar. Bir törende valinin yanında çalışanlar, tabii müdür de olsa vali mülki amir olduğu için amir sayılır. Hepsinin ceketlerinin önleri ilikli. Ceketlerinin düğmeleri kapalı, sadece Tahir Hoca’ımızınki açık ve elleri de cebinde. Bir din âliminin ve mânevî dünyanın temsilcisi, bir valinin yanında asla ezik durmuyor; Önünü kapatma, böyle süklüm püklüm durma, böyle el ovuşturma asla görülüyor. Oradaki vakarı, ciddiyeti kendisini gösteriyor. Tam bir din âlimine yakışır şekilde davranırdı. Çünkü Cumhuriyet kurulduğu dönemlerde Meclis’in kabul ettiği iki tane büyük makam vardı. Birisi şimdiki Genelkurmay Başkanlığıdır birisi de Diyanet İşleri Başkanlığıdır. O zaman Evkaf Bakanlığı olarak bilinirdi. Şimdi, o vakarı hocamızda görüyorduk sanki. Hiçbir yerde o vakarı aşağıya düşürdüğünü görmedik.”³¹⁰

³¹⁰ İz Bırakanlar, “İz Bırakanlar Tahir Büyükkörükçü Anma Programı”, 00:46:13-00:48:32.

2.6.8. Peygamber Sevgisi

Peygamberin sevgisi onun gönlünde dünyadaki her şeyden öndedir. Peygamber Hz. Muhammed'in (s.a.) soyundan gelen temiz bir aileye mensuptur. Seyyid soyundan gelmenin sevinci ve sorumluluğuyla buna layık olmak için her anına büyük bir titizlikle dikkat etmiştir. Peygamber (s.a.)'in sevgisini hiçbir şeyle değiştirmemiş, bunu bir dava olarak görmüştür. Bunu şu sözleriyle ifade etmiştir: Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi ömrünü Allah ve Resulü "*Resulullah'ın (s.a.) o bir anlık latifesinin yanında, dünyadaki bütün altın ve gümüş madenlerine, elmas, yakut ve mercanlara sahip olmanın hiçbir değeri yoktur. Osmanlı şairi Ebubekir Kânî Efendi'nin 'Değişmem müyine heft âsumânı ya Resulullah' dediği gibi; Resulullah'ın (s.a.) saçının teline kâinatı değiştirmem.*"³¹¹ aşkına feda etmiş, yaptığı her işte bu ölçüyü gözetmiştir. Hz. Muhammed (s.a.)'in ümmeti olmaktan büyük bir sevinç duymuştur. Müslümanların hayatlarında Hz. Muhammed (a.s.)'in rehber olmasını istemiştir. Muhatap olduğu gençlerin İslâm dininin ilkeleriyle yetiştirilmesini çok önemsemiş, teşvik edici faaliyetlerde bulunmuştur. Allah'a ve Resulullah'a itaatin önemini her defasında hatırlatmıştır. Peygambere olan muhabbetiyle muhatap olduğu insanlara şöyle vasiyet etmiştir:

*"Kardeşlerim, benim size vasiyetimdir: Allah'ın Resulü (s.a.) size neyi getirdiyse onu tutunuz. Neyden sizi nehyettiye de ondan uzak olunuz. Allah'tan korkunuz. İslâm peygamberine muhalefet etmekten ötürü Allah'tan korkunuz, zira Allah Teâlâ'nın azabı şiddetlidir. Eğer kudretiyle bir defa tutar da yere çarparsa bizi kimse kurtaramaz. Allah Teâlâ'nın hilminden dolayı şımarmayın. Allah Teâlâ'nın sabrından dolayı azgınlaşmayın. Allah'ın mühlet vermesinden dolayı yoldan çıkmayın. Eğer Cenâb-ı Hak gazap ederse önünde hiçbir şey duramaz."*³¹²

Hayatının değişik vakitlerinde Mekke'ye ve Medine-i Münevvere'ye ziyaretleri olmuştur. Büyük bir coşkuyla gitmiş, her defasında saygı ve muhabbetle ibadetlerini yapmıştır. Hayatının her anını düzenli, planlı ve sistemli bir şekilde yaşamıştır. Haremeyn'e de her zaman belli bir zamanda gelip, belli alanda ibadetini yapmıştır.

³¹¹ Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü'den Vaazlar, 115.

³¹² A.g.e., 234-235.

Yaşam gayesi olarak gördüğü Hz. Muhammed'in (s.a.) muhabbetini düzenlediği vaazlarında da dile getirmiş ve en büyük arzusunu hazır bulunan cemaate defalarca tekrarlayarak şöyle vasiyet etmiştir:

“Tahir Hoca'nıza Rasul-ü Zîşan'ın huzurunda soruyorlar: Hocam burada ne yapıyorsunuz? Neyle meşgulsünüz? diye. Efendiler! Sultanlar sultanı Resulü Zîşan'a; Allah dostuna, Yüce Nebi'ye, Peygamber'e âli huzuruna istidâ verdim. Eğer istidâmın cevabı müsbet gelirse; ölçün tuttu köleliğe kabul edildin diye bir cevap gelirse eh! Siz bendeki neş'e ve sürura bakın. Ömrümün muhassalesine, muratlarımın müntehâ ve aksâsına kavuşmuş olacağım.”³¹³

“Oğluma vasiyetim bu! Torunuma vasiyetim bu! Kızıma vasiyetim bu! Kardeşlerime vasiyetim bu! Kapu Camii'nin muhterem cemaati eğer kabul buyurursanız size de vasiyetim bu! Eliniz arşa açık, alnınız secdede, dudağınız Hz. Muhammed'in eşiğinde, yanağınız Fahri Kâinat'ın izinde olsun, İnşallahu Teâlâ! Mevla'mız bizi bu büyük neş'eden ayırmasın!”³¹⁴

Peygamber (s.a.)'e olan aşırı muhabbetinden dolayı hep Medine-i Münevvere'de vefat etmeyi, Cennet'ül Bâki'de Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'e komşu olmayı arzu etmiştir. Bunu muhatap olduğu insanlara çokça söylemiştir.³¹⁵

2.6.9. Hak ve Hakikatı Savunmada Cesareti ve Azmi

Tahir Büyükkörükçü, her zaman şeriata göre yaşamıştır. Hiçbir zaman birisini memnun edeyim diye uğraşmamıştır. Gayesi inandığı gibi yaşamak olmuştur. Evine misafirlige gelenlere hürmette çok özen göstermiştir. Ama şer'î bir konu olduğunda ölçü İslâm'ın belirlediği ilkelerdir. Ailesi, misafiri ya da çevresinde kiminle muhat olursa olsun yapılan yanlışlara müsamaha etmeden hemen uyarmıştır. Hak ve

³¹³ KonTv-Vaaz, “Tahir Büyükkörükçü Hoca (Vaaz-37)”, 00:30:50-00:32:20.

³¹⁴ KonTv-Vaaz, Tahir Büyükkörükçü Hoca (Vaaz-17)”, *YouTube* (9 Şubat 2012), 00:27:20-00:27:55.

³¹⁵ KonTv-Vaaz, “Tahir Büyükkörükçü Hoca (Vaaz-21)”, *YouTube* (10 Şubat 2012), 00:39:30 -00:39:45.

hakikati savunduğu için kimse kendisine kırılmamıştır. Etrafındaki insanlar bu konuda kendisine güvendikleri için duasını almaya çalışmışlardır.³¹⁶ Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, fıtratından gelen özelliğiyle doğru bildiğini hiç çekinmeden cesurca söylemiş, sonuna kadar fikirlerinin savunucusu olmuştur. Aile ve meslekî hayatında, insanî ilişkilerinde hak ve hakikati söylemiş, hayat felsefesi olarak görmüştür. İslâm'ın, imanın, Kur'an'ın, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) belirttiği hak ve hakikatleri büyük bir coşkuyla anlatmış, yaşamış ve savunmuştur.

Düzenlediği ev sohbetlerinde, konferanslarında ve vaazlarında böyle olmuştur. Gündemde olan bazı konuları dergilerde ve gazetelerde ve sosyal medyadan duyduğu zaman vaazlarında dile getirerek özellikle İslâm ile alakalı olumsuz tutumlara, hareketlere karşı hiç çekinmeden ağır ifadelerle İslâm'ı savunmuştur. Bu davranışları, sözleri bazı kesimlerce hoş görülmemiş, hakkında çeşitli davalar açılmıştır. Ancak bütün baskılara rağmen hakkı ve hakikati müdafaa ettiği için hakkındaki davalardan beraat etmiştir.³¹⁷ Bir vaazında şunları söylemiştir:

“Kâmil bir mümini anlamak için diline kulak vermek kâfi. Birçok ölçüleri var. Kâmil demeyelim de Hacı Veyiszâde Hocamıza kâmil mümin falan demişler, Hocaefendi Hazretleri de: ‘Babam kâmil insan diyorsun. Ben kâmilimden geçtim sen bana insan göster!’ demiş. Evvela kendi nefsim için söylüyorum; mümin olarak dilimize sahipsek kazancımız mahşerde büyük olacak, inşallah ve bir de beni anlamak için konuştuğuma bakacaksın. Tamam mı? Hatır için söz söyleme.”³¹⁸

³¹⁶ Büyükkörükçü, “İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü”, *Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu II*, 554.

³¹⁷ A.g.e., 2/556.

³¹⁸ KonTv-Vaaz, Dînî Sohbetler, “Tahir Büyükkörükçü Hoca (Vaaz-5)”, *YouTube* (7 Şubat 2012), 00:28:10- 00:30:02.

2.6.10. Tasavvuf Neşvesi

Tahir Büyükkörükçü, daha çocukluk yaşlarından beri tasavvufa ilgi duymuştur. Mahmut Sâmi Ramazanoğlu'na bağlanmıştır. Tasavvufî olarak aynı zamanda Mevlevî'dir. Ali Ulvi Kurucu tasavvufî yönüyle ilgili şunları söyler:

“Tahir Efendi'nin ilmi olduğu kadar, tasavvuf tarafı da vardır. Nakşî'dir. Sâmi Efendi Hazretleri'ne bağlıdır. Şâibesiz, pürüzsüz bir tasavvuf anlayışı vardır. Derslerinde, hem şeriat hem hakikat hem de cihad ruhunun canlandığını görürdünüz. Kendi cehti ve gayretiyle Farsça'yı da öğrenmişti. Mesnevî'yi aslından okuyup hazmetmişti. Mevlâlâ Hazretleri üzerine eserler kaleme aldı.”³¹⁹

Beyazıd-ı Bestâmî, İbn-i Arabî, Yunus Emre, Cüneyd-i Bağdâdî gibi birçok tasavvuf âlimlerinden bahsederek Konyalıların mânevî olarak ilâhi feyzlerle donanmasına gayret etmiştir. Yahyalılı Hacı Hasan Dinç, Mehmet Zahit Kotku, Erenköylü Hikmet Tuzkaya, Necip Fazıl Kısakürek, Musa Topbaş, Muhammed Harrânî, Çarşambalı Mahmut Ustaosmanoğlu, Ali Ulvi Kurucu gibi şahsiyetlerle dostluklar kurmuştur.³²⁰

Hayatını tasavvufun ölçülerine göre şekillendirmiş, mezhepsizdik gibi farklı akımların etkili olmamasında büyük emekler vermiştir.³²¹

Ricâlullaha karşı büyük bir muhabbet duymuştur. Onlara karşı çok saygılı olmuş, gönülden bağlı kalarak onları mânevî ikramların asıl vesilesi saymıştır. Çevresindeki insanlarla iletişimde muhatabının bu konudaki fikirlerini dikkate alarak onlarla bağlar kurmuştur. Bediüzzaman Said Nursî'ye büyük bir sevgi duymuştur. Abdurrahman Büyükkörükçü şunları söyler:

“Babacığım, Bediüzzaman Hazretleri'ni çok sever, onun hayat hikâyesini yakından bilir, onun gerçek bir mücahid olduğuna inanır, o sebeple de onu çok severdi. Bediüzzaman Hazretleri'nin çektiği çile malum. Babacığımın da hayatı çilelerle geçti. Yani ortak kaderleri vardı. O yönüyle de ayrıca takdir ederdi. Merhum babacığım, Bediüzzaman Hazretleri'ni çok sever,

³¹⁹ Düzdağ, *Üstad Ali Ulvi Kurucu Hatıralar 3*, 358.

³²⁰ Büyükkörükçü, “Büyükkörükçü, Tahir”, Ek 1/ 231-232.

³²¹ Divlekçi, “Gökkubbede Hoş Bir Sadâ: Tahir Büyükkörükçü Hocamız”, 94.

ona yerine göre “ilmi dünyayı dolduran insan” yerine göre “yarım dünya” derdi ve her fırsatta kendisine hayranlığını ifade ederdi.”³²²

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, Arapça ve Farsça’yı çok iyi bilmektedir. Hasan Hüseyin Varol da kendisinden Arapça dersleri alan kişilerdendir. Bu ders sürecinde Varol, onun tasavvufî yaşantısıyla ilgili bir anısını şöyle anlatır:

“Hafızlığı bitirdim. 1949 yılı başlarında Hacı Tahir Büyükkörükçü hocamla Arapça okumaya başladım. Ders okuduğumuz mescide bizim evimiz yakın olduğundan ben erken gelirdim. Diğer arkadaşların gelmesini beklerken Tahir Hoca’m yönü kibleye dönük mihrapta otururdu. Onun ne ile meşgul olduğunu çok merak ederdim. Sonra öğrendim ki o da Sâmi Efendi Hazretleri’nin müridi imiş. Daha öncesinden o zata bir muhabbetim vardı. Hocamın da ona müntesip olduğunu öğrenince muhabbetim daha da arttı. İçimden “İnşallah” dedim, “Bir gün ben de o zâttan bir ders alırım” diye azmettim.”³²³

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi tasavvufî yönden kendisini çok geliştirmiştir. Mânevî olarak önemli mertebelere ulaşmıştır. Ali Ramazan Dinç Hocaefendi, Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi’nin tasavvufî yönü ile ilgili şunları söyler:

“İhsan mektebinde tarif edilen şu husus var; bu yol dört ayaklı merdivendir. Yalnız merdiven bildiğiniz gibi 27 cm-30 cmlik bir boyda değildir. O, yerden tâ Arş’a kadar olan bir merdiven ayağıdır. Birinci ayak Fenâfi’l İhvân, ikinci ayak Fenâ fiş’şeyh, üçüncü ayak Fenâfi’rrasûl, dördüncü ayak Fenâ Fillah’tır. Başta Fenâfi’l İhvân ayağında hakikaten hocamız çok riâyetkâr, bu hususta dikkatli bir kimseydi.”³²⁴

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi mânevî yönden büyük bir âlimdir. Bu yönünün bilinmesini istememiş fakat bazı durumlarda bunu aşikâr etmiştir. Oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü, bu yönüyle ilgili olarak şunları ifade etmiştir: “Babam

³²² Cevaplar, Salih Okur, Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi ve Bediüzzaman Hazretleri http://www.cevaplar.org/index.php?content_view=4778&ctgr_id=37 [20.11.2023].

³²³ Varol, *Yaşadıklarım ve Gördüklerim*, 244.

³²⁴ İz Bırakanlar, “İz Bırakanlar Tahir Büyükkörükçü Anma Programı”, 00:30:50-00:34:20.

hakikaten bir gönül adamıydı aynı zamanda da. Bunu yarın mahşerde göreceğiz inşallah. Kendisini çok gizledi. Bazen demek ki o da daralıyordu, sıkışıyordu. Bizim düşündüklerimizi yüzümüze söyleyiveriyordu veya bazı şeyleri sohbetlerinde çok tekrar ediyordu.”³²⁵

Damadı Mustafa Dayhan tasavvufî neşvesi için şöyle söyler:

“Yaşantısı şeriat yaşantısıydı. Milletvekiliydi. Biz Ankara’da yanına gittik. Seyirciler tarafında oturuyorum. Erbakan Hoca, İspanyol paça pantolonuyla yürüyerek kürsüye çıktı. Sonra benim kayınpederim kürsüye çıktı ama pantolonun paçası iki parmak yukarıda. Ben seyirciler kısmından görüyorum, oturuyoruz. Cahil cesur olurmuş derler. Ben: “Baba seninki de böyle olsa.” dedim. Bana dedi ki: ‘Benim kıyafetim sünnete uygun.’ Hayatının her anında hassasiyetle davranıyordu; hayatı, yemesi, içmesi devamlı böyle.

Sâmi Efendimiz. Tasavvufta şöyle bir şey vardır; Aynîleşmek diye bir şey vardır. Yani üstadının hayatını kendisine kopyalamadır. İşte böyle bir kopyalama vardır. Kayınpederimin bütün hayatında, bu konuda özünde olan bir güzellik vardı. Hayatı boyunca aynı şeyi düşünüyordu. Teheccüt vaktinde mutlaka biz uyanmadan kalkar, abdestini alır. Böyle bir hayatı vardı. Aynîleşmek dediğimiz şeyin neticesidir. O, Sâmi Efendimiz Hazretleri’nin hayatını üzerine aldığı için onunla aynîleşme mevzuu vardır.”³²⁶

2.7. Son Günleri ve Vefatı

Tahir Büyükkörükçü, ömrünü İslâm’ın müslümanlar tarafından en güzel şekilde yaşanması için adayan bir dava insanıdır. Son yıllarında sağlık sorunları olmuştur. Hasan Hüseyin Varol, Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi’nin son zamanları ile ilgili şunları söyler:

³²⁵ Konya İl Müftülüğü, “Gündem Özel” Tahir Büyükkörükçü’yü Anma Programı, 00:45:10-00:48:08.

³²⁶ Mustafa Dayhan, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 07 Ağustos 2023.

“Vefatından bir yıl kadar önceydi. Ziyaret etmek istemiştim. Damadı Rahmi'ye söyledim. “Beni götür de hocamı bir göreyim” dedim. Beraber gittik. Benim geleceğimi duyunca hocam sevinmiş, varınca neşelendi, fakat hocam koltukta oturuyordu. Halsizdi, durgun bir hâli vardı... Hocam enerji doluydu, hareket doluydu, konuşma, heyecan doluydu. Lâkin bunların hiçbirisi kalmamıştı. Sessizdi hareketleri çok yavaşlamıştı. Onun önceki hâliyle bugünkü hâlini düşününce ben şok oldum, endişelendim. İçerisinde bulunduğu durumu îmâ etmek için “İçinizden kimileri de, ömrünün en düşkün çağına ulaştırılır”³²⁷ âyetini onun duyacağı bir şekilde okudum. Edebe aykırı olmasın diye âyetin arkasını getirmedim. Fakat o gayet güzel hafif bir sesle âyetin arkasını “bilgili olduktan sonra hiçbir şeyi bilmesin diye” diyerek tamamladı. Elhamdülillah ki şuûru ve bilgisi yerindeydi... Çok fazla durmadım. Lâkin eski günlerden ve bazı olaylardan konuştuk ve helâlleştik, ayrıldık... Bu ziyaretimden sonra onu hep rahatsızlık hâli içerisinde ve hastanelerde diye haberini alıyordum. Ziyaretine müsaade edilmiyordu... Rabb'im cennetinde beraber olmayı nasip eylesin... Âmîn.”³²⁸

Tahir Büyükkörükçü, son zamanlarında yaşadığı sağlık sorunları yüzünden zorluklar çekmiştir. Oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü, son günlerinde yaşadığı bir anısını şöyle anlatır:

“Geçenlerde çok rahatsızdı. Kendisine sorduğumda ‘Baba, bir emrin var mı?’ diye. ‘Size emrim namazlarınızı kılın’ dedi. Hâlbuki ben sağlığıyla ilgili bir emri var mı diye sormuştum. Onun bütün derdi gençlerin, insanımızın şeriatla ameliydi. İnşallah onu sevenler onu unutmayacaklar. Onun yolunda gidecekler diye umut ediyorum.”³²⁹

Tahir Büyükkörükçü, son zamanlarında sağlık problemleri sebebiyle Konya Meram Araştırma Hastanesinde tedavi görmüştür. Bir ay boyunca gördüğü tedaviye rağmen

³²⁷ en-Nahl 16/70.

³²⁸ Varol, *Yaşadıklarım ve Gördüklerim*, 306-307.

³²⁹ “Tahir Hoca Hakk’a yürüdü”, *Yeni Şafak*, 06 Mart 2011, 5.

Meram Hastanesi yoğun bakım servisinde solunum yetmezliği nedeniyle³³⁰ 5 Mart 2011’de, sabah saat 06:00’da pazar günü 86 yaşında Hakk’ın rahmetine kavuşmuştur.³³¹ 6 Mart 2011 tarihinde öğle namazından sonra Konya Meram’da Tevfikiye Caddesi’nde bulunan Kapu Camii’nde oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü’nün kıldırıldığı cenaze namazından sonra vasiyeti üzerine Üçler Mezarlığına defnedilmiştir. Cenaze namazı için çok büyük bir katılım olmuştur. Cenazesine dönemin birçok devlet büyüğü katılmıştır.³³²

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi’nin sağlığında 2009 yılında Konya 3. Organize Sanayi Bölgesi’nde Hacı Tahir Büyükkörükçü adında bir camii, vefatından sonra Konya Erenköy Mahalle’si civarında 2015 yılında Tahir Büyükkörükçü Camii yapılmıştır. Meram İlçe Belediyesi tarafından Gülbahçe Mahallesi’nde 2014 senesinde³³³ açılan ve 09/02/2015 tarihinde resmi açılışı yapılan Tahir Büyükkörükçü Anadolu İmam-Hatip Lisesi eğitim öğretime başlamıştır.³³⁴ Arkasında evlatlarına ve torunlarına bir hatıra olarak, kıymetli eserlerin bulunduğu Erenköy’deki evinde kütüphanesini bırakmıştır.³³⁵

Sağlığında yaptığı vaazları, sohbetleri, Kur’an-ı Kerim’in hayata tatbiki, Resulullah’ın (s.a.) sünnet-i seniyyesinin yaşanması, toplumun ıslahı için imam-hatiplerin açılması, hayır işleri gibi birçok faaliyetleriyle “Ölmeyeceğim! Aziz Konyalılar Allah’ın izniyle ölmeyeceğim.” diyerek vefatından sonra da gönüllerde yaşayacağını, insanlara faydalı olacağını adeta o günlerden hissetmiş ve söylemiştir.

³³⁰ “Tahir Büyükkörükçü vefat etti”, <https://www.olay53.com/haber/tahir-buyukkorukcu-hoca-vefat-etti-30168.htm#:~:text=Bir%20s%C3%BCreden%20beri%20Meram%20Ara%C5%9Ft%C4%B1rma,ard%C4%B1ndan%20%C3%9C%C3%A7ler%20Mezarl%C4%B1C4%9FC4%9F%20topra%C4%9Fa%20verilecek> [14.10.2023].

³³¹ “Tahir Büyükkörükçü rahmetle anılıyor.”, *Milli Gazete*, 06 Mart 2018, 1.

³³² “Sultan’ül Vâizin Tahir Büyükkörükçü gönüllerde yaşıyor”, *Yeni Haber*, 05 Mart 2023, 2.

³³³ Büyükkörükçü, “Büyükkörükçü, Tahir”, Ek 1/ 231-232.

³³⁴ Mynet, Meram’da Tahir Büyükkörükçü Aihl Açılıyor, <https://www.mynet.com/tahir-buyukkorukcu-ihl-torenle-acildi-180101679060> [1 Aralık 2023].

³³⁵ Büyükkörükçü, “Büyükkörükçü, Tahir”, Ek 1/ 231-232.

Dediği gibi de hâlâ Allah ve Resulü'nün yolunda, İslâm dînî yolunda hizmete devam etmekte, birçok gönüle dokunmaktadır. Bir defasında: “Bir gün İslâm hayata hâkim olursa, balkondan alkışlayanlardan olmayacağız. Bu güzel günlerde Allah'ın izniyle bizim de el emeğimiz, alın terimiz var diye bahtiyar olanlardan olacağız.” diyerek ömrünü bu neşeyle geçirmiş, istikamet üzere bir hayat yaşamıştır.³³⁶

2.8. Eserleri

Tahir Büyükkörükçü, irşat faaliyetlerine büyük önem vermiştir. Eserlerinin telif hakkını arka planda tutarak onları gönülden gelen duygularla kaleme almıştır. Okuyanlar tarafından çok beğenilmiş, yayınlanmış beş eseri vardır.³³⁷

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, eserlerini ihtiyaç duyulan dînî konularda, çevresinde gözlemlediği eksiklikleri dikkate alarak yazmıştır. Peygamber sevgisinden, Mevlânâ'nın Mesnevî'sinden, ibadet, muâmelat, Müslümanda olması gereken vasıflardan bahsederek gayet akıcı, sâde bir dille kendine özgü bir anlatım usul ve üslûbuyla yazılarını kaleme almıştır. Eserlerin Bedir Yayınevi'nden, Baytan Yayınevi'nden basımı yapılmıştır. Ayrıca çeşitli gazetelerde köşe yazıları ve dergilerde makaleleri vardır.³³⁸ Vefatından sonra yaptığı vaazların derlendiği “Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü'den Vaazlar” isminde bir kitap Risale Yayınevi tarafından 2019 yılında basılmıştır. Hakkında farklı kişiler tarafından çeşitli dergilerde makaleler yazılmıştır.

2.8.1. Hakiki Vechesiyle Mevlânâ ve Mesnevî

Tahir Büyükkörükçü'nün 1959 yılında Konya'da yazdığı kitaptır. Kitap, Ubeydullah Küçük tarafından neşre hazırlanmıştır. 2020 Mart ayında Bedir Yayınevi tarafından İstanbul'da basımı yapılmıştır. Kitap orta boy olup 328 sayfadan oluşmaktadır.

³³⁶ Büyükkörükçü, “İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü”, *Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu II*, 557.

³³⁷ Dr. Abdurrahman Büyükkörükçü, “Dudaklarım Rasûlullah'ın Eşiğinde” 44.

³³⁸ *Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü'den Vaazlar*, 10.

Kitabın sonunda içindekiler bölümü yer almaktadır. Kitabın başında “Nâşirin Eseri Takdimi” başlığıyla Ubeydullah Küçük’ün kısa bir takdimi yer almaktadır. Kitaba Mevlânâ’dan Farsça beyitlerden örnekler verilerek başlanmıştır. Tahir Büyükkörükçü kitabın ön sözünde şunları ifade eder:

“Biz ‘‘Hakiki Veçhesiyle Mevlâna ve Mesnevi’’ de onu, ilâhî, dînî Muhammedî veçhesiyle ve hakikat yönüyle anlatmak, onun şimdiye kadar çok az bahsedilen hakikat-i hâlini gün ışığına çıkarmak istedik.

Kitabımız az zamanda dağıldı, yayıldı ve hakka değer verenlerin iştiağıyla okunarak takdir gördü. Hattâ son zamanlarda mevcudu kalmadığı için bir nüshanın elden ele dolaştığını gördük. Sırf bir hakikatin bilinmesi ve o yüce dehanın, ruh âleminde yangınlar çıkaran ma’nevi kıvılcımlarının gönüllere dağılması için, bu defa daha itinalı şekilde üçüncü baskısını yapmış bulunuyoruz.”³³⁹

Kitapta, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî’nin kısaca hayatı, eserleri, nasihatleri hakkında bilgilerden bahsedilmiş, Mesnevî’den örnekler verilmiştir. Kitabın sonunda Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî’den menkıbeler ve vasiyetiyle ilgili bilgilendirme yapılmıştır.³⁴⁰

2.8.2. Mübarek Ramazan ve Oruç

Kitap, 1961 yılında Konya’da Cağaloğlu Yayınevi tarafından basılmıştır. İncelenilen kitap da Ahmed Said Matbaası tarafından 1963’te Cağaloğlu Yayınevi tarafından basılmıştır. Kitap 77 sayfadan oluşmaktadır.

Kitabın ön sözünde Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, insanın yaratılış gayesine, müslümanın iki dünya için de hazırlık yapmasına, Ramazan Ayı’nda tutulan orucun kıymetine, faziletine ve bir Müslümanın Ramazan Ayı’nda yapması gerekenlerden bahsederek Müslümanın her anında İslâm şuurunda olması ve zamanını doğru kullanması gerektiğine yönelik bilgilendirmeler yaparak anlattığı konularla ilgili

³³⁹ Tahir Büyükkörükçü, “Hakiki Veçhesiyle Mevlâna ve Mesnevi”, 17-18.

³⁴⁰ Tahir Büyükkörükçü, “Hakiki Veçhesiyle Mevlâna ve Mesnevi”, 23.

olarak âyetler, hadis-i şerifler ve Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin Mesnevî'sinden örnekler vermiştir.³⁴¹

Kitap incelediği zaman Ramazan Ayı orucuna nasıl hazırlanılması gerektiği, faziletleri, dereceleri, farz olmasının hikmetleri, niyet edilmesi, bozulan durumlar, kaza ve kefareti gerektiren durumlar gibi Ramazan Ayı orucuyla alakalı fikhî konularla ilgili konu başlıkları verilmiştir. Bahsedilen konularda yerine göre âyetlerle, hadis-i şeriflerle, Mesnevî'den örneklerle pekiştirmeler yapıldığı gözlemlenmektedir.³⁴²

2.8.3. İslâm'da Edeb

Kitabın 1963 yılında Bedir Yayınevi'nden basımı yapılmıştır. Tahir Büyükkörükçü, sosyal hayatta yaşanan ahlâkî bozulmanın insana özgü güzel vasıflardan “edep” duygusuyla önüne geçilebileceğini düşünmüştür.

Kitapta, insanın edepli olması gerektiğinden bahsedilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de, Peygamberimiz'in (s.a.v.) bakış açısıyla, farklı âlimlerin görüşleriyle edep tabirine örnekler verilmiştir. Sahâbelerin Peygamberimiz'e karşı edebinden örnekler verilmiş, Peygamberimiz'in (s.a.v.) edebinden örnekler verilerek; risaleti, alemlere rahmet olması anlatılmıştır. Selef-i Salihin'de edepten bahsedilmiş, nefsimizde edep nasıl olmalı konularında bilgilendirmeler yapılmıştır. Kitabın sonunda, Mehmet Şevki Eygi tarafından Sur Dergisi'nde yazılan iki yazı, bu kitabın mevzuuna uygun görüldüğünden iki ek yazı eklenerek basılmıştır. Birinci ek yazıda; “Gençlerin Büyükleri Ziyaret Âdâbı”, ikinci ek yazıda ise; “Büyüklerin Gençlere Karşı Vazifeleri” başlığında maddeler hâlinde hazırlanmış ek yazılar mevcuttur. Kitap 110 sayfadan oluşmaktadır.³⁴³

³⁴¹ Tahir Büyükkörükçü, *Mübarek Ramazan ve Oruç*, (İstanbul: Çağaloğlu Yayınevi,1963), Önsöz, 2-15.

³⁴² A.g.e., 25.

³⁴³ Tahir Büyükkörükçü, *İslâm'da Edeb*, (İstanbul: Bedir Yayınevi, 2019), 17.

2.8.4. Mevlânâ ve Mesnevî gözüyle Peygamber Efendimiz

Tahir Büyükkörükçü'nün yazdığı bu kitabın 1963 yılında İstanbul'da Baytan Kitabevi tarafından basımı yapılmıştır. 3. baskısı 1976 yılında yapılmıştır, 199 sayfadır.

Tahir Büyükkörükçü, kitabına Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin Peygamber sevgisiyle ilgili sözleriyle başlamıştır. Ön sözde Peygamberimiz'in (s.a.v.) üstün vasıflarından örnekler verilmiş, kitabın içeriği hakkında kısa bilgilendirme yapılmıştır. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, kitapta Peygamberimiz'i (s.a.v.) tanıtmış, O'nun hilye ve şemâilini, ahlâkını örnekler vererek anlatmıştır. Mevlânâ'nın gözünden Peygamberimiz'i (s.a.v.) tanıtmaya gayret etmiş, çeşitli örnekler vermiştir. Kitabın sonunda Mevlânâ'dan bir kıt'a paylaşmıştır. Anlattığı konuyla alakalı olarak Muhammed İkbâl'den bir hitabeye yer vermiş ve Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) vasiyetini paylaşarak kitabı tamamlamıştır.³⁴⁴

2.8.5. Müslüman Peygamberini Tanımalısın

Kitabın 1963 yılında Ahmed Sait Efendi Matbaası tarafından Cağaloğlu Yayınevi'nden basımı yapılmıştır. Tahir Büyükkörükçü, bu eserinde ön söz bölümünde Hz. Muhammed'in (s.a.v.) özelliklerinden bahsederken öncelikle Müslüman olarak bir kulun Allah'a karşı vazifelerini anlatmıştır. Kitapta genel olarak insanın dünyaya geliş gayesini, Allah'ın yolunda rehber olarak Hz. Muhammed'in (s.a.v.) örnek alınması gerektiğini, üstün vasıflarını, bir Müslümanın peygamberini iyi tanıması gerektiğini kısaca anlatmıştır. Bu kitabı hazırlarken istifade ettiği kaynaklardan bahsetmiştir. Hz. Muhammed'in (a.s.) tanınmasını istemiştir. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) önemli gördüğü yönlerinden bahsedileceğini ifade etmiştir.

Kitabın içeriği incelediği zaman Hz. Muhammed'in (s.a.v) kendine has özelliklerinden bahsedilmektedir. Tevrat ve İncil'de bahsedildiği vasıflarından örnekler verilmektedir. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) doğum anındaki mucizevî hâllerinden, müminlere şefaathçi olacağından bahsedilmektedir. Yine salavat-ı şerife

³⁴⁴ Tahir Büyükkörükçü, *Mevlânâ ve Mesnevî gözüyle Peygamber Efendimiz*, 193.

getirmenin faziletlerinden, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberliği döneminde yaşanan üstün özelliklerinden, Hz. Adem'den Peygamberimiz'e kadar gelen bütün peygamberlerden üstün olduğundan bahsedilmiş ve ilgili bazı yönleri anlatılmıştır. Hz. Peygamberimiz'in (s.a.v.) vasıflarıyla ilgili bilgiler verilirken değişik İslâm âlimlerinin sözlerinden örnekler verilerek konu bütünlüğünün sağlandığı da gözlemlenmektedir.³⁴⁵

Tahir Büyükkörükçü'nün vefatından sonra verdiği vaazlardan oluşan bir kitap basılmıştır. "Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü'den Vaazlar" isminde Risale Yayınları'ndan 2019 yılında İstanbul'da basımı yapılmıştır.

Kitabın başında "Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi Kimdir?" başlığıyla kısa bir bilgilendirme yapılmıştır. Kitap 368 sayfadan oluşmaktadır. Tahir Büyükkörükçü'nün vaazları derlenip yazıya dönüştürülerek istifadeli bir çalışma olmuştur. Kitapta; iman, itikat, güzel ahlâk, siyer gibi alanlarda konu başlıklarına göre sınıflandırmalar yapılmış, âyet ve hadislerle kaynakları gösterilerek hazırlanmıştır.³⁴⁶

Tahir Büyükkörükçü'nün Konya Müftüsü olarak "Kur'ân-ı Kerim" başlıklı 15 Aralık 1967 tarihinde İslâm Medeniyeti adlı dergide sayfa üçle sayfa altı arasında başyazı olarak kaleme aldığı bir makalesi vardır. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, bu makalede; Kur'ân-ı Kerim'in bir hidayet kaynağı olduğunu, imanî konularda yol gösterdiğini, büyük bir nimet olduğunu, her yönüyle insanlara maddi-mânevî şifa olduğunu anlatmıştır. Bunları ifade ederken konuyla ilgili olarak âyet ve hadislerden, sahâbeden, Mevlânâ'dan, Muhammed İkbâl'den örnekler vermiştir.³⁴⁷

Tahir Büyükkörükçü'nün başka bir makalesi de "İslâm'da Tefekkür" isimli makalesidir. Konya Müftüsü olarak 15 Mayıs 1967 tarihinde İslâm Medeniyeti Dergisinde yayımlanan makalesinde insanın müstesna bir değer ve üstünlüğe sahip

³⁴⁵ Tahir Büyükkörükçü, *Müslüman Peygamberini Tanımalısın*, (İstanbul: Çağlayan Yayınları, 1963), 16.

³⁴⁶ *Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü'den Vaazlar*, (İstanbul: Risale Yayınları, 2019), 9-11.

³⁴⁷ Tahir Büyükkörükçü, "Kur'an-ı Kerim", *İslâm Medeniyeti Dergisi* C.1, S. 5 (Aralık 2021), 3-6.

olduğunu, insanın her yönüyle en güzel şekilde yaratıldığını anlatmıştır. Allah'a kullukta vazifelerinin olduğunu hatırlatmıştır. Derginin altıncı ve sekizinci sayfalarında insanın yeryüzünde Allah'ın halifesi olduğunu âyet ve hadislerle izah etmiştir.³⁴⁸

³⁴⁸ Tahir Büyükkörükü, "İslâm'da Tefekkür", *İslâm Medeniyeti Dergisi* C.1, S.1 (1967): 6-8.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VÂİZ VE DAVETÇİ OLARAK TAHİR BÜYÜKKÖRÜKÇÜ

3.1. Kavramsal Çerçeve

3.1.1. Vaaz ve Vâiz

İnsanları hayra ve güzele sevk eden, ruhlarına hitap eden vâizler vardır. Vâizler, toplumun ıslahı ve huzuru için büyük bir misyona sahiptir. Bu sebeple vaazlarında muhataba karşı tesirli olması önem arz eder. Bu bölümde vaazla ilgili kelimeler ve vâizlik kavramından bahsedilmiştir. Hz. Peygamber'den (a.s.) zamanımıza kadar ki sürecinden ve ülkemiz sınırları içerisinde vâizliğin gelişiminden bahsedilmiştir.

Müslümanlar için “İslâm Eğitimi” çok önemlidir. Hz. Muhammed (s.a.v.)'in rehberliğinde insanlığın dînî alandaki eğitimi esas alınarak vaaz ve vaaz vesilesiyle verilen eğitim ciddi bir öneme sahiptir. Önceleri genel bir eğitim olarak verilirken zamanla verilen eğitim sınıflandırılarak ayrı ayrı konularına göre verilmeye başlanmıştır.³⁴⁹

Vaaz kelimesi sözlükte “v-a-z / وَعَظَّ” kökünden türemiş vaaz sözcüğü lugatte “öğüt vermek, uyarmak, sakındırmak,³⁵⁰ vb. mânalara geldiği gibi bunun bir mastarı olan “مَوْعِظَةٌ” kelimesi Kur'an-ı Kerim'in isimlerinden biridir. Kur'an-ı Kerim'de mev'izâ kelimesi: “جَاءَتْكُمْ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ وَشِفَاءٌ لِمَا فِي الصُّدُورِ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ” “Rabb'inizden size bir öğüt, kalplerdeki hastalıklara bir şifa, inananlara bir rahmet ve rehber gelmiştir.”³⁵¹ diye bahsedilmektedir.

³⁴⁹ Cemal Tosun, “İlahiyat Fakültelerinde Vâizlik Eğitimi - “Vaaz ve Vâizlik”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 36. (1997): 179-180.

³⁵⁰ Ebü'l-Kâsım Hüseyin b. Muhammed b. El- Mufaddal er-Râgıb el-İsfahânî, *Mufredâti'l-Elfazi'l-Kur'ân*, nşr. Safvân Adnân Dâvûdî (Dımaşk-Beyrut 1412/1992), “va'z” md.; Seyyid Şerif el-Cürcânî, *et-Târifât*, nşr. İbrâhim el- Ebyârî (Kahire 1403), “va'z” md.; Muhammed b. Mükerrrem İbn Manzûr, *Lisânü'l-Arab*, nşr. Abdullah Ali el- Kebîr (Kahire: Dârü'l-Maârif. ts.) “va'z” md.; Muhammed b. Abdirrezzâk el- Bilgrâmî el-Hüseyinî ez-Zebîdî, *Tâcü'l-arûs*, nşr. Abdussettar Ahmed Ferrâc (Kuveyt 1385/1965), “va'z” md.

³⁵¹ Yûnus 10/57.

Terim anlamda “mev’ize /مَوْعِظَةٌ , va’z وَعِظٌ” ise; Hz. Peygamber Efendimiz’den (s.a.v.) günümüze kadar devam eden ve camiilerde din görevlilerinin dînî ve ahlâkî konularda bilgilendirmek amacıyla sohbet yapması³⁵² ya da muhatabın kalbini yumuşatarak, onu iyiliğe yöneltme amacıyla konuşma yapması ve nasihat etmesidir.³⁵³ mânalarına gelmektedir. Vaaz eden kişiye vâiz, bu vazifeye ise vâizlik denir.

İslâmî literatürde vaaz kelimesi yerine çoğu zaman; irşad, mev’iza, tebşir, tezkîr, inzâr ve nasihat gibi mefhumlar da kullanılmaktadır.³⁵⁴ Örneğin genel mânada irşad Kur’an’da: “ قَالَ رَبُّنَا الَّذِي أَعْطَى كُلَّ شَيْءٍ خَلْقَهُ ثُمَّ هَدَى ” “Hz. Musa dedi ki: Rabb’imiz, her şeye var olma özelliğini veren, sonra da doğru yolu gösterendir.”³⁵⁵ âyetiyle ifade edilir. İnsanlara Kur’an-ı Kerim’in mev’iza olduğu “ هَذَا بَيَانٌ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَمَوْعِظَةٌ لِّلْمُتَّقِينَ ” “Bu Kur’an insanlara bir açıklama, takvâ sahipleri için de bir hidayet ve bir öğüttür.”³⁵⁶ diye buyurulmaktadır. Hz. Muhammed (s.a.v.)’in insanlara davet ve tebliğde bulunurken sevindirerek ve müjdeleyerek haberdar etmesi ‘tebşir’ olarak geçmektedir. Allah’ın emirlerini uygulamayanların sonunun kötü olduğunun haber verilmesi ‘inzar’ kelimesiyle ifade edilmektedir. Nasihat kavramıyla ilgili olarak da Hz. Peygamber’e “Çevresindekilere vaaz ve nasihatte bulunması” emredilmiştir.³⁵⁷

Kur’an-ı Kerim’de çoğu âyette vâizin, mev’iza ve va’z kökünden fiiller bulunmaktadır.³⁵⁸ Aynı zamanda vaaz anlamına yakın kelimeler de vardır. En çok kullanılanları; tezkîr, tezkire, zikr, zikrâ kelimeleridir. Vaaz ve tezkir zamanla bize ulaşan kaynaklarda ilmî bir disipline dönüşerek incelenmiştir. Vaaz konusu Kur’an

³⁵² Hasan Cirit, “Vaaz”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2012), 42/404.

³⁵³ Ferit Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Sözlük* (Ankara: Aydın Kitabevi, 2017), 1370.

³⁵⁴ Cirit, “Vaaz”, 42/404-407.

³⁵⁵ Tâhâ, 20/50.

³⁵⁶ Âl’i İmrân 3/138.

³⁵⁷ Bkz. en-Nisâ, 4/63; Kâf, 50/45; ez-Zâriyât, 51/55, el-Ğaşiye, 88/21-22.

³⁵⁸ Cirit, “Vaaz”, 42/404-407.

ve hadis ilimleri arasında “İlmü’t-tezkîr”,³⁵⁹ “İlmü’l-va’z”,³⁶⁰ “İlmü’z-zikr ve’t-tezkîr”³⁶¹ gibi isimlerle zikredilerek araştırılmıştır. Örneğin Ömer Nasuhi Bilmen, Kur’an ilimleri arasında mev’iza ve hitâbetten bahsederek bunların belli kurallar ve usule dayalı bir ilim olduğunu ifade etmiştir.³⁶²

Kur’an-ı Kerim’de Yüce Allah, Hz. Muhammed’e (s.a.v.) hitaben muhataplarına karşı vaaz ederken:

”أَدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحُكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ”³⁶³ *“Rabb’inin yoluna hikmetle ve güzel öğütle davet et; onlarla en güzel yöntemle mücadele et.”*³⁶³ diye buyurarak vaaz etmenin asıl ilkelerini belirtmiştir. Zemahşerî (v. 538/1144) bu âyette vurgulananın Kur’an olabileceğini, dolayısıyla bu âyetin; *“Onları hikmet ve mev’iza-i hasene olan kitap ile davet et”* diye anlaşılacağı kanaatinde olduğunu ifade etmiştir.³⁶⁴ Cemal Tosun ise Kur’an-ı Kerim’in insanlara Allah’ın bir öğüdü olduğu görüşündedir ve şöyle söyler: *“Allah İslâm’ı göndermekle emir, yasak, açıklamalarla öğüt vermektedir. Aynı zamanda başta peygamber olmak üzere insanlara vaaz ve nasihatte bulunacakların hareket noktasıdır. Bu itibarla, Hz. Peygamber’in yapmış olduğu eğitim, bir anlamda vaaz yoluyla eğitimidir.”*³⁶⁵

Vaaz kelimesi Kur’an’da başka âyetlerde Hz. Peygamber’e hitaben *“Etrafındakilere öğüt ve tesirli sözlerle vaaz etmek”*³⁶⁶ olarak geçmektedir. Sahih rivayetlerden elde edilen bilgilere göre Hz. Muhammed’in (s.a.v.) içinde bulunduğu toplumun ihtiyaçlarına göre farklı sebeplerle sohbet ettiği, özellikle cemaat namazlarından sonra ashâbın soruları ve ihtiyaçlarına göre nasihatler ve

³⁵⁹ Süyûtî, el-İtkân, 4/32.

³⁶⁰ Sıddîk Hasan Han, *Ebcedü’l-‘ulûm*, (Beirut: 1978), 2/570.

³⁶¹ Gazzâlî, *İhyâ*, (Beirut: 1412/1992), 1/53.

³⁶² Ömer Nasuhi Bilmen, *Büyük Tefsir Tarihi*, (Bilmen Yayınevi: İstanbul), 53.

³⁶³ en-Nahl 16/125.

³⁶⁴ Keşşaf, 2/644.

³⁶⁵ Tosun, İlahiyat Fakültelerinde Vâizlik Eğitimi, “Vaaz ve Vâizlik”, 179-180.

³⁶⁶ en-Nisâ 4/63.

vaazlar gerçekleştirdiği, hutbelerini genellikle az ve öz cümlelerle yaptığı öğrenilmektedir.

Vaazın nasıl olması gerektiği, vâizin ne gibi vasıflarının olması gerektiği gibi hususları Peygamber Efendimiz'den (s.a.v.) öğrenilmektedir. O (s.a.v.), bu alanda Müslümanlara en güzel örnektir. Hz. Peygamber'in, İslâmiyet'in doğru anlaşılması ve yaşanması için vali tayin ettiği kimselere, gittikleri yerde insanlara nasihat ve vaaz etmelerini tavsiye ettiği bilinmektedir.

Peygamberimiz (s.a.v.) anlattığı konunun daha da etkili olması ve anlaşılması adına zaman zaman kıssalar anlatmıştır. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) vefatından sonra bir meslek olarak vaaz ve kıssa anlatımının ilk kimlerce yapıldığı, faaliyetlerin ne zaman başladığı konusunda kaynaklarda farklı rivayetler bulunmaktadır. İslâm âleminin ihtiyaç duyduğu alanlarda bu tür faaliyetler yapılmıştır.³⁶⁷

Vaaz ve vâizlik Hz Muhammed'den (s.a.v.) günümüze kadar tarihi süreçte gelişerek devam etmiştir. İslâm ülkelerinde her dönemin kendine has özellikleri, şartları, imkânları dâhilinde devam etmiştir. Osmanlı Dönemi'nde de dînî hizmet alanı olarak işlevini sürdürmüştür. Vâizler medreselerde dönemlerinin imkân ve şartlarına göre eğitim alarak halka hizmet etmişlerdir. Daha sonraki asırlarda medrese eğitimleri daha da yetersiz olmuş, verilen eğitimler kişisel menfaatler ölçüsünde amacından uzaklaşmıştır.³⁶⁸

Osmanlı'da vaaz ve vâizlik konusunda son dönemlerdeki sorunlar nedeniyle 1909'da ıslâh edilmesi için Şeyhülislâmlık içerisinde "*İslâh-ı Medâris Encümeni*" kurulmuştur. Ayrıca vâiz ve mürşidler yetiştirmek amacıyla bölümler açılmış fakat bir netice alınamamıştır. Bunun üzerine Evkaf Nezaretince, kendine bağlı olarak³⁶⁹ 28 Aralık 1912 yılında İstanbul Soğukçeşme'de Vanî Efendi Binasında

³⁶⁷ Bkz. Cirit, "Vaaz", 42/404-407.

³⁶⁸ Ahmet Hamdi Aksekili, "Şeriati Menfaat ve Keyiflerine Alet Eden Vâizler", 7 (182/16 Şubat 1327 – 11 Rebiülevvel 1330: Sırat-ı Müstakîm), 408-411.

³⁶⁹ H. "Medresetü'l-Vâizîn", Sebilürreşad, 11 (273/5 Muharrem 1332 –21 Teşrin-i Sâni 1329), 194.

“*Medresetü'l-Vâizîn*” açılmıştır.³⁷⁰ İstanbul’da 1329/1913 yılında imam ve hatipler yetiştirmek için “*Medresetü'l-Eimme ve'l-Hutebâ*” açılmış fakat beklentileri karşılayamamıştır.³⁷¹ Bu iki medreseden olumlu netice alınamayınca 1338/1919’da “*Medresetü'l-İrşâd*” ismiyle iki şube açılmıştır.³⁷² Cumhuriyet Dönemi’nde bu medreseler 11 Mart 1340/1924’te kabul edilen kanunla kapatılmıştır.³⁷³ Aynı sene içinde imam hatip mektepleri ve Dârülfünûn İlähiyat Fakültesi kapatılmış ve yeni vâizler yetişememiştir. Osmanlı Dönemi’nde yetişen vâizlerin zamanla yaşlanması, vefatı, eğitimin kalitesinin düşmesi gibi sebepler zuhûr etmiştir. Genel olarak dînî görevlerde vasıflı kişilerin bulunamaması, vâizlik alanında da çok zorluklar yaşatmıştır. 1940 senesinde dînî eğitim ve öğretimin yasaklanmasıyla camiide namaz kıldırarak, cenaze işlerini yürütecek kişiler bulunamamıştır. Halk zamanla cahil kalmış, toplum içinde bazı hurafeler yer bulmuştur.³⁷⁴ 1950’li yıllarda yeniden din alanında hizmetler başlamıştır. Halkın istek ve baskılarıyla ve de dönemin Türkiye Cumhuriyeti’nin Diyanet İşleri Başkanı sıfatıyla Ahmet Hamdi Akseki’nin 18/12/1950’de Adnan Menderes/ Demokrat Parti Hükûmeti’ne sunduğu “*Din Tedrisatı ve Dînî Müesseseler Hakkında Rapor*”³⁷⁵ neticesinde 1951 yılından itibaren

³⁷⁰ Nesimi Yazıcı, “Osmanlıların Son Döneminde Din Görevlisi Yetiştirme Çabaları Üzerine Bazı Gözlemler”, *Diyanet Dergisi*, C. 27, S. 4 (Ekim-Kasım-Aralık 1991): 106.

³⁷¹ Medresetü'l-Eimme ve'l-Huteba hakkında bilgi için bk. Ergin, *Türk Maarif Tarihi*, 3 [1. cilt], 162-163.; Hüseyin Atay, *Osmanlılarda Yüksek Din Eğitimi*, 1 bs. (Atay Yayınları, 2018) 311-315.; Mustafa Öcal, *Medresetü'l-Eimme ve'l-Huteba'dan İmam-Hatip Liselerine*, (İstanbul: Önder Yayınları, 2011), 9-11., Mustafa Öcal, *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Din Eğitimi-Mukaddime Kitap*, (İstanbul: Düşünce Kitabevi Yayınları, 2011), 126-128.

³⁷² Ceride-i İlmiye, Beşinci sene, 51 (Rebiülevvel 1338): 1639-1641.

³⁷³ Medreseleri kapatan kararname için bk. Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, 051.V 05 - 2 - 1 - 31.

³⁷⁴ Hulusi Yavuz, *Osmanlı Devleti ve İslâm*, (İstanbul: İz Yayıncılık, 1991), 204.; İsmet Parmaksızoğlu, *Türkiye'de Din Eğitimi*, S.4 (Ankara: M.E.B. Yayınları, 1966), 4.- 27-28.; Ali Fuat Başgil, *Din ve Lâiklik*, 1 bs. (İstanbul: Yağmur Yayınevi, 1977), 18-19.

³⁷⁵ Ahmet Hamdi Akseki, “Din Tedrisatı ve Dînî Müesseseler Hakkında Rapor”, *Sebilürreşad*, 4 100/Nisan 1951, 4.; Sebilürreşad, 105/Haziran 1951, 5.

imam-hatip okulları açılmış, zamanla yaygınlaşmıştır. Buradan mezun olanların yüksek tahsil görmeleri için İstanbul'da Yüksek İslâm Enstitüsü açılmıştır. Zaman geçtikçe sayıları artmış 1982'de yapılan düzenlemeyle Enstitüler “*İlâhiyat Fakültesi*” adını almış ve üniversitelerin ilgili bölümlerinde faaliyetlerini sürdürmüştür. 1950’li yıllardan başlayarak 1960’lı yıllardan sonra müftülük, vâizlik, imam-hatiplik ve müezzinlik gibi her türlü dînî görevler yerine getirilmeye başlanmıştır.³⁷⁶ 01.07.2010 tarihinde TBMM’de kabul edilen 6002 sayılı *Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun* ile 2012 yılından itibaren vâizler; başvâiz, uzman vâiz, vâiz ve cezaevi vâizi olarak gruplandırılmaya başlanmıştır.³⁷⁷ Günümüzde vâizlik görevinde eğitim-öğretimler devam etmektedir. Vâizlik görevinin istenildiği seviyede yürütülebilmesi için, kendi içindeki sorunların ve eksikliklerin zaman içerisinde çözümlenmesi adına gayretler devam etmektedir.

3.1.2. Davet ve Davetçi

Kur’an-ı Kerim’de birçok âyette Müslümanların insanları İslâmiyet’e çağırmaları ve İslâm’ın dünyanın her yerine yayılması için çaba göstermeleri emredilmektedir.³⁷⁸ Davet, insanların İslâm Dînî’nden haberdar olmaları ve bu dine girmelerini kolaylaştırmak için yapılır.³⁷⁹ İslâm’a davette bazı vasıfların ve usullerin olması gerekir. Bu bölümde genel çerçevede; davet ve davetçiliğin anlamlarından ve davetin nasıl olması gerektiğinden ve davetçinin vasıflarından bahsedilmiştir.

³⁷⁶ Mustafa Öcal, “Geçmişten Günümüze Vâizlik, Vâizler, Vaaz Hakkında Bazı Tesbitler ve Teklifler”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, C. 23, S. 2 (2014): 145.

³⁷⁷ Öcal, *Geçmişten Günümüze Vâizlik*, 149.

³⁷⁸ Bkz. el-Bakara 2/218., en-Nisâ 4/ 95-96., et-Tevbe 9/122.

³⁷⁹ Salih b. Muhammed, *Başarılı İslâm Davetçilerinin Vasıfları*, çev. Mehmet Ali Kara, (İstanbul: Polen Yayınları, 2006), 10.

3.1.2.1. Davet

Davet /دَعْوَةٌ/ sözcüğü Arapça'da “D-a-v/ و دَع و kökünden bir mastardır. “*Seslenmek, çağırmak, tebliğ etmek ve dua etmek*” gibi anlamlara gelir.³⁸⁰ Lugatte “*talep*” mânâsındadır. دَعَا إِلَى الشَّيْءِ: “*Onu belli bir şeye çağırdı*”, بِالشَّيْءِ دَعَا: “*Bir şeyin hazır olmasını istedi.*” denir. Örneğin “*onu dine çağırdı*”, “*onu namaza çağırdı*” denir. “*Onu mezhebe çağırdı*” المذهب دَعَا إِلَى sözü ise “*onu inancına teşvik ve sevk etti*” mânâsındadır.³⁸¹

Muhammed Ebü'l-Feth el-Beyânûnî davetin ıstilahî mânâsını şöyle tarif eder: “*İslâmî davetin tanımının üç davet aşaması olan; tebliğ, tekvîn ve tenfizî içine alabilmesi ve başta Nebiy-i Zîşân Efendimiz (s.a.v.)'in yaptığı amellerinin esaslarını kapsaması için ıstilahî anlamını şöyle tarif edebiliriz: “İslâm'ın insanlara ulaştırılması, onlara öğretilmesi ve yaşanan hayatın içinde tatbik edilmesidir.”*³⁸² Başka bir tarifile hem Müslümanlara hem de gayri müslim olanları zorlama olmadan davet etmekte kullanılan bir mefhumdur.³⁸³

Davet (دَعْوَةٌ) sözcüğü bu hâliyle Kur'an-ı Kerim'de altı âyette³⁸⁴ zikredilmektedir. Kökleri aynı, kullanımları farklı olarak 205 defa kullanılmıştır.³⁸⁵ Hadislerde de farklı nedenlerle kullanılmıştır.³⁸⁶ Örneğin Kur'an'da davet “*أُدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ*” “*Allah yoluna çağrı*”³⁸⁷, “*يَدْعُونَ إِلَى الْخَبِي*”, “*Hayra çağrı*”³⁸⁸, “*يُدْعُونَ إِلَى كِتَابِ اللَّهِ*” “*Allah'ın*

³⁸⁰ İbn Manz'ur, *Lisânü'l-Arab*

³⁸¹ Bkz. El-Mu'cemu'l-vasît, *dea* mad. 1, 286.

³⁸² Muhammed Ebü'l-Feth el-Beyânûnî, *Davet İlmi*, Giriş, çev. Murat Kaya, 1 bs. (İstanbul: Ensar Yayınları, 2021), 23-24.

³⁸³ Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, 553.; Ömer Nasuhi Bilmen, *Dînî ve Felsefî Ahlâk Lügatçesi*, (İstanbul, 1967), 47.; *TDK Türkçe Sözlük*, (Ankara: 1988), 341.

³⁸⁴ el-Bakara, 2/186. ; Yûnus, 13/ 89.; er-Ra'd, 13/14; İbrâhîm, 14/44; er-Rûm, 30/25.; el-Mü'min 40/43.

³⁸⁵ Abdalbâki, 257-260.; Çağrıcı, “*Da'vet*”, 9/16.; Mehmet Soysaldı, *Dînî Hitâbet*, 2 bs., (Ankara: Bizim Büro Yayınevi, 2005), 101.

³⁸⁶ Cirit, “*Vaaz*”, 42/404-407.

³⁸⁷ en-Nahl 16/125.

kitabına çağrı”³⁸⁹, “ يُدْعَى إِلَى الْإِسْلَامِ ” “İslâm’a çağrı”³⁹⁰ gibi anlamlarla kullanılmıştır.

Davet, belli bir gayesi olan bir faaliyet ve fiildir. Kur’an’da: “ إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ. ” “Allah katında tek ve geçerli olan din İslâm’dır.”³⁹¹ buyurulmaktadır. Bu düsturla davet, İslâmî inanç ve değerleri kabul ettirip hayata geçirilmesini amaçlayan bir faaliyettir. Müslümanlara ve bütün insanlara yönelik bir çağrı işlevinin olabileceğini düşündürmektedir. Davet kelimesi, ıstılah anlamıyla bazı kelimelerle aynı amaca ve uygulamaya sahiptir. Bu terimler; vaaz, tebliğ, inzâr, irşad, tebşir gibi terimlerdir. Lugat anlamları farklı olsa da eş anlamlı veya benzer anlamları içermektedir.³⁹²

3.1.2.2. Davetçi

Dâ’î / دَاعِي (Davetçi) sözcüğünün amilugat anl دَاعَا-يَدْعُو fiilinin ism-i fâili olup “Daveti yapan kişi” anlamındadır. Kelimenin sonuna kimi zaman mübalağa için “ ة تَا ” harfî gelir ki davetle mâruf olan kişiye دَاعِيَةٌ denir.

Kur’an-ı Kerim’de Allah Teâlâ, Hz. Peygamber’e (s.a.v.) hitaben şöyle buyurur: “Ey Peygamber! Seni şâhid, müjdecî, uyarıcı, izniyle Allah’a çağırıcı ve etrafını aydınlatan bir kandil olarak gönderdik.”³⁹³ Başka bir âyette de: “Ey halkımız! Allah’ın davetçisine uyun ve ona iman edin.”³⁹⁴ diye buyrulur. Bu âyet-i kerimelerden yola çıkarak terim anlamı olarak *davetçi*, İslâm’ı ulaştırın, öğreten ve uygulanması için gayret eden kişidir. Davetin bütün faaliyetlerini yapan kişi kâmil anlamda davetçi olur.³⁹⁵

³⁸⁸ Âl-i İmrân 3/104.

³⁸⁹ Âl-i İmrân 3/23.

³⁹⁰ es-Saf 61/7.

³⁹¹ Âl-i İmrân, 3/19.

³⁹² Çağırıcı, “Da’vet”, 9/16-19.

³⁹³ el-Ahzâb, 33/45-46.

³⁹⁴ el-Ahkâf, 46/31.

³⁹⁵ Beyânûnî, *Davet İlmi*, 44.

Davetin muhatabı bütün insanlardır. Kur'an-ı Kerim'de bütün insanlığın hidayeti için yapılan davetçiliğin delili olarak: *"Biz seni sadece müjdeleyici ve uyarıcı olarak bütün insanlara gönderdik."*³⁹⁶ diye bahsedilir.³⁹⁷

İslâm'dan önce davet, Kur'an'da da bahsedildiği gibi Hz. Nuh'un (a.s.) peygamberliğiyle ile başlamış,³⁹⁸ son olarak Hz. İsa'ya (a.s.)³⁹⁹ kadar devam etmiştir.⁴⁰⁰ İslâm'da ilk davetçi Hz. Muhammed (s.a.v.)'dir.⁴⁰¹ Davetçilerin de öncelikle Hz. Peygamber'in davet yöntemlerini uygulaması gerekir. İsmâil Lütfi Çakan, bu konuda şunları ifade eder: *"Peygamber Efendimiz, muhataplarının ihtiyaçlarına göre ve onların anlayabileceği şekilde, özlü, hatta bazen muhatapların şivelerini de kullanarak"⁴⁰² cevaplar vermekte eşsiz bir örnek ve öğreticidir. O, bu yönüyle de peygamber vârisi olan ümmetinin bilgin ve mürşidlerine "en güzel örnektir"."*⁴⁰³

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) İslâm'ı tebliğ görevi genel olarak değerlendirildiği zaman dört aşamada gerçekleşmiştir. Bunlar şöyle sıralanabilir: *"İlk üç sene gizli davet. Hicrete kadar dil ile açık davet, Hudeybiye Anlaşması'na kadar savunma harpleriyle beraber açık davet. Hudeybiye'den sonra savaşla beraber açık davettir."*⁴⁰⁴

Peygamber-i Zîşan Efendimiz (s.a.v.), Allah'ın emirlerine davete en yakın akrabalarından başlamış daha sonra da bütün insanlığa yönelik olarak davet vazifesini yerine getirmiştir. Uyguladığı metotlar; akla yatkın, planlı programlıdır. Olayların gidişatına uygun, mantıklı, asıl istenilen amaca yönelik olarak çok etkin ve

³⁹⁶ Sebe', 34/28.

³⁹⁷ Beyânûnî, *Davet İlmi*, 45.

³⁹⁸ el-A'râf, 7/59-64.

³⁹⁹ ez-Zuhruf, 43/63-65., Âl-i imrân, 3/52, el-Mâide, 5/112-115.; es-Saf, 61/6.

⁴⁰⁰ Beyânûnî, *Davet İlmi*, 58.

⁴⁰¹ A.g.e., 55.

⁴⁰² Bkz. Ahmet b. Hanbel, *Müsned*, 5/434.

⁴⁰³ İsmail Lütfi Çakan, *Hakkı Tavsiye Metod ve Vasıtaları*, 8 bs. (İstanbul: MÜİFAV Yayınları, 2017), 88.

⁴⁰⁴ Bkz. El- Bûtî, *Fıkhu's-sîre*, 75.

başarılı metotlardır. Hz. Peygamber'in başarılı ve etkili olmasında inandığı davasına ihlas ve samimiyetle bağlı olması ve inandığı gibi yaşaması etkili olmuştur. Muhatap olduğu toplulukların liderlerini davette yerine göre statüye, yerine göre insânî hâllere dikkat ederek yapmıştır. Davetini şartlar oldukça her ortamda gerçekleştirmiştir. Çevresinde bulunan farklı milletlere, farklı dinlere mensup kimselere, yeni fethedilen topluluklara özel davet mektupları göndermiştir. Her şeyi usul ve üslûbuna göre yapmıştır.⁴⁰⁵ Muhataplarına kıymet vermiş, olumlu tavırlarla yaklaşmıştır. Muhatabın doğruyu görmesi için tedrici bir yöntem kullanmış ve muhatabın davete yönelmesinde gayret göstermiştir.⁴⁰⁶ Tüm insanların kurtuluşu, huzur ve mutluluğu için nasıl davranılması gerektiğinin prensiplerini bir hadis-i şerifinde şöyle açıklamıştır: *“Kim cehennemden uzaklaştırılıp cennete girmek isterse, Allah'a ve âhirete inanırken ölüm kendisine erişsin. İnsanların kendisine nasıl davranmalarını istiyorsa, o da onlara öyle davransın.”*⁴⁰⁷ Bu metot incelediği zaman muhatabı incitmeden, güzelliklerle davet etmenin önemli olduğu anlaşılmaktadır. Bu yöntemlerin belli bir sistematik işleyişle öncesinde bir hazırlık, sonrasında kadrolaşma, gruplaşma ve devletleşmeyle belli aşamalardan geçerek uygulandığı gözlemlenmektedir.⁴⁰⁸

Davetin yöntemi ve önemiyle ilgili olarak davetçinin dikkat etmesi gereken ilkeler Kur'an-ı Kerim'de bildirilmiştir. Nitekim: *“Rabb'inin yoluna hikmetle ve güzel öğütle davet et; onlarla en güzel yöntemle tartış. Kuşkusuz senin Rabb'in, yolundan sapanların kim olduğunu en iyi bilendir; O, doğru yolda bulunanları da çok iyi*

⁴⁰⁵ Çağrıcı, “Da'vet”, 9/16-19.

⁴⁰⁶ Sevda Aktulga Gürbüz, “Süfîlerin Davet Metodu”, *Van İlahiyat Dergisi*, C. 8, S. 12 (Haziran 2020): 107.

⁴⁰⁷ Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, 2/192; Müslim “İmâre”, 46.; Müslim, Ebü'l-Hüseyn Müslim b. El-Haccâc Müslim, el-Câmi'u's-sahîh, nşr. Muhammed Fuâd Abdubâkî (Kahire: y.y., 1374-75/1955-56), “İmâre”, 46.; İbni Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd Mâce el-Kazvîni, *es-Sünen*, nşr. M. Mustafâ el-A'zamî (Riyad: 1403/1983), neşredenin girişi, I, 13-15. "Fiten" , 9.

⁴⁰⁸ Bkz. Ahmet Önkâl, *Resulullah'ın İslâm'a Davet Metodu*, 28. bs. (Konya, Hikmetevi Yayınları, 1994.) 55.

bilir."⁴⁰⁹ buyurulmaktadır. İslâm'a davette her zaman iyiliği, barışı telkin etmek öncelikli olmalıdır. Muhatabının içinde bulunduğu hâlleri gözeterek hikmetle, belli bir alt yapıyla yaklaşılması istenmiştir.⁴¹⁰

Başka bir yöntem olarak Peygamber Efendimiz'e (s.a.v.) hitaben: "*Sen onlara sırf Allah'ın lütfettiği merhamet sayesinde yumuşak davrandın. Eğer kaba, katı kalpli olsaydın, hiç şüphesiz etrafından dağılır giderlerdi.*"⁴¹¹ buyurularak Peygamberimiz (s.a.v.) vesilesiyle davet edilenlere karşı davetçinin davranışının nasıl olması gerektiği belirtilmiştir. Bu yöntem davet usulünün daimi ve tesirli olmasında önemli bir metottur.⁴¹²

Davet ederken muhataba samimi davranmanın, ona kıymet verdiğini göstermenin davetin etkili olmasında önemli olduğunu ve bunu davet usulü olarak uyguladığımızda tesirli olunacağını gösteren başka bir âyette Hz. Lokman (a.s.) oğluna şöyle seslenmektedir: "*Yavrucuğum! Allah'a ortak koşma çünkü O'na ortak koşmak kesinlikle çok büyük haksızlıktır.*"⁴¹³

Davetçinin İslâm'ı tebliğ ederken davet dili yönteminin nasıl olması gerektiği açıklanırken Kur'an'da üç türlü üslûptan bahsedilir. Bunlar; kavli-beliğ, kavli-ma'ruf ve kavli-leyyindir. Kavli-beliğ, münafıklara karşı yaklaşım dilidir. "*Onlar, kalplerindeki Allah'ın bildiği kimselerdir. Onlara aldırma, kendilerine öğüt ver ve onlara durumları hakkında tesirli söz söyle.*"⁴¹⁴ âyetinde münafıkların sözü söylemedeki mahirliğine dikkat çekilerek özellikle Hz. Peygamber'in (s.a.v) içinde bulunduğu topluluğun edebî dilin üst seviyede kullanıldığı bir ortam olduğuna telmih

⁴⁰⁹ en-Nahl 16/125.

⁴¹⁰ Fahreddin Râzî, *Mefâtihu'l- Gayb*, (Daru'l-Fikr, y,y., 1981), 20/139.

⁴¹¹ Âl-i İmrân, 3/159.

⁴¹² Gürbüz, "Sûfilerin Davet Metodu",103.

⁴¹³ Lokmân, 31/12.

⁴¹⁴ En-Nisâ, 4/63.

edilir. Bu itibarla davetçi muhatabın sahip olduğu özelliklere göre davranmalıdır.⁴¹⁵ Kavlı-i ma'ruf, bütün Müslümanların kullanması tavsiye edilen, aynı zamanda da davetçinin söyleyeceği sözü muhatabına usulünce, anlaşılır ve kesin ifadelerle anlatması istenilen üslûptur.⁴¹⁶ Son olarak kavlı-i leyyin, tebliğ dili üslûbu olarak kafirlere, bütün inkar ehli insanlara karşı yaklaşım üslûbudur. Kur'an-ı Kerim'de sadece bir âyette bahsedilmekte olup Hz. Musa ve Hz. Harun'un Firavun ile muhatap olduklarında dînî tebliğ etmede kullanmaları emredilen dil üslûbudur.⁴¹⁷ Öğüt ve tartışmayla ikna etmek, muhatabı dalaletin neticeleriyle ikaz etmek gibi anlamlara gelen bir üslûptur. Bu üslûplar genel olarak değerlendirdiği zaman muhatabın seviyesine, statüsüne, görüşlerine, içinde bulunduğu şartlara bakılarak ona göre doğru bir tebliğ dili kullanılması tavsiye edilmektedir.

İslâm'ın doğru kaynaklardan, ehil insanlardan öğrenilmesi ve bu öğrenilenlerin hayata geçirilmesi büyük önem arz etmektedir. Tebliğ ve davet kadar temsil de olmalıdır. Müslümanlardan davetle yükümlü olanların İslâmiyet'e davet etme görevi çok önemli bir konudur. Davet edecek kişinin bazı vasıflarının olması beklenir. Öncelikle görevinin ciddiyetini kavraması, sorumluluklarının farkında olması, davetçi kimliğinin önemini bilinciyle hareket etmesi gerekir. Gönülden gelen samimi duygularla davet etmelidir.⁴¹⁸

Sosyal hayattaki iletişim becerilerinde beden dilimizi iyi kullanmak davetçilikte de önemli bir yere sahiptir. Beden diliyle muhataba ne yapmak istediğinizi, ne düşündüğünüzü jest ve mimiklerinizle, duygu ifadeleriyle iletirsiniz. Sözlü iletişimden daha çok beden diliyle karşımızdakini ikna ederiz. Albert Mehrabian, iletinin muhataba etkisi üzerine iletim yollarının üç türlü olduğunu keşfetmiş ve bunların etki oranlarının verilen mesajda; kelimelerin % 7, sesin % 38 ve beden

⁴¹⁵ İsmail Lütfi Çakan, "Hitâbet ve İrşad Açısından Kur'an-ı Kerimde Söz çeşitleri", *I. Din şurası Tebliğ ve Müzakereleri, 1-5 Kasım 1993, 1995 Söz çeşitleri*, (İstanbul: M.Ü. 1993): 1-252.

⁴¹⁶ Sündüs Hanedar Oktar, "Kur'an'da Tebliğ Metodu", (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019), 37-38.

⁴¹⁷ Tâhâ, 20/42-44.

⁴¹⁸ Salih b. Muhammed, *Başarılı İslâm Davetçilerinin Vasıfları*, 11-12.

dilinin ise % 55 olduğu bilgisine ulaşmıştır.⁴¹⁹ Bunun yanında son zamanlarda yürütülen incelemelerle gözlerin beyne gelen bilgilerin %87 oranında, kulakların %9 oranında ve geriye kalan %4 lük oranın ise bunların dışında kalan duyularca taşındığı bilgisine ulaşılmıştır.⁴²⁰ Bu bulgulardan işaretle davette beden dili doğru kullanırsa muhatap kitleye daha çok ulaşılabilir kanaatine varılabilir.

Davet denildiği zaman üçlü saç ayağı gibi bir bağ oluşur. Öyle ki davetçi (dâî), davetin konusu (da'vâ) ve davet edilen arasında bir süreç oluşur. Bu İslâm Dînî açısından değerlendirdiği zaman bahsedilecek da'vânın özü Allah Teâlâ'nın kuluna anlatmak istediği hükümlerin hepsidir. Böylelikle asıl hedeflenen, davetçi vesilesiyle davete muhatap olacak kimselere İslâmiyet'in ana fikrini sağlıklı bir ortamda iletmektir. Davetçi, elçi olarak görevini yerine getirirken uygun şartlar ve ortamlarda muhataba verilmek istenenleri net ifadelerle ve davet edilenin anlayışına uygun olarak ifade ederse davet başarılı olacaktır.⁴²¹ Davetçi hâl ehli olmalıdır. Bu konuda büyük sahâbelerden Ebu Eyyûb Hâlid b. Zeyd el-Ensârî (r.a.) şu rivayeti aktarır:

"Bir kişi Resûlullah'a (s.a.s.) geldi ve

- Bana öğüt ver, özlü olsun, dedi. Resûlullah (s.a.v.)'da:

- "Namaza başladığında son namazını kılan biri gibi kıl. Yarın özür beyan etmek zorunda kalacağın sözü söyleme. İnsanların ellerindeki imkânlardan ümidini büsbütün kes!" buyurdu."⁴²²

İslâmî davette, davetçi ve davet edilenin aynı noktada buluşabilmesi önemlidir. Davetçinin dikkat etmesi gereken iki alan vardır. Öncelikle davetçinin davet edilecek konuyu iletirken kusurların olmaması gerekir. Diğer konu da davet edilen konunun

⁴¹⁹ Dr. Matthew Mackay-Dr. Martha Davis- Patrick Fanning, *İletişim Becerileri*, (Ankara: Hekimler Yayın Birliği Yayıncılık, Ankara), 57.

⁴²⁰ A. Şefik İzgören, *Dikkat Vücudunuz Konuşuyor, İş ve Yönetim Serisi 2*, 1 bs. (Ankara: Elma Yayınevi, 1998) 55.

⁴²¹ Mahsum Aytepe, "İslâmî Davette "Davetçi" Problemi ve Bunu Aşmanın Koşulları", *EKEV Akademi Dergisi*, S. 71 (Yaz-2017): 182.

⁴²² İsmail Lütü Çakan, *Hakkı Tavsiye Metod ve Vasıtaları*, 87. Naklen; Ahmet b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/412, İbn Mâce, *Zühd*, 15.; Taberânî, *el-Mu'cemu'l kebir*, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi, A. 465., cüz 2. 272., Beyhakî, *es-Sünen 'ül-kübrâ*, 1/370.

mahiyetidir. Dolayısıyla verilen mesaj, bu noktada önem arz etmektedir. Mesaj, kaynak ile alıcı arasındaki bağı kuran ve iletişimde başarının ana konusudur.⁴²³ Yaşadığı toplumun teknolojik ve ilmî gelişmelerine ayak uydurabilmelidir. Muhatabın isteklerine cevap verebilmelidir. İslâmî mesajlarını estetik bir şekilde muhatabının hazırbulunuşluğunun farkında olarak sunabilmelidir.⁴²⁴ Kaynaklarda davetçinin davet edilecek kimselere yaklaşımında nelere dikkat etmesi gerektiğiyle alakalı birçok veriyle değişik yönlerden ele alınıp incelendiği görülmektedir.⁴²⁵

Davetçinin görevi, kendisine verilen vazifeyi hakkıyla yapmasıdır. Davet edilenin uyup uymaması onun mesuliyetindedir diyebiliriz.⁴²⁶ Örneğin Kur'an-ı Kerim'de: *"Eğer onlar yine yüz çevirirlerse, bil ki biz seni onların üzerine bir bekçi olarak göndermedik. Sana düşen sadece duyurmaktır."*⁴²⁷ buyurulmaktadır.

İslâmî davette ve irşadda muhatabın verilecek bilgiye, öğüte istekli olması, buna ihtiyaç duyması davetin en etkili olduğu andır. Davetçi ona göre ihtiyaç duyulan nasihati muhatabına en etkili, en yararlı hâliyle sunmuş olur ve davetteki asıl konunun mahiyeti de budur.⁴²⁸ Bunu yaparken davetçilikte muhataba hitap edilen irşad dili önemlidir. İsmail Lütfi Çakan bu konuda şöyle söyler:

"İrşad dili, irşad stratejisinde sadece bir başlık, bir alt başlıktır. Ama stratejinin başarısı açısından bütünüünü ilgilendirmektedir. Muhatapların genelliği ve özelliği dikkate alınarak aynı zamanda, kaide olarak irşad

⁴²³ Ahmet Koç, *Din Eğitiminde Etkili İletişim*, Edi. Hasan Lütfi Ramazanoğlu, 4 bs. (İstanbul: Rağbet Yayınları, 2016), 16.

⁴²⁴ Bkz. Davet ve davetçilik konusunda derli toplu bilgi edinmek için; Nihat Hatipoğlu, *Davetin İlkeleri*, (Ankara: Mesaj Yayınları, 1991), 55.

⁴²⁵ Bkz. Ahmet Önkal, *Rasûlullah'ın İslâm'a Davet Metodu*, 22 bs. (İstanbul: Kitap Dünyası Yayınları 2004) 55.; Yusuf el- Karadavi, *Tebliğ ve Davet Yolunda Müslümanın Temel Kültürü*, çev. Mehmet Akbaş (İstanbul: Nida Yayınları, 2012) 53.; Fethi Yeken, *Davet Yolunda Hazırlık*, çev. Ziya Eryılmaz (İstanbul: Ravza Yayınları, 1992), 58.

⁴²⁶ Âl-i İmrân, 3/20.; er-Ra'd, 13/40.; en-Nahl, 16/82.

⁴²⁷ Eş-Şûrâ, 42/48.

⁴²⁸ Çakan, *Hakkı Tavsiye Metod ve Vasıtaları*, 87.

*dilinin mahiyeti “bilgi+gönül+üslub” üçlüsünün ahenkli bir şekilde kullanıldığı dildir.*⁴²⁹ *“Güzel konuşma” bugün için bir san’attır. Ama onun asıl güzelliği ve kalitesi, taşıdığı özüdür. Yani konuşanın samimiyetidir. O hâlde irşad dili şekilden çok özü önceleyen bir dildir.”*⁴³⁰

Davetin vasıtaları, *“Davetçinin davetin metodlarını uygulamak için bulduğu maddî ve manevî bütün olanaklar”* olarak tanımlanabilir.⁴³¹ Davet etme vasıtaları öncelikle davetçinin söylediğini uygulamasıdır. Sonrasında yazılı ve sözlü olarak kullanılan vasıtalar vardır. Yazılı vasıtalar; kitap, teknolojik elektronik aletler, davet mektupları, broşür, makaleler gibi vasıtalar. Sözlü vasıtalar; sohbet, vaaz, hitâbet, panel, seminer gibi vasıtalar.⁴³²

Davetçilikte sûfilerin yaptığı faaliyetler de önemlidir. Özellikle Balkanlar’da ve Anadolu’da İslâmiyet’in benimsenmesi ve yayılmasında çok etkili olmuşlardır. Bilhassa Ebu’l-Hasaneş-Şâzelî (v. 807/1405), Abdulkâdir-i Geylânî (v. 561/1166), Ahmedî Rıfâî (v. 578/1182), Ahmed Yesevî (v. 562/1166), Somuncu Baba (v. 815/1412), Hacı Bayram-ı Veli (v. 833/1430), Yunus Emre (v.720/1320?) gibi sûfiler hem dînî yaşayışlarında hem de yaptıkları irşad faaliyetleri ve düzenledikleri vaazlarla, hoşgörülü davranışlarıyla, düzenledikleri sohbetlerle gönüllere girmişlerdir. Davetlerinde tesirli olmuşlar ve buldukları bölgelerdeki insanları irşad etmişlerdir. İslâmiyet’in yayılmasında önemli bir paya sahip olmuşlardır. Bunun yanında Müslüman tüccarların gittikleri ülkelerde yaşayışlarıyla, ahlâkî ve insanî yönleriyle örnek olmaları, hacıların ve farklı sebeplerle esir düşen Müslüman kölelerin gösterdiği gayretlerle bütün insanlığa yönelik İslâm’a davetler gerçekleştirmiştir. Dünyanın birçok ülkesine ticaret amacıyla giden Müslümanlar, davetin bütün Müslümanlar için bir görev olduğu bilinciyle Uzakdoğu’da, Hindistan’da, Horasan, İran gibi farklı ülkelerde davet faaliyetleri gerçekleştirmişlerdir.⁴³³ Konumuz davet ve

⁴²⁹ A.g.e., 98.

⁴³⁰ A.g.e., 100-101.

⁴³¹ Beyânûnî, *Davet İlmi*, 51.

⁴³² Önkâl, *Rasûlullah’ın İslâm’a Davet Metodu*, 276.

⁴³³ Çağrıcı, “Da’vet”, 9/16-19.

davetçide bulunması gereken vasıflar olduğu için İslâm'ın günümüze kadar olan sürecinde oluşan davetçilik oluşumlarına yer verilmemiştir.⁴³⁴

3.1.3. Vaaz ve Davetle İlgili Yakın Anlamalı Kavramlar

3.1.3.1. Tebliğ

Tebliğ kavramı sözlükte “بلغ” fiil kökünden türetilmiş bir mastardır. “*En sona ulaşmak, götürmek, tesirli, geçerli, üstün*” gibi anlamlara gelir.⁴³⁵ Yine başka bir tarifile; “*bir şeyi veya bir haberi ulaştırmak*” mânasına da gelir.⁴³⁶ Bu mânadan yola çıkarak tebliğ; “*muhatabın özelliklerini iyi bilip, bütün iletişim becerileri ile muhatabı verdiği mesaja razı etmek*” olarak tanımlanabilir.⁴³⁷

Terim mânasıyla ise tebliğ, peygamberlerin uygun ve etkili araçlardan yararlanarak Allah'tan aldıkları vahyin mesajını herhangi bir ilâve yapmadan veya eksiltmeden insanlara iletmesi⁴³⁸ anlamındadır.

İslâmiyet'in başka kimselere duyurulması amacıyla dînî literatürde; davet, irşad, nasihat, tebliğ, sohbet, mev'ize gibi bazı kelimeler kullanılır. Bu kelimeler genel olarak “tebliğ” ana başlığında değerlendirilir. Bazı durumlarda diğer mefhumlar

⁴³⁴ A.g.e., 9/16-19.

⁴³⁵ Rağıb el-İsfahânî, *el-Müfredat fi Garibu'l Kur'an (Kur'an Kavramları Sözlüğü)*, çev. Abdülbaki Güneş, Mehmet Yolcu (İstanbul: Çıra Yayınları, 2010), 167.; Mehmet Okuyan, *Çok Anlamlılık Bağlamında Kur'an-ı Kerim Sözlüğü*, 1.bs. (İstanbul: Düşün Yayıncılık, 2015), 154-156.

⁴³⁶ Mehmet Boynukalın, “Tebliğ”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2011), 40/218.

⁴³⁷ Oktar, *Kur'ân'da Tebliğ Metodu*, 4.

⁴³⁸ Toshihiko İzutsu, “Allah ve İnsan”, *Kur'an'da Allah ve İnsan*, çev. Süleyman Ateş (Ankara: AÜİF Yayınları, 1975), 8-9.; Süleyman Uludağ, “İrşad”, *İslâm'da İrşad*, (Bursa: Marifet Yayınları, 1981), 19.; Fikret Karaman, vd. “Sözlük”, *Dînî Kavramlar Sözlüğü* (İstanbul: DİB Yayınları, 2009), 557.; Muhsin Kiraati, *Kur'an ve Tebliğ*, çev. Mustafa Eren, 1 bs. (İstanbul: Kevser Yayıncılık, 2010), 33.; Fikret Karaman, *Sünnet Işığında Tebliğ ve Davet*, 50.

kullanılabilir. Tebliğ, bütün insanlığa hitap etmek için ve muhatabı bilgilendirme amacıyla yapılan bir faaliyettir. Bu sebeple her birey, Müslüman olunca da tebliğle muhatap olur.⁴³⁹

İnsanların hata işlemeye meyilli olmaları, toplum içindeki ahlâki bozulmalar gibi farklı sebeplerle tebliğ edilmesi gerekli olmuştur. Tebliğ görevi, Allah'ın peygamberlerini vazifelendirmesi ile insanlara, İslâm'ın duyurulması ve onların kurtuluşa ermeleri için yürütülen dînî bir faaliyettir. Bu görev son Peygamber Hz. Muhammed'den (a.s.) sonra da ümmetin içinden tebliğ vazifesiyle görevli kişilerce devam etmiştir.⁴⁴⁰ Çünkü Müslümanların bu vazifeyi yapması Kur'an-ı Kerim'le emredilmiştir.⁴⁴¹ Elmalılı Hamdi Yazır, kişinin tebliğ vazifesini hayatı boyunca sürdürmesinin, insanları hayra, iyiliğe yöneltmesinin üzerine farz-ı kifaye olduğunu dile getirmiştir.⁴⁴²

Tebliğ ile insanın ruhen, bedenen ve fikrî yönleriyle eksikliklerinin giderilmesi mümkündür.⁴⁴³ İnsanın yaratılıştan gelen (bilgisizliği),⁴⁴⁴ bazı (eksiklikleri) ve karşı koyamadığı zayıf yönlerinin⁴⁴⁵ eğitilmesi gerekir. Bu sebeple bireyden başlayarak toplumun geneline yönelik bir tebliğ yapılmalıdır. Tebliğ vazifesi en yakınından başlayarak bütün insanlığa yapılması gereken toplumsal bir vazifedir. İhmal edilmesi durumunda toplumsal çöküşe sebep olabilir ve bu da büyük bir mesuliyettir.⁴⁴⁶

⁴³⁹ Mehmet Şanver, *Kur'an'da Tebliğ ve Eğitim Psikolojisi*, (İstanbul: Pınar Yayınları, 2001), 23-28.

⁴⁴⁰ Oktar, *Kur'an'da Tebliğ Metodu*, 10.

⁴⁴¹ el-Mâide, 5/67., en-Nisâ, 4/95.

⁴⁴² Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, sad. İsmail Karaçam-Emin Işık vd. C. 4, (Zehraveyn Yayınları: İstanbul,1992), 158.

⁴⁴³ Yahya Akyüz, "Başlangıçtan 1988'e", *Türk Eğitim Tarihi* 3. bs. (Ankara: AÜEBF Yayınları, 1989), 2.

⁴⁴⁴ el-Ahzâb, 3/72.

⁴⁴⁵ en-Nisâ, 4/28.

⁴⁴⁶ el-Hucurât, 49/9.

Kur'an-ı Kerim'de birçok âyette mübelliğin muhatap olduğu kimsenin Allah'ın yoluna yönelmesini, emir ve yasaklarına uymasını, hayatında bu şuurla yaşamasını hedeflemek amacıyla tebliğden bahsedilmektedir. Tebliğ genel anlamda; Allah'ın mesajını iletme,⁴⁴⁷ iyiliği emredip kötülükten sakındırmak,⁴⁴⁸ düşünüp ibret almalarını amaçlamak,⁴⁴⁹ insanoğlunu uyarmak, muştulamak,⁴⁵⁰ hakka ve hayra çağırma⁴⁵¹ gibi anlamlarda ifade edilmektedir.⁴⁵²

3.1.3.2. İrşad

İrşad sözlükte “doğru yolu bulup kararlılıkla benimsemek, doğru yolda gitmek, doğru düşünmek” mânasına gelen “ر-ş-d/رشد” kökünden türemiş mastar bir kelimedir. Hidayet anlamına gelmektedir. *Sapkınlık (dalalet) ve azgınlık (ğayy)* sözcüklerinin karşıtı olarak kullanılır. Öğretme, yönlendirme, bilgilendirme mânalarına da gelmektedir.⁴⁵³ Kur'an-ı Kerim'de on dokuz âyette rüşd kökü ve ondan türeyen sözcükler (reşad, raşid, mürşid, reşed, rüşd, reşid) kullanılmıştır.⁴⁵⁴

İrşad terim anlamı olarak insanlara Kur'an ve sünnetin rehberliğinde, toplumsal örfün kurallarınca tespit edilmiş, yarar sağlayacak doğru yolu gösterip insanların hidayete ermelerine vesile olmaktır.⁴⁵⁵ Müslümanları dînî sorumluluklarını yapmaya davet ederek onlara dînî ve ilmî bilgilerle nasihat etmek, gafletten kurtuluşa sevk

⁴⁴⁷ el-Ahzâb, 33/39.

⁴⁴⁸ Âl-i İmrân, 3/104.

⁴⁴⁹ İbrâhîm, 14/52.

⁴⁵⁰ el-İsrâ, 17/105.

⁴⁵¹ el-Asr, 103/3.

⁴⁵² Oktar, *Kur'ân'da Tebliğ Metodu*, 13.

⁴⁵³ İsfahânî, *Mu'cemu Mufredâti'l-Elfâzi'l-Kur'ân*, 428.; Devellioğlu, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, 534.

⁴⁵⁴ Abdalbâkî, *el-Mu'cemu'l-Mufehres li-Elfâzi'l-Kur'âni'l-Kerîm*, 393-394.

⁴⁵⁵ Nevzat Işık, “Tebliğ ve İrşad Açısından Camii”, *“Camii ve Hayat” Kitabı*, 1. bs. (Ankara: DİB Yayınları, 2019), 77.

etmek⁴⁵⁶ ve onlara bu doğruların hikmet boyutunu göstererek zararlı davranışlardan korumaya çalışmaktır.⁴⁵⁷ Kur'an-ı Kerim'de rüşd sözcüğünün İslâm⁴⁵⁸ ve imanla⁴⁵⁹ eşleştirdiği gözlemlenmektedir. Bu temel kavramlarla kullanıldığı için mânasının oldukça kapsamlı olduğu anlaşılmaktadır. Dînî terim olarak hidayet sözcüğü ile eş anlamlı kullanılmıştır. Tevfik kelimesiyle mâna benzerliği vardır. Yine davet, emr-i bi'l-ma'rûf ve'n-nehî ani'l-münker, tebliğ, tebşir, tezkîr, inzâr kavramlarıyla da yakın anlamlıdır.

İrşadın amacı, bireyin dünya hayatına uyum sağlamasını ve fitratına uygun bir yaşantı içinde olması için hayatını bir plan ve düzen içinde geçirmesini sağlamaktır. Kur'an-ı Kerim'de bireyin sorumluluklarının bilincinde olması hedeflenmektedir. İnsanoğlu farklı fitratlarla yaratılmıştır. Dolayısıyla bireylere farklı açılardan yaklaşmak uygun olacaktır. Kur'an-ı Kerim, insanı ön planda tutarak farklı fikrî potansiyeldeki kişilere seslenmiştir. Bu da irşadın değişik bir yönünü ortaya koymaktadır.⁴⁶⁰ Böylece irşad, zengin üslûbuyla her insanın kabulleneceği evrensel mesajlarıyla insanları hem dünya hem de ahiret hayatında mutluluğa ve hidayete çağırmaktadır.⁴⁶¹

İrşad görevini yapan kimseye mürşid denir. Kur'an-ı Kerim'de Hz. Muhammed'in (s.a.v.) irşad hiyerarşisinin başında bulunduğu ifade edilerek mürşidin önemli vasıfları şöyle bahsedilmiştir: *“Ey Peygamber! Biz seni gerçeğin bir temsilcisi, bir müjdecisi ve uyarıcı, herkesi Allah'ın izniyle O'na çağırın ve ışık saçan bir kandil*

⁴⁵⁶ Karaman vd., “Sözlük” (Ankara: DİB Yayınları, 2006), 282.; Karaman, Sünnet Işığında Tebliğ, 58.; Şanver, Eğitim Psikolojisi, 24.; Bekir Topaloğlu, “İrşad”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, (İstanbul: TDV Yayınları, 2020), 22/ 454. ; Ahmet Nedim Serinsu vd. Dînî Terimler Sözlüğü, (Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2009), 5.

⁴⁵⁷ Işık, Tebliğ ve İrşad Açısından Camii, 77.

⁴⁵⁸ el-Cin, 72/14.

⁴⁵⁹ el-Bakara, 2/256.

⁴⁶⁰ Esmâ Hacımüftüoğlu, “Kur'an'da İrşad Üslûbu”, “Peygamberimiz Camii ve İrşad” Kitabı, 1.bs, (Ankara: DİB Yayınları, 2022), 29.

⁴⁶¹ Hacımüftüoğlu, Kur'an'da İrşad Üslûbu, 36.

olarak gönderdik.”⁴⁶² İrşad, tüm insanlara karşı yapılan ilahi bir görevdir ve sosyal bir sorumluluktur. Fikhî olarak Müslümanlara farz-ı kifayedir.⁴⁶³ İrşad vazifesiyle bütün insanlığın mânevî birliktelik ve yardımlaşması hedeflenir. Toplumun huzur ve güven ortamı içinde olması amacıyla bireylerin eğitilerek güzel ahlâk üzere yaşaması hedeflenir. İrşad göreviyle ilgili yapılması gerekenler diğer bölümlerde zikredilmiştir.

3.1.3.3. Nasihat

Lugatte “halis olmak, kötülük ve bozukluktan uzak olmak; iyi niyetli olmak ve başkasının da iyiliğini istemek” mânasına gelen “N-s-h / نُصِحَ “ kelime kökünden türeyen “نَصِيحَةٌ / nasîhat” sözcüğü “başkasının hata ve kusurunu gidermek için gösterilen gayret; kötülükten sakındırarak tavsiye vermek, iyiliği teşvik; başkasının zararına veya faydasına olan konularda bir kişinin onu bilgilendirmesi ve bu alanda verdiği çaba” anlamlarında kullanılmaktadır.”⁴⁶⁴

Rasûl-i Zîşan, İslâm Dînî’nde nasihatın önemli olduğunu özellikle vurgulayarak şöyle buyurmuşlardır: “Din nasihattir.” deyince, etrafındakiler “Kim için?” diye sorduğunda, “Allah için, O’nun kitabı için ve O’nun elçisi için, Müslümanların yöneticileri ve onların umumu için” diye ifade etmiştir.⁴⁶⁵ Nevevî (v. 676/1277) bu hadis-i şerifin birçok konuyu kapsadığından bahsetmiş,⁴⁶⁶ Ebû Dâvûd (v. 275/889) çeşitli hadislerle bağdaştırarak onlarla fikhın asıl yapısını meydana getirdiğini ifade etmiştir.⁴⁶⁷

⁴⁶² el-Ahzâb, 33/45-46.

⁴⁶³ Kurtûbî, *el-Camii’*, nşr. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî vd. (Beyrut: 1427/2006), 5/252.

⁴⁶⁴ İsfahânî, *Mu’cemu Mufredâti’l-Elfazi’l-Kur’ân*, “nşh” md.; Cürcânî, et-Ta’rifât, “en-Nasiha” md.; İbn Manzûr Lisânü’l-Arab, “nsh” md.; M.Tâhir İbn Âşûr, 8/2,193-194.

⁴⁶⁵ Müsned, I, 351.; Buhârî, “İmân”,42.; Müslim, “İmân”, 95.

⁴⁶⁶ Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî el- Mervezî, *Şerhu Müslim*, 2/37.

⁴⁶⁷ Buhârî, “İmân”, 39.; Müslim, “Müsâkât”, 107.; Ebû Dâvûd, “Büyü”, 3.

3.1.3.4. Sohbet

Lugatte “*kısa bir süre de olsa birlikte olmak*” anlamına gelmekte olup “*arkadaşlık edip yakınlık kurmak, gönülle veya bedenen uzun zaman birliktelik durumu, dünya ya da dinle alakalı konuların konuşulduğu toplantı*” gibi anlamlarda kullanılır.⁴⁶⁸

İslâm Dînî’nde Müslümanların muhabbet etmek, güzel ahlâkı telkin etmek maksadıyla yaptıkları sohbetler üç ayrı sınıflandırmayla değerlendirilmiştir. Bunlar: ilâhî, cismânî ve ruhânî sohbettir.⁴⁶⁹ İhtiyaç duyulan alanlarda sohbetler yapılmaktadır. Vaazlarda ve İslâm’a davette sohbet önemli bir yere sahiptir. Muhataplara hitap ederken etkili bir iletişim gerçekleşir. Anlatılmak istenenler doğrudan anlatılarak ılımlı anlatımlarla verilmek istene mesaj verilir.

3.1.3.5. Emr-i Bi’l-Marûf ve’n-Nehy-i Ani’l-Münker

Arapça bir sözcük olarak A-r-f (عرف) kelime kökünden gelen “ma’ruf”, lugatte “*benimsenen şey, tanınan, bilinen*” anlamına gelir. Münker sözcüğü ise nekâret ya da nükr (نكر) kelime kökünden gelir. Sözlükte “*bir şey sıkıntılı ve zor olmak, bir şeyi bilmemek*” anlamındadır.⁴⁷⁰

Terim anlamı olarak emr-i bi’l-ma’ruf, Kur’an-ı Kerim ve sünnet üzere Allah’ın emirlerini gözeterek “*hak olan selamete ermek için çözüme ulaştıracak yöntemleri açıklamak*” anlamındadır. Nehy-i ani’l münker ise bireyin şehvet ve nefsinin yöneldiklerine engel olmaktır.⁴⁷¹ Bütün anlamında “*iyiliği emredip kötülükten men etmek*” demektir.⁴⁷²

⁴⁶⁸ Süleyman Uludağ, “Sohbet”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 37/350-351.

⁴⁶⁹ Uludağ, “Sohbet”, 37/350-351.

⁴⁷⁰ İsfehânî, el-Müfredât, “’arf”, “nkr” md.leri. ; et-Ta’rifât, “ma’rûf”, “münker” md.leri. ; Tâcü’l-arûs, “’arf”, “nkr” md.leri.

⁴⁷¹ Cürcânî, 29.

⁴⁷² İzutsu, *Kur’ân’da Dînî ve Ahlâkî Kavramlar*, 349,350.

Emr-i bi'l-ma'rûf nehiy ani'l-münker İslâm kaynaklarında insan ve toplumun yaşam kültüründe dînî, sosyal ve ilmî konularda kısacası her alanda İslâm'ın ilkelerine uygun bir şekilde yaşanmasını temin etmektir. İki dünyada huzurun, mutluluğun ve düzenin sağlanmasında ferdî ya da cemaatle ortaya konulan faaliyetlerle sivil ve siyasal alanlarda gösterilen tedbirlerdir.⁴⁷³ İslâm âlimleri, Kur'an-ı Kerim'de :*“Siz, insanlar için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz. İyiliği emredersiniz, kötülükten alıkoyarsınız ve Allah'a inanırsınız.”*⁴⁷⁴ ve *“İçinizden hayra çağıran, iyiliği emredip kötülüğü meneden bir topluluk bulunsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir.”*⁴⁷⁵ diye buyurulan âyetlerden, Müslümanların yapmaları gereken dînî farzlardan birinin emr-i bi'l-ma'ruf ve'n-nehiy-i ani'l-münker olduğunu söylemişlerdir.⁴⁷⁶ Bu farziyetin farz-i kifaye ya da farz-i ayn olduğu konusunda farklı görüşler olmuştur.⁴⁷⁷ Zamanla oluşan sosyal, ekonomik, siyasî olaylar ve dînî kavramların farklı mânalarda kullanılması sebebiyle farklı amaçlarla kullanılmaya başlamıştır. Dolayısıyla bu ilke ahlâkî, eylemsel ve siyasal tarafı olan bir ilke olduğu için toplumu ilgilendiren konularda karşılaşılan sıkıntılar, siyasî idarenin ve mezheplerin görüşlerinde meşru olduklarının kanıtı olarak kullanılmıştır.⁴⁷⁸ Yine bu ilke ehl-i sünnete göre toplumun içinde fitne ve fesada yol açmayı önlemek için sadece resmî kurumlarca da kullanılmıştır. Yine bu ilke doğrultusunda yetkili kişilerin sivil teşkilatlarda sadece eğiterek, uyararak ve

⁴⁷³ Çağrı, “Emir bi'l-Ma'rûf Nehiy ani'l-Münker”, 11/138.

⁴⁷⁴ Âl-i İmrân, 3/110.

⁴⁷⁵ Âl-i İmrân, 3/104.

⁴⁷⁶ Kâdî Abdülcebâr, *Şerhu'l-usûli'l-hamse*, thk. Abdülkerîm Osman (Kâhire: Mektebetu Vehbe, 1996), 741.; Ebû Mansur el-Mâtürîdî, *Fıkh-ı Ekber Şerhi*, çev. Adnan Bülent Baloğlu-Murat Memiş (Ankara: Bilge Kültür Sanat Yayınları, 2014), 26.; Elmalılı Hamdi Yazır, *Hak Dînî Kur'ân Dili*, 2/407.

⁴⁷⁷ Ebû'l-Berekât en-Nesefî, *Medâriku't-tenzîl*, thk. Yusuf Ali Bedevî (Beyrut: Dâru'l-Kâmi'l, 1998), 1/280.

⁴⁷⁸ Seyithan Can, “Emir bi'l-Ma'rûf Nehiy ani'l-Münker' İlkesinin Günümüz Dînî Söylemin İnşasında İşlevsel Yönü”, *Eskiyeni*, S. 40 (Mart 2020): 208.

bilgilendirerek faaliyet göstermesi sağlanmıştır ve iyiliğe yöneltici eylemlere belli kurallarla müsaade edilmiştir.⁴⁷⁹

Bu ilkenin uygulanabilir olması için insanî münasebetlerde dînî iletişimin doğru, yerinde, ihtiyaç duyulduğunda ve doğru zamanda gerçekleşmesi uygundur.⁴⁸⁰ Kişilerin davranışlarını gözlemlemenin önemli sebeplerinde birisi, insanın psikolojik yapısıdır. Muhataba yaklaşırken bu etkene dikkat ederek davranılmalıdır.⁴⁸¹ Yine; muhataba saygı duymak, empatiyle yaklaşmak, ben dilini kullanmak, saydam olmak, somut yaklaşmak, söylenenlerle yapılanların uyumlu olması, çevrenin kendine özgü etkenlerini gözetmek ilkenin uygulanmasında faydalı olacaktır.⁴⁸² Bu ilkeyle İslâmî kimliğe yönelişte vaaz ve irşad gibi bilinen eylemler aktif hâle gelir. Günümüzde konferans, seminer, sosyal medya gibi zamanın koşullarındaki imkânlarla önemli gelişmeler olmaktadır.⁴⁸³ Bu ilkenin uygulanmasında bu tür teknolojik imkânların yerinde ve doğru olarak kullanılması faydalı olmaktadır.

3.2. Bir Hatip Olarak Tahir Büyükkörükçü

Bu bölümde Tahir Büyükkörükçü'nün; diksiyonu, beden dili, fesahat ve belâgati ve hitâbet tekniğiyle ilgili bilgiler verilerek hatiplik özellikleri hakkında bilgiler verilmiştir.

3.2.1. Diksiyonu

Bir hatibin muhataplarına seslenirken herkesin anlayacağı dille konuşması sunumun başarılı olması açısından önem taşımaktadır. Aynı zamanda da yeri geldikçe yöresel

⁴⁷⁹ Çağrıcı, “Emir bi'l-Ma'rûf Nehiy ani'l-Münker”, 11/138.

⁴⁸⁰ Fikret Karaman, “Ma'rûf'u Emretme ve Münkeri Nehyetme Görevi Hakkında Bir Değerlendirme”, *Diyanet İlmî Dergi*, C.31, S. 2 (Nisan-Mayıs-Haziran 1995), 22.

⁴⁸¹ Doğan Cüceloğlu, *İletişim Donanımları*, ts. (İstanbul: Remzi Kitabevi), 66-67.

⁴⁸² Can, “Emir bi'l-Ma'rûf Nehiy ani'l-Münker' İlkesinin Günümüz Dînî Söylemin İnşasında İşlevsel Yönü”, 211-214.

⁴⁸³ Çağrıcı, “Emir bi'l-Ma'rûf Nehiy ani'l-Münker”, 11/138.

şiveleri büyük bir ustalıkla kullanması ayrı bir meziyettir. Bu konu Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi açısından değerlendirildiği zaman Konya’da yaşamış ve eğitimlerini burada görmüş olmasına rağmen vaazlarında insanların kolayca anlayacağı bir dille konuştuğu gözlemlenmektedir. Bunun yanında zaman zaman bahsettiği şahsiyetlerin dilinden yöresel şiveyi ve ses tonunu büyük bir ustalıkla kullandığı da görülmektedir. Bu konu hakkında kendisini yakından tanıyan Celâlettin Divlekçi şunları ifade etmektedir:

“Bütün tahsilini Konya’da yaptığı hâlde gerek ses tınısında ve tonlamalarında gerek kelimeleri söyleyiş tarzında mahallî ses ve söyleyişlerin hâkimiyeti yoktur. Arada bir hayret nidâsı olarak “abov” yahut “dussuz” deyişini kullansa da bunu latife makamında ve naklettiği kişinin ağzıyla kullanır. Mesela “Burdurluların ‘abov’ dedikleri gibi” veya “Haciveyiszâde üstadımızın deyişiyse ‘hay dussuz’ şeklinde kullanımlarıdır.”⁴⁸⁴

Bir hatibin etkin ve etkili olmasının önemli yanlarından birisi de zengin bir kelime dağarcığına sahip olmasıdır. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, Osmanlıca’yı zenginleştiren iki ana dil olan Farsça ve Arapça dilleriyle ilgili olarak hocalarından özel eğitimler aldığı ve bu dilleri çok iyi bildiği için sohbetlerinde de büyük bir neşeyle bu dilleri kullanmıştır. Türkçe diksiyon uzmanlarınca Türkçeden başka dillerin asıl sesleriyle kullanılması kabul görmese de sohbetleri incelediği zaman Arapça ve Farsça sözcükleri bu lisanların orijinaline göre esas sesleriyle ifade ettiği gözlemlenmektedir. O, diksiyona uygun olarak o dillerin ses tınısıyla kullanı gelmiştir. Örneğin “ateş” kelimesini Farsça’da kullanıldığı şekilde “âteş” diye kullanmış, yine “avize” kelimesini “âvize” diye kullanmıştır. Başka bir örnekte “üstadım” kelimesini Arapça’da kullanılan hâliyle “üstâzım” diye söyleyerek “ze harfini” peltek olarak zikretmesi, yine Türkçedeki “neşe” sözcüğünü “neş’e” diye kullanmasını, konuşmalarında “Allah razı olsun” cümlesini “Allah râzî olsun” şeklinde ifade etmesi bu konuya örnek olarak verilebilir.

Konuşmasındaki âhenk ve anlatım çok cezbedici olmuştur. Hitabındaki diksiyonu ile muhatap kitlenin dikkatlerini kendisine cezbedebilmiş ve onları tesir altında

⁴⁸⁴ Divlekçi, “Gökkubbede Hoş Bir Sadâ: Tahir Büyükkörükçü Hocamız”, 94 .

bırakmıştır. Hitap ettiği sözcüklerin özüne dikkat ederek anlamsız, gündelik kullanılan sözcükleri kullanmamıştır.⁴⁸⁵ Önemmediği konularda ses tonunu dikkat çekecek şekilde vurgulayarak kullanmıştır. Sohbetlerinde her kesimden insana farklı mizaçtaki, farklı görüşteki muhataplarına da başarıyla seslenebildiği gözlemlenmektedir. Kadim gelenekten gelen usulle bir dile başlarken o dile vakıf olabilmek için önce lugat ilmînin iyi bilinmesi gerekmektedir. Tahir Büyükkörükçü'nün de lugat bilgisine hâkim olduğu sohbetleri incelendiği zaman anlaşılabilir.

3.2.2. Beden Dili

Hatibin sohbetinde anlattıklarını muhataplarına etkili bir şekilde yansıtması için sadece sözleriyle ifade etmesi yeterli olmayabilir. Başarılı bir hatibin özelliklerinden birisi de sohbetinde beden dilini doğru kullanmasıdır. Beden dilini kullanırken yaşadığı toplumun kendine özgü örf ve âdetlerine, kültürel yapısına uygun olarak kullanması anlattıklarının muhataplar üzerinde etkili olmasını sağlayacaktır. Sohbetinde kullandığı el kol hareketleri, jest ve mimikleri anlattığı konunun gönüllere sirayet etmesinde, konunun pekiştirilmesinde önemli faktörlerdendir. Hatibin söyledikleriyle beden dilinin uyumlu olmaması ise muhatapların zihninde karışıklığa yol açacak ve dikkatlerinin dağılmasına sebep olacaktır. Beden diliyle ilgili olması gereken özellikler daha önceki konu başlığında ele alınmıştır. Bu sebeple bunlardan bahsedilmeyecektir.

Tahir Büyükkörükçü'nün hatiplik yönü incelediği zaman sohbetlerinde muhataplarına hitap ederken gönülden, samimi duygularla yaklaştığı ve ölçülü hareketlerle beden dilini kullandığı bilgisine ulaşılmaktadır. Celâlettin Divlekçi bu konuda şöyle söylemektedir:

“Hocaefendi'nin jest ve mimikleri son derece ölçülü ve mübalağadan uzaktır. El ve kollarını abartılı bir şekilde kullanmaz. Genellikle konuşma esnasında kolları vücuduna bitişiktir. Hiddetini, yükselen bir ses tonuyla kürsüden hafif doğrularak ve sağ elini havaya kaldırmak sûretiyle gösterir.

⁴⁸⁵ A.g.e. 94.

Hayıflandığı ve cemaate de aynı duyguyu yaşatmak istediğı zamanlarda ise sessiz bir şekilde kafasını sallar.”⁴⁸⁶

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin sohbetlerinde, görüşlerine katılmadığı muhataplarına nükteli bir şekilde, incitmeden hitap ettiği gözlemlenmektedir. Onların sert tavırlarına karşı hem sözleriyle hem de beden diliyle net ifadeler kullandığı görülmektedir. Nitekim bir sohbetinde şunları söylemektedir:

“Muhterem Müslümanlar! Evvela kendi nefsim için söylüyorum, Mü'min olarak dilimize sahipsek kazancımız mahşerde büyük olacak inşaallah ve bir de beni anlamak için konuştuğuma bakacaksın tamam mı? Hatır için söz söyleme. Ne ben söyleyeyim ne de sen söyle. Beni de seni de öbürünü de anlamak için: “İnsanın şahsiyeti lisanın altındadır.” Abovv! Hocam, bu Kur'an'ın aleyhinde, imanın aleyhinde, Allah'ın aleyhinde, Resulü'nün aleyhinde, imam-hatiplerin aleyhinde konuşanların dilinin altındaki şahsiyetleri ne olur bunların? Senii!... Yaka paça Allah'ın huzuruna hep beraber varacağız inşaallah muhterem Müslümanlar! Evet hep beraber varacağız. Orada kâinatın yüce Hâlik'ına dertlerimizi dökeceğiz mahkeme-i kübranın büyük hâkimi, mahkeme hâkimi karar vererek; mükâfat vereceğine mükâfat verecek, ceza çektirmek istediğine ceza verecek.”⁴⁸⁷

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi sohbetlerinde daima mütebessim olmuş, muhatabını sıkmadan, onları ötekileştirmeden hitap etmiştir. Yüz ifadelerine hissettiğı duygu ve düşüncelerini çok iyi yansıtmıştır. Muhatabın hâlini iyi gözlemlemiştir. Konuşurken cemaatin geneline bakarak gözleriyle onların durumlarını tespit etmiş ortamın özelliğine göre davranmıştır. Onlara kıymet vererek hitap etmiş ve bakışlarıyla nazar etmiştir. Beden diliyle iletişimi kuvvetli olduğu için onların üzerinde etkili olmuştur. Muhataplar her an nazarı tekrar bize gelir, bizi rehavet içinde görür, üzülür diye gaflete düşmemek için pürdikkat dinleme gayretinde olmuşlardır. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, beden diliyle de tebliğ ederek dinleyenlerin dikkatlerinin dağılmamasını sağlamıştır.

⁴⁸⁶ A.g.e. 94.

⁴⁸⁷ Kontv-Vaaz, Tahir Büyükkörükçü Hoca (Vaaz-5), 00:28:40-00:30:02.

Hatibin akıllarda iyi bir intiba uyandırması açısından giyim kuşamına özen göstermesi dış görüntüsüyle dînî temsil ettiğini bilerek duruş sergilemesi de gerekir. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin, bunu en güzel şekilde yansıttığı gözlemlenmektedir. Kılık kıyafetine çok özen göstermiştir. Günlük hayatında dış giyimini dînî inancına göre geniş ölçülerde giymiştir. Cübbesi ve sarığının temiz olmasına özen göstermiştir. Sohbetine başlamadan önce özenle hazırlanmış ve düzenli olmada titiz davranmıştır.

3.2.3. Fesahat ve Belâgati

Bir hatibin dinlenebilir olması onun konuşmasındaki söz ustalığına bağlıdır. Kelimeleri yerine göre kullanıp muhatabının dikkatini çekebilmelidir. Öncelikle ilmî bilgileri en iyi şekilde alması gerekir. Aldığı eğitimi kendi hayatında yansıtılabilmelidir. Hatibin kullandığı dilin edebiyat ve dil bilgisi kurallarını en iyi şekilde öğrenip konuşmalarında fasih bir şekilde kullanabilmesi beklenir. Güçlü bir belâgat ile muhatabını iyi tanıyıp ihtiyacına cevap verebilmesi hatibin başarılı olmasını, kendine özgü bir tarzla, akıllarda ve gönüllerde yer ederek ayrıcalıklı olmasını sağlar. Tahir Büyükkörükçü, güçlü bir hafızaya sahip olması ve Kur'an-ı Kerim'in güçlü belâgatına ve Arapça'nın çokça mânalı ummanına vâkıf olup derin bir kelime dağarcığının olmasından dolayı başarılı bir hatip olmuştur. Böylelikle Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, Kur'an'ın ve Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) rehberliğinde vaazlarını vermiştir. Peygamber-i Zîşân Efendimiz'in ayak izinde yürürken onun sahâbesini aydınlatması gibi o da cemaatini Kur'an'ın bu edebî diline uygun olarak bu fasih lisan zenginliği ve edebiyat zenginliğiyle nakşeylemiştir. Sohbetleri muhataplarının anlayacağı seviyede olmuştur. Fesâhati güçlü olduğu için kullandığı her bir kelime güzel bir âhenk içinde muhataplarını etkilemiştir. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin fesâhat ve belâgati için Ahmet Baltacı şunları söyler:

“Konuşmasındaki fesâhati, belâgati ve Türkçe konuşmasındaki mahareti yönleriyle Türkiye'mizin hemen hemen bulunmayan sayılı hatiplerinden biriydi. Şöyle söyleyeyim; Türkiye'nin o zaman edebî hayatında kendisinin sözü dinlenen, hitâbeti herkesçe tespit edilen Necip Fazıl Kısakürek, Tahir

*Hoca hakkında çok güzel ifadelerde bulunmuştur. Tahir Hoca'ya hürmet etmiştir. Bu derece etkili bir hatipti Tahir Hoca'mız.*⁴⁸⁸

3.2.4. Hitâbet Tekniği

Hatip olarak konuşmasında çok naif sözcükler kullanarak muhatabına gönül okşayan bir hitapla seslenmiştir. Gönüllere dokunmaya gayret etmiştir. Anlattığı konulara göre bazen ses tonunu yükseltmiş, bazen alçaltmış, bazen duygulandığı konularda, hüznü olduğu konularda duygularını da katarak doğal davranmış ve diksiyonunu dinleyenleri rahatsız etmeyecek bir şekilde kullanmıştır. Ali Öge bu konuda şöyle söyler:

“Türkçeyi çok güzel kullanması, Arapça, Farsça beyitlere, şiirlere ve kelimelere âşina olması ve ses tonuyla ses vurgusunu çok güzel yapmış olması onun hitâbet özellikleri arasında karşımıza çıkar.”⁴⁸⁹ “Ben Konya’da uzun yıllar vâizlikte de buldum. Vâizlik görevinden önce bir konuyu kitaplardan araştırmak ayrı bir şeydir, bir de o konuyu araştırıp sunanlardan dinlemek ayrı bir şeydir. Yani tavır almak için, tarz belirlemek için dinlemek zorundasınız. Bilgi almak için araştırmak zorundasınız ama tarz olarak dünya üzerinden pek çok hatibi dinledim. Pek çok hatip gündemime girdi; nasıl konuşuyorlar? Nasıl vurgular yapıyorlar? Bir meseleyi nasıl ele alıyorlar? diye. Onlar içerisinde Tahir Hoca’m hakikaten dünya çapındaki konuşmalar açısından bakıldığında kendisine yer edinmiş en üst seviyelerde bir hatip olarak karşımıza çıkıyor... Burada milliyetçilik yapmıyorum... Buna gerek yok ama edebiyatı, cümleleri kullanması, dili, selikası, ritmi, tavrı, vurgusu, susması, ayağa kalkması, hareket etmesi... Hepsini bir bütün olarak değerlendirdiğinizde içeriği de; içindeki Farsça, Arapça, Türkçe şiirlerden tutun; hadis-i şerifleri, âyet metinlerini “estaiyzubillah” diyerek orijinal metin olarak okuyabilmesi bunlar hakikaten bir hatip için olmazsa olmaz meselelerdir. Falanca sûrenin falanca âyeti demek ayrıdır, falanca sûrenin falanca âyetinde Rabb'im şöyle

⁴⁸⁸ Ahmet Baltacı, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 24 Ağustos 2023.

⁴⁸⁹ Ali Öge, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 27 Temmuz 2023.

buyuruyor demek ayırdır. Mesela her sohbetinin mutlaka serlevha âyeti olurdu... Hadis-i şerif'i okur ama bir serlevha âyet. İşte, namazı anlatacaksa o âyet çerçevesinde konuşurdu. Yani ben serlevha yapmadığı bir âyet, bir hadis olmadan konuştuğunu hatırlamıyorum. Bütün vaazlarını da dinledim. Onu da ifade edeyim.”⁴⁹⁰

Tahir Büyükkörükçü, sohbetlerinde önceden belirlediği konuyu anlatırken âdeta psikoloji eğitimi almış gibi muhataplarının psikolojisini çözerek konuya odaklanma sürelerini hesap etmiştir. Aynı konuya hikâye anlatır gibi devam etmeyerek konunun bütünlüğünü bozmadan anlattığı konuyu farklı bakış açılarıyla da değerlendirmiştir. Kur'an-ı Kerim, hadis-i şerifler, Kur'an kıssaları, sahâbelerin hayatlarından örnekler, İslâm âlimlerinin görüşleri, şiirleri gibi muhatabın zihin dünyasında uyanışlara vesile olacak örnekler vermiş, sohbetini farklı renklerle donatmıştır. Yine bunların yanında sohbeti dinleyen, sohbeti anlatandan ve sohbetin merkezinden kopmaması için Mevleviliğin ana düsturlarından biri olan semâyi kelâma uygulamıştır. Kullandığı kelimeleriyle dinleyenlerin ruh hâlinde tıpkı musikin ruhlarına ferahlık verdiği gibi vecd hâlinin oluşmasını sağlamıştır. Kürsülere çıktığı ilk günden son güne kadar muhataplarına seslendiği her ortamda kendisini dinlemeye açık gönüllere tesir edebilmesinin ve vefatından sonra kaydedilmiş ses kayıtlarının hâlen ilk günkü sohbeti gibi dinleniyor olmasının yegâne sebebi bu etkenlerdir denilebilir. Dolayısıyla muhataplarını sıkmadan câzibeli kelimelerle dinleyenlerin kulaklarında ahenkli bir sadâ bırakmıştır. Böylelikle hitâbetinde kendine özgü farklı bir teknik uygulayarak konudan da kopmadan büyük bir ustalıkla sohbetinin sonunda vermek istediği mesajı vermiştir. Bu konuda Celâlettin Divlekçi şunları ifade eder:

“Hocaefendi vaazlarında önce serlevha olarak bir konuyu ele alır. Bu genellikle Kur'an'ın üzerinde durduğu bir konu olur. O konuyla ilgili bir hadisi şerife yer verilir. Ardından o konudan bir münasebet çerçevesinde bir başka konuya geçiş yapılır, daha sonra o konudan bir başka konuya, derken bu şekilde zincirleme bir dizi konu geçişi söz konusudur. Bunlar bazen bir kıssa, bazen İslâm tarihinden bir olay bazen de bir şiirle süslenir. Fakat bu

⁴⁹⁰ Konya İl Müftülüğü, “Gündem Özel” Tahir Büyükkörükçü'yü Anma Programı, 00:27:45-00:29:55.

arada ne hatibin ne de cemaatin zihninde en ufak bir dağınıklık yaşanmaz sonra en baştaki konuya profesyonelce geri dönüş yapılır.”⁴⁹¹

Cemaatine seslenirken çok naif ve nezaketle yaklaşmış, muhataplarını taltif etmiştir. Konuşmasına başlarken “Aziz Cemaat”, “Muhterem Müslümanlar”, “Aziz Kardeşlerim”, “Muhterem Müminler” gibi cemaatini kıymetlendiren özel ifadelerle seslenmiştir. Böyle söylemesi dinleyenlerin hoşuna gitmiş, kıymetli olduklarını hissedince sohbeti ayrı bir özenle dinlemelerini sağlamıştır. Bu da başarılı bir hatip olmasına neden olmuştur. Tahir Büyükkörükçü, muhataplarına neden böyle hitap ettiğini bir sohbetinde şöyle açıklamıştır:

“Çok aziz ve pek muhterem Müslümanlar! Size her dersimde aziz Müslümanlar! diyorum. İmanınızla azizsiniz, İslâm’ınızla azizsiniz, Resulullah’a ümmet olmakla azizsiniz, Kur’an-ı Kerim’e uymakla izzete sahipsiniz. Allah sizin bu izzetinizi selp etmesin. Cenâb-ı Hakk bu izzetinizi şeytana çaldırmasın, Cenâb-ı Hakk ömrümüz boyunca bu izzetle yaşayıp, bu izzetin nuru içerisinde kendisine kavuşmayı cümlemiz için mukadder kılsın. Muhterem Müminler! Ehli dünyaya bakarsınız, hepsi bir yönden izzet temini için uğraşırlar; kimisi servetle aziz olacağını sanır, kimisi salahiyetle aziz olacağını zanneder, kimisi kavm u kabile ve aşireti ile soyuyla sopuyla aziz olacağını zanneder. Fakat kardeşlerim, bunlar hayal peşinde gezmek, muhâl peşinde gezmek olur. İnsana hakiki izzet Allah’ındandır, Resul’ündendir. Onlara karşı itaatkâr davranan mutî müslümanlar içindir. Halık-ı Zü’l Celâl’imiz Kur’an-ı Kerim’inde fanilerden izzet bekleyenlere sitem ederek buyuruyor ki: “Resul-i Zîşân’ım, Muhammed’im, onlar ki kâfirlere ve garb’a yüz çevirmişler, onlar ki münafıklar ve allahsızlar nezdinde caht sahibi olmak için çırpınırlar, onlar ki dünyanın üç günlük ömrü için yüz suyunu maddi menfaatleri peşinde dökerler ve bununla da aziz olmak isterler. Fakat bu olmayacak şeydir. Çünkü ins ü cin ve halk u cihan bilsinler ki izzet topu birden Allah’ındır. Yirminci asrın düşünebilen evladı, kafası çalışan müslüman kardeşim! Dünyada da, kabirde de, mahşerde de, Allah huzurunda da aziz olmayı istiyor musun? Cenâb-ı Halık-ı Zü’l Celâl bilmeyenlere bildirmek sadedinde Kur’an-ı Kerim’inde açıkça buyuruyor:

⁴⁹¹ Divlekçi, “Gökkubbede Hoş Bir Sadâ: Tahir Büyükkörükçü Hocamız”, 95-96.

*“İzzet Allah’ındır, izzet Resulullah’ındır, izzet iman eden müminlerindir.”
Fakat gönlünü menfaat perdesi ve gaflet zulmeti bürümüş olan münafıklar
bunu bilmezler... Allah’ım yirminci asrın müslüman Türkiye’sinde
müslüman Türk’e bu izzeti çok görme ya Rabb’i! Müslüman kardeşim,
evladını mümin yetiştir, evladını müslüman yetiştir ki, aziz olasın ve aziz bir
evlada baba olasın. Yevm-i ceza’da Rabb-i Zü’l Celâl huzuruna çekip de:
‘Benim emanetim olan o evladu iyâli nasıl muameleyle dünyaya bırakıp
gittin?’ dediğinde; ‘Allah’ım onlara Allah’ı tanıttım, Kur’an’ı okuttum,
Resulullah’a ümmet olun, millet ve memleketinize din ve mukaddesatınıza
sahip olun diyerek öldüm. Son sözüm, vasiyetim de bu idi.’ diyebilesin
müslüman kardeşim.”⁴⁹²*

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi’nin anlattığı konular dinleyenlerin hayatlarında kendi iç dünyalarındaki arayışlara ışık tutmuştur. Dinleyenlerin ilâhi mesajları en doğru şekilde almalarına gayret etmiştir. Bunu akademik lisanla değil halkın anlayacağı bir dille sade ve yalın bir şekilde anlatarak muhataplarının kavram karmaşası içerisinde kaybolmadan asıl verilmek istenen ana fikri almalarına vesile olmuştur. Asırlardan beridir yazılan kitaplardan ve İslâmî fikriyattan şerhler çıkarıp bunu cemaatine iletmiştir. Muhataplarının ilim ummanında boğulmadan en kısa yoldan menzile ulaşabilmeleri için bu sohbet tekniğiyle muhataplarına kılavuz olmuştur. Bu konuda Ahmet Baltacı şöyle söyler:

“Hocamız bir defa havadan boş konuşmayan biriydi. Mesela İslâm büyüklerinin hayatını örnek olarak gösterirdi. Bir sahâbenin hayatını, Peygamberimiz’in hayatından bir bölümünü veya geçmiş ümmetlerin başından geçmiş olaylardan bazılarını temel alır ve o olay niye olmuş, o kavim, toplum veya o kişi yükselmişse niye yükselmiş gerekçeleriyle, delilleriyle, dayanaklarıyla o kadar güzel anlatıyordu ki, dinleyen herkes demek ki şöyle şöyle yapanlar yükseliyor, şöyle şöyle yapanlar Allah’ın

⁴⁹² Tahir Büyükkörükçü, “10-T.H.Vaaz”, Mustafa Dayhan’ın Özel Arşivi, 00:02:00-00:07:15.

azabına uğruyor diye kendisini adeta böyle düşünen insanlar hâline getiriyordu. Onun için çok muvaffak olmuştu.”⁴⁹³

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, bir hatip olarak muhataplarına nasıl yaklaşacağını çok iyi tespit etmiş, kendince usul ve üslûplarla cemaatinin dikkatini çekmeyi bilmiştir. İlmî hiçbir eğitim almadan bir hatipte olması gereken özellikleri kendisi uygulamıştır. Bu konuda Recep Cici Hoca şunları ifade eder:

“Günümüz hitâbet ilmînde hatiplik edecek zatlara konuşmalarının daha etkileyici ve inandırıcı olması için uzman psikolog ve ilim adamları tarafından kamuoyunun içine çıkarmadan aylarca eğitimler verilip; kalem tutuşunu, mimiklerini, mikrofonu yaklaşım tarzını, giyinme adabını, konuşması sırasında ellerini nasıl hareket ettireceklerinin üzerinde dura dura dikte edilmelidir. Konya'nın bağrından çıkan bir hocanın bu ilimleri şimdiki ilim düzeninde öğrenmeden en güzel şekilde muhataplarına hitâbet etmesi takdire şayandır. Bu da, bu zatın kendini ne kadar iyi geliştirdiğini ve onun hatipliğin gerektirdiği her şeye vakıf olduğunu gösterir. Yeni nesillerin bu zatın sohbetlerini izleyip kendilerini bu minvalde geliştirmelerinde fayda olduğu kanaatindeyim.”⁴⁹⁴

3.3. Bir Vâiz Olarak Tahir Büyükkörükçü

Tahir Büyükkörükçü, vâiz olarak birçok yönden kabiliyeti olan örnek bir şahsiyettir. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'yi bir din âlimi olarak kendine özgü kılan bazı özellikleri vardır. Bu bölümde bu özelliklerinden bahsedilmiştir. Ömrünü insanların hidayete ermesi için feda etmiştir.

Ömrünü İslâm'ın doğru yaşanması için feda etmiştir. İster Konya'da olsun isterse dünyanın çeşitli yerlerinde olsun her gittiği yerde insanların hidayete ermesi için samimiyetle gayret göstermiştir. Onların dünya ve ahiret mutluluğuna ermesi ve imanla hayat sürmenin güzelliklerini fark etmeleri için uğraşmıştır. Bu uğurda her türlü sıkıntıya katlanmıştır. İdealist, kendine özgü bir vâiz olmuş ve çeşitli

⁴⁹³ Ahmet Baltacı, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 24 Ağustos 2023.

⁴⁹⁴ Recep Cici, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 6 Eylül 2023.

yetenekleri sebebiyle kendisine “Sultânü'l-Vâizîn” ünvanı verilmiştir.⁴⁹⁵ Yaptığı her işte Allah’ın rızasını gözetmiştir. Bir vaazında bunu şöyle dile getirmiştir:

*“49 sene gözyaşlarıyla ve sırtımızdaki elbiselerimiz terle çürümüştür. Mahşerde göreceksiniz, biz 49 sene her fert veli neş’esinde melek haslet, etrafına vücudu rahmet olsun diye nefes tükettik, ter döktük muhterem müminler. Hani meşhur sözdür: ‘Allah bes bâki heves’ demişler. Yani bize Allah yeter gayrısı vehmi hayaldir demişler.”*⁴⁹⁶

*“Yaptığımız bütün işlerde, ibadetimizde, itaatimizde, sadakatimizde, eserlerimizde gaye ne diye sorulduğunda “Rabb’im, sen “razıyım de” yeter.” diyebilmeyi nasip etsin, inşallah.”*⁴⁹⁷

Tahir Büyükkörükçü, hayatında yaptığı bütün işleri gönülden gelerek ihlas ve samimiyetle yapmıştır. Vaazlarında ne söylediye onu hayatında da uygulamıştır. Bu bir vâizin başarılı olmasında önemli etkenlerdendir. Bir vaazında kendisi hakkında şunları ifade etmiştir:

*“İman ve İslâm’ın, ihlas ve samimiyet olduğuna inanıyoruz. Mevlânâ dergâhında bir levhada; “Ya olduğun gibi görün ya görüldüğün gibi ol.” yazar. 49 senedir size düşündüğüm gibi söyledim. Allah şahit, mahşerde huzurunuzda çıkacağım, söylediğim gibi düşünüyorum. Eğer bir milim fark olursa, helâk ve kahrıma inanıyorum. Bir kişiye ancak Allah ve Resulü’ne (s.a.) düşman ve asi olduğu, Kur’an ve sünnete ters düştüğü, yön çevirdiği için buğz ederim. Yoksa herhangi bir menfaatim yok. Allah ve Resulü’ne (s.a.) itaat etmeye ve kıyamet gününde peygamberler, siddıklar, şehitler ve salihlerle beraber olmaya söz verdik.”*⁴⁹⁸

Ömrünü Kur’an-ı Kerim’e göre yaşamaya adanmış, bunu hayatının esas gayesi olarak görmüştür. Bütün Müslümanların da bu doğrultuda yaşaması için kendini Kur’an-ı

⁴⁹⁵ Büyükkörükçü, “Büyükkörükçü, Tahir”, Ek-1/231-232.

⁴⁹⁶ Mevlana Şems, “Vaaz 38 (Lâdikli Hacı Ahmet Ağa)-Tahir Büyükkörükçü Hoca”, 00:33:06-00:34:50.

⁴⁹⁷ Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü’den Vaazlar, 224.

⁴⁹⁸ A.g.e., 91-92.

Kerim'in yolunda feda etmiştir. İslâm'ın esaslarının yaşanmasında çözüm yollarını anlatmıştır. Nitekim bir vaazında şunları ifade etmiştir:

“Muhterem Müslümanlar;

Kur'an tilaveti ibadetlerin en efdalidir. Kelâmullahtır çünkü. Allahu Zü'l-Celâl'den sonra en büyük nedir? Kelâmullah olan Kur'an-ı Kerim'dir. Niçin? Zat-ı Hakk'a izafeti var, Allah Teâlâ'nın kelâmı çünkü. Hz. Kur'an'ı ahiret kitabı olarak görenlere yani; sadece okuyacaksın, dinleyeceksin, ibadet edeceksin diyenlere milyar defa “Hayır!” diyorum. Kur'an-ı Kerim bir hayat nizamıdır. 49 senedir kürsüdeyim. Ömrümün büyük bir gayesi var. Yaşantımın, kırk sekiz senedir döktüğüm terlerin bir gayesi var. Rabb'im! Kur'an'ı, vahyini, hayata hâkim kıl. Göreyim de sonra öleyim. Hollandalara, Belçikalara, Almanyalara, Avusturyalara, İsviçrelere kadar kamyonlar dolusu sohbet kaydı dinleniyor; Elhamdülillahi Teâlâ. Yetmişli senelerde Kâbe'nin karşısında senelerce konuştum. Niye konuştum, neden bu teri döktüm, neden bu kadar yoruldu? Hayatımın müthiş bir gayesi var; o da 1,5 milyar nüfuslu İslâm ümmetinde ve 55 İslâm devletinde vahyin hayata hâkim olduğunu ve her ferdin Kur'an hasletli, Kur'an ahlâklı, Kur'an vasıflı, Kur'an sıfatlı olmasını görmektir.”⁴⁹⁹

“Ya Rabb'i, bu milletin evladına nice İstanbulların ve gönüllerin fethini müyesser kıl! İslâm gençliği cani olmaz, katil olmaz, yuva yıkmaz, çırağı söndürmez, adam öldürmez, hatta İslâm gençliği vallahi ve billahi kalp bile kırmaz. Şu halde İstanbul'u nasıl fethedecek? Kalbine ve ruhuna, damarlarına, iman ab-ı hayatını götürerek, ifşaat ederek, ilim ve marifetle fethedecek. Peygamber-i Zîşan Efendimiz'in (s.a.) diriltici nefesine sahip olarak, Hz. Kur'an'ın nuruyla gönülleri yıkayacak. Bugünün incitmeyen usulleriyle Ümmeti Muhammed yeniden taze hayata kavuşacak.”⁵⁰⁰

Bir vâizin herhangi bir menfaat beklemeden görevini ifa etmesi önemli bir konudur. Hayatı boyunca yaptığı hiçbir şeyden bir menfaat beklememiş, dünyevî arzuları olmamıştır. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin hayatındaki gayesi; Allah'a kul,

⁴⁹⁹ A.g.e., 180.

⁵⁰⁰ A.g.e., 183.

Resul'üne ümmet olabilmektir. Allah ve Resul'üne gönülden bağlılıkla kâmil bir teslimiyet ve itaat hâlinde olmuştur. Muhataplarının da bu gayrette olmaları, dünya ve ahiret kurtuluşa ermeleri, sürûr bulmaları için çaba göstermiştir. Bu konuda torunlarından Ahmet Tahir Dayhan şu sözleri ifade etmektedir: *“Onun vaazlarının ana gayesi, her Müslümana sevdiğini iddia ettiği şeyin ispatını ortaya koymak için yol göstermek; susamış gönülleri, sarsılmaz bir ölçü olan Muhabbet-i Resûl'e yönlendirerek yeşertmek idi.”*⁵⁰¹ Bu gayesi verdiği vaazlardan da anlaşılmaktadır. Nitekim bir vaazında şöyle söyler:

“Ya Rabb'i, bizi ve evladımızı yüzü kara olmaktan inayetiyle kurtar Allah'im. Dileyenlere servet ver, isteyenlere şöhret ver, arzu edenleri dünya ve mâfiyhayı ver. Fakat biz, -bütün kâinat şahittir- senden yalnız seni istiyoruz Ya Rabb'i! Bize verdiğin şu izzet yeter Allah'im. Şu ne izzet! Bu mabetlerinde kubbeler altında; Kur'an'ın sohbetiyle bir Ramazan geçirdik Elhamdülillah Teâlâ!

Muhterem Müslümanlar;

Ya biz de hidayetsiz olsaydık, ya biz de orucu yeseydik, ya biz de müslümanlara buğz etseydik, ya biz de namazda ne var deseydik, ya biz de evladımıza dindar olmayı layık görmeseydik; Rabb'imizin huzuruna hangi yüzle, hangi suratla, hangi yüzle varacaktık?

*Muhterem Kardeşlerim! Kendimi sizin için harcıyorum, varlığımı size vakfetmiş durumdayım ve dünyadaki kumların adedince kasem ve yemin ederim ki, sizden maddi bir şey beklemiyorum; şeriatla amel ediniz, Hazreti Muhammed'e ümmet olunuz, Kur'an'a sıkı sarılınız! Siz arşa ışık tutmuş ecdadınızın evlatlarısınız. Benim bütün çırpınmam sizi dedeniz gibi müslüman olarak görmek içindir. Dîniniz uğrunda her şeyini feda eden bir millet hâline gelmeniz içindir, Allah'ı Zü'l Celâl'imiz bu bakımdan cümlemize kendisine layıkıyla kul olmayı nasip etsin, inşallah.”*⁵⁰²

⁵⁰¹ Ahmet Tahir Dayhan, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 8 Mart 2021.

⁵⁰² Büyükkörükçü, “10-T.H. Vaaz”, 00:11: 45-00:13:55.

Vaaz vermeden önce ilmî ve mânevî olarak ön hazırlıklar yaparak kürsüye çıkmıştır. Sohbetinde vaktini doğru kullanmaya büyük özen göstermiştir. Muhataplarına kıymet vermiştir. Onlar da vaazlarında dinlediklerinden etkilenmiş, iyi bir kimse olma gayretinde olmuşlardır. Vefatından sonra da sohbetleriyle gönüllere hitap etmektedir.⁵⁰³

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, vâiz olarak giyim kuşamında İslâmî ölçülere uygun davranmaya ve giyinmeye özen göstermiştir. Dînî temsilde örnek bir din adamı olmuştur. Tasavvufî yönden de kendisini geliştirmiş bir vâizdir. Bu konuda Mustafa Dayhan şunları ifade eder:

“Kayınpederimin mânevî yönden fevkalâde hâlleri vardı. Bu insanlar kürsüye çıktığında acaba nasıl konuşurlar? Konuştuklarını insanın kalbine, ruhuna nasıl yerleştirirler? Mesela bir seferinde kayınpederim Mevlid Kandili’nde camiye girmiş, nasıl girmişse? Herhalde Kapu Camii’si olsa gerek. Vâiz efendi, Peygamber Efendimiz’den çok kısa bir şekilde bahsetmiş, aşağıya inmiş. -Kayınpeder çok titiz bir insandı. Babam anlatırdı. Mesela hüccesinde sarığını, cübbesini giyer, aynanın karşısında eksigi var mı, fazlası var mı bakar, artık ondan sonra bir daha ellemez. Yani cemaatin içerisinde öyle orasını, burasını elleyecek bir pozisyonda olmamak kaydı şartıyla oraya oturur.- Cemaat dağılmadan hemen koşturmuş ve hüccreye gitmeden; ‘sarığımı, cübbemi getirin.’ demiş. Kürsüye çıkmış ve burada ved-Duhâ’yı okuyarak vaaza başlamış. Peygamber Efendimiz’i anlatmaya başlamış. Şimdi, burada Peygamber Efendimiz’i anlatırken tabii öyle. O zaman Konya’da Mustafa Efendi amca vardı. Konya’da mânevî büyüklerdendi. Herhalde onun sözü bu diyorlar ki; ‘O, böyle parmağını kaldırdı. Peygamber Efendimiz’den bahsettiğinde, arkasında Peygamber Efendimiz zuhur ediyordu.’ diyorlar. Böyle bir vâizdi yani. Bilmem anlatabiliyor muyum? Onun damadı olarak ben fakirin şöyle bir sözüm vardır; mesela, cemaatle bir namaz kıldığımızda, eğer imam kendisini yetiştirmiş bir imamsa, imam olursa tekbiri aldıktan sonra arkasındaki

⁵⁰³ Hatice Ebrar, Akbulut, “Mustafa Genç ile Tahir Büyükkörükçü’yü konuştuk”, <https://www.dunyabizim.com/soylesi/mustafa-genc-ile-tahir-buyukkorukcu-yu-konustuk-h23448.html> [23.11.2023].

cemaati çeker çevirir. Anlatabiliyor muyum? Bir şey anlatmak istiyorum. Bu mânen insanın kendisini yetiştirmesiyle ilgili bir şey. İşte, burada tasavvuf zaten devreye giriyor. Ondan sonra letâifler meseli devreye giriyor. Yani bu çok ciddi bir mesele. Tasavvufla ilgili bir takım şeyler söylüyorlar. Yani, bu söylenen sözlerin ne kadar ilgisi var, ne kadar ilgisi yok bilmiyorum.”⁵⁰⁴

Tahir Büyükkörükçü, sohbetimi yapıp bitireyim dememiştir. Vaazlarını irad etmeden önce anlatacağı konulara gönlünü vererek özenle hazırlanmıştır. İlmî bilgilerinin yanında mânevî bilgilerdeki derinliğiyle cemaatine karşı etkili olmuştur. Ali Ramazan Dinç bu yönüyle ilgili olarak şu ifadeleri kullanır:

“Vâiz bir insan bir hazırlık yapar. Bir âyettir, bir hadis-i şeriftir. Ama bu gönlünden doğan, aynı zamanda ilim ehli olmakla beraber haşyet sahibi de olunca Cenâb-ı Hakk’ın azamet-i ilahiyesinden de titreyince sözler değişiyor, mânalar değişiyor. Gönüllere tesiri de bambaşka oluyor. Karşılaşmalarında buna şahit olanlar mutlaka bileceklerdir.”⁵⁰⁵

Vaazlarında imanın kalbe sirayet etmesini önemsemiştir. Allah’a ve Hz. Peygamber’e (s.a.v.) karşı aşkla ve iştiyakla bağlı olmayı arzu etmiş, ömrünü bu doğrultuda geçirmiş ve muhataplarını da teşvik etmiştir. Bunu şu sözleriyle ifade etmiştir:

“Ya Rabb! Bize kalbî uyanıklık ver. Bize imanın kemalini lütfet. Sana kulluğun tadını tattır, zevkini duyur.

Ekrem-i mahlûk ve eşrefi mevcut olduğumuz hâlde bu hazdan yoksun ve uzak olmak ne büyük hüsrân ve mahrumiyettir. Her halükarda Allah’a karşı muhabbet ve sevgi, kazalarına rıza, nimetlerine şükür hissini Mevla’mızdan niyaz ediyoruz. Allah denildiğinde kalbimiz ürperirse, cazibeyi ruhiye bizi o tarafa çekerse, gözümüzden yaşlar gelerek o tarafa ruhumuz meylederse; ne mutlu bize.”⁵⁰⁶

⁵⁰⁴ Mustafa Dayhan, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 7 Ağustos 2023.

⁵⁰⁵ İz Bırakanlar, “İz Bırakanlar Tahir Büyükkörükçü Anma Programı”, 00:33:42-00:34:15.

⁵⁰⁶ Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü’den Vaazlar, 95-96.

“Allah Resulü’nde (s.a.) her an ve yönde bizim için en güzel örnekler vardır. Hocalığına, hacılığına, ilmîne, marifetine ve kemaline ancak Hz. Muhammedimiz (s.a.) gibi olursan inanırım, yoksa inanmam, Müslüman! Öylesi kupkuru bir dava olur, Rabb’imiz muhafaza buyursun. Rabb’im bize Resul-ü Zîşân’ın mâna zevkini, kalb aşkını ve iştiyakını versin. İşte o vakit kulluğun tadı çıkıyor demektir.”⁵⁰⁷

İslâm davasına gönül vermiş, davası için net görüşleri olan, söylediği gibi yaşayan bir din adamı olmuştur. Bu konuda şöyle söyler:

“Muhterem Müslümanlar, Ebül’ulâ Mardîni’nin “Huzur Dersleri” diye üç ciltlik bir eseri var. Müftülüğüm devresinde ikinci cildini mütalaa ederken oradan iki kıtayı not almışım. 1965- 66’lı senelerdi. Epeyce de eskimiş bir not, bakınız ne demişim orada:

Namık Kemal, kendilerine göre düşünür geçinen adamlardan bir tanesidir; şöyle diyor:

“Hâdim-i şirk olan diyanetime

Ederim bin yemin bu davada

Sana da bir nazir olur der idim

İki Allah olaydı dünyada”

“Hâdim-i şirk olan diyanetime ederim bin yemin bu davada, sana da bir nazir olur der idim, iki Allah olaydı dünyada.” Peygamber Efendimiz Hazretleri (s.a.) için şöyle böyle diyor. Kalkın bakayım bir mâna verin gençler desem, dedesinin dilini anlayan yüzde bir kişi bile çıkmaz. Cudi Dağı’nın tepesinde koyun güden fakat arşa ve Allah’a inanan çoban benim ruhum mesabesindedir. Duyuyor musun? Ağrı Dağı’nın tepesinde hayvanlarına yem veren köylü kardeşim! Eğer Hz. Muhammed’in (s.a.v.) ümmeti ise Hz. Kur’an’ın yolunda ise huzurunuzda diyorum, vallahi ve billahi benim bedenimde ruhum mesabesindedir. Bu davaya ters düşen babam olsa, kardeşim olsa, sulbümden gelen evladım dahi olsa Ashab-ı Bedir için Hz. Ömer’in (r.a.) dediği gibi; “Onunla bir münasebet ve

⁵⁰⁷ A.g.e. , 105.

sevgimin olması mümkün değil.” diyorum. Müslümanlar o yüzden Cenâb-ı Hakk şöyle buyuruyor: “Müminler ancak kardeşlerdir. O hâlde iki kardeşinizin arasını bulup barıştırın. Allah’tan korkun. Ta ki esirgenesiniz.”(Hucurat 10)

Müminler, Amerika’dan Japonya’ya, arz üzerinde nereye yayılırsa yayılsın onlar kardeşlerdir; onlar bizim kardeşimizdir. Ama davamızın eşiğine pisleyen, mukaddesatımıza ta Amerika’dan kitap yazıp da güya salyalar akıtan ve ona burada leğen tutanlar bilmeliler ki, ancak tövbe ederlerse affedilirler. Yüce Rabb’im bizi Nebi’yi Zîşan’ın (s.a.) nurlu yolundan ayırmasın.”⁵⁰⁸

Vâizin dinlenebilir olması çok önemlidir. Cemaat sözüne itibar ederse sözlerin ahenginden etkilenip bahsedilen konuları büyük bir merak ve ilgiyle dinler. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, vaazlarında; beden dili, ruh hâli ve sözleriyle muhataplarını etkilemeyi başarmıştır. Vaazlarında dînî vecibeleri çok güzel yansıtmış, sözlerini adeta bir ipe inci tanelerinin dizilmesi gibi yerli yerinde kullanmış ve dinleyenler üzerinde tesirli olmuştur. İçinde bulunduğu toplumun dînî bilgilerde eksik yanlarını iyi keşfetmiş, cemaatinin hassasiyetlerini de dikkate alarak dînî duygularını ölçülü bir şekilde harekete geçirmeyi çok iyi bilmiş ve gönül dünyalarını coşturmuştur. Toplumun birlik beraberlik içinde olmasına ve İslâmiyet şuurunda olmasına gayret etmiştir. Teşvik edici söylemleri olmuştur. Âdeta bir doktor misali hastasına şifa olacak kesin formüllü bir reçete vermiştir. Bir vaazında şöyle söylemiştir:

“Muhterem müminler, bu milletin âtisi hayırlı olmayacak olsaydı, geleceği bugünden hayırlı olmayacak olsaydı, bu mabetler böyle dolup taşmazdı, kapılarda iki saat cemaat bu dersleri dinlemezdi. Ben şu vicdanların, şu ihlasların, şu imanlı yüzlerin bir araya gelip; yüz yüze, diz dize, gönül gönüle vermesinden mutlak bir hükmü istimbak ve istihrak ediyorum ki, bu milletin yarını bugünden mutlaka hayırlı olacaktır. Allah, bu milletin imanına, bu milletin Kur’an’ına kast edenleri yüzde yüz bin garantili söylerim kahredecektir. Yok olmaya mahkum edecektir. Çünkü biz, fazilet

⁵⁰⁸ Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü’den Vaazlar, 286-287.

isteyen insanlarız, ahlâk isteyen insanlarız, doğru olalım diye çarpınan kimseleriz, biz hakikate inanmış, hakka gönül vermiş bir milletiz. Bize sekiz asırlık efendiliğini yaptığımız bu mukaddes ve mübarek topraklarda yaşamayı çok görenler; bugün, yarın olmazsa öbür gün kahrolmaya mahkûm olacaklardır, Muhterem Müslümanlar. Yeter ki... Yeter ki siz inanınız, yeter ki kalben bağlanınız, yeter ki ihtilafları, dedikoduları bir tarafa atınız, yeter ki bir millet olarak âlem-i İslâm'daki bütün müminlerle; sevişiniz ve kaynaşınız, kucaklaşınız. Allah Zü'l Celâl'iniz mutlaka sizleri güçlendirecektir. Rabb'im! Âlem hangi tarafa dönerse dönsün âdemoğulları; hangi akımla akarsa aksın, insanlık hangi hâle, hangi ideale ve hangi hükme esir olursa olsun, bizi İslâmî hürriyetten, Muhammedî nurdan ayırma ya Rabb'i. Çünkü biz inanıyoruz; bütün saadetimiz, bütün selamet ancak Hz. Muhammed'in yolundadır."⁵⁰⁹

İslâm'ın yaşanması ve doğru öğrenilmesinde hassasiyet göstermiş, vaazlarında bundan çokça bahsetmiştir. Dînî hayatta tatbik edilmesi için, topluma tebliğ ve onların irşad edilmesinde; İslâm âlimlerine, ehil din görevlilerine büyük görevler düştüğünü şöyle dile getirmiştir:

*"İnsanoğlu, gönlü din duygusuyla aydınlanmazsa canavarlaşır. Korkunç kötülöklere irtikâp eder hâle gelir. Esefle söyleyeyim, son seksen yıl içerisinde cennet vatan Türkiye'mizin keder verici hâle gelişinin, evliya ve enbiya yurdu olduğu hâlden dönmesinin sebebi memleket evladına din ab-ı hayatının vaktinde doya doya içirilmemesi ve onun İslâmî yönüyle yetiştirilmemesidir. O yüzden bu necip milletin mânevî sahiplere, ilim adamlarına, irşad ehline, doyurucu vâizlere şiddetle ihtiyacı var."*⁵¹⁰

"İrşad ve ilim olmayan, yönetici olmayan beldelerde cinayet, şekavet, azgınlık ve tuğyan vardır. Çünkü nebatat ayağından sulanır, insanoğlu ise kulağından sulanır. Bu milletin İslâmiyet'e, mürşide, yöneticilere muhtaçtır. Peygamber Efendimiz'in (s.a.) geldiği gün kendisine muhatap olan insanların hâlini bir okuyun. Tek başına gelen kâinat çapındaki o azim

⁵⁰⁹ Büyükkörükçü, "10-T.H. Vaaz", 00:11:45-00:16:49.

⁵¹⁰ Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü'den Vaazlar, 189.

*güneşin ışığını saçtıktan sonra Sahâbenin hâlini Haremeyn-i Şerife'nin durumunu, sonra da İslâm'ın hudutlarının vardığı yere kadar ecdadımızın izzet ve asaletini göz önünde tutun. Müslümanlar; bu münasebetle şunu söyleyebiliriz; "Allah Teâlâ'ya ve Resulü'ne (s.a.) itaat ediniz." sözü saadet isteyenlerin kulaklarında ömür boyunca her an çınlamalıdır. Allah ve Resulü'nün (s.a.) gösterdiği yolda yürüyenler için dünyada keder yoktur."*⁵¹¹

Cemaatine karşı hep merhametle ve hilm ile yaklaşmış, nasihatler vererek gönülleri kazanmaya çalışmıştır. Daima mütebessim olmuştur. Bu yönüyle kendine özgü bir vâizdir. Bir sohbetinde şöyle söylemiştir:

*"Hocalar cemaatini korkutmaz, eğer korkutursa Allah korkutur. Hocalar ümit verir, cennet yolunu gösterir, hidayet yolunu tarif eder. Hacı Veyiszâde üstadımız gibi hocaları, imkânı olsa cemaatini sırtında cennete taşımak ister. Onun için ter döküyoruz, onun için kürsülerdeyiz, onun için karşınızda bir ömür geçirdim. Allah'tan korkalım, nefsimizi hevedan alıkoyalım, dünyanın yıldızlarına aldanmayalım. Ebedi hayat için güzel ameller işleyelim. Varacağımız ve duracağımız yer cennet olacaktır, inşallah."*⁵¹²

Tahir Büyükkörükçü'nün sohbetleri incelediği zaman anlattığı konularda kelimelerini tane tane izah ettiği gözlemlenmektedir. Sözlerini sanki ileride dinleneceğini bilmiş gibi seçerek itinayla kullandığı kanaatine varılmaktadır. Sohbetlerinde bazen dinleyicilerin tefekkür etmesi için uzun sessizlik hâkim olmuştur. Vaazlarında konuya her yönüyle hâkim olarak vakarlı bir duruşla muhatabına seslenmiştir. Anlattıkları muhataplarınca net bir şekilde anlaşılmiştir. Oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü şöyle söyler:

"Ben çocukluğumdan, yani 7-8 yaşlarımdan beridir babamı dinliyorum. Hakikaten babasını dinleyen bir evlat oldum. Sohbetlerini, ev sohbetlerini, özel sohbetlerini hep dinledim... Fark edersiniz ki kürsü sohbetleri farklı, ev sohbetleri farklıdır. Bütün bu sohbetlerin içinde inanın atmış yıla yakın ki, 1964-65'ten itibaren babamı dinlediklerimi hatırlıyorum. Bilhassa, Burdur'da 1965'te dinlediklerimi çok iyi hatırlıyorum. Ben o zaman ilkokul

⁵¹¹ A.g.e., 298.

⁵¹² Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü'den Vaazlar, 112.

üçüncü-dördüncü sınıfta idim. Yani, bir kişinin gelip de; 'Hocam şurada ne söyledin? Anlayamadım.' dediğine rastlamadım."⁵¹³

Hitap ederken herkesin anlayacağı bir dil kullanmıştır. Böyle olması başarılı olmasını sağlamıştır. Bu konuda Ahmet Baltacı şunları ifade eder:

*"Eskiden Konya'da vâizler namaz sonunda vaaz ederlerdi. Namaz sonunda vaaz etmek demek, iş sahipleri pek duramaz, vaazı dinlemek isteyen çok az cemaat kalır, şöyle kürsünün etrafında hocanın veya hatibin, vâiz efendinin konuşma hünerine göre güzel konuşması durumunda biraz cemaati olurdu. Eskiden çok az bir cemaat kalırdı. Tahir Hoca konuşmaya başladıktan sonra tabi eski hocaların konuşma tarzları, lisanları da biraz Osmanlıca ağırlıklı olduğu için cemaat tarafından fazla dinlenemiyordu veya çok fazla herkesin rağbet edeceği şekilde değildi. Tabi, Tahir Hoca sarıh bir Türkçe ile gayet açık bir ifade ile hem de gayet güzel cümleler kurarak herkesin dikkatini çekecek bir konuşma tarzında konuştuğu için, o konuşma yaptığı zaman cemaat büyük bir kalabalık oluşturuyordu. Kendi hocası konuştuğu zaman, -ben onu da hatırlıyorum- üç beş kişi kalırdı ama Tahir Hoca konuştuğu zaman herkes böyle merakla dinliyordu."*⁵¹⁴

Muhataplarının fikriyatını, hâllerini dikkatle gözlemlemiştir. İhtiyaç duyulan konulara onların anlayacağı şekilde değinmiştir. Mustafa Dayhan bu konuda şunları ifade eder:

"Kayınpederim, Konyalı gibi konuşmazdı. İstanbul lisanıyla konuşurdu. Bir başka şeyde şu, şimdi insan kendisini yetiştirirse; mesela, hatip kürsüye çıktı. Cemaatin içerisinde onun sözlerini anlayacak ya da ona karşı çıkacak insanları hatibin tespit etmesi gerekiyor ama bu mânevi hâli açıksa olur. "Sallu alâ Rasûlinâ Muhammed" diye başladı mı, bir iki kelimeyle aşağı yukarı o, ona bakan yüzlerin kendisinin sözlerini anlayacaklarını bir de

⁵¹³ Konya İl Müftülüğü, "Gündem Özel" Tahir Büyükkörükçü'yü Anma Programı", 00:29:50-00:31:10.

⁵¹⁴ Ahmet Baltacı, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 24 Ağustos 2023.

anlayamayacaklarını bir de ona karşı çıkacak olanları karşıdan zaten görüyor, seyrediyordu.”⁵¹⁵

Mânevî yönden donanımlı bir vâizdir. Oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü mânevî yönü ve vâizliğiyle ilgili şunları söyler:

“Babacığımın vâizlik yönüyle alakalı olarak gönül adamıydı. Vâizliğinden daha öncelikli olması gereken konu mânevîyât eri olmasıydı. Gönül adamıydı. ”Dervişliği ve tarîkata intikali vâizlikten daha öncedir. Önce takva yaşamış, sonra yaşadığı gibi anlatmıştır. Ne yaşadıysa onu anlatmıştır. Mahmut Sâmî Ramazanoğlu ile tanıştıktan sonra takva üzere yaşamış, tarîkata intisabı ile vâizliği öncesinde yaşayan biriydi. Günümüz vâizlerindeki en büyük eksiklik anlattığı gibi yaşamamaktır.

Ben evde namaz kılarken cemaate gitmemi telkin ederdi. Bazen okul gibi yorgunluklarla yorgun olduğumda evde namazları kılarken ben cemaate girmedığım zaman bana; ‘Yapmadığınız işi cemaate nasıl anlatıyorsunuz!’ derdi.”⁵¹⁶

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, vaazlarında cemaatine her zaman ümitvar olmayı telkin etmiş, cemaatin içinde bulunduğu sıkıntılarının zamanla geçeceğini ifade etmiştir. Bir vaazında şöyle söylemiştir:

“Kur’an-ı Kerim açık olarak ifade ediyor ve Resul’ün diliyle müjdeliyor: “Ey kullarım, eğer siz Zat-ı Akdesime, Kitabullah’a, Hazreti Muhammed’e (s.a.) inanırsanız ve inandığınızı yaşarsanız, Resul’ümü size müjdecî olarak gönderdim. Sizin bütün korkulardan emin olduğunuzla, bütün neşe ve sürura müstahak olduğunuzla, mahşerde arşın gölgesinde olacağınızla, sıratı gülererek ve uçarak geçeceğinizle, cennet nimetleriyle Resulullah (s.a.) sizi müjdeleyicidir.” 49 senedir kürsüdeyim. Cemaatimi bir kez dahi ye’s’e götürmedim. Allah’tan alınanla Resulullah’tan gelenle devamlı ümide

⁵¹⁵ Mustafa Dayhan, Mülâkat, Emine Oğul, İstanbul, 7 Ağustos 2023.

⁵¹⁶ Abdurrahman Büyükkörükçü, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 19 Kasım 2022.

götürüyorum, neşeye götürüyorum, huzura götürüyorum, sürûra götürüyorum.”⁵¹⁷

“Varlığımız, nefesimiz, nefsimiz ve her şeyimiz İslâm’ın izzetine feda olsun. Onun için doğurduk, onun için büyüttük, onun için okuttuk, evladımız ve torunlarımız onun için koşturuyor. Hacı Veyiszâde Üstadımız; bunca duanın bir müstecabı mutlaka vardır, derdi. Milyonlar, gelecek İslâm’ın olsun diye dua ediyor. Mevla’ca kabul edildiği saadetli günleri hep beraber göreceğiz, inşallah.”⁵¹⁸

Vâizliği sadece bir görev olarak görmemiştir. İslâmiyet’in tebliğ edilmesi ve toplumun irşad edilmesi yaşantısının bir parçası olmuştur. Hiçbir zaman çağırıldığı yere gitmekten yüksünmemiş, her ortamda ve vakitte muhataplarına hitap edebilmiştir. Kimseye yük olmadan İslâm’a hizmet etmeye büyük önem vermiş bir gönül insanı olmuştur. Muhataplarını incitmemiş, kendisi de onlardan incinmemiştir. Bu yönünün Tahir Büyükkörükçü’ye “*Sultân’ül Vâizîn*” ünvanının verilmesinin sebeplerinden birisi olduğu kanaatine varılmaktadır. Oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü bu veçhesi ile ilgili şunları ifade etmiştir:

“Tahir Hocaefendi, son yıllarda görmeye alıştığımız hocalık anlayışından farklı bir hoca idi. Sanki selef devrinden kalma bir insan gibiydi. Birçok konuda onu istisnaların arasında görüyoruz. Görev yapmak, konuşmak, vaaz etmek, sohbet etmek onun için bir zevkti. Nereye çağrılrsa gider, kim ve kaç kişi olursa olsun onlara sohbet ederdi. Diğer illerden sık sık konuşmaya çağrılır, bütün masrafları kendilerine ait olmak üzere dostları ile birlikte giderler, konuşurlar ve dönerler, asla birilerinden para almazlardı. Hiç olmazsa benzin parasını verelim, diyenlere, siz onu başka yerlere harcayın, derlerdi. Sefer esnasında namaz kıldığımız camiilerde tanındığı zaman hocaefendiler konuşma rica ederlerse onları kırmaz, bir kahve içimi kadar sohbet edelim, der ve hiç olmazsa bir hadis okurlardı. Nerede ve ne zaman kendisinden konuşma istenilmişse hazırlığım yok dediğine hiç şahit olmamışızdır. Kur’an-ı Kerim’i önüne açar ve konuşurlardı. Öğleden sonra

⁵¹⁷ Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü’den Vaazlar, 278.

⁵¹⁸ A.g.e. 109.

başladığı konuşmalarına ikindi namazını kıldıktan sonra da devam ettiğini de görmüştür. Bu konuda cemaatin istidat ve arzusuna riayet ederlerdi.”

519

Hocalarına karşı çok saygılıdır. Vaazlarında hocalarından büyük bir muhabbetle şöyle bahsetmiştir. Şunları söyler:

“Muhterem Müslümanlar! Biliyorsunuz, ben hocalarımı büyük bir rahmet neşesiyle yâd ediyorum. Hacı İsa Ruhi Bolay üstadım, Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi üstadım, Kur’an Hocam devrin şeyhulkurrası Hacı Haydar Efendi Hazretleri ve emsali derken zaman zaman da size Bediuzzaman Hazretleri ve şeyhim, mürşidim, mânevî halaskarım Mahmud Sâmi Ramazanoğlu’ndan bahsediyorum.”⁵²⁰

“Bildiğiniz gibi her vesilede büyüklerimi anarım, hocalarımı hiç unutmak istemem. Geliyor ve kürsüye çıkıyorum, sohbet ediyor, ruhen sarmaş dolaş oluyoruz. İşte bu neşemizi üstadlarıma borçluyuz. Cenâb-ı Hak, kabirlerini Firdevs Cenneti kılsın, inşallah.”⁵²¹

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, anlattıklarıyla muhataplarına hem akıl penceresinden hem de gönül âleminde seslenmiş, dinleyenlerin tefekkür etmelerini ve gönüllerine dokunabilmeyi amaçlamıştır. Ali Öge şöyle söyler:

“Hocamız çok net, çok akıcı, mevzuyu kafaya, gönle, hayata sokan tarzda biridir. İnsan bazen akla konuşur. Ne diyor bu? dersiniz. Bazen gönüle konuşur. Orada ne dedi bu? dersiniz. Ama hem akla hem gönle konuşmak çok ayrı bir şeydir. Hocamız hem akla hem gönle konuşan bir yapıyla ortada duruyor... Bir âlim kolay yetişmiyor... Yıllarınız geçiyor. Dolayısıyla hocamızın bence o gençlik yıllarında kürsüye çıkmadan önceki hayatı çok bilinen bir hayat değil. En azından bizim tarafımızdan ya da

⁵¹⁹ Büyükkörükçü, “İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü”, *Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu II*, 553.

⁵²⁰ *Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü’den Vaazlar*, 186-187.

⁵²¹ A.g.e. 114.

*vatandaşlarımız tarafından bilinmiyor ama onun mutlaka hocaları var. Beslendiği kaynaklar var. Hocamız; 'Ben o kapının kuluyum' diyordu."*⁵²²

Cemaatine anlattığı konularda ikna edici konuşmaları olmuştur. Bunu yaparken âyetlerden ve hadislerden istifade etmiş, kimi zaman bir âlimin sözlerinden, kimi zaman meşhur şairlerin şiirlerinden misaller vermiştir. Muhatap kitlenin anlatılanları tefekkür etmesini, soru-cevap yöntemiyle zihinlerinde farkındalıklar oluşmasını sağlamış böylelikle her an kendisine soru yöneltilecekmiş gibi hissettirerek zihinlerinde uyanıklık oluşmasını sağlamıştır. Tahir Büyükkörükçü bir Cuma sohbetinde şöyle söylemiştir:

*"Muhterem Müslümanlar! Münasebet alınca daima söylüyorum; Müçtehidimiz İmam-ı Âzâm Efendimiz'in yüzüğünün kaşı üzerinde 'ya hayır söyle, ya sükût et' diye yazarmış. Mümin Kardeşim! Mahşerde iflas etmemek istiyor musun? Kapu Camii'nin muhterem cemaati, mahşerde iflas etmemek istiyor muyuz? Dilimizle konuşacağımızı; aklımızın, izanımızın, vicdanımızın süzgecinden, filtresinden geçireceğiz acaba bu konuştuğumuz şeyden Allah razı mıdır, değil midir? Ben size evvelce söylemiştim, Peygamber Efendimiz'in uzun bir hadisinde çok kutsi ve mübarek Muhammedî tavsiyeleri var... Resulallah Peygamber Efendimiz, mübarek parmağıyla dilinin ucundan tutuyor ve 'diline sahip ol!' buyuruyor. Müslüman kardeşim, ben de tembih ediyorum. Allah'ın aşkına diye zorlayarak tembih ediyorum. Dilinden söylediklerine sahip ol onları kontrol et... Kâmil bir mü'mini anlamak için diline kulak verme kâfidir."*⁵²³

Vaazlarını sunarken okuduğu âyet-i kerimleri ve hadis-i şerifleri Arapça okunuşlarına göre, tashih-i huruf'a riayet ederek okumuştur. Hafız olduğu için ilgili yerlerde hemen âyet-i kerime'yi ve hadis-i şerifi söyleyebilmiştir. Okuduğunun bilgisine de hâkim olduğu için büyük bir neşeyle söylemiş ve muhataplarının takdirini kazanmıştır. Mustafa Dayhan bu yönleriyle ilgili olarak şu sözleri ifade eder:

⁵²² Konya İl Müftülüğü, "Gündem Özel" Tahir Büyükkörükçü'yü Anma Programı", 00.31:10-00:32:10.

⁵²³ KonTv- Vaaz, Dînî Sohbetler, Tahir Büyükkörükçü Hoca (Vaaz-5), 00:26:30-00:28:20.

“Vaazlarında âyet-i celileleri okuması malumdur. Okuyuş biçimi çok ciddiyetle önemlidir. Bugün mesela vâizler âyetleri okuyorlar ama mehâric-i huruf’a dikkat etmeden düz okurlar. Kayınpederim bunu okurken bakın vaazları göreceksiniz; mehâric-i huruf’la, tecvid kâidesine çok dikkat ederek okurdu. Hadis-i şerifleri de çok böyle anlamlı bir şekilde okuyarak konuşurdu.

Tefsir babında da böyle söylerdi.

Bir gün umredemiz. Kayınpeder üç dört günde bir hatim ediyor -damadıyım o zaman- şimdi Kur’an-ı Kerim’i okuyor, okuyor. Kâbe’ye bakıyor ağlıyor. Okuyor, okuyor, okuyor... Kâbe’ye bakıyor ağlıyor. Ben de yanındayım. Bitiriyor. Diyorum ki ben şimdi: “Baba nedir bu? Hikmeti ne? diyor ki bana: ‘Kur’an-ı Kerim’in mânasını bilmek gibi büyük bir servet, büyük mânevî haz yok. Çok şey duyuyorum, çok şey hissediyorum... deseler ki bana; ‘Şu mânâyı âşınayı bize ver sana dünyaları verelim.’ Katiyen vermem. Ancak öyle âyetler geliyor ki, tefsirlere bakmadan onu anlamak mümkün değil.’ Kâbetullah’ın karşısında böyle bir ruh hâli vardı. Dolayısıyla bunlar gerçekten hayatında muazzam bir çizgidir.”⁵²⁴

Tahir Büyükkörükçü, İslâm âlemi için kıymetli olan âlimleri, şairleri, ilim ve bilim insanlarını çok önemsemiş, âdeta onlarla özdeşleşmiştir. Onların görüşlerini kendi hayatında düstur edinmiştir. Onlardan birisi olan Muhammed İkbâl’in bir şiirini çok sevmiş ve kendisi için bir hayat felsefesi hâline getirmiştir. Oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü vefatından sonra bu durumu şöyle izah etmiştir:

“Tahir Hocaefendi hayat düsturu olarak Muhammed İkbâl’in yazdığı şiiri çok önemsemiştir. Burayı bize çok okurdu. Babacığımın yazdığı “Mevlâna ve Mesnevi Gözüyle Peygamber Efendimiz” isimli kitabında Muhammed İkbâl’e ait bir şiir var. Kendisi onu Türkçeleştirmiş. Tabir yerinde olur mu bilemiyorum, babamın hayat felsefesi diyebilirim. Efendim, Muhammed İkbâl diyor ki:

‘Hakikat ilmî, şeriattan başka bir şey değildir. Sünnetin aslı, muhabbetten başka bir şey değildir.

⁵²⁴ Mustafa Dayhan, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 7 Ağustos 2023.

Kudret, şeriat ilmînin içinden zuhur eder. O hem Asâ, hem de Musâ'nın mu'cize gösteren Yed-i Beyza'sıdır.

Sana söylüyorum, şeriat, İslâm'ın sırrıdır. Onun başı da şeriattır, sonu da şeriattır.

Ey dînindeki hikmete vakıf olan insan, Cenâb-ı Peygamber'in açık ve vazih şeriatındaki bir inceliği sana söyleyeyim.

Bir müstehabbı edâ hususunda bir kimse sebepsiz yere bir Müslümana müşkülât çıkarırsa,

O müstehabbı edâ etmediği Müslümana farz kılınmıştır. Çünkü görüşleri şudur: Müslümanlıkta hayat, kudretin ta kendisidir.

Cenâb-ı Hakk'ın bu emrindeki sır nedir, biliyor musun? Tehlikeler içindeki yaşamak, asıl yaşamaktır!

Hazret-i Muhammed Mustafa'nın dîninin şiarı elden gitti mi, o milletin elinden bekâ remiz ve işareti çıkar, gider.

Ey kardeşim, bu nasihati ehemmiyetle dinle, o millet efendisinin nasihatine kulak ver.

Kalbini bu doğru sözde kuvvetlendir. Müslümanlığın menşesine doğru git ki sana Müslüman densin!

Dr. Muhammed İkbâl' ⁵²⁵

"Bunu bize çok okurdu ve bize; 'Hayatınızı buna göre tanzim edeceksiniz!' derdi. Bu hayat prensibiydi, hayat düsturuydu. ⁵²⁶

Düşündüklerini söylemekten çekinmeyen bir vâiz olmuştur. Dînî konularda zamanın medyasında yer alan haksız yorumlara tepki göstermiş, vaazlarında bunları dile getirmiştir. Bu konuda oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü şöyle söyler:

"Vaazlarında ve konferanslarında çok cesur konuşurdu. Gazetede veya dergide gördükleri ya da haberlerde işittikleri bazı şeyleri kürsüye

⁵²⁵ Büyükkörükçü, *Mevlânâ ve Mesnevî gözüyle Peygamber Efendimiz*, 197.

⁵²⁶ KonTv- Düzlem Programı, "Abdurrahman Büyükkörükçü Hoca Babası Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'yi Anlatıyor", 00.30.55-00:34:40.

çıkartırlar, bilhassa İslâm'a olan saldırıları çok ağır dille eleştirirlerdi. Bu sebeple çok sorguya çekilmiş, camiiden alınarak karakola götürülmüştür. Rabb'imizin lütfu ile mahkûm olmamıştır ama birçok takipsizlik kararı da hatıra olarak kalmıştır."⁵²⁷

Yaşadığı dönemin öncesinde İslâm'ı anlatmada ve yaşamada yasakların olması sebebiyle halk dînî bilgileri öğrenmede eksik kalmıştır. Bu sıkıntılar kendi hayatında da devam etmiş, dönemin zorlu şartlarına rağmen ihtiyaç duyulan dînî bilgilerle cemaatini her zaman aydınlatmıştır. Bu konuda Ahmet Baltacı şöyle söyler:

"Şimdiki kadar eskiden böyle vaaz eden kimseler falan yoktu. Yoktu yani, yoktan yetişti. Herkesin en çok ihtiyaç duyduğu dînî konularda bilgi almak istediği hâlde alamadığı bir dönemin sonu. Tahir Hoca'nın vaazlarına başlamasının süresini şöyle iyi belirtmek lazım. 1950'den önce dînî eğitim tamamen yasaktı. Tahir Hoca yasak dönemde okudu. Okumak yasaktı, okutmak yasaktı ve de okuyabilen insanlar hemen hemen yoktu. Kaçak köçek okuyan insanlar ancak olabiliyordu. Tahir Hoca da o kaçak okuyanlardan birisiydi. Yani, böyle birisi Kur'an okuttuğunda, bilgi verdiğinde götürüp cezalandırıyorlardı. Karakollarda süründürülüyorlardı. Tahir Hoca böyle yasakların olduğu, herkesin dînî bilgiye çok fazla ihtiyaç duyduğu ve öğrenmek için hevesli olduğu bir dönemde yaşadı. Eski hocalar halkın anlayacağı dilden konuşamadıkları için fazla cemaatleri olmuyordu ama Tahir Hoca'nın konuşması çok açık, selis olduğu için cemaati çok oluyordu. Hatta camii dolup taşıyordu. Onun için Tahir Hoca böyle güzel bir başlangıçla başladı ve de konuşma tarzı sadece heyecandan ibaret değildi, bilgi de veriyordu."⁵²⁸

Onun için Haremeyn'de olmak en büyük zevktir. Ömrü boyunca dünyanın diğer güzelliklerini önemsememiş, hep bir amaç, bir arzu üzerine çabalamıştır. İslâm'ı yaşamaya ve yaşatmaya özen göstermiştir. Vaazlarında, kendisine örnek aldığı Allah

⁵²⁷ Büyükkörükçü, "İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü", *Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu II*, 557.

⁵²⁸ Ahmet Baltacı, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 24 Ağustos 2023.

dostlarının hayata bakış açısıyla Allah ve Resulü'nün yolunda yürümeye devam etmiştir. Bir vaazında şöyle söyler:

“Medineyi Tayyibe’de ve Mekkeyi Mükerreme’de yılda 5-6 ay kaldığım için, Konya’dan ya da başka yerlerden gelen kardeşlerim burada ne yapıyorsunuz hocam diye soruyorlar. Şöyle cevap veriyorum; Sultan-ı Kâinat’ın (s.a.), İmam’ul Enbiya’nın, (s.a.) Cenâb-ı Muhammed Mustafa’nın (s.a.) dergâhına dilekçe verdim. Eğer gelecek cevapta, ölçün tuttu, köleliğe kabul olundun derse, siz bendeki neş’eye bakın. Ben bir kapının kuluyum, o da Allah kapısı. Bir kapının kölesiyim, o da Hz. Muhammed’in (s.a.) eşiği. Dudağım Hz. Muhammed’in (s.a.) kapısının eşiğinde, yanağım görebilirim eğer O’nun topraktaki ayak izinde. Dikkat ediniz; alnım demiyorum, çünkü o Allah’a aittir, secde için kullanılır. Rabb’im bana bin yıl ömür de versen, beni bu neşeden ayırma diyerek dua ediyorum. Oğluma, torunuma, kızıma, kardeşlerime... Ve eğer kabul buyurursanız Kapu Camii’nin Muhterem Cemaati size de vasiyetim şudur ki elimiz arşa açık, alnımız secdede, dudağımız Hz. Muhammed’in (s.a.) eşiğinde, yanağımız Fahri Kâinat’ın izinde olsun, inşallah. Mevla’mız bizi bu büyük neş’eden ayırmasın.”⁵²⁹

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, İslâm’ın en güzel şekilde yaşanması için her türlü gayreti göstermiştir. İleri görüşlü bir şahsiyettir. Sosyal hayatın içinde dîni değerlere göre yaşanması için Konya’nın Selçuk İlçesi’nde Erenköy’ün kurulmasında öncülük etmiştir. Oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü bunu şöyle anlatır:

“Babam bir dava adamıydı. Bir davası vardı. Bunu hayatı boyu hep yeni şeyleri ümmet-i Muhammed’in önüne sunmakla taze tuttu, canlı tuttu... Mesela bir Erenköy’ün kuruluşu. Altmışlı yıllarda babamın müftü olduğu yıllarda ben hep şahidim. Babamın sohbet arkadaşları var. Daha genç yaşlardaydık. Babam da genç o zamanlar. Onlarla birlikteyken babam ortaya bir fikir attı: ‘Gençler! Bir köy, site kuralım. Orada İslâm’ı daha rahat, daha güzel yaşayalım.’ dedi. Değişik istişareler olmuştu. Acaba bir apartman mı yapalım? Aynı merkezden evler mi yapalım? diye konuşulurken şehrin

⁵²⁹ Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü’den Vaazlar, 330-331.

dışına çıkılması, mutena bir yerde evler yapılması ve o evlerde mümkün olduğu kadar İslâm'ı daha güzel yaşamak üzere öyle denildi. Bugün Erenköy elhamdülillah hâlâ o halde; bir buçuk katı geçmeyecek, pencere konmayacak. Neden? Hâlbuki bahçelerimiz 2500 er metre kare, büyük yerler ama ne olursa olsun komşusunu görmeyecek. Duvarlar yüksek olacak. Bizi öyle tenkit ettiler; 'Ya! Kale duvarı gibi duvarlar yapmışsınız!' diye. Eee babam oraya öyle onun için gitti. Bahçede çalışan bir hanımı diğer komşu görmeyecek, sesini duymayacak... Mesela Babacığım evinin projesi için: 'Evladım üç gün uyumadım.' derdi. Kendisi çizmiş. Haremlik ve selamlık ayrıdır. Bizim Erenköy'deki evimize erkekler ayrı kapıdan girerler, hanımlar ayrı kapıdan girerler. ”⁵³⁰

Vâiz olarak kendine özgü özellikleri olan, her yönüyle bir vâizde olması gereken birçok vasfa sahiptir. Herkes vâiz olamaz. Bu bir yetenek işidir. Mustafa Genç, vâizde olması gerekenlere göre Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'yi şöyle değerlendirir:

Vâiz, araştırmalar yaparak kendisini her zaman geliştirmeli, bol bol okumalıdır. Hâli, tavrı ve konuşması düzgün ve edepli olmalıdır. Muhatabıyla rahat konuşabilmelidir. Tahir Büyükkörükçü, insanlara sükûnet veren bir rahatlıkla konuşuyordu. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'yi vâiz olarak kendine özgü kılan, cemaate karşı başarılı ve etkili olmasını sağlayan özelliklerinden birisi şiirle ve edebiyatla ilgili olmasıdır. Bu özellikler günümüzde vâizlerde pek olmayan vasıflardandır. Muhatabın dikkatini canlı tutmak için kaynağı sahih olan menkıbelere de yer vermiştir. Sözlerindeki coşkuyla cemaati kendisine bağlamıştır. Yerine göre latifeler yapmış, cemaati sohbetlerinden mutlulukla ayrılmıştır. Vâizin samimiyetle yaklaşması, muhatapların da anlatılanlara ilgili olması iletişiminin başarılı olmasını sağlar. Dolayısıyla Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi cemaati, cemaat de onu kendine bağlıyordu.⁵³¹

⁵³⁰ A.g.e., 00:13:00-00:14:47.

⁵³¹ Hatice Akbulut Ebrar. "Mustafa Genç ile Tahir Hocayı Konuştuk".

<https://www.dunyabizim.com/soylesi/mustafa-genc-ile-tahir-buyukkorukcu-yu-konustuk-h23448.html> [11 23, 2023].

Muhataf kitlesi üzerinde etkili olmuş, arkasından güzel bir iz bırakmıştır. Kendine özgü tavrı, usul ve üslûbu olan başarılı, insanların üzerinde tesirli olan bir vâiz olmuştur. Bu konuda Şükrü Özbuğdaycı şu sözleri ifade eder:

“Yarım asırdan fazla kürsülerde ve salonlarda konuşan, konuşmalarını binlerce kişinin takip ettiği merhum hocamızın şöhreti Türkiye’yi de aşarak başta Avrupa’ya, başta Mekke-Medine olmak üzere İslâm ülkelerine ulaşmıştır. Ben Konya’da doğmuş, büyümüş birisi olarak hocamızı çocukluğundan itibaren, vefatına kadar izleme ve dinleme fırsatı buldum. Onun konuşmalarını binlerce kişi dinliyordu. Vefatında sizler de şahit olduğunuz gibi cenazesine yüzbinler katılmıştı. Bu da onun insanlar üzerinde çok etkili olduğunun ispatıdır.

Bana göre Tahir Hoca’mızın dinleyenler ve cemaat üzerinde etkili olmasının sebeplerini şöyle sıralayabiliriz:

Her şeyden önce hocamız ilmîyle âmil bir insandı. Nezih bir aile hayatı, İslâmî bir yaşantısı vardı. Yaşantısında inandığı değerlerden ve dînî prensiplerden taviz vermemiştir. Onun tesirli oluşunun temelindeki gerçeklerden birisi budur.

Ayrıca hocamız konuşmasının her bölümünde heyecanlı idi. Konuşmasının sonuna kadar heyecanı hiç eksilmezdi. Kürsüde adete bir aslan gibi kükrerdi. Bu heyecan cemaatinin dikkatini hiç kaybettirmiyordu.

Hocamız konuşmalarında meşhur şairlerin coşkulu ve heyecanlı şiirlerini kullanırdı. Bunların başında Hz. Mevlânâ, Muhammed İkbâl, Mehmet Âkif Ersoy ve Necip Fazıl Kısakürek gelmektedir. Kullandığı mısralar konuşmasını etkili hâle getiriyordu.

Yine hocamız, konuşmalarını mutasavvıfların hâlleriyle ve sözleriyle süslerdi. Meşhur mutasavvıflardan İbrahim Ethem, Beyâzıd-ı Bestâmî, Hz. Mevlânâ, Şeyh Sadrettin-i Konevî, Muhyiddin-i Ârâbî, Mahmut Sâmi Ramazanoğlu ve Lâdikli Ahmet Efendi vb. den sık sık bahsederdi. Dolayısıyla hocamızın konuşmalarında ilim ve irfan bütünlüğü vardı.

Tahir Büyükkörükçü Hocamız konuşmalarında güncel konulara yer verir, toplumun merak ettiği konuları işlerdi. Bu da halkın konuşmalarını ilgiyle takip etmesini sağlamıştır.

*Yine başka bir özelliği vaazlarında âyet ve hadislerin metinlerini ezbere okurdu. Bu husus da konuşmasını daha tesirli kılıyor idi.”*⁵³²

3.3.1. Vaaz Mekânları

Tahir Büyükkörükçü'nün vaazlarının mekânları hakkında incelemeler yapıldıktan sonra vâizliğe çocukluğundan itibaren ilgili olduğu, resmî görevinden önce vaazlar verdiği tespit edilmiştir. Hocası Hacı İsmâ Rûhî Bolay'ın arzusuyla kendisi için çok özel ve kıymetli olan Kapu Camii'sinde ilk vaazını vermiştir.⁵³³ Mehmet Emin Parlaktürk'ten alınan bilgilere göre 16 Nisan 1951 tarihinde Konya Merkez Vâizliği'ne atanmıştır.⁵³⁴

Konya'nın çeşitli mescidlerinde imam-hatip olarak vaazlar vermiştir. İlk görev yeri olan Asri Camii'sinde vaazları çok beğenilince talepler üzerine Şerafettin Camii'sine tayin edilmiştir.⁵³⁵ Hamzaoğlu Camii'si,⁵³⁶ 1953 senesinde Çiçekçiler Camii'si diye anılan bir mescitte,⁵³⁷ 15 Şubat 1956 yılında Sancıoğlu Camii'sinde (Boncuk Camii), İplikçi Camii'si gibi mescidlerde görev yapmıştır. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, Diyanet'ten görevli olarak bazı il ve ilçelerde vaazlar da vermiştir. Bundan bir vaazında şöyle bahseder: “1952 yılında bazı il ve ilçelerde vaaz vermek için Diyanetten görevlendirilmiş, Hadim'de de 3 gün vaaz vermişim.”⁵³⁸ Konya Kapu Camii'sinde uzun yıllarca vaazlar vermiştir. Mustafa Genç bu konuda şöyle söyler: “Tahir Hoca daha çok Kapu Camii ile bilinir. Kapu Camii ile Tahir Hoca âdeta

⁵³² KonTv-Konya, “Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'yi Anma Programı (05-03-2012)”, YouTube (7 Mart 2012), 00:11:50-00:16:04.

⁵³³ Büyükkörükçü, “İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü”, *Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu II*, 558.

⁵³⁴ İz Bırakanlar, “İz Bırakanlar Sultan'ül Vâizin Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi”, (3 Haziran 2012), 00:07:07- 00:07:35.

⁵³⁵ Büyükkörükçü, “Büyükkörükçü, Tahir”, Ek-1/231-232.

⁵³⁶ Varol, *Yaşadıklarım ve Gördüklerim*, 236.

⁵³⁷ A.g.e., 245.

⁵³⁸ *Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü'den Vaazlar*, 115.

*özdeşleşmiş durumdadır. Tahir Hoca vaazı dendiği zaman da Kapu Camii akıllara gelir.”*⁵³⁹

İplikçi Camii’inde imam-hatiplik görevini ifa ederken 27 Mayıs 1960 yılında askerî darbe süreci yaşanır. O dönemin şartlarında şeriattan bahsetmek sakıncalı görülmektedir. Tahir Büyükkörükçü, vaazlarında şeriatten bahsettiği için bu durum dönemin yönetimi tarafından hoş karşılanmamış, kendisine 8 ay vaaz etmeme yasağı getirilmiştir.⁵⁴⁰ 1961-1962’de Diyanetten vazifeli olarak Ramazan aylarında İzmir’e gidip birer ay vaazlar vermiştir.⁵⁴¹ Sonraki süreçte haklı bulunarak 20 Ağustos 1964’te Burdur Merkez vâizliğine atanmıştır.⁵⁴²

Burdur’da görev yaptığı süreçte cemaat tarafından büyük ilgi görmüş, Isparta, Denizli gibi Türkiye’nin birçok çevre il ve ilçelerinde vaazlar vermiştir.⁵⁴³ Burdur’daki vâizlik görevinden sonra 1965-1971 yılları arasında Konya Merkez Müftülüğü yapmış, 1971’de vâizliğe devam etmiş ve 1973 senesinde emekli olmuştur.⁵⁴⁴ Konya Erenköy Camii’inde,⁵⁴⁵ İzmir Hisar Camii’inde,⁵⁴⁶ Bursa’da⁵⁴⁷ ve davet edildiği daha birçok ilde ve çeşitli mekânlarda sayısız vaazlar vermiştir.

⁵³⁹ Dünyabizim, Akbulut, “Mustafa Genç ile Tahir Büyükkörükçü’yü konuştuk”

⁵⁴⁰ Büyükkörükçü, “İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü”, *Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu II*, 2/550.

⁵⁴¹ *Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü’den Vaazlar*, 202.

⁵⁴² Şahin, “Sultânü’l-Vâizin Tahir Büyükkörükçü”, 116.

⁵⁴³ "Vefatının 11. Yılında Tahir Büyükkörükçü, Konya Araştırmaları". <https://konyaarastirmalari.blogspot.com/2022/03/vefatinin-11-yilinda-tahir-buyukkorukcu.html> [Erişim, 23.11.2023].

⁵⁴⁴ Ahmet Ünal-Bünyamin Albayrak, "Sultânü’l-Vâizin: Tahir Büyükkörükçü", <https://yayin.diyadinet.gov.tr/makale/sultanul-vaizin-tahir-buyukkorukcu/ahmet-unal/tarih-biyografi/2231/65> [Erişim, 23.11.2023].

⁵⁴⁵ Büyükkörükçü, “20-T.H. Erenköy Sohbetleri-3-4

⁵⁴⁶ Büyükkörükçü, “18-T.H. İzmir Hisar Camii vaazı”, 1973.

⁵⁴⁷ Büyükkörükçü, “65-T.H.Bursa Sohbetleri,14/09/1990 Bursa Uludağ Baydın Köyü vaazı.”

1977’de milletvekilliğine aday olmuş,⁵⁴⁸ üç yıl süren milletvekilliği ile daha çok kitleye vaazlarını vermeye devam etmiştir.⁵⁴⁹ Dünyanın çeşitli ülkelerinden aldığı davetlerle birçok ülkede vaaz ve konferanslar vermiştir. Emekli olmasına rağmen yoğun talepler üzerine 1999 yılına kadar vaazlarını gerçekleştirmiştir. 12 Eylül 1980 İhtilali sonucunda 1985 yılına kadar geçen süreçte yargılanma süreci olmuş ve beraat etmiştir. 1985-1999 yılları arasında gönüllü olarak Konya Kapu Camii’sinde Cuma namazlarında vaazlar vermiş, bu vaazları dönemin televizyon kanalında canlı olarak yayımlanmış, ses kayıtları ve video kayıtlarıyla ölümsüzleştirilmiştir. Dünyanın birçok yerinden ilgiyle izlenmiştir. Günümüzde de sosyal medya ağlarında ilgiyle takip edilmektedir.

1986’da yurt dışı yasağı kalkmış, Suudi Arabistan’da, Medine’de, oturma izni almış ve 1999 yılına kadar ömrünün büyük bölümünü burada geçirmiştir.⁵⁵⁰ Hac ve umre vesilesiyle gittiği Haremeyn’de bazı kürsülerde vaazlar vermiştir.⁵⁵¹ Suud yetkililerinin talebi üzerine alınan izin belgeleriyle Mekke ve Medine’de vaazlar vermiş, vaazları cemaat tarafından ilgiyle dinlenmiştir. Bu konuda oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü, babasının Haremeyn’de vaaz vermeye başlama sürecini şöyle açıklar:

“1975 yılı olması lazım. Kâbe-i Muazzama’da Rûkn-ü Yemâni’nin karşısında vaaz ediyor. Cenâb-ı Hak lütfetti. Harem idaresinde Şeyh Taha diye bir zat, babamı sohbet ederken görmüş, sevmiş, cemaatin dikkatini falan görmüş: ‘Hac zamanı değişik ülkeler vaaz ederler ya!’ demiş; ‘Ben size mikrofon vereyim.’ diye. Bize seyyar mikrofonlardan bir mikrofon vermişti. İnanır mısınız? Cemaat tavaf mahallinin içine giriyordu. Yüzlerce insan babacığımı dinliyordu. Hac ibadeti boyunca babacığım her sabah namazından sonra cemaate böyle vaaz etti. O bantlar bile benim yanımda vardır. Yasaklara rağmen kaydetmişizdir. Medine de 1. Kumlukta vaazları

⁵⁴⁸ Şahin, “Sultânü’l-Vâizin Tahir Büyükkörükçü” *Konya Araştırmaları*,

⁵⁴⁹ Büyükkörükçü, “İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü”, *Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu II*, 552.

⁵⁵⁰ A.g.e. , 2/552.

⁵⁵¹ Büyükkörükçü, “20/12/1974 80-T.H. Mekke Vaazı-2”

var. Yani aslında babacığımın hayatında Mekke ve Medine iştiyakı çok farklı bir dönemdi.

İkamesi 1986'dan 1999'a kadar devam etti. Altı aya kadar orada kalırdı; 'Abdurrahman evladım, vallahi her gece Harem'e inerken, Ravza'ya giderken Türkiye'den yeni geliyormuş heyecanı yaşadım.' derdi. Ravza'da bunu görmek, yaşamak çok zor."⁵⁵²

3.3.2. Vaaz Zamanları

Araştırmalar neticesinde Tahir Büyükkörükçü'nün resmî vâizlik görevinden de önce müminlere İslâm'ı tebliğ ve irşad etmek için belli zamanlarda vaazlarını irşad ettiği tespit edilmiştir. Cuma namazı öncesinde görevli olduğu camilerde vaazları olmuştur. Özellikle kendisi için çok anlamlı ve mânevî değeri olan Kapu Camii'nde emekli olduktan sonra Cuma günleri gönüllü olarak uzun yıllar vaazlar vermiştir. Özel gün ve gecelerde yatsı namazından sonra Miraç Gecesi,⁵⁵³ Kadir Gecesi,⁵⁵⁴ Mevlit Kandili,⁵⁵⁵ Beraat Kandili,⁵⁵⁶ Regaip Kandili⁵⁵⁷ gecelerinde özel vaazlar yapmıştır. Ramazan aylarında cemaatine yönelik vaazları olmuştur.⁵⁵⁸ Düğün, sünnet düğünü gibi merasimlere davet edildiğinde de vaazları olmuştur.⁵⁵⁹ Türkiye'de; İzmir,⁵⁶⁰ Denizli, Bursa,⁵⁶¹ Isparta, Erzurum gibi çok sayıda il ve ilçede

⁵⁵² "Konya İl Müftülüğü, "Gündem Özel" Tahir Büyükkörükçü'yü Anma Programı", 1:02:10-1.03:42.

⁵⁵³ Büyükkörükçü, "09-T.H. Miraç Gecesi Vaazı"

⁵⁵⁴ Büyükkörükçü, "04-T.H. Kadir Gecesi Vaazı"

⁵⁵⁵ Büyükkörükçü, "01-T.H. Mevlidi Nebevi Vaazı"

⁵⁵⁶ Büyükkörükçü, "03- T.H. Beraat Kandili Gecesi Vaazı"

⁵⁵⁷ Büyükkörükçü, "02- T.H. Regaip Kandili Vaazı"

⁵⁵⁸ Büyükkörükçü, "53-T.H. Ramazan Sohbetleri"

⁵⁵⁹ Büyükkörükçü, "34- T.H. Vaaz- sonra H. ERSOY Sünnet Duası"

⁵⁶⁰ Büyükkörükçü, "27-T.H. İzmir Hisar Camii Vaazı"

⁵⁶¹ Büyükkörükçü, "61-T.H. Bursa Sohbetleri, 10/09/1990"

düzenlediği vaazlar büyük bir ilgiyle takip edilmiştir. Avrupa’da; Hollanda, Almanya ⁵⁶² gibi çeşitli ülkelerde vaazlar ve konferanslar vermiştir. Vaaz ve konferans vermek için çıktığı yollarda mola verdiklerinde bile talep olduğunda vaazlar düzenlemiştir. Müftülüğü süresince ve milletvekilliği döneminde dahi vaaz etmeye devam etmiştir.

1970 senesinde Tahir Büyükkörükçü’nün özel gayretleriyle Konya’nın Selçuklu ilçesinde yirmi beş kişiye yakın dostuyla birlikte “*Erenköy*” isminde bir mahalle kurulmuştur. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, 1971-1975 yıllarında bu mahallede hem mahalle sakini olmuş hem de fahri imamlık yaparak tebliğ ve irşad faaliyetlerine devam etmiştir. Sabah namazlarında tefsir dersleri vermiş, müsaitliğine göre yatsı namazından sonra farklı çevrelerden de gelen halka sohbetler vermiştir. Cuma vaazlarına devam etmiştir. Talep oldukça ev sohbetleri yapmıştır. ⁵⁶³

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, Haremeyn’e 1986 yılından 1999 yılına kadar sıklıkla gitmiştir. Haremeyn’e gitme zamanlarıyla ilgili olarak oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü şunları söyler:

“Tahir Hocaefendi: ‘Sadece Türkiye topraklarında değil, Suriye’de, Ürdün’de falan da nerede kasis var, nerede kavşak var, nerede viraj var... Hepsini ezberledik artık!’, derdi. Hac ve umre yolculuğuna karayolundan; Ramazan ayında, umrede ve Hac zamanında senede üç defa hac ve umre yolculuğu için sefer ederdi.” ⁵⁶⁴

Hac ve umre ziyareti için Suudi Arabistan’a gittiğinde Suud yetkililerinden teklif edilmesi üzerine izin belgeleriyle Mekke ve Medine’de sabah namazından sonra vaazlar vermiş, cemaat tarafından ilgiyle dinlenmiştir. Hacca gittiğinde Haremeyn’de de vaazlar vermiştir. ⁵⁶⁵

⁵⁶² Büyükkörükçü, “69-T.H.-Almanya Hamburg Konferansı”

⁵⁶³ Şahin, “Vefatının 11. Yılında Tahir Büyükkörükçü”, Konya Araştırmaları [Erişim 7 Mart 2022].

⁵⁶⁴ TYB Konya Şubesi , “Vefatının 10. Yılında Tahir Büyükkörükçü”, 00:38:50- 00:39:16.

⁵⁶⁵ Şahin, “Vefatının 11. Yılında Tahir Büyükkörükçü”, Konya Araştırmaları [Erişim 7 Mart 2022].

3.3.3. Muhatap Kitlenin Özellikleri

Kur'an-ı Kerim'de: “Sizden, hayra çağıran, iyiliği emredip kötülüğü meneden bir topluluk bulunsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir.”⁵⁶⁶ diye buyurularak peygamberlerden sonra Müslümanlardan bir kısmının, İslâm'ı irşad ve tebliğ etmekle sorumlu olduğu anlaşılır. İrşad, bireylerin toplumda mânevî beraberlik ve iş birliğine sebep olan önemli bir araçtır.⁵⁶⁷ Türkiye’de toplum içinde bu görevi yapan din görevlileri vardır. Onlardan birisi de Tahir Büyükkörükçü’dür. Bu bölümde muhatap kitlenin özelliklerinden bahsedilmiştir. Bu özellikler Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi açısından karşılaştırılmıştır.

Muhatap kitle, ihtiyaç duyduğu dînî bilgileri çevresindeki insanlardan öğrenebilir. Türkiye’de dînî yaşanması hakkında bazı incelemeler yapılmış, insanların dînî sosyalleşmede dînî bilgileri öncelikle ailesinden, okuldan, Kur’an kurslarından, din görevlilerinden ve kitaplardan aldıkları bilgisine ulaşılmaktadır.⁵⁶⁸ Ayrıca günümüzde sosyal medya aracılığıyla, arkadaş çevresi yoluyla da öğrenildiği gözlemlenmektedir.

Tahir Büyükkörükçü’nün muhatap kitlesi incelediği zaman içinde buldukları şartlarda dînî yaşamada zorlukların olduğu bir süreçten geçilmekte olduğu bununla beraber insanların dînî bilgiyi doğru kaynaklardan alma gayretinde oldukları da gözlemlenmektedir. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi’nin vaazlarında; iman, ahlâk, ibadet, muamelat gibi muhatap kitlenin ihtiyaç duyduğu günlük meselelerde bilgiler verdiği görülmektedir. Vaazları, muhatap kitlenin beğenisini kazanmıştır. Sohbetlerinin ses kayıtları dünyanın her yerinde, günümüzde de, ilgiyle dinlenmeye devam etmektedir.

⁵⁶⁶ Âl-i İmrân, 3/104, 110.

⁵⁶⁷ Topaloğlu, “İrşad”, 22/ 454.

⁵⁶⁸ Ünver Günay, “Erzurum Kenti ve Çevre Köylerinde Dînî Hayat” (Yayınlanmamış Doçentlik Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1978), 219.; Münir Koçtaş, *Üniversite Öğrencilerinde Dine Bakış*, (Ankara: TDV yayınları, 1995), 71. , M. Emin Köktaş, *Türkiye’de Dînî Hayat, İzmir Örneği*, (İzmir: İşaret yayınları, 1993), 159-160.; Mevlüt Kaya, *Din Eğitiminde İletişim ve Dînî Tutum*, (Samsun: Etüt yayınları, 1998), 115’ten itibaren bulgular ve yorumlar bölümü.

Kur'an-ı Kerim'de en özlü şekilde, önemli bir metod olarak ifade edilerek: “*Rabb'inin yoluna hikmetle ve güzel öğütle davet et; onlarla en güzel yöntemle tartış.*”⁵⁶⁹ buyurulmaktadır. Bu âyet-i kerimede Hz. Peygamber'e hitaben seslenilmekte olsa da bütün Müslümanlara hitaben hikmet, mev'iza-i hasene ve mücadele sözcükleriyle irşad vazifesinin yöntemi gösterilmiştir. Bu sıralamaya göre insanların ilim öğrenme yetenekleri ve irşad olmaları yönünden havas, avam ve muannid şeklinde üç kısma ayrılabilceği söylenmiştir.⁵⁷⁰ Yani İslâm'ı tebliğ ve davetin muhataplarına göre mertebeleri vardır. Buna göre muhatapların fitratları, eğitim seviyesi, yaşam koşulları, hayat görüşü, yaşadığı coğrafya, toplumsal statüsü vb. birçok yönü birbirinden farklıdır. Bunları gözeterek hak ve hakikatler herkese aynı ölçüde verilmemelidir. İrşad ederken muhatabın idrakine ve eğitim seviyesine, ihtiyacına göre davranılması gerektiği öğrenilmektedir. Çünkü kişilerin aldıkları eğitim ve bilgi seviyesi onların kendilerine özgü iletişimlerini; farklı tutum, inanç ve görüşlere karşı sergileyeceği tolerans seviyesini ve davranışlarını etkileyebilmektedir. İrşad, bu etkenleri gözeterek muhatapların seviyelerine göre yapılmalıdır.

Eğitimi, öğrenim seviyesi az ve anlayış kapasitesi sınırlı olan muhataplara irşad yöntemi olarak kolaylıkla kavranabilir, çok tekrarlarla ve somut örneklerle hikâye ve kıssalarla pekiştirilmiş tesirli bir ifade ile yaklaşılabilir. Eğitim ve öğrenim düzeyi ve zekâsı üst düzeyde olan muhataba karşı da irşad usulü; akla dayanan, ilim ve felsefi terimleriyle bilim ve teknoloji gibi alanları da katarak yapılmalıdır. Muhatabın ihtiyacına göre karşılıklı istişarelerle, sohbetlerle, yerine göre tartışmalarla yaklaşılabilir.⁵⁷¹ Bu itibarla bu üç türlü irşad şekli yani havas, avam ve muannid biçimi, kişilerin fitrî özelliklerine ve sosyo-psikolojik, sosyo-kültürel hâllerine göre seçilebilecek üslûplardır.⁵⁷²

⁵⁶⁹ en-Nahl 16/ 125.

⁵⁷⁰ Bu şekilde tasnifler için Bk.,20/140-141.; İbn Kesîr, *Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm*, (Beyrut: 1983), 8/369-370. ; Âlûsî, *Rûhu'l-Me'ânî* (Beyrut:1985), 14/253-254.

⁵⁷¹ Hayati Hökelekli, “Günümüz İletişim Teknikleri ve Dînî İletişim”, *Diyanet İlmî Dergi*, C. 42, S.1 (2006): 57-58.

⁵⁷² Hacımüftüoğlu , “Kur'an'da İrşad Üslûbu”, *Peygamberimiz Camii ve İrşad*, 34-35.

Tahir Büyükkörükçü, bahsedilen yönleri itibarıyla muhatap kitlesinin özelliklerine göre yaklaşmış, hitâbetini ve belâgatini onların seviyesine göre kullanmış, etkili bir vâiz olmuştur.

Vâizin, halka vaaz ederken verilecek mesajı herkesin anlayacağı bir dille anlatması önemlidir. Kısa, öz ve sade bir dil kullanılmalı, herkesin dinlediğinde anlayabileceği ifadeler olmalıdır. Yerine göre atasözleri, kıssalar, herkesçe bilinen şahsiyetlerden örnekler verilmelidir.⁵⁷³ İrşad edecek kimsenin söyledikleriyle, kılık kıyafetinin, sözleriyle hareketlerinin, davranışlarının birbiriyle uyumlu olması gerekir. Samimi olması ve birçok alanda İslâm'ın esaslarına uygun yaşaması beklenir. Hz. Muhammed (s.a.v.) Efendimiz: *“İnsanlara derecelerine göre muamele edin”*⁵⁷⁴ buyurarak muhatabının; fitrattan gelen özellikleri, alışkanlıkları, idrak kapasitesi, sosyal statüsü, psikolojik yapısı, bilgi seviyesi gibi sahip olduğu özellikler ve imkânlar göre davranmış, muhatabının seviyesine göre hareket etmiştir.⁵⁷⁵ Müslümanların rehberi Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'dir. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, hayat rehberi olarak Kur'an-ı Kerim'in verdiği ölçü ve Hz Peygamber'in (s.a.) sünnet-i seniyyesi rehberliğinde bir ömür geçirmiş ve vâiz olarak bu hususlara dikkat etmiştir. Cemaatini iyi analiz etmiş, genel olarak herkese eşit muamele etmeye çalışmış, eğitim seviyelerine göre durumları, ihtiyaçları, statülerine göre davranmış onların dertleriyle dertlenmiştir. Mustafa Genç, muhatap kitleye yaklaşımıyla ilgili şunları söyler: *“Tahir Hocaefendi, ilimle, irfanla özdeşleşmiş bir dede görünümündeydi. Muhataplarıyla sohbeti, ilgisi, muhabbeti takdire şayandı. Muhataplarına resmiyet takınmadan samimiyetle yaklaşırdı.”*⁵⁷⁶

Muhatap kitleye karşı, geneli düşünerek sosyal yapıyı iyi gözlemlemek önemlidir. Sadece bilgiyi sunmak yeterli değildir. Bu konuda Sünen musanniflerinden Ebû Dâvût şöyle söyler: *“Sözlerin iyisi kulaktan izinsiz girendir.”*⁵⁷⁷ Bu sözden söylenen sözlerin gönülden gelirse tesir edeceği anlaşılır. Bu sebeple özden gelen duygularla

⁵⁷³ A.g.e. , 45-46.

⁵⁷⁴ Ebû Dâvût, Edeb, 23.

⁵⁷⁵ İbrahim Canan, *Peygamberimizin Tebliğ Metodları*, (İstanbul: Nesil yayınları,1998),122.

⁵⁷⁶ Dünyabizim, Akbulut, “Mustafa Genç ile Tahir Büyükkörükçü'yu konuştuk”

⁵⁷⁷ Zehebi, *Tezkiretü'l-huffâz* (Haydarâbât,1375-1955) 1/593.

samimi olmak gerekir. Mübelliğ, irşad ederken iki temel esas olarak gönülden ve ihlasla faaliyet göstermelidir.⁵⁷⁸ Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, gönülden gelen sözlerle muhataplarına seslenmiş, kalplerde yer etmiştir. Cemaatiyle güzel bir iletişimi olmuş, kendi yaşantısında da irtibatları devam etmiş, belli bir arkadaş çevresi ve dostlukları oluşmuştur. Bu konuda Ahmet Baltacı şöyle söyler:

“Tahir Hoca'nın benim hatırımda kalan yönlerinden bir tanesi, vasıtaya binmeye hevesli olmasıydı. Gençlik zamanlarında O'nun ve bazı arkadaşlarının motor bisikletleri vardı. Bazen birlikte seyahat ederler, bir yerlere giderlerdi. Tahir Hoca o zamanlar meraklıydı. Daha sonra araba imkânları olduğu zaman da arabasıyla Tahir Hoca'yı takip eden, onun hayranlarından bir grup insan vardı. Tahir Hoca nerede vaaz ederse oraya giderler; vaazdan sonra Tahir Hoca kendi arabasıyla gelmez, hayranları onu alır evine götürürlerdi. O arada Tahir Hoca, bazı dışarıdan gelmiş kişiler varsa onlarla ilgilenir, bazen yemekte beraber olurlardı. Türkçesi onun arkadaş grubu vardı. Tahir Hoca'yı hiç bırakmazlardı.”⁵⁷⁹

Tahir Büyükkörükçü, hayatı boyunca farklı statüden kimselerle etkileşimde bulunmuştur. Camii kürsülerinde vaaz verirken toplumun bütün kesiminden insanlarla, milletvekilliği sırasında entelektüel kesimden insanlarla, bazı siyasîlerle, yerine göre din âlimleriyle, ilim insanlarıyla, önemli ilmî ve dînî âlimlerle muhatap olmuştur. Konferansları münasebetiyle Türkiye’de ve dünyanın birçok ülkesinde çeşitli vasıflardaki insanlarla da tanışmıştır. Özel düzenlediği ev sohbetleriyle ilmî ve dînî bilgilerde üst düzeyde olan insanlarla iletişimde bulunmuştur. Çocuklara karşı çok müşfik davranmış, gençleri geleceğin mimarı olarak çok önemsemiştir. İslâmî eğitimlerine önem vermiş, birçok gencin hidayete ermesine vesile olmuştur. Kısacası sosyal bir şahsiyet olmuş ve toplumun her kesiminden müminlerle hemhâl olmuştur.

Davetçi din dilini kullanmada kendini iyi yetiştirmelidir. İlmî konulara hâkim olmalı, aynı zamanda da muhatabının ilmî donanımına dikkat etmelidir. Muhatabından gelecek her türlü soruya karşı hazırlıklı olmalı ve onun ihtiyaçlarına uygun konulara

⁵⁷⁸ Çakan, *Hakkı Tavsiye Metod ve Vasıtaları*, 98-99.

⁵⁷⁹ Ahmet Baltacı, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 24 Ağustos 2023.

değınmelidir.⁵⁸⁰ Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, din dilini usul ve üslûbuyla kullanmış, söz ustalığıyla, Türkçenin, Farsçanın, Arapçanın dil becerilerini yerli yerinde kullanmıştır. Edebiyattan, şiiirlerden, mensur ve manzum eserlerden, önemli âlimlerin eserlerinden büyük ölçüde yararlanmıştır. Muhatap kitlesinin gönlünde uyanışlara vesile olmuştur. Muhataplarına çok samimi davranmıştır. Kendisine yöneltilen her türlü sorulara aydınlatıcı cevaplar vermiştir. Böylelikle dinleyen her kesime hitap edebilmiştir.

Toplum içindeki her bir bireye hak ettiği şekilde statüsüne, seviyesine göre davranmak doğru bir yöntemdir. İrşad yaparken eğitim almış, belli bir seviyede, akademik anlamda belli yerlerde, ilmî olarak yüksek seviyede olan entelektüel kesime karşı tebliğ ve davet yöntemi böyle muhatapların seviyelerine göre yapılmalıdır. Davet metotlarından aklî metot entelektüel kesimin irşadında faydalı olacaktır. İlim ve bilim alanında eğitilmiş kimseler selîm aklî metottan çabuk etkilenirler. Çünkü bu metot, insanların fitratından gelen kurallara, mantıkî ve fikir yürütmeye dayanır. Bu sebeple muhatapları içten etkiler ve verilen mesaja muhatap iknâ olunca tebliğ kalıcı olur.⁵⁸¹ Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, muhataplarının özelliklerine göre tebliğ ve davet metotlarını kullanmıştır. Belli bir eğitim almış entelektüel kesime karşı birçok vaazında ilmî ve bilimsel bilgilerle, kesin kaynaklarla seslenmiştir. Muhatabına hitabında; kendi inancından taviz vermeden, onların kalplerini kazanmaya gayret etmiş, onlarla bazı konularda görüş farklılıkları olsa da itidalle yaklaşmış, üslûbunu bozmamıştır.

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin, hedef kitlesi kim olursa olsun, her bir kesimle iletişim kurarken her daim istikamet üzere olmuş, vakar ve ciddiyetiyle yaşayarak çevresindeki muhataplarına örnek olmuştur; Hz. Mevlânâ'nın "*Ya olduğun gibi görün ya da görüldüğün gibi ol!*" düsturuna göre davranarak onları etkilediği aşikârdır. Âlim olarak, vâiz olarak, hatip olarak, İslâm'a davetçi olarak, bir baba olarak, komşu olarak, dost olarak... Kısacası İslâm'ı temsiliyle her yönüyle takdir toplamış, gönüllerde yer etmiştir.

⁵⁸⁰ Hasan Tutar ve M. Kemal, *Genel İletişim Kavramlar ve Modeller*, (Ankara: Seçkin Yayıncılık, 7.bs. Ankara 2010), 37.

⁵⁸¹ Beyânûnî, *Davet İlmî*, 192-193.

3.3.4. Vaazlarının Muhtevası

Muhatplarının hâllerini, durumlarını, koşullarını ve imkânlarını büyük bir titizlikle gözeterek onların öğrenmek istediği her alanda elinden geldiğince çaba sarf etmiştir. Muhatap kitlenin hem dünya hem de ahiret saadetleri için bilgilendirmeler yapmıştır. Vaazlarında içerik olarak vermek istediği mesajlar; İslâm şuurunda olmak gerektiği, tarihini iyi bilmek, ecdada saygı, güzel ahlâk, Allah Teâlâ ve Resulü Zîşan'ın (s.a.v.) muhabbeti ve onlara itaat, İslâm'ın daha iyi yaşanması için devlette yapılması gereken düzenlemeler, İslâm davası, nezaketli ve edepli olmak, haram ve helâllere riayet gibi alanlarda olmuştur. Bu bölümde, Tahir Büyükörükçü'nün vaazlarının muhtevasıyla ilgili bilgilendirmeler yapılmıştır.

Tahir Büyükörükçü'nün vaazları incelendiği zaman sohbetlerindeki konuların ve faydalandığı kaynakların çok zengin olduğu gözlemlenmektedir. Konuyu anlatırken önce dualarla başlıyor, Kur'an-ı Kerim'den âyetler, kıssalar ve hadis-i şeriflerle Hz. Peygamber'in (s.a) hayatından örneklerle konuya giriş yapıyor, konu konuyu açıyor etraflıca anlatıyor. Muhtevaya göre sahâbenin hayatlarından kesitlerle, İslâm âlimlerinin sözleriyle, tasavvuf büyüklerinin, meşhur şairlerin şiirleriyle sohbetini zenginleştiriyor. Vaazlarında edebiyata da yer veriyor; Mevlânâ Celâleddin'-i Rûmî'nin "Mesnevi"si ve Farsça şiirlerinden, Mehmet Âkif Ersoy'dan, Molla Camii'den, Yunus Emre'den ve daha birçok önemli şahsiyetlerin şiirlerinden paylaşımlar yapıyor, söz sanatlarını çok iyi kullanıyor. Necip Fazıl Kısakürek, Muhammed İkbâl gibi önemli fikir adamlarının sözlerini dile getiriyor, güçlü hitâbeti ve belâgati ile cemaatin ilgisini çekiyordu. Genelde konunun mukaddimesini yaparken, başarılı bir sunumla, sohbetini belirlediği saate riayet ederek tamamlamak zorunda kalıyordu. Muhatpları bir dahaki sohbetini dinlemek için içlerinde bir heyecan oluşarak camiiden ayrılıyorlardı.

Tahir Büyükörükçü'nün vaazları genel olarak incelediği zaman İslâmî esasların Müslümanların günlük hayatlarında tatbik edilmesi konusunda önemle durduğu gözlemlenmektedir. Kendi hayatında tatbik ederek dinleyenlerin de bu şuurda olmalarını telkin etmiştir. Tahir Büyükörükçü Hocaefendi'nin vaazlarının muhtevasıyla ilgili olarak Bekir Şahin şunları ifade eder:

"Her hatip ve vâizin buluşma noktası İslâm'ın temel değerleridir. Bu noktada onlar arasında sarsılmaz bir söylem ve eylem birliği söz konusudur.

Hatip ve vâizleri birbirinden farklı kılan şey ise İslâm'ın temel değerleri üzerine bina edilecek olan hayatın şeklidir. Her hatip ve vâizin bu hayat inşasında, önceleyip üzerine titrediği ilkeleri, hedefleri ve âdeta kırmızı çizgileri vardır. İşte merhum Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin ömrünü adadığı vaaz kürsülerine, dünya ve ahiret saadeti yolunda çizdiği kırmızı çizgileri (olmazsa olmazları), Allah ve Resulü'ne tam teslimiyeti... Tahir Büyükkörükçü vaazlarında dinleyicilerinden ısrarla şunu ister: "Allah ve Resulü'ne mutlak teslimiyet" Hocaefendi bütün vaazlarında bu hususa geniş bir yer ayırır. Tahir Büyükkörükçü vaazlarında dünya ve ahiret mutluluğuna toplumu da huzura kavuşturacak olan öğütler sıralar. "Cehâletten uzak durma, nefsin isteklerine uyup haktan bihaber olmama, gizli ya da açık şirke girmeme, Allah'a tam bir teslimiyetle bağlanma, pasif bir iman anlayışıyla insanın her şeyi kadere yüklememesi, gönlün tamamıyla Allaha teslimi ve her şeyin ondan beklenmesi, sabırla ve ağır başlılıkla yoluna devam etme, affetmesini bilme, gıybet etmeme, gazap ve öfkeden uzak durma, Allah'ın varlığından başka hiçbir varlığın varlığına bağlanmama ve namaz kılma" tavsiyelerinde bulunmaktadır."⁵⁸²

Tahir Büyükkörükçü, muhataplarına anlattığı konuları sık sık tekrarlamış, bazen dinleyenlerin zihin dünyasında tefekkür etmeleri için onlara sorular sormuş, onların da katılımını önemsemiştir. "Allah gönül gözümüzü kör, idrakimizi küt kılmasın inşaallah"⁵⁸³ diyerek dinleyenlerin İslâm'ı yaşamasının gerekliliğini hatırlatmış, toplumun, Müslümanların gafletten uyanmasına gayret etmiştir. İslâm Medeniyeti'nin köklü geçmişini büyük bir coşkuyla anlatmış, İslâm davasında bütün müslümanların neler yapması gerektiğini anlatmış, İslâm davasına samimiyetle gönül vermelerini istemiştir. İçinde buldukları sıkıntıların bitmesi için çözüm yolları sunmuştur. Sohbetlerinden birinde şöyle söyler:

"Mümin Kardeşim!

⁵⁸² Bekir Şahin, "Vefatının Altıncı Yılında Sultan'ül Vâizîn Tahir Büyükkörükçü" *Yeni Konya Gazetesi*, 9 Mart 2017, 3.

⁵⁸³ Kontv-Vaaz, "Tahir Büyükkörükçü Hoca (Vaaz-2)", *YouTube* (16 Ocak 2012), 00:23:04.

Davana sahip olacaksın, Kur'an'ına sımsıkı sarılacaksın, peygamberini çelik pençeyle böyle bağrına basacaksın, "Ben varım!" diyeceksin. Böylece kıyamet sabahına kadar yüzümüz gülerek hakikati devam ettireceğiz, İnşallahu Teâlâ."⁵⁸⁴

"Davaların aziz olması o davayı tutan insanların izzetine bağlıdır. O insanların izzeti ise aziz olan Allahı Zül'Celâl'e imanın derecesiyle yakından alakalıdır. Bir milletin fertleri eğer Allah'a inanıyorsa, bir milletin fertleri eğer Mevla'ya gönül vermişse, bir milletin fertleri eğer her kıymete ilâhi zaviyeden, Rabbanî yönden bakıyor ve değerlendiriyorsa o milletin en ufak davaları dahi izzet keşfeder ve neticede mutlak o davayı tutanlar zafere ererler ve ereceklerdir. Muhterem Kardeşlerim! Tarihlerden beridir din için ölenler, millet için ölenler, vatan için ölenler, sancak için ölenler, bayrak için ölenler iffet ve namusları yolunda can verenler -tatbik ediniz tarihleri- Allahı Zül'Celâl'e ve onun aşkına gönül verenler, aşkının derdiyle yanıp yakınanlardır. Aziz Kardeşlerim! Bağdat Seferi'nden, Mohaç Seferi'ne kadar, Viyana Muhasarası'ndan Çaldıran Zaferi'ne kadar yeryüzündeki kazanılan İslâm tarihini tezyin eden bütün zaferlere bakınız; dikilen abidelere, yapılan şaheserlere, semaları ziynetlendiren yüce şanlı minarelere ve devasa kubbelere bakınız. Sikkelerinde iman edenleri, inananları ve Allah derdiyle can veren insanları göreceksiniz. Bu milletin fertlerinin uyanmasını istemeyenlere Kapu Camii'sinin kürsüsünden sesleniyoruz; Kıbrıs davasının da, günün davasının da, geleceğin davasının da eğer aziz olmasını istiyorsak, istiyorlarsa; bu milleti duygularıyla, hisleriyle, düşünceleriyle, hassasiyetleriyle, ahlâklarıyla, faziletleriyle, İslâm'ın izzet mertebesine yükseltmekten başka hiçbir çıkar yol yoktur ve olmayacaktır da.

Muhterem Müslümanlar! Asil Türk milletinin, necip Türk milletinin cephelerde zaferler kazanmaya koşarken bir tek remzi, bir tek işareti heyecan aldığı, şahlanma duygusu bulduğu bir tek lafzı ve medarı kuvveti vardır o da Allah lafzıdır. Allah'ına dayananlar, Allah'ına güvenenler, Allah'ının Resulü'ne ittiba edenler, Allah'ının kitabından feyz alanlar,

⁵⁸⁴ Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü'den Vaazlar, 275.

kuvvet bulanlar, netice olarak bütün kudret kaynağı Allah olanlar müsterih olunuz! Kıbrıs davası da, bütün davalar da sizin olacaktır. Yalnız bu dava vatandaşlık, ırkdaşlık, yurttaşlık davası olarak kalmamalı buna dindaşlık, imandaşlık, Kur'an-ı Kerim'e gönül verme, Resulullah'a ümmet olma, Allah'a kul olma ulviyetiyle feyz devam ettirilmeli ki, asıl gayelere en yakından varmak mümkün olacaktır. Muhterem Kardeşlerim! Çünkü davaya gönül verenlerin Hz. Muhammed'den feyz ve nur almalarıyla ancak can vermeleriyle mümkün olacaktır."⁵⁸⁵

Tahir Büyükkörükçü hayatı boyunca Allah'a kul olmak, Hz. Muhammed (s.a.)'a ümmet olmak gayesinde olmuştur ve etrafındakileri de bu yola davet etmiştir. Kendisi için önemli olan konulardan yeri geldikçe şöyle bahsetmiştir:

"Aşk eri Mevlânâ'mız; "Ben kul oldum ancak Rabb'ime kulluk vazifemi tam edemediğim için mahcubiyetimden başım önüme düştü. Rabb'im, her kul, köle olduğu kapıdan azat olununca sevinir ve şad olur, bense ne zaman sana, senin kapına kul ve köle olursam ancak o zaman sevinir ve şad olurum." der. Tahir Hoca kardeşiniz olarak ben de şöyle diyorum; Rabb'im kulum desin, Resulullah (s.a.) kölem desin, dünyada benim için en büyük ve âli rütbe budur."⁵⁸⁶

Dünyanın bozulan düzeninde insanların ilâhi huzura ihtiyacı olduğunu düşünmüştür. İnsanoğlunun yaşadığı her türlü sıkıntının, kötü alışkanlığın azalması için İslâm dîninin yaşanmasını tek çıkar yol olarak görmüştür. Cemaatine her zaman olumlu bakmayı tavsiye ederek hep birlikte güzel günleri görmeyi arzu etmiştir. Bütün Müslümanların sıkıntılarını kendi sıkıntısı olarak görmüştür. Toplumun İslâmî ahlâkla donanması ve arzu ettiği güzelliklerle dolu bir düzende olması için gayret göstermiştir. Bunu şöyle ifade etmiştir:

"Dertliyim ben, muhterem müminler. Nasılsın hocam? diyorlar. Şahsi hiçbir kederim yok. Fakat üzerinde dağ taşıyan hocanızım! Cemiyetin derdi... Cemiyetin derdi... Cemiyetin derdi! İslâm'ın derdi, Kur'an'ın derdi, Hz. Muhammed'in derdi, mâna ve hakikatin derdi... Ya Rabb'i! Şu necip

⁵⁸⁵ Büyükkörükçü, "05-T.H.Cuma Vaazı-Kapı Camii Vaazı", 01:11:55- 01:16:13.

⁵⁸⁶ Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü'den Vaazlar, 330.

milletin yüzünü heçhervech ile daima güldür, şu cennet vatani cennete çevirdiğin günleri görelim Allah'ım! Mahkeme koridorları boş, hapisaneleri bomboş, tutuk evlerinde zanlı yok, suçlu yok, cadde ve sokaklarında melek haslet gezen insan nesli görmek istiyorum yüce Rabb'im, sen çok görme bu güzel hasletleri, İnşallahu Teâlâ!”⁵⁸⁷

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, cemaatine zaman zaman latifeler yapmıştır. Örneğin Bana hep gençlerden bahsettiğim için darılmayın diye belirtmiş; *“Yeni nesil en büyük derdimdir. Müslümanlar; bir milletin geleceği gençliğidir.”*⁵⁸⁸ diyerek imanlı gençlerin yetiştirilmesi için ailelerine büyük görevler düştüğünü, gençlerin doğru yönlendirilmesinin mühim bir mesele olduğunu ifade etmiştir. Toplumun huzur ve refahı için gençlere önem verdiğini defalarca zikretmiştir. Kur'an-ı Kerim'e ve Hz. Peygamber'in (s.a.v.) sünnetine, dînî değerlere sahip çıkmalarını istemiştir. Vaazlarında şöyle söylemiştir:

“Gençler, memleketin nur yumağı çocukları, Kur'an'a saygı duyacağız, onun elini öpeceğiz, onu kucaklayıp, arkadaş kabul edeceğiz, ruhumuz mesafesinde seveceğiz ve arkasından yürüyüp izini takip edeceğiz.

Bu ilkelere kıyamete kadar sıralayın. Bu sıralamada bakacaksınız; Kur'an'a ne kadar uymuş, Kelâmullah'a ne kadar saygısı var, Allah'ın kitabındaki nizama ne kadar amel etmiş ve sıkı sarılmıştır. O nispette bizim kardeşimiz, dostumuz, sevgilimiz, liderimizdir. Bedenimizde ruhumuz ve göğsümüzde kalbimiz kadar kutsi ve kıymetlidir. Yüce Rabb'im, bizi Hz. Kur'an'ın nurlu yolundan ayırma.

Kur'an, Kur'an için şöyle buyuruyor:

“Gerçekten bu Kur'an en doğru olan yola götürür ve iyi işler yapan müminler için büyük bir mükâfat olduğunu müjdeler.”⁵⁸⁹

⁵⁸⁷ KonTv-Vaaz, “Tahir Büyükkörükçü Hoca (Vaaz-9)”, YouTube (9 Şubat 2012), 00:17:50-00:19:10.

⁵⁸⁸ A.g.e. , 133.

⁵⁸⁹ el-İsrâ, 17/9.

“Eğer Kur’an-ı Kerim’i, bedeninizde ruhunuz mesabesinde sadrınıza basıyor; onunla amel ediyor; dünyada tek nizam olarak Kur’an-ı Kerim’i kabul ediyorsanız; bahtiyarsınız. Ölümümüz aynı saadet, kabriniz aynı cennet, mahşeriniz aynı berattır. Cenâb-ı Hak sizi sırtınızdan uçurarak geçirecektir. Cennet Resulullah’ın (s.a.) komşuluğu ve Cemâlullah da sizin olacaktır, inşallah.”⁵⁹⁰

“Gençler; Muhammed’i olacaksınız.

Tahsilinizde, hizmetlerinizde, isimlerinizin önünde ünvanlarınızda, vatan ve millete, memlekete karşı borcunuzu öderken, ailenizle beraberken, ilim çalışmanızda, her şeyinizle bir boyayı asla terk etmeyeceksiniz. O da Hz. Muhammed’in (s.a.) boyası Muhammed’ul-Meşreptir. O (s.a.) meleklerin kışkandıği ahlâka, nezakete, ilahi tabiata sahip olan en büyük insandır.

Hiçbir akımın esiri olmayıp hür düşünen Amerikalı bir bilim adamı; insanlığın en büyük 100 adamını seçmiş ilk ve en büyüğünün İslâm Peygamberi Hz. Muhammed Mustafa (s.a.) olduğunu söylemiştir. Kendisi Hz. İsa’nın ümmeti, Hristiyan bir ilim adamı olduğu hâlde kâinatın akışı içerisindeki en büyük insanın, Kubbeyi Hadrâ (yeşil kubbe) sahibi ve beşeriyetin ezelden ebede en yüce peygamberi Hz. Muhammed (s.a.) olduğunu söyler.

Diğer bir âyet-i celileye bakınız:

“Allah’a ve Resulü’ne itaat edin ve birbirinizle çekişmeyin. Sonra gevşersiniz ve gücünüz, devletiniz elden gider. Sabırlı olun. Çünkü Allah sabredenlerle beraberdir.” (Enfal, 46)

Allah ve Resulü’ne itaat edip ayrılığa düşmeyiniz. Şu partiydi, bu partiydi diyerek oyuna gelmeyiniz, kâinatta yol tektir, önder birdir. En doğru yol muhakkak ki Allah’a giden İslâm’ın fildişi caddesi sırât-ı müstakîmdir. Ona tabi olunuz.”⁵⁹¹

⁵⁹⁰ Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü’den Vaazlar, 80-81.

⁵⁹¹ A. g. e. , 85.

Birçok vaazında gençlere seslenmiş, kendinden örnek vererek nasihatlerde bulunmuştur. Şunları ifade etmiştir:

“Gençler; Allah’ın alnından öptüğü delikanlılar, yiğitler;

Sadece gülmek, oynamak, eğlenmek, nefsanî arzuların peşinde bir ömür heder edip ihtiyarlamak tehlikeli bir gidişattır. Bu yol kâr bırakmaz. Onun için her şeyi İslâmî, Kur’anî ve imanî ölçülere göre yapacaksınız. Yeri geldiğinde Allah’ın rahmetiyle neşelenmek hakkınızdır. Günlük olarak 2 tane gazete takip eder, radyo dinlerim. Yoksa Erenköy’e çekilmiş, bu milletin hâlinde haberi olmayan ahretlik bir adam olarak yaşadığımı zannetmeyin. Kıpırdayan yapraktan dahi haberim olmasını isterim ki bu necip milletimin kederi benim kederim, onun neşesi benim neşem olsun. 49 senedir bu kürsüdeyim, gençliğe tavsiyem şudur: Gonca gül gibi, melek gibi olunuz, kötülükten sakınınız. Merhametle dolusunuz, kötülüğe buğz ediniz adaletten yana olunuz. Biz evliya yetişsin isterken zalimler eşkiya yetiştireceğim, diyor. Ümmeti Muhammed’in yolunu tıkamayın. Memleketin evladını bırakın, aşk numunesi, sevgi örneği olarak yetişsin. Allah insanı mükerrem, muhterem, şerefli ve nazlı bir varlık olarak yaratmıştır. Allah bütün kâinatı insan için, insanı da kendi zatı için yaratmıştır.”⁵⁹²

İslâm’ın en doğru ve en güzel biçimde yaşanması için gençlerin doğru yönlendirilmesi gerektiğini, neslin temelden doğru bilgilerle donanması için en başta kendi ailesinden başlayarak çevresindeki gençlerin dînî eğitimlerini hakkıyla yapmalarını söylemiştir. Muhatap olduğu kişilerin ailelerinden sorumlu olduğunubelirtmiştir. Evlatlarının İslâm dînî üzere yetiştirilmesini çokça tavsiye etmiş, bunun bir mesuliyet olduğunu her zaman hatırlatmıştır. Kur’an kurslarının toplumun ıslahı için çok önemli olduğunu düşünmüş, Kur’an kurslarının açılması için gayret göstermiştir. Hafızların yetiştirilmesinde çok emek vermiş, teşvik edici faaliyetlerde bulunmuştur. Oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü şöyle söyler:

“Hayır yapmada önde olmayı sever, yakınlarına ve çevresine, ‘Nerede bir hayır işi varsa, sizin de mutlaka payınız, katkınız olsun’ diye tavsiye ederdi. Hafızlığını tamamlayanları umreye göndererek ödüllendirir. Haftalık

⁵⁹² A. g. e. , 160.

sohbetlerinde mutlaka para toplanır ve bir ihtiyaç sahibine yardım ederdi.”⁵⁹³

Gençlerin imam-hatip okullarına, İslâmî Bilimler Fakültelerine gitmelerini teşvik etmiştir ve *“Rabb’ime milyarlarca hamd ediyorum, biz farklıyız. Kur’an kurslarımızda, imam-hatip liselerimizde, İlahiyat Fakültelerimizde eğitim gören yeni bir neslimiz var. İmanlı, inançlı, hakka inanan, pırıl pırıl, tertemiz bir nesil geliyor.”⁵⁹⁴* diye bahsetmiştir. En başta kendi ailesinden başlayarak oğlu, torunları ve bütün yakınlarının bu doğrultuda eğitim almasını istemiştir. Bu konuda çok titiz davranmıştır. Hatta hep şöyle söylemiştir: *“Doksan dokuz oğlum olsa hepsini imam-hatipten geçiririm!”⁵⁹⁵* O dönemler talebe olan yeğeni Sâmî Yıldız, Tahir Büyükkörükçü’nün kendisi için tavsiyesini şöyle anlatır:

“Benim ilme karşı yönelmemde hep şöyle bir tavsiyesi vardı: ‘Evladım belki dünyevi her şeyi kazanabilirsin ama toplum içerisindeki değerlerin pek fazla yükselmez, önce imam-hatipten geçeceksin. Ondan sonra ister doktor ol, ister siyasa git sonra nereye gidersen gidersin.’ derdi. Bütün sülalemizin imam-hatipten geçmesi sanki farz gibiydi. Ben, teyze oğullarımızın hepsi, bizim bütün sülalemiz imam-hatipten geçmiştir. Ben üniversite imtihanını kazandığımda Konya’daki bütün fakültelere puanım yetiyordu. Beni çağırdı ve dedi ki: ‘Senin hitâbet yönün güçlü. Dolayısıyla Allah sana bu nimeti vermiştir. -O zamanlar ilahiyat, Yüksek Enstitüsü olarak geçirdi- Yüksek İslâm Enstitüsüne gideceksin!’ dedi. Ben: “Peki dayıcım.” dedim. İtiraz etmedik. Elhamdulillah. Allah ondan sonsuz razı olsun. Bana ilk imamlığa başladığımda bir sözü var. Bunu hatırlatmak istiyorum. Hatipliğe müracaat edeceğimde çağırdı beni: ‘Bak! Evladım. Eğer sıradan, sadece namaz kıldırma memuru olacaksan sakın ola ki imamlık yapma! Bak! Ben, çok fazla imamlık yapmadım. İmamlığım uzun sürmedi. Eğer Hacı Veyiszâde Hocaefendileri kendine örnek alacaksan, eğer imamlığın hakkını vereceksen öyle imam ol! 24 saatini ilme ve bu insanlara irşada ayıracaksan ve önüne

⁵⁹³ “Tahir Hoca, Pazar günü toprağa defnedilecek”, *Yenigün Gazetesi*, 5 Mart 2011,1.

⁵⁹⁴ *Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü’den Vaazlar*, 165.

⁵⁹⁵ “Tahir Büyükkörükçü-İz Bırakan Vâizler”, *Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu II*, 553.

engel koymayacaksan, bahane bulmayacaksan öyle imamlık yap. Yoksa rahatını çok seviyorsan, geceni gündüzünü dünya işleriyle veya rahatlıkla geçireceksen sakın ola ki imamlık yapma, o vebali üstüne alma!’ dedi. Allah ondan razı olsun.”⁵⁹⁶

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, gençlerin imam-hatip okullarına gönderilmesi için çok emek vermiş, imam-hatip okullarına giden gençler için maddi mânevî çok çaba göstermiştir. Mehmet Emin Parlaktürk bu konuda şunları söyler:

“Onun derdi; İslâm’ın yüzünün gülmesi, Müslümanların yüzünün gülmesiydi. Tahir Hoca: ‘Aaah! Çok çile çektik. Bir iyi gün görelim. Yeter artık! İslâm adına bir Ooh! diyelim artık!’ diye söylediğine çokça şahit oldum. Zaten kürsülerde de söylüyordu ve Müslümanların yüzünün gülmesi için de öğrenci yetiştirmeye ve öğrenci yetiştiren, özellikle imam-hatip liselerine çok önem verirdi. Mesela zaman zaman imam-hatiplere yardım topladığında -ben şahit olmuşumdur- başka yerlere yardım toplarken; mesela, 5-10 ise ‘İmam-Hatibe 50-100!’ diyerek başlardı. Cemaati daha çok teşvik ederdi.”⁵⁹⁷

Vaazlarında, Müslümanların daima Hak yolunda olmalarını istemiştir. Bir müslümanın nasıl olması gerektiğini tarif etmiştir, ölçü bellidir. Bir Müslümanın vasfının nasıl olması gerektiğini şu sözleriyle anlatmıştır:

“49 senedir karşınızdayım muhterem Müslümanlar! Bütün söylediğim özetle nedir biliyor musunuz? Hz. Ebu Bekir gibi muhlis olunuz, Hz. Ömer gibi adil olunuz, Hz. Osman gibi hayâli olunuz, Hz. Ali gibi mert ve er minare gibi doğru insan olunuz. Size sahâbenin hayatı örnek olsun. Selef-i Sâlihiyn’in yolundan yürüyünüz, kimse hayatınız boyu sizden incinmesin, demişimdir.”⁵⁹⁸

⁵⁹⁶ İz Bırakanlar, “İz Bırakanlar Tahir Büyükkörükçü Anma Programı”, (03 Haziran 2020), 00:11.32-00:13:38.

⁵⁹⁷ A. g. e. , 00:49:13-00:51:17.

⁵⁹⁸ “Mevlana Şems, “Vaaz 38 (Lâdikli Hacı Ahmet Ağa)-Tahir Büyükkörükçü Hoca”, 00:32:15-00:33:06.

Müslümanların dünya ve ahirette kurtuluşa ermeleri, izzet ve şeref bulmaları, hidayete ermeleri için onlarda olması gereken vasıflardan bahsetmiştir. İslâmi değerlerin ve millî değerlere sahip çıkılmasının önemini şöyle vurgulamıştır:

“Kur’an diliyle bu insan ki hayvanattan adi iken ben bu insanı meleklerin de üstüne çıkarmak istiyorum. Yani vaaz-ı nasihatımın gayesi bu. Tekrar ediyorum; hayvanat ve mahlûkat-ı ilâhiyeden Allah’ını inkâr eden kişi daha adi iken, meleklerin üstünde fazilete sahip olabilir mi insan? El-cevap; “Olur.” Muhterem Müminler! Hatta dahasını söyleyeyim size; gerçek mânada muti olan bir mümin, Hak nezdinde Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Hazretleri’nin ifade ve beyanlarıyla Kâbe-i Muazzama’dan da âlidir, ulvîdir, muhteremdir dense sezadır, Muhterem Müminler! Gerçek bir müminin Mevla’sına karşı alnundan öptüğü bir kul hâline gelmesi için evvela mutlak mânada imana sahip olması lazım... Bu müminin ikinci vasfi ilim olacak! Mutlaka okuyacak, mutlaka bilmediğini öğrenecek, mutlaka ilimle ışıklanacak, mutlaka marifete önem verecek, irfan tahsil edecek... Üçüncüsü yüksek ahlâka sahip olacak... Dördüncü vasfi ibadettir.”⁵⁹⁹

“Âkif: ‘Bu memleketin sahibi sensin, uyanık gezmelisin.’ diyor. Bu memleketin sahibi kozmopolit, köksüz, haydut, kökü dışarıda, bilmem nerede gönül vermiş olanlar, bu memlekette İslâm’ın, imanun ve aşkın nuruna tahammül edemeyenler değildir. Çanakkale’deki gazinin, İstiklâl Harbi’ndeki şehidin evladı olan, iman ve aşkla dolan asil evladı, sensin bu memleketin sahibi ve gerçek efendisi! Binaenalâzâlik 24 saatin 24’ünde uyanık olacaksın, hakkımdır diye davanın sahip çıkacaksın. Seni idare mevkiinde olanlar senin istediğini yapmaya mecburdurlar.

Biz milletiz, muhterem müminler, biz Müslüman bir milletiz.

Bu memleket, bizim memleketimiz. Mutlu azınlık için mukaddesatımızdan hiçbir şey feda edemeyiz, Allah’ın inayetiyle.”⁶⁰⁰

⁵⁹⁹ Büyükkörükçü, “18-T.H.İzmir Hisar Camiiî Vaazı -Ocak 1973- Hacca Gitmeden önceki vaazı”, 00:17:09-00:55:00.

⁶⁰⁰ Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü’den Vaazlar, 127.

Tahir Büyükkörükçü: “Allah’ı ve Resulü’nü seviyorum diyorsun ama onların yolunda gitmiyorsun, onların sevmediğini yapıyorsun.”⁶⁰¹ diyerek Allah ve Resulü’ne son derece muhabbet duymuş, itaat etmekte öncelikle kendi hayatında yaşayarak örnek olmuş ve cemaatine de telkinlerde bulunmuştur. Sohbetlerinden birinde şöyle söylemesi dikkate değerdir:

“Muhterem Müslümanlar! Her dersimizde hep ifade ediyoruz. Peygamber-i Zîşân (s.a.v.) Hazretleri için biz ne söylesek âdeta bir nâkisâdır. Çünkü O’nu Allah methediyor Kitab-ı Kerim’inde. O, kendi zatını kendi hadislerinde ifade ediyor, onun için büyük insanlar büyük şeyler söylemişlerdir. Biz ancak onların açtığı vadide ve çığırda hizmet etmenin şerefiyle çırpınıyoruz... İslâm şairlerinden biri öyle diyor: ‘Allah ve Resulü’ne hem âsi olursun, hem de Allah ve Resulü’nü seviyorum dersin. Bu kâide ve ölçüye muhaliftir.’ diyor. Müslümanlar! Bu mâna hepimizi ayrı ayrı ilgilendirir. Camiye toplanan bütün cemaate sorsak Allah’ı ve Resulü’nü seviyor musunuz? diye. Herkes “Elbette seviyorum.” der. Ama bu cemaat içerisinde seviyorum diyenlerden hangisi sadıktır, hangisi kâzibdir, ölçü bu! Eğer hakikatte sen Allah’ı ve Resulü’nü sadık olarak sevenlerden olsaydın, kişi sevdiğine muti olur, itaat eder arzu ve emirlerini tutar, diyor. Yasak kıldığı şeylerden de uzak kalır diyor. Yoksa Yüce Rabb’imiz muhafaza buyursun, Allah ve Resulü’nü severim deyip de sana kul ve ümmet olmayan zalimlerin ve yolunu şaşırılmışların sözüne itaat ederse, onların söz ve davetlerine kulak verir, inanç ve hayatında onlarla beraber olmak isterse bu muhabbet kâzip ve yalancı, makul olmayan bir muhabbet ve sevgi olur ki, yarın huzuru Hakk’a vardığımız zaman bizi kurtarmaz... Muamelatımız ve ferdi yaşantımızda Allah’ın Resulü’nün emirlerine itaat ediyor muyuz? Buna baktığımızda eğer frekans aşağıya doğru çekiliyor ve düşüyorsa muhabbet ancak sevgimiz nispetinde muhterem Müslüman! İtaatimiz nispetinde. O nispette ayarlanmış oluyor, bu dersin mukaddimesin de tembihtir. Şu hâlde hepimiz ayrı ayrı Rabb’imiz ve Resulü’ne itaat etmekte

⁶⁰¹ “Konya Camiilerini Temizleme Derneği”, Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi Vaaz Ses Kayıtları, Tahir Büyükkörükçü-1993.01.10,7.<https://konyacamii.com/tahir-buyukkorukcu-hocafendi-vaaz-ses-kayitlari> [24.11.2023].

bütün gayretimizi göstereceğiz; dünya nereye giderse gitsin, rüzgârlar, kesintiler nereden gelirse gelsin biz mutlaka Cenâb-ı Hakk'ın çağırıldığı yolda Resulü'nün ahlâkına, sünnetine ittiba ederek onlara muti olacağız ki sevgimizle sadık olalım."⁶⁰²

Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'ye karşı ayrı bir muhabbeti vardır. Aynı zamanda Mevlevî'dir.⁶⁰³ Mânevî ve tasavvufî yönden bağıllığı vardır. "*Hakiki Vechesiyle Mevlânâ ve Mesnevî*"⁶⁰⁴ ve "*Mevlânâ ve Mesnevî Gözüyle Peygamber Efendimiz*"⁶⁰⁵ diye kitaplar yazmıştır. Daha önceki bölümde bahsedilmiştir. Vaazlarında Mevlânâ'dan Farsça beyitleri her sohbetinde dile getirmiştir. Kendisine örnek aldığı şahsiyetlerden olmuştur. Bir vaazında şunları ifade etmiştir:

"Mevlânâ ki mânevî cihanın seçkin ve tek adamlarından, ümmeti Muhammed'in zirveleşmiş müritlerindedir. Onun yüce kaderine, 26 bin beyit, ihtiva eden, 6 ciltlik "Mesnevî"si delil olarak yeterlidir. 26 bin beyit, başka eserlerden kaynaklardan alınmamış, dirseğini rahlenin üzerine koyarak "Yaz Ziya'ül Hak Hüsamettin diyerek" kaleme alınmıştır. Aşk eri, mânevî âlemden gönül erkânına ilham neşesiyle yansıyan, 26 bin beyitten oluşan "Mesnevî"yi baş halifesi Hüsameddin'e yazdırmıştır. Mesnevî'de şöyle bir olay anlatılır: Çelebi kalemi alıp oturur. Mevlânâ'mız da dirseklerini rahleye koyar tam beyitleri yazdıracağı esnada şöyle söyler: 'Ey Hüsameddin, bugün sofrada birkaç lokma fazla almışım. Onun için varidat kanallarım tıkalı. Bugün kalsın yarın yazmaya devam ederiz.' Yani "Mesnevî"; fikirle hiç alakası olmayan 26 bin beytin, çağlayan ve şelaleler gibi kalbi Mevlânâ'dan coşarak aktığı açıkça böyle ifade edilen bir eserdir. Mevlânâ'mız yine bir beytinde şöyle söylemiştir; 'Aklını Muhammed Mustafa'nın önünde kurban et, sonra hasbi Allah de ki kula Allah yeter.'

⁶⁰² "Konya Camiilerini Temizleme Derneği", Tahir Büyükkörükçü-1993.01.10, 7. Sohbet.

⁶⁰³ Ahmet Tanyıldız, *Tahir Büyükkörükçü'ye Göre İdeal bir Müslüman Portresi olarak Mevlânâ*, 344.; Abdurrahman Büyükkörükçü, "Dudaklarım Rasûlullâh'ın Eşiğinde", 44.

⁶⁰⁴ Tahir Büyükkörükçü, *Hakiki Vechesiyle Mevlânâ ve Mesnevî*, 17.

⁶⁰⁵ Tahir Büyükkörükçü, *Mevlânâ ve Mesnevî Gözüyle Peygamber Efendimiz*, 8.

*Şöyle akıllıyım, böyle fikirdeyim, iki fakülteden mezunum, bu kadar tahsilim var, ben de hocayım diyenlerin hocalığından ne olacak? Hâce-i Kâinat'ın karşısında senin benim hocalığımdan ne olacak? Rabb'imiz O'nun huzurunda, O'nun mânası önünde dize gelerek, O'ndan ledünniyat almayı nasip ve mukadder buyursun, inşallah.*⁶⁰⁶

Mevlânâ Hazretleri hakkında haksız söylemlerde bulunanları net bir tavırla uyararak şu örneği vermiştir:

*“Mevlânâ Celaleddin-i Rumî Hazretleri'ni çok övdüğümü düşünebilirsiniz. Şimdi içimizde öyle kimseler türedi ki' Mevlânâ'nın müşrik, Muhiddin Arabi'nin kâfir, Hacı Bayram-ı Velî'nin fasık olduğunu söylüyorlar. Muhterem Müminler! Bu kimseler, şöhretleri asırlara mal olmuş Allah dostlarıdır. Şer'i ve İslâmî bazı meselelere ışık tutmak amacıyla Konya'da yapılan fıkıh toplantısına katılan Yusuf el-Karadâvî ilk konuşmasında; 'Mevlânâ'nın şehrinde, aşk erinin yakınında, Allah'ın büyük velisinin gölgesinde ve şemsiyesinin altındayız. Bu bakımdan bu toplantı bizim için ayrıca bir mazhariyet ve şeref unsuru olmuştur.' demiştir. Mısır'ın zirve âlimlerinden olan Yusuf el-Karadâvî'nin emsali çok olsun, inşallah.*⁶⁰⁷

İslâm'ın tarihi sürecini kaynak kitaplardan, eğitim aldığı İslâm âlimlerinden çok iyi öğrenmiş ve bunu tarihini bilmeyenin geleceği olmaz düsturuyla vaazlarında gündeme getirmiştir. İslâm medeniyetini canlandırmaya çalışmış, Müslümanların eski gücüne kavuşmasını istemiştir. Bu konuda şöyle söylemiştir:

“İnsanoğlu aklını ve nurunu birleştirerek nefis, şeytan ve dünya ile mücadeleyi kazanırsa onun o hâli melekleri imrendirir. Bu yükselişte, ulvileşmede ve melekleşmede yegâne etken Allah inancı ve âhiret kaygısıdır. Kâfirin son 150 yıldır bütün derdi ve çilesi bu nezih milleti İslâm'dan koparmaktır. I. Dünya Savaşı'nda, dünya hâkimiyetine Osmanlı İmparatorluğu'nu; bir taraftan Yahudiler, Mecusiler, putperestler bir taraftan ise Hristiyanlar, Ermeniler mağlup seviyeye düşürmüşlerdir. Müttefik olduğu devletler mağlup olunca Osmanlı İmparatorluğu da mağlup

⁶⁰⁶ Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü'den Vaazlar, 361-362.

⁶⁰⁷ A. g. e. , 110.

sayıldı. Sevr Anlaşması'yla Türkiye'miz dahi parçalanmış, İstanbul'da istilacı devletler; batıda Yunanlılar, Konya civarında İtalyanlar, Güneydoğu'da Fransızlar, Kafkas civarında Ermeniler vatanımızı bir dert, keder, kan çanağı hâline getirmişlerdir. İngiliz Başbakanı Londra'da merkezi hükûmette eline Kur'an-ı Kerim'i alır ve şöyle söyler; 'Arkadaşlar, bugün Osmanlı parçalandı ancak milletin elinden bu kitabı almadıkça, bu milleti bu kitaba yabancı kılmadıkça bu millet yeniden dirilebilir.'

Müslümanlar; tarihinizi okuyunuz, ondan gafil olmayınız. Tarihini bilmeyen bir milletin hüviyetini koruması mümkün değildir. Rabb'im bizi Peygamber ve Ashabının yolundan ayırmasın, inşallah."⁶⁰⁸

Ecdada son derece bağlı ve muhabbetli olmuştur. Çoğu zaman vaazlarında ecdada vefayı, hürmeti dile getirmiş, büyük bir gururla onlara sahip çıkmıştır. Ecdadın güzelliklerini her zaman vaazlarında dile getirmiştir. Sohbetlerinde şunları söylemiştir:

"1.300 sene İslâm'ın ışığında yürümüş bir milletiz. Fahri Kâinat (s.a.) ile başlıyor; Emevî devri, Abbasî devri, Büyük Selçuklular, Anadolu Selçukluları, 635 sene Osmanlı Devri... Daima söylüyorum, "Biz, biz, biz Fatihlerin nesliyiz!" biz Osmanlıyız. Osmanlı nesliyiz. Kuran'ın, tevhidin, İslâm'ın ışığında... Osmanlı ecdadımız şeriat ve İslâm'a... önem verirdi."⁶⁰⁹

"Osman Gazi Hazretleri, sizin ve bizim dedemiz. Muhterem Müminler! Ben her zaman söylüyorum ya: "Ben Osmanlıyım!" diye. Öyle kozmopolit, köksüz, öyle sokaktan tutma haydutların değil, ben Osmanlıyım! Muhterem Müminler. Kıyamet sabahına kadar torunlarım, evlatlarım ve yeğenlerime bir vasiyetim var: "Sakın ola ki bir rüzgâr sizi sarartmasın, kurutmasın, biz evvela Fahri Kâinat'ın ümmeti, sahâbe yolunun yolcusu, Osmanlının torunuyuz çocuklar!" diyorum ve Kapu Camii'nin cemaati olarak siz kardeşlerime de böyle diyorum tamam mı?"⁶¹⁰

⁶⁰⁸ A. g. e. , 167.

⁶⁰⁹ A. g. e. , 208.

⁶¹⁰ Dinî Sohbetler, "Osman Gazi'nin Kur'an-ı Kerim'e Olan Saygısı- Tahir Büyükkörükçü Hoca", YouTube (19 Şubat 2014), 00:01:05-00:01:55.

Tahir Büyükörükçü Hocaefendi'nin tek gayesi; İslâmiyet'i yaşamak ve yaşatmaya çalışmak olduğu için, yeri geldikçe ecdattan bahsederek onların İslâm'a nasıl sahip çıktıklarını anlatmış, muhataplarının fikrî ve ruhî uyanışlarına vesile olabilmeyi amaçlamıştır. Bir vaazında şöyle söylemiştir:

“Her halükarda İslâm ve yine İslâm ve yine İslâm.

Müminler şahit olunuz ki ben bu dînîn delisiyim, mecnunuyum. Büyük velinin; ‘Bu dînîn karşısında benim ne aklım, ne fikrim ne de başka bir şeyim var. Başımdaki kıllar adedince başımı alsalar, yine ben illallah derim.’ dediği gibi ben de “İslâm” diyorum. Yunusların, Aziz Mahmut Hüdailerin kurbanıyım. Hâlık-ı Zü'l Celâl'imizin razı olduğu tek din İslâm'dır. 1.400 senedir; biz, siz, ecdadımız, Selef-i Sâlihîn, tabiîn ve tebe-i tabiîn bu dînîn nuruyla arşa kadar yeşermişlerdir.

Bediüzzaman şöyle der: ‘Maddemden korkmayın. Çünkü bir şamar darbesi, bir zehirle, bir arı iğnesiyle ben ölebilirim. Ama eğer mânamdan korkuyorsanız, haklısınız.’

Bütün enerji kaynağımız imanımız ve İslâm'ın getirdiği mânevî neşedir...

Biz mümin ve Müslümanız, Müslüman evladınız. Haşr sabahına kadar da Müslüman kalacağız, inşallah. Dikkat ederseniz şu adam, bu adam demiyoruz. Bizim bir neş'emiz var. O da İslâm'dır. Ya Rabb'i, İslâm'ın neş'esini gönüllerimizde, memleketimizde 1,5 milyarın, 57 İslâm devletinin âleminde ve semasında hâkim ve daim kıl. İslâm nimeti büyük nimetimizdir.”⁶¹¹

Toplumun yaşadığı sorunları yakından takip etmiştir. Milletın ilerlemesi için yönetimdekilerin teknolojik yenilikleri izlemesini istemiş, ülkenin gelişmesini istemeyen bazı dış güçlerin gençleri yanlış yönlendirdiğini, toplumun oyuna gelmemesi için uyarılarda bulunarak bu gibi sorunların çözümünün İslâm'ın esaslarına göre yaşamayla bu esasların eğitim sisteminde uygulanmasıyla aşılacağını ifade etmiştir. Vaazlarında devleti yönetenlere şöyle seslenmiştir:

⁶¹¹ *Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü'den Vaazla”, 75-78.*

“Kardeşlerimden niyaz ediyorum; geliniz biz de atom, fantom, füze yapalım. Semalara gönderelim. Fransa’ya uydu yaptırдық. Birincisi patladı, ikincisi şu an semada ama ne olacağı belli değil. Niye Fransa’ya yaptırıyor; Alman’a el açıyoruz? Niçin Amerika’ya baba diyelim? Macit uslu adında 30 sene evvelden tanıdığım, ailesini Almanya’da ameliyat ettirmiş ve uzun süre orada kalmış İzmirli üzüm ihracatçısı bir kardeşim vardı. Yemin ederek ‘Bir Türk en az iki Alman aklına sahip’ derdi. Ama o çalışıyor, biz ise ayyaşlıkta... İçkiyle ne kadar çok rakı üretiriz derdiyle meşgul olduğumuz için o teknikte semalarda uçuyor, biz sürünüyor, yaya yürüyoruz.

Peygamber Efendimiz’in (s.a.) şu hadis-i şerifine kulak verelim: ‘İki günü birbirine eşit olan ziyandadır.’

Gelin 65 milyon el ele, gönül gönülle verelim, Hâlık-ı Zü’l Celâlimiz’in yolunda, teknikte en ileri adımlarla yürüyelim.

Dünyanın en ileri milletleriydik, bugün ise bu hâlimize Allah acıyor, merhamet ediyor. O’na yönelelim ki Cenâb-ı Hak ufukumuzu saadet nurlarıyla aydınlatsın, İnşallahu Teâlâ.”⁶¹²

Tahir Büyükkörükçü, vaazlarında bazen anlattığı konuya göre Kur’an-ı Kerim’de geçen menkıbelere, Hz. Peygamber’in (s.a.), Sahâbe hayatlarına çokça yer vermiş, cemaatin dikkatini çekeceğini düşünerek konunun pekiştirilmesini amaçlamıştır. Yine bir vaazında sahâbe hayatından bir menkıbe anlatırken anlattıklarının bazı kimselerce masal olduğunun düşünülmesi üzerine, kaynaklarını göstererek bu konuya şöyle bir açıklama getirmiştir:

“Gençliğimde, ya Rabb’i Sait İbni Cübeyr’in (r.a.) dayanıklı imanını, Bedüzzaman’ın mücadele ve azmini, aşkını bana lütfet.” diyerek devamlı dua ederdim. Bu sevgi umarım mahşerde şefaathlerine vesile olacaktır. Sait İbni Cübeyr’i (r.a.) Haccac-ı Zalim’in huzuruna götürürlerken yarı yolda gece olur, askerler orman kenarında bulunan manastırda geceleyelim sabah yolumuza devam edelim derler. Sait İbni Cübeyr (r.a.); ‘Ben küfür manastırına girmem.’ der. Kapının önünde şarıl şarıl akan çeşmenin yanına seccadesini serer, Rabb’ine mütevekkil bir hâlde ibadet eder, namaz kılar;

⁶¹² A. g .e. , 67-68.

Kur'an okur, zikredip dua eder. Gece yarısına doğru el ayak çekildikten sonra, aslanlar, kaplanlar ve emsali birçok mahlûkat ormanın içerisinde bağırıp çağırarak çeşmeden su içmeye geldiklerinde Sait İbni Cübeyr'i (r.a.) seccadenin üzerinde görürler; yanaklarını onun dizlerine seccadesini sürer ve geri çekilip cemalini seyrederek. Muhterem Müslümanlar! Bizim içimizde yetişen yeni tufeyliler (asalaklar) var ki Allah'ın kudretini, köy muhtarının gücü ve kuvvetiyle kıyas ederler; hoca çıkıp menkabe, kıssa anlatıyor; bunların hepsi masal derler. Kur'an'ı Hâkim 35 sûrede Hz. Musa (a.s.) kıssasını anlatır. Kehf Sûresi'nde, Ashab-ı Kehf ve Hz. Musa (a.s.) ile Hızır (a.s.) menkibesini, Naml Sûresi'nde ise Belkıs ile Sultan Süleyman'ın menkibesini anlatır. Kalbimizden büyük velilerin neşesini almasını diye Yüce Rabb'imize niyaz ediyoruz.”⁶¹³

İslâm'ın emir ve yasaklarına uyulmasında çok hassas davranmış; imanın, ibadetlerin, muamelat konularının uygulanmasında cemaatinin İslâmî ölçülere göre yaşamasını telkin etmiştir. Takva üzere, sabır, şükür, ihsan üzere yaşamak, güzel ahlâk, cennet gibi konulara değinmiştir. Bunlardan helâller ve haramlara riayet edilmesi konusunda şunları ifade etmiştir:

“Kişi helâl kazanıp alın teri el emeği yiyecek ki kan bozulmasın. Devlet, millet, komşu, mümin, hayvan ve gayrimüslim hakkına riayet edecek, hiç kimsenin zimmetine el uzatmayacak. Ne devletin ne milletin hakkını üzerine geçirmeden alın teri, el emeğine yerse, sofrasına temiz lokma koyarsa Rabb'ine sonsuz kere hamd eder. Yolu faiz ve kul hakkından geçmeden eker, biçer yavrularını yedirir. Sabah Bismillahirrahmanirrahim diyerek kalkar; abdestini alır; cemaatle namazını kılar; yavrularıyla helâl kazancıyla kahvaltı yapar. Dükkânın kepengini Besmele ile kaldırır; akşama kadar kimsenin keyfi için yalan ve yanlış söylemeden her şeyi doğru ifade ederek kısa ve öz konuşup alışverişini yapar; akşam kasasında ne toplamışsa “Ya Rabb'i, Sen ne verdiysen razıyım bereketini halk et.” der. Kimsenin malında, servetinde gözü olmaz. Ömrünü böyle geçirmiş Müslümanın kerameti, yediği lokmayla başlar. Lokma bozuldu mu kan bozulur, kan bozuldu mu kalb bozulur. Kalb, kanın pompasıdır. 24 saat o bozulmuş pis kan, kalbten

⁶¹³ A. g. e. , 341.

*geçerken kalbi karartır; şeytana dedikodu ve vesvese yeri hâline gelir. Sinek, yumurtasını kokmuş ete koyar. Şeytan da haram lokmayla kararmış, kokmuş kalbe yanaşır; yumurtasını koyar. Eğer kalb, helâl lokmayla parıl parıl parlıyorsa, 24 saatin 24 saatinde Allah diyorsa bu ne büyük bir saadettir. 24 saatin hangisinde kalbi yarsanız içinde Allah vardır.*⁶¹⁴

Vaazlarında, İslâmiyet'te bütün Müslümanların kardeş olduğunu defalarca vurgulamış ve cemaatinin birlik ve beraberlik içinde olunması noktasında duyarlı olmasını telkin etmiştir.⁶¹⁵ Müslümanların ancak İslâm kardeşliği şuurunda olmasıyla güçlü olacağını ifade etmiş, İslâm coğrafyasında zulme uğrayan Müslümanların yaşadığı mağduriyetleri gündeme getirerek günümüzde müminlerin, neden böyle olduğunun sebeplerini açıklamıştır. Vaazlarında şöyle söyler:

“Muhterem Müminler;

49 senedir kürsüden vaaz veriyoruz. Türkiye’de bantlarımızın girmediği, atımın ayak izi olmayan yer yok, hemen hemen. Ta Hollandalara, Kâbe’nin karşısına varıncaya kadar derslerimiz ulaşıyor, arzın merkezine kadar yürümüş durumdayız. Bütün bu davetlerimizde istediğimiz İslâm’ın bu kardeşliğidir, sevgisidir, muhabbetidir. Bu parıltıdır, bu nurudur, Allah’ın inayetiyle. Şu hâlde sevişeceğiz, kaynaşacağız, kucaklaşacağız, 1,5 milyarlık bir vücut hâline geleceğiz. 55 İslâm devleti bir devletmiş gibi davranacak. Ama hocam, müsaade etmiyorlar ya hu! İlla da Avrupa’ya kuyruk Amerika’ya köle olmaya devam, diyorlar. Cenâb-ı Hâlık-ı Zü’l Celâl lütfedecek inşallah, ölmeden göreceğiz, Müslümanlar. 55-57 İslâm devleti tek devlet hâlinde ve 1,5 milyar tek vücut hâlinde. Kelimeyi şehâdet sancağının ve şemsiyesinin altında toplanacağız. Kâfirlerin aç kurtların bütün korkusu Müslümanların birleşmesidir. 1,5 milyarın kucaklaşması, kaynaşması onların korkulu rüyasıdır.

⁶¹⁴ A. g. e. , 90.

⁶¹⁵ Bekir Şahin, “Vefatının Altıncı Yılında Sultan’ül Vâizîn Tahir Büyükkörükçü” *Yeni Konya Gazetesi*, 9 Mart 2017, 19.

Müslümanlar, tefrikalar bize garbın ithalidir. Hatta ırkçılık belası bile Garbın ithalidir. Bu milletin vahdetini bozup saflarını koparmak için ithal edilmiştir.’⁶¹⁶

“İnanmış insanların, namuslu Müslümanların, şahsiyet sahibi müminlerin gönlünde bir kıvılcımın parlayacağını tahmin ederim. Mescid-i Aksa, bugün âlem-i İslâm’ın derdiyle yanmakta! Mescid-i Aksa, bugün Yahudilerin kirli çizmeleriyle çiğnenmekte... Asırlar boyu; 100 binler enbiyanın tecelliler gördüğü, Mevla’nın üzerine kitaplar indirdiği, mucizeler gösterdiği, sanki; cennetin dağları, cennetin yolları, cennetin kayalarını vâli olan o mukaddes şehir. O mukaddes şehir; analar dul hâlde yavrular yetim durumda, delikanlıların renkleri kaçmış, elleri hiçbir şey tutmaz. Hülasa, babalar gözyaşlarıyla seherlerde ağlayıp ‘Ya Rabb’i, nedir bu İslâm’ın, nedir bu Müslümanların başına gelen?’ diye Cenâb-ı Hakk’a iltica etmektedirler. Her ne kadar hadiseler, kulların eliyle iktisab ettiği, amellerinin cezası ise de biz bu kadarını söyleyip geçemeyiz, imanınız buna müsaade etmez. Kutsî gecede, şu mübarek cemaatin önünde, şu altın kubbelerin altında, şu avizelerin ışığında Mevla’yı Muallime niyaz ediyorum; “Ya Rabb’i, Kudüs davası değil, en mukaddes İslâm davası için ve bütün Âlem-i İslâm’ın davaları için 700 milyon Müslümana; hakiki şuuru, hakiki vahdeti, hakiki birliği, hakiki beraberliği lütfeyle... Bakmayın, bakmayın! Dünyanın bugün onlara ikbaline; bir gün Âlem-i İslâm’a Cenâb-ı Hakk’ın bir tecellisi ve nusret-i ilahîye’si olacaktır. Sadece Müslümanların şuurlaşması, birleşmesi, kaynaşması kopmuş rabitalarını; hükümet olarak da, devlet olarak da, millet olarak da, gençlik olarak da, İslâm âlemi olarak da tekrar kuvvetlendirip birleştirilmesi zaruridir. Mevla, bu şuuru cümlemize nasip eylesin, inşallah.’⁶¹⁷

Tahir Büyükkörükçü ilme çok ehemmiyet vermiş, İslâmiyet’in ilim dînî olduğunu, bugünün dünyasında Müslümanların ilimden ve bilimden uzak kaldıkları için zayıf

⁶¹⁶ Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü’den Vaazlar, 293-294.

⁶¹⁷ Büyükkörükçü, “09-T.H. - Miraç Gecesi Vaazı”, 00:25:00-00:27:25.

düştüklerini, yeniden güçlü olmaları için ilme yönelmelerini tavsiye etmiş ve şöyle söylemiştir:

“Muhterem Müminler, İslâm bâki kalacaktır. Çünkü dayandığı kaide ve mesnetler sapasağlamdır. Onun bekasını temin edecek amirler ve unsurlar, arşî ve ilahidir, sapasağlamdır. Bu unsurlardan biri ilimdir. İslâm ilim dînîdir, cehaleti katiyetle reddeder. Bilen, okuyan, ilmîn nuruyla kalbini ve ruhunu gerçek hayata kavuşturan insandır. Düşmanlarımız asırlar boyu Müslümanları cahil bırakıp kendileri öne geçmek için büyük şeytanlarla, güç ve kuvvet sarf ederek uğraşmışlar ve İslâm âleminin bugünkü görüntüsünü elde etmişlerdir. Yaklaşık 1.300 sene zaferden zafere koşan İslâm son 1,5 asırda gerileme, çökme, yozlaşma devrine girmiştir. Bu, bakalım inananlar nasıl bir tavır takınacaklar diye ilahi bir imtihandır..”

Muhterem Müminler; yaşadığımız bu garipliğin arkasından Asr-ı Saadete benzeyen güçlü bir günü bekleyiniz. Herhâlde bu haberi duydular ki İslâm geliyor diye büyük telaş içerisindediler. Telaşınızın faydası yok, tedirgin olmayın, bunu Allah istiyor. Ya bütün müesseseleri ile İslâm deyip teslim olacaksınız ya da yarınınız bu gününüzden çok daha korkunç olacaktır. Davasına çelikten pençeyle sarılmış olan milyonlarca genç neslimiz, gelecek İslâm’ın diyerek ayaktadır. Cenâb-ı Hâlık-ı Zü’l Celâlimiz görüyor, biliyor, duyuyor ve her şeye kadirdir. Bir nefeste, arz üzerini aşk ve imanla doldurmanın kudreti Allah’ın elindedir. Ancak bizi imtihan ediyor. Böyle bir ümidin neşesiyle, ruhen ve kalben, güç ve kuvvetinizle ayakta olunuz, nefislerinizi ıslah ediniz, yavrularımızı yetiştiriniz, beş vakit dualarınızda iyi gün istiyoruz diyerek arşın sahibine yükleniniz. O, bize şah damarımızdan daha yakındır.”⁶¹⁸

Muhataplarına nezaketle yaklaşmış, etrafındaki insanların zihninde edepli ve nazik davranan bir şahsiyet olarak intiba uyandırmıştır. Cemaatine de böyle davranmaları için telkinlerde bulunmuştur. Mesela bir sohbetinde:

“Ecdadımız; ‘Âlimlerin yanında dilini, meşâyih ve evliya huzurunda kalbini, sofrada elini, misafirlikte gözünü koru.’ demiştir. Bir yere

⁶¹⁸ Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü’den Vaazlar, 337-338.

misafirliğe gittiğinde sağı solu tecessüs etme. Şurada bir şey mi var, içinde ne var, bir koku geldi bu ne kokusu gibi düşüncelere dalma, burnuna, kulağına, gözüne hâkim ol. Güzelce otur, ev sahibinin ikramını alıp kalk!”⁶¹⁹

diyerek hassasiyetini dile getirmiştir. Konuşmalarını nezaketli ifadelerle yapmıştır. Vaazlarında müminlerin, İslâm’ın şeriatına göre yaşamalarını, İslâmî edep ve nezaket kurallarına göre hayatlarını şekillendirmelerini istemiştir ve şöyle söylemiştir:

“Rabb’imiz bizi görüyor. Müslümanlar! Aziz kardeşlerim! Tembih ediyorum, kulağınızda çınlamalı! Söz söylerken Rabb’im beni görüyor, bir şeye bakarken, Allah’ım beni görüyor, mahzurlu bir şeye baktık mı yüzümüz kızarmalı, dilimiz titremeli, ondan çekinmeyiz. Niye? Rabb’imiz görüyor çünkü. Gayrimeşru bir şey dinlerken Rabb’imiz görüyor ve hakeza ve hakeza... Müslümanlar! Peygamber-i Zîşân Efendimiz (Sallallahu Teâlâ Aleyhi Vesselam) Hazretleri ve sahâbe ve selefin edip edebi böyle idi. Allah’ı görürcesine Allah’ın kendilerini gördüğüne katiyetle yüzde yüz bin inanarak amellerini ona göre ayarlarlardı.”⁶²⁰

“Muhterem Müminler! Kendinizi daima kontrol ediniz, ailenizde yavrularımıza sahip çıkınız. Çocuklarınızı yetiştirirken İslâm inancı ve Kur’an ruhuyla Hz. Muhammed’in (s.a.) edep ve ahlâkıyla yetiştiriniz. Sakın ola ki bu kokmuş asrının şartlarıyla yenilik yapacağız diye evladınızı ve neslinizi ziyan etmeyiniz. Dev şair, büyük filozof Pakistan’ın ciddi kurtarıcısı Muhammed İkbal’in dediği gibi -Yüce Rabb’imiz mahşerde bizi onlarla haşretsin- ‘İslâmî bir hayat istiyorsan ey Mümin, Hz. Kur’an’ın dışında İslâmî hayat düşünülemez!’ Bu söz beni dinleyen kardeşlerime ve sabah-ı haşre kadar İslâm cemaatinden olanlardır. İbadetimizde, itaatimizde, ahlâk, inanç ve edebimizde âdâb-ı muaşeretimizde, içtimâî yaşantımızda, evdeki âdetlerimizde, muamelatımızla alışverişlerimizde, vatan ve sancak sevgimize ve hakeza bütün işlerimizde sımsıkı sarılacağız savunacağınız şey Hazreti Kur’an-ı Kerim’dir. Yani Peygamber Efendimiz’e (s.a.) şöyle buyuruluyor bakınız:

⁶¹⁹ Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü’den Vaazlar, 45.

⁶²⁰ KonTv-Vaaz, “Tahir Büyükkörükçü Hoca (Vaaz-5)”, 00:23:50-00:24:30.

Ya Muhammed (s.a.) Allah'ın izniyle sadece Arap Milleti, Türk Milleti, Boşnak Milleti değil bütün bir beşeriyeti, bütün milletleri Allah'a, hakka, tevhide ve vahdete ve aşka davette seni vazifeli olarak gönderdik. Muhterem Müslümanlar, demek ki Japonya'dan, Sibirya'dan, Türkistan'dan tutunuz, Ümit Burnu'na Amerikalara varıncaya kadar bütün bir beşeriyet için Peygamber Efendimiz (s.a.) Allah'a davetçidir.”⁶²¹

Eğitim gördüğü hocalarına çok minnet duymuş, onlarla olan anılarını her zaman vaazlarında anlatmıştır. Konusu geçtiğinde onları dualarla anmış, onlarla olan güzel hatıralarını paylaşmıştır.⁶²² Hocalarına olan muhabbetini şöyle dile getirmiştir:

“Abdest suyunu anlatırken edep ve faziletten bahsetmek istemiştım. Hocamıza abdest suyu dökerken o kemal ehlinin nasıl abdest aldığına göre göre vaktinde biz de öyle abdest almaya çalıştık. Hacı Haydar Efendi Hazretleri'ne, Hacı Veyiszâde Hocamız Hazretleri'ne, Hacı İsâ Rûhî Bolay Hazretleri'ne, Şeyh Mahmud Sâmi Ramazanoğlu Hazretleri'ne, Lâdikli Hacı Ahmet Ağamıza, Muhammed Harrânî'ye abdest suyu döktük. Allah'ın büyük dostlarına abdest suyu dökerken içimden. “Ah bir müsaade etseler de şu dudaklarımla ayaklarının altına şöyle bir öpsem, tabanlarının altına şöyle bir yanağımı koysam.” derdim. Hak dostlarını Allah sevgililerini severek geldik, bugün de nefsimizden bir kat daha çok severek Huzurullah'a varmak istiyoruz.”⁶²³

Vaazlarında; Selef-i Sâlihîn'i, İslâm âlimlerini, Allah ve Resulullah'ın aşkıyla dolu bütün insanları çok sevmiş, konusu geçtikçe onları hep muhabbetle, büyük bir saygı ve hürmetle anmış, onlardan nezaketle bahsetmiştir. Tam tersi davranışlara karşı da çok net ifadeleri olmuştur. Bir defasında şöyle bahsetmiştir:

“Peygamber Efendimiz (s.a.v.) buyurdular ki:

⁶²¹ Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü'den Vaazlar, 283-284.

⁶²² Büyükkörükçü, “İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü”, Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu II, 555-556.

⁶²³ Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü'den Vaazlar, 45-46.

“Kişi sevdiğiyle beraberdir.”⁶²⁴

Diğer hadis-i şerifte, Kişi mahşerde sevdikleriyle beraber haşrolunacak.” buyruluyor. Allah’ı seviyoruz, Resulullah’ı (s.a) ve bütün enbiyayı seviyoruz. Ashab-ı Kiramı seviyoruz. Selef-i Sâlihîn’i seviyoruz. Cüneyd-i Bağdadileri, Beyazıt-ı Bestamileri, Şah-ı Nakşibendileri, Muhittin-i Arabileri, Hacı Bayram-ı Velileri, Mevlânâ Celâleddin-i Rumîleri, Akşemseddinleri, Sultan Fatihleri, Sultan Kanunileri, Sadreddin Konevileri, İmam-ı Beğavileri, Abdullah Bosnevileri ve hakeza... Rabb’im şahit ol, âlemde senin sevdiğin herkesi seviyoruz. Senin buğz ettiklerine de aşırı derecede buğz ediyoruz. Şarkta ve garptakileri, Türk’ü, Kürt’ü, Tacik’i, Boşnak’ı, öbürü diğeri, siyahı beyazı, sarısı kırmızısı; hepsi iman ve aşkla doluyorsa sevdiklerimizdir. Bedenimizde ruhumuz mesabesinde kardeşlerimizdir; biz onlarda beraberiz. Ama âlemlerin Yüce Rabb’i şahit olsun, eğer sen bu dînî Mübin’i, İslâm’ın eşîğini kirletip Kâinatın Fahrine (s.a.) karşı değil böyle yazmaklı, toz bile kondursan yüzüne tükürüyor; ebedi buğz ediyorum sana. Yüce Rabb’im elimizden tut, rahmetinle yarlığa, bizi mahşerde yalnız bırakma, sevdiklerinin içinde haşret bizi Allah’ım.”⁶²⁵

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, herkesin kolaylıkla ulaşabileceği ilmihal bilgisi konularından çok, cemaatin ihtiyaç duyduğu günlük hayatındaki yaşamış oldukları zorluklara çözüm olacak güncel konulara değinmiştir. Bunların çözüm yollarıyla ilgili bazı nasihatlerde bulunmuştur. Cemaatin ilgisini çekecek konuları hassasiyetle seçerek günün şartlarında doğru çözümler bulmaya gayret etmiştir. Onlara Kur’an-ı Kerim ve Hz. Peygamber Efendimiz’in (s.a.v.) sünnetinin ışığında, İslâm şuuruyla yaşamalarını nasihat etmiştir. Karşılaştıkları zorluklar karşısında çaba gösterip daha sonra tevekkül içinde olmalarını istemiştir. Bir sohbetinde şöyle söylemiştir:

“Kur’an-ı Kerim’de: “Andolsun, eğer şükrederseniz elbette size nimetimi artırırım. Eğer nankörlük ederseniz, hiç şüphesiz azabım çok şiddetlidir.”⁶²⁶ buyruluyor.

⁶²⁴ Tirmizî, Zühd, 50.

⁶²⁵ Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü’den Vaazlar, 292.

⁶²⁶ İbrâhîm, 14/14.

Bugün radyo ve televizyondan dinlersiniz; “faizden şöyle olduk, borçtan böyle olduk, Avrupa’ya şu kadar borçluyuz, bir türlü dümeni doğrultamıyoruz.” derler. Herkes dertli... Bu verdiğim basit örnek, milletin başının dertten kurtulması için bir çaredir. Topluluklar, cemaatler, uluslar, kavimler ve milletler; eğer Allah’a itaat eder, verilen nimetlerin kadrini bilirlerse; o devletin, milletin, hükûmetin, cemaatin, ulusun nimeti gün geçtikçe artar, sürur ve saadet asırları üzerlerinde devam eder. Para yetişmiyor, borçluyuz, dertliyiz diye bağıryorlar. Bu durum, yaşantının ve gidişatının çok tabii karşılığıdır ve devam edecektir. Tevbe edip Allah’a yönelmezsen, yarının bugünden daha korkunç olacaktır. Dertlerimizin tek bir çaresi vardır, o da Rabb’imize yönelmektir. Gelin nefsimize, şehvetimize, ihtirasımıza, menfaatimize, kula değil, Allah’a kul olalım. Hani insan hakları ve herkes için özgürlük diyerek çeşitli faaliyetlerde bulunuyorlar ya, asıl özgürlük Allah’a kul olmaktır. Rabb’imizden biz gerçek özgürlüğü istiyoruz. O özgürlük; Allah’a kul olmak ve kurtulmaktır. Kâinat çapındaki, ezelden ebede kadar kanatları uzanan büyük kapıda, Allah’a kulluk yapmanın sonrasında gerçek hürriyet ve hakiki kurtuluş vardır. Yüce Rabb’im bizi bize bırakma.”⁶²⁷

“Türkiye’nin dertleri derindir. Delikanlılar, bilhassa gençler! Size sesleniyorum; Türkiye’nin dertleri derindir. Türkiye, menfi akımların olta attığı, cirit attığı bir memlekettir. Türkiye’de gençliğin uyanması lazımdır. Türkiye ölüm kalım sathı hümayundadır. Türkiye, ya netice alır veya kahrolur; tarihe karışır gider. Türkiye’nin bulunduğu sathı hümayun, zemin budur. Ya bu memleketin katarını ya bu memleketin gelecek ve ati katarını; ahlâk, namus, iffet, iman, ı ışık, nur, ilim, irfan rayına otursun veya bir gün beynin parçalanacak Müslüman! Dikkatli ol! Ne tesbihin ne seccaden seni kurtarmayacaktır, her şeyden evvel bunu bilmek senin için zaruridir.”⁶²⁸

Fikir yapısı bakımından karşıt görüşte olanlara kuşatıcı bir tavırla yaklaşmıştır. Vaazlarında yeri geldikçe onların hidayete ermeleri için teşvik edici sözleri olmuş,

⁶²⁷ Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü’den Vaazlar, 64-65.

⁶²⁸ Büyükkörükçü, “14-T.H.Vaaz- Hac”, 00:17:40-00:18.40.

gönülleri kazanmaya gayret etmiştir. Ayrıştırıcı değil birleştirici olmaya özen göstermiştir. Fakat İslâm'a uyan görüşlerin dışındaki söylemlere ve kişilere karşı ve kendisi hakkında haksız sözler söyleyenlere karşı cesurca cevaplar vermiş, doğru bildiklerini söylemekten çekinmemiştir.

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, vaazlarında İslâm âleminin sorunlarını dile getirmiş, çözüm yolları tavsiye etmiş ve her zaman vaazlarında:

“Bu kokuşmuş dünyada bir saat dahi ömür istemiyorum. Muhterem Müslümanlar! Sadece hayata vahyin hâkim olduğu, 1.5 milyarın kardeşçe kucaklaştığı, 55 İslâm devletinin bir ruh, bir kalb, bir el, bir yumruk, bir beden, bir gönül hâline geldiği mesud günü görebilmek için Rabb’imden ömür vermesini istiyorum.”⁶²⁹

diyerek bütün Müslümanların bir ve beraber olmasının gerektiğine vurgu yapmıştır. Vaazlarında İslâm âleminin sorunlarını dile getirmiş, çözüm yolları tavsiye etmiş, bir sohbetinde şöyle söylemiştir:

“Muhterem Kardeşlerim! Davaların aziz olması o davayı tutan insanların izzetine bağlıdır. O insanların izzeti ise aziz olan Allahı Zül’Celâl’e imanın derecesiyle yakından alakalıdır. Bir milletin fertleri eğer Allah’a inanyorsa, bir milletin fertleri eğer Mevla’ya gönül vermişse, bir milletin fertleri eğer her kıymete ilâhi zaviyeden, Rabbanî yönden bakıyor ve değerlendiriyorsa o milletin en ufak davaları dahi izzet keşfeder ve neticede mutlak o davayı tutanlar zafere ererler ve ereceklerdir. Muhterem Kardeşlerim! Tarihlerden beridir din için ölenler, millet için ölenler, vatan için ölenler, sancak için ölenler, bayrak için ölenler, iffet ve namusları yolunda can verenler tatbik ediniz tarihleri Allahı Zül’Celâl’e ve onun aşkına gönül verenler aşkının derdiyle yanıp yakınanlardır.

Bu milletin fertlerinin uyanmasını istemeyenlere Kapu Camii’sinin kürsüsünden sesleniyoruz. Kıbrıs davasının da günün davasının da geleceğin davasının da eğer aziz olmasını istiyorsak, istiyorlarsa bu milleti duygularıyla, hisleriyle, düşünceleriyle, hassasiyetleriyle, ahlâklarıyla,

⁶²⁹ Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü’den Vaazlar, 109.

faziletleriyle, İslâm'ın izzet mertebesine yükseltmekten başka hiçbir çıkar yol yoktur ve olmayacaktır da.

Muhterem Müslümanlar! Asil Türk Milleti'nin, necip Türk Milleti'nin cephelerde zaferler kazanmaya koşarken bir tek remzi, bir tek işareti heyecan aldığı, şahlanma duygusu bulduğu bir tek lafzı ve medarı kuvveti vardır o da Allah lafzıdır. Allah'ına dayananlar; Allah'ına güvenenler; Allah'ının Resulü'ne ittiba edenler; Allah'ının kitabından feyz alanlar; kuvvet bulanlar netice olarak bütün kudret kaynağı Allah olanlar müsterih olunuz Kıbrıs davası da, bütün davalar da sizin olacaktır. Yalnız bu dava vatandaşlık, ırkdaşlık, yurttaşlık davası olarak kalmamalı buna dindaşlık, imandaşlık, Kur'an-ı Kerim'e gönül verme, Resulullah'a ümmet olma, Allah'a kul olma ulviyetiyle feyz devam ettirilmeli ki asıl gayelere en yakından varmak mümkün olacaktır. Muhterem Kardeşlerim! Çünkü davaya gönül verenlerin Hz. Muhammed'den feyz ve nur almalarıyla ancak can vermeleriyle mümkün olacaktır.”⁶³⁰

Tahir Büyükkörükçü yaşadığı dönemin devlet yönetiminde yaşanan sorunların İslâm'ın gereklerini yaşamamaktan kaynaklandığını birçok kere vaazlarında gündeme getirmiş, toplumun huzuru ve düzeni için yönetimdeki kimselerin şahsiyetlerinin nasıl olması gerektiğini söylemiştir. Nitekim bir vaazında şunları ifade etmiştir:

“Bakınız Cenâb-ı Hak Celle ve Âlâ Hazretleri Sûret'ül Enfâl'de buluyorlar ki: “Gerçek müminler o kimselerdir ki, yanlarında Allah zikredildiği zaman, Allah'ın adı anıldığı zaman kalplerinde ürperti ve korku hasıl olur.” (Enfâl Sûresi, 8/2.)

Efendiler, size birkaç ders üzerinde durarak dedim ki; insan hayatında şahsiyetin ölçüsü budur, cemiyet nizamında gerçek asayişin huzuru teminin de miyarı budur. Eğer cemiyetin her bir fertlerinin kalbinde; bu ürpertiye ruhani, bu ilahiye haşyet, Allah'tan kork dediğin zaman, bir kimseye duraklayıp da kötülükten vazgeçebiliyorsa o insanın etrafına; ne elinden, ne dilinden, ne hâlerinden, ne amelinden katiyen zarar gelmez. Emin olabiliriz o

⁶³⁰ Büyükkörükçü, “05-T.H.Cuma Vaazı-Kapı Camii Vaazı”, 01:11:55- 01:16:13.

kimseden. Çünkü biliyorsunuz; hocalarımız buyuruyorlar, devamlı kürsülerde okuyorlar; “Bütün kurtuluşların ve neşelerin başı Allah korkusu olduğu gibi, bütün hikmet ve marifet ve gerçekten Ledunniyât ve Tecelliyât o varidatında temeli ve tulumbası Allah korkusudur.”

“Aziz Müslümanlar, eğer tahsiline, etiketine, makam ve mahsubuna paralel ve müvaside eş olarak Allah korkusu da gönlünde saltanat kurmuş olsaydı, memleket onlardan mutlaka hayır ve bereket görecekti. Maat teessüf aziz Müslümanlar! Onun için biz şöyle diyoruz efendiler; Eğer memleketimizde huzur hakkı istiyorsak, eğer memleketimizde gerçekten bize neşe verecek bir nizamı arzu ediyorsak, bu memleket fertlerinin bütün yavrularının kalplerine; Allah korkusu, mânevî ürperti, uhrevi duyguyu zerk etmek damarlarını ve kalplerini bununla doldurmak lazım! Yoksa efendiler; ciyak ciyak bağırarak, şikâyet etmekle veya onlar için zecrî tedbirler, güya almakla filan müspet netice istihzar edilmez. Müslümanlar! Üzerinde fazla durmuyorum. Demek ki gerçek bir müminin sıfatlarından biri; Allah denince ürperti duymak, haşyet ve Havf-ı İlâhî ile dolmak, ikincisi; Cenâb-ı Hakk’ın âyetleri o kimsenin üzerine okunduğu zaman imanlarında ziyadelik ve kuvvet hasıl olur.”⁶³¹

Vaazlarında Müslümanlar arasına tefrikaların girdiğini dile getirmiştir. Bu durumlarda muhataplarının birlik içinde olmalarını istemiş ve bu tefrikalardan kurtulmanın çözüm yollarını anlatmıştır. Nitekim bir sohbetinde şöyle söyler:

“İnanan erkek müminler ve inanan kadın mümineler, bazısı bazısının, biri diğerinin yâridir, yaveridir, dostudur, yardımcıdır, muinidir, kardeşidir, Muhterem Müminler. Demek ki 1,5 milyara yakışan neymiş? Onlara yakışan; kardeş olmak, dost olmak, sevişmek, kucaklaşmak, halatın ipleri gibi. Muhterem Müminler, halatın ipleri ve lifleri gibi. Nasıl o lifler ve ipler ayrı ayrı kaldığı zaman tel tel kopar, bir anda boşa çıkarlar, Allah korusun güçlerini kuvvetlerini kaybederler ama halkın bu ipleri ve lifleri büküldü mü birbirine 300 bin, 250 bin tonluk şilepleri ve tankerleri ve gemileri rıhtıma çekti mi bir defa kıyamet kopsa koparamaz kimse muhterem Müminler.

⁶³¹ Büyükkörükçü, “06-T.H. Ezan- Kur’an- İlâhi- Yarıdan sonra Vaaz”, 00:43:25-00:47:30.

Aziz Cemaat Ah! Ah! Yine Ah! diyorum. Nasıl Âlem-i İslâm'ı birbirinden koparmışlar görüyor musunuz? 55-57 İslâm devletini nasıl birbirinden kopararak ve keyiflerine uygun kölelik edeceklere getirmek sûretiyle nasıl Müslümanlar arasında, İslâm cemaat arasına buğz-u adavet sokmuşlar. Müslümanlar! Eğer bir buçuk milyar bir şahlanır da; tabii kendi bayrağı olsun, kendi formasını, kendi sancağı, kendi hudutları... Tamam mı? 55-57 İslâm devleti fakat bir iman birliği, aşk birliği, İslâmî kardeşlik, arşın birliği, Allah'ın birliği, Kur'an'ın birliği, Hz. Muhammed'in neş'esinde, sahâbenin yolunda bir birleşirlerse...

Gençler! İslâm'da ırkçılık yok. Sakın saptırmayın! Yaşlılar, siz de evlatlarınıza söyleyin eve vardığınız zaman tamam mı? İslâm'da ırkçılık, Turancılık, kafatasçılık yok. İslâm milleti milletün vahidedir. Yani, İslâm milleti tek millettir. Osmanlı devrinde olduğu gibi; 70 milleti “La ilahe illallah Muhammedün Resulullah” neş'esi altında topluyor; bir el, bir kol, bir kalb, bir vücut, bir ceset, bir ruh hâlinde, bir beyin, bir iman, bir aşk hâlinde asırlarca böyle getirmiştir.

Yüce Rabb'im, şuur ihsan buyur, bize Kur'an'da buyurduğun gibi: “Ve-l müminine ve müminatü ba'duhum evliyaü ba'd”⁶³² sırınca kerem buyur. Aramızdan hicapları kaldır, tefrikaları yok et, Âlem-i İslâm'ın vahdet günlerini ve güçlü devirlerini bize göster öyle ölelim diyorum.”⁶³³

3.4. Konferans ve Ev Sohbetleri

Tahir Büyükkörükçü Hoca, zaman zaman birçok konferanslar düzenlemiştir. Hayatında hiç terk etmediği ev sohbetlerini gerçekleştirmiştir. Bu bölümde konferanslarından ve ev sohbetlerinden kısaca bahsedilecektir.

⁶³² et-Tevbe, 9/71.

⁶³³ KonTv-Vaaz, Dini Sohbetler, “Tahir Büyükkörükçü Hoca (Vaaz-1)”,00:10.50-00:16:05.

3.4.1. Konferanslar

Tahir Büyükkörükçü, Burdur’da görev yaptığı sürede vaazlarına devam etmiştir. Vaazları ilgiyle takip edilmiş, çevre illerden ve ilçelerden vaaz etmesi için davetler almıştır. Zamanla konferanslar vermeye başlamıştır. İlk konferansını 1965’de Denizli’de vermiş, daha sonra Konya İl Müftüsü olduğu zamanlarda da vaazlar vermiş ve davet edildiği çevre illerde konferanslarına devam etmiştir.⁶³⁴ Mehmet Emin Parlaktürk düzenlediği konferanslarla ilgili şöyle bilgi vermektedir:

*“Tahir Hocaefendi’nin, 1965 yılında Denizli’de yaptığı konferansla yakın çevrelere düzenlediği konferanslar giderek yayılıyor; Diyarbakır, Isparta, Erzurum, Nevşehir, Karaman, Niğde, Samsun (Karadeniz tarafı), Eskişehir, Ankara, Maraş, Bursa, Ceyhan, Adana, Malatya, Antalya, Uşak. Buralarda hocaefendi davete icâbeten konuşmalar yapıyor. Salon konuşmaları başlıyor.”*⁶³⁵

Tahir Büyükkörükçü, konferans için çağırıldığı yerlere her zaman katılmaya gayret etmiştir. Konferanslarında iman konularından bahsetmiştir. Dönemin güncel olaylarının üzerinden örnekler vererek muhataplarının İslâm şuurunda olmalarını istemiş, dînî yaşamada gerekenlerin neler olduğuna dair konuları dile getirmiştir. Hak ve hakikati söylemekten çekinmemiştir. Toplumun geneline yönelik bir hitabı vardır.⁶³⁶ Konferanslarında bahsettiği bazı konular dönemin iktidar yönetimince hoş karşılanmamıştır. Çeşitli gazetelerde aleyhinde yazılar yazılmış, toplumun dikkatini çeken bir vâiz olmuştur. Her şeye rağmen cesur davranışlarıyla İslâm’ı tebliğ ve toplumu irşad etmek için istikametten ayrılmamıştır. Kendisi hakkında yazılanlar için muhataplarına seslenerek amacının ve çabalarının sebeplerini bir sohbetinde şöyle açıklamıştır:

“Bu son seyahatimde, Malatya’ya da vardım, Muhterem Müslümanlar! ... Ben daha varmadan bir gün evvel gazetenin biri çekmiş kalemi, basıyor feryadı. Başlık bu; ‘Dikkat tehlikelidir!’ diyor. Konya Müftüsü, Malatya’ya

⁶³⁴ Büyükkörükçü, “Büyükkörükçü, Tahir”, Ek-1/231-232.

⁶³⁵ İz Bırakanlar, “İz Bırakanlar Sultân’ül Vâizin Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi”, (4 Haziran 2012), 00:10:27-00:10:48.

⁶³⁶ Mustafa Dayhan, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 7 Ağustos 2023.

gelip konferans verecek. Neden bahsedecek? İmandan, aşktan, faziletten, çalışmadan, hamleden, İslâmî dinamizm ve imandan, Müslümanlığa yakışacak cesaret ve azimetten, asalet, iffet ve namuskârlıktan söz edecek... Adamcağız çekmiş kalemi ateş püskürüyor; 'Dikkat! Tehlikelidir.!' diyor, Muhterem Müslümanlar. Neler söylüyor... Daha ben varmamışım. Tanımıyor adam beni. Evet, muhterem müminler ondan sonra da, sözlerinin biri bu; pasajı -aman hâkimler, savcılar, emniyetçiler uyanık olmak gerekir. Çok tehlikelidir bu konuşmalar.- diyor.

Evet, Doğuda şart mitingleri yapıyor; işçiler, marabalar, emekçiler falan bu miting değil isyandır diyor. Açıkta gazeteler yazıyor bunu. Neler dilemiyoruz biz? Onlar gibi; kötülüğe, isyana, kıyama fenalığa değil, teslimiyete, ıslaha, felaha, nezakete davet ediyor ve diyoruz ki -en çok şu cümleme kızmışlar adamlar; Muhterem Müslümanlar! Tekrar tekrar söylüyorum yaşadığım müddetle milyar defa tekrar söyleyeceğim- "Bu memleketin salâhi İslâm'a bağlıdır. İslâmsız, imansız bir Türkiye, Türkiye değil facialar diyarıdır. Patron elini mi tuttuk, hidrojen laboratuvarını mı yıktık, füze yaptın eteğinden mi tuttuk? Ne yapacaksan yap. Haydi, hazır işte. Hatta bana gel, camiiden sana atom çalışmaları için para toplayıvereyim, tamam mı?

Türkiye'yi taramak lazım efendiler! Seyahatimi üç cümle ile hulasa edeyim size. Konya'da sizin Cuma için toplandığınız gibi falan değil; cemaat çok coşkun, cemaat çok susuz, cemaat çok cesur, cemaat çok muhtaç. Kapalı spor salonlarında on bin-on beş bin insan! Ya... Emniyet erkânı orada, daire müdürleri orada, subayları orada, aydını orada, münevver orada... Dinliyor, dinliyor... Gözyaşlarıyla Emniyet Müdürü bana öyle diyor; 'Hocam, bu millet dinsiz ve Allah korkusuz olamazdı.' Evet, Malatya'da böyle, Sivas'ta böyle, Kayseri'de böyle. Efendim, Niğde'de böyle, Diyarbakır'da böyle, Urfa'da böyle, Maraş'ta böyle, Ankara'da böyle, Denizli'de böyle, İzmir'de böyle... Yani yaptığım salon konuşmalarında, konferanslarda memleket evladı susuz. Ab-ı hayat-ı İslâm'a dilini çıkarmış böyle iştiyakla uzatıyor başını. Adam elini kırmak, elini sökmek, gözünü oymak, hocayı susturmak istiyor. Yok, yok, yok... İnşallah hoca susmayacak. İslâm Milleti, Müslüman evladı; sen zahir olsan da olmasan da hoca

susmayacak, sen arkasından gelsen de gelmesen de hoca susmayacak. Sen sevsen de sevmesen de hoca susmayacak, sen tasvip etsen veya dedikodu edip aleyhinde ayağını kaydırmak istesen hoca yine susmayacak. Hocanın vazifesi, Resulullah'ın vazifesinin, müsveddesidir; kopyasıdır, çıktısıdır. Tebliğle memurdur; hoca söyleyecektir. Cenâb-ı Halık-ı Zü'l Celâl emrediyor; "İlim verdiklerim, Kur'an verdiklerim hakikat-ı nas'a beyanla memur ve buna mecbursunuz, olduğu gibi bunu tebliğ edeceksiniz." diyor. Tebliğ ediyorum, hakikatten ayrılmayın!"⁶³⁷

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin, Millî Gençlik Vakfında konferansları olmuştur. Nevzat Laleli şunları söyler: *"MGV olarak Tahir Hoca'mız, konferansçılar listemizin başında bulunur, merkez ve taşra kendine ulaşan bütün şubelerimiz kendisini davet ederek kendisinden istifade ederlerdi."*⁶³⁸

Konferansları zamanla Türkiye'nin her yerinden duyulmuştur. 1976 senesinden sonra Avrupa'nın değişik yerlerinde de konferanslar vermiştir; Almanya, Avusturya, İsviçre ve Hollanda'dan gelen talepler üzerine sohbetlerine ve konferanslarına devam etmiştir. İlk Almanya ziyaretinde elli iki gün kalmış ve bu süre içinde elli dört sohbet gerçekleştirmiştir. Muhatap kitle sohbetlerini samimiyetle dinlenmiş ve dönemin şartlarına göre kasetlerle kayıt altına almıştır.⁶³⁹

Tahir Büyükkörükçü şahsen siyasetle ilgilenmediğini belirtmiştir. İslâm'ın devletin yönetiminde hâkim olması için siyasete girdiğini Almanya Hamburg Konferansında şöyle açıklamıştır:

"Konuşmamı hazırlarken kütüphaneden Meclisin son sekiz senelik zabıtlarını istedim. Acaba partiler ne konuşmuşlar diye tetkik ettim... Son zamanda İslâmî hareketimizin, insani hareketimizin, tarihe bağlılık

⁶³⁷ Büyükkörükçü, "14- T.H. Vaaz- Hac", 00:47:15-00:55:37.

⁶³⁸ Nevzat Laleli, "Erbakan ve Tahir Hoca", *Afyon Haber*, 29 Haziran 2020, 3. Ayrıca Bkz. Bizim Anadolu. com. "Tahir Büyükkörükçü, 5 Temmuz 2020,1. <https://www.bizimanadolu.com.tr/yazarlar/nevzat-laleli/tahir-buyukkorukcu-05-07-2020/3561/>

⁶³⁹ Büyükkörükçü, "İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü", *Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu II*,552.

hareketimiz hükûmette kanat olmasından bu tarafa Halk Parti'li milletvekilleri din ve ahlâktan bahsedeceğiz diye bizimle müsabaka ediyorlar, bu Meclis zabıtlarında. Hulefâ-yî Râşidîn'den bahsediyorlar, mukaddes dînîmizden bahsediyorlar, Allah'ın nizamından ve hadislerden örnek veriyorlar hatta Halk Partisi hadisler içerisinde Kur'an tercümesini Meclis'te getirip kürsüden âyet tercümeleri okuyanlar var, Meclis zabıtlarında gördüm bunları. Hâlbuki 1950 'den sonra Ankara Milletvekili Ömer Bilen, meclis kürsüsüne çıktığı zaman bunlar bir avuçtular, Allah dedirtmemek için; Ömer Bilen'in konuşmasına amin, amin diyorlar ve sıralara patır patır vuruyorlardı. Bugün Cenâb-ı Hakk'ın Lütüf keremiyle Tahir Hoca kardeşinizi TBMM'de sola mensup milletvekilleri de kulak kesilerek dinlemişlerdir. Acaba ne söyleyecek diye. Bu bir merhale katetmektir. Allahı Zü'l Celâl'e hamd ediyoruz. Bu hamlenin, bu çıkışın; ahlâk, İslâm, izan, irfan ve şahsiyetiyle bu dönüşümün iyi ve güzel meyveler vermesi duamızın arasındadır. Böyle bir saadet ufku için caddemizi tespit ediyoruz. Fildişi cadde! Neymiş Efendiler? İslâm! Ne putçuluk, ne kilise, ne manastır, ne papazın yüzü. Pırıl pırıl İslâm Caddesi'nde fildişi üzerinde yürümenin iman ve aşkı, yol İslâm diyoruz.

Kıymetli Kardeşlerim! Bu yolda bir lidere ihtiyaç var. Çünkü yolda lidersiz yürünmez, kılavuzsuz yürünmez, rehbersiz yürünmez. Hele yolun iki tarafında uçurumlar olursa. Korkunç yaftalar olursa, nefsanî ve şeytanî sesler ve davetler olursa, sabahlara kadar bin türlü gulgulelerle dünya sarsıntı içinde olursa bu yolda bir rehber ihtiyacı vardır. Hani ben konferanslarda rehber ihtiyacımız derken -hitâbet biliyorsunuz benim işimdir, mesleğimdir- latife ediyorum ki bazen kardeşlerimin yorgunluğu geçsin, uykuları kaçsın diye. Ben şimdi lider deyince bazı dostlar kuşkuya kapılıyorlar. Hoca Erbakan demesin falan... Yol kesicilere aldanmayın, bu hocanız bu meselelere ömrünü vakfetmiş, varlığını vermiş. Öyle kısır davalarla falan kardeşlerinizi sancılandırarak hoca değil merak etmeyin! Kâinatın ezelden ebede akan davasında en büyük lider ve rehber Hz. Muhammed'dir. Rahat ettiniz mi? Hiç telaş etmeyin. Hz Muhammed'den sonra bütün liderler gölge liderdir. Gölge lider gölge! Vahiyle müeyyed değildir, Cibrillerle teyid edilmemiştir, Allah canibinden ona ilham gelmek

*sûretiyle bu doğrudur, şu yanlıştır diye ilâhi bir kaynaklara sahip değildir. Veli bile olsa yolu Hz. Muhammed'den geçer. Mevlânâların, Hacı Bayram-ı Velilerin, Molla Fenârîlerin, Molla Hüsrevlerin, Zembilli Ali Efendilerin, Muhiddin Efendilerin, İmam-ı Şa'rânîlerin, İmam-ı Âzamların, dünyayı nuru dolduran büyük lider ve rehberlerin topyekûn Hz. Muhammed'in liderliği karşısında sadece gölge lider olmaktan öteye geçemez.*⁶⁴⁰

Tahir Büyükkörükçü'nün İzmir Alsancak'taki konferansı hayatında önemli yere sahiptir. Bu konferansıya ilgili kısa bilgi verilecektir.

İzmir Alsancak Konferansı

İzmir'de 30 Aralık 1967 tarihinde Millî Türk Talebe Birliği tarafından düzenlenen Alsancak Kapalı Spor Salonu'ndaki konferansına çok kalabalık bir kitle katılmıştır. Bu konferans Türkiye'de büyük bir yankı uyandırmıştır. Konferansta; dünyanın çeşitli yerlerindeki Müslümanların çektikleri sıkıntıları anlatmıştır. Konya'da açılması istenilen Lions Kulübünden bahsederek gündeme getirmiş, aynı zamanda da yerel gazetelerde de yazılar yazmış olması halkın bu konuya dikkat kesilmesini sağlamış ve yönetime tepkili olmalarına sebep olmuştur.⁶⁴¹ Yine toplumun içinde bulunduğu durumlardan, Müslümanların uyanık olması gerektiğinden bahsetmiştir.⁶⁴² Bu konferanstaki konuşmaları ülke genelinde konuşulmuş ve dönemin siyasetçileri tarafından TBMM'de bahsedilmiştir. Sonrasında hakkında incelemeler başlatılarak Meclis'te tutanak tutulmuştur.⁶⁴³ Yıpratıcı bir süreç yaşamıştır. Daha sonraki süreçte konferanslarını ve vaazlarını daha rahat yürütebilmek için emekliye ayrılmaya karar vermiştir. Bu konuyla ilgili yaşadıklarını damadı Mustafa Dayhan şu şekilde anlatmaktadır:

⁶⁴⁰ Büyükkörükçü, "69-T.H.-Almanya Hamburg Konferansı", 00:00:20-00:05:05.

⁶⁴¹ Büyükkörükçü, "İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü", *Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu II*, 551.

⁶⁴² A. g. e. , 551.

⁶⁴³ T.B.M.M., Sorular ve Cevaplar, *Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, Dönem: 2, Toplantı: 4, (1969), 36,/ 801.

“Arefe günüydü, tahmin ediyorum. O konferans hâlâ var. O zaman İzmir belediye başkanı Osman Kibar, İzmir’de Demirel’in sağ koluydu. Ondan sonra konferansın başında da Saffet Solak hocamız vardı. O da tıp fakültesinde profesördü. Onu öne koyarak Tahir Hocaefendi’ye zarar gelmesin diye biz reklam yaptık. O dönemlerde dîni konulardan bahsetmek zor oluyordu. Efendim, önce Saffet Solak’ı koyduk. Sonra Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi dedik. Konferans günü geldi. Alsancak Kapalı Spor Salonu lebalep doldu. O kadar doldu ki, arefe olmasına rağmen yani. O kadar doldu ki Ramazan, ertesi günü bayram olacak, arefe günü olacak ama herkesin ihtiyacı var ama çok doldu. İnsanlar mânen aç. Mânen bir şeyler olmak istiyorlar. Tahir Hocaefendi dedi ki: ‘O zaman ben konuşacağım.’ dedi. Hocam yapma, biz bu hocayı darıltmayalım dedik. Bak, bu bir keşiftir. Yok dedi; ‘Bu toplantı, bu kalabalık ikinci konuşmayı kaldırmaz, kabul etmez, beklemez. Yarın işine gidecek, önce ben konuşacağım yoksa hiçbir işe yaramaz.’ Peki dedik. Konuşmaya başladı. Tabi, herkes bekliyor. Tahir Hocaefendi ne diyecek diye. Dedi ki, işte Pakistan’ın dev şairi Muhammed İkbâl. Önce onu bir anlattı. Muhammed İkbâl’in New York’ta kaldığı sürede rüyasında Resulullah (s.a.v.) Efendimizi gördüğünü anlattı... Bu rüyayı anlattıktan sonra dedi ki: ‘Ben de size Konya’dan Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî Hazretleri’nin etrafındaki şeylerden selamlar getirdim.’ Tabi, bu kadar kalabalık olunca Osman Kibar’ı da konferansa alıp geldiler. Osman Kibar bu kalabalığı görünce ilk işi, ertesi gün sabah ilk uçakla Ankara’ya gidip Demirel’e: ‘Sen ne yapıyorsun? Bu adam bu şekilde bu kadar insanı başına topluyor. Yarın başına dert olur, şu olur, bu olur...’ dediler. Ondan sonra kayınpederim -o günkü memuriyet kanununda öyleymiş, Konya’dan dışarıya çıkarken valilikten izin alması gerekiyormuş.- kızdı, emekliye ayrıldı. ‘Ben artık hürriyetimi seçeceğim.’ dedi ve konferanslarına, konuşmalarına böyle devam etti.”⁶⁴⁴

⁶⁴⁴ Mustafa Dayhan, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 7 Ağustos 2023.

3.4.2. Ev Sohbetleri

Tahir Büyükkörükçü, ev sohbetlerini ömrü boyunca sürdürmeye gayret etmiştir. Sohbetlerini; yakın arkadaşlarıyla, ilim erbabıyla, gençlerle, ailesiyle, talep eden herkesle ilmî yönden eğitimi olanlarla, hafızlarla yapmıştır. Bu sohbetler dîni konuların konuşulmasının yasak olduğu yıllarda gerçekleşmiştir. Oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü ev sohbetleriyle ilgili şunları söyler:

“Konya’da bulunduğu sürece hemen her hafta ev sohbetleri olurdu. Bu sohbetlerde her meşrebden, her görüşten insanlar bulunur, onların hatırlarına riayet ederdi. Sohbetin sonunda hafızlar, ilahiler ve kasideler okurlardı.”⁶⁴⁵ “Onun sevdiği bazı ilahiler vardı. Mesela “Gül yüzünü rüyamızda görelim ya Resulallah” ilahisini çok severdi. Babacığım sohbet eder, sohbetten sonra bir kaç hafızımız vardır. Babacığım: ‘Hadi bakalım sıra sizde.’ derdi ve ilahiler okunur, kasideler okunurdu. İlahilere “Ey Güzellerden Güzel Ruhum Resulü Kibriya” ilâhisi ile başlanırdı. “Hubar-ı Payine Almam Cihanı Ya Resulallah” ilahisini severdi. Muhammed Emin Karataş kardeşimize latife eder; ‘Hadi bakalım, elini bir kulağına at bakalım’... filan diye ona latife eder. Tabi, ondan sonra da; ‘Hadi bakalım, çekin bakalım cüzdaneleri!’ der ve bir hayır için para toplanırdı. Sohbetler hep böyle geçerdi.”⁶⁴⁶ Daima önce kendi verir, herkesten daha çok veren olmak isterdi. Bu yolla birçok camiinin inşaatına yardım edilmiş, müstakil minare ve çeşmeler yapılmıştır. Hafızlığını tamamlayanlara umre vaat eder, gençlerin evlenmesine yardımcı olurdu. İhtiyaç sahiplerini araştırır, onların odun kömürleri alınır. Kapu Camii’nde, kürsüden bir hayrı cemaate duyurdu mu ilk önce kendisi kürsüden verir ve ‘Bakın hocanız olarak ben bu kadar veriyorum, siz de ona göre verin!’ diyerek halkı teşvik ederdi.”⁶⁴⁷

⁶⁴⁵ Büyükkörükçü, “İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü”, *Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu II*, 553.

⁶⁴⁶ KonTv-Düzlem Programı, “Abdurrahman Büyükkörükçü Hoca Babası Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi’yi Anlatıyor”, 00:36:30-00:37:25.

⁶⁴⁷ Büyükkörükçü, “İz Bırakan Vâizler-Tahir Büyükkörükçü”, *Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu II*, 553.

İlim insanlarıyla özel sohbetleri olmuştur. Ali Ulvi Kurucu, ev sohbetleriyle ilgili şunları söyler: “1955’te Konya’ya gittiğimizde Doktor Ali Kemal Bey, Dişçi Nuri Bey, Fevzi Özçimi ve Hacı Ahmet Kağnıcı Beyler ve daha başka gönüldaşlarla birlikte Tahir Bey de bana candan alâka gösterirler. Konya’da bulunduğum bir ay müddet içinde her gece sohbetlerimiz vardı.”⁶⁴⁸

Damadı Mustafa Dayhan ev sohbetlerinin özellikleri ile şunları söyler:

“Ev sohbetlerinde böyle ilim adamları vardı. Onların arasında hafızları imtihan ederdi. Âyeti okur, sonrası nasıl hocam? derdi. Karşıya sorardı. Becerdi, söylediye peki evvelki, bir başka âyeti okurken evvel âyeti nasıldı? diye sorardı. Fıkıhçıya döner, işte Fıkıh âyetinde, işte İmam-ı Âzam’dan bahsediyorsa şayet, İmam-ı Şafi’den bahsediyorsa şayet onlarla Arapça metinlerle karşılıklı mübadele ederdi. Ondan sonra Tefsir babında da böyle söylerdi.”⁶⁴⁹

Yakın dostlarının evlerinde de davet edildiği zaman sohbetler vermiştir. Ahmet Baltacı şu hatırasını anlatır:

“Babam da iyi bir dervişti. Allah rahmet etsin. Tahir Hoca’nın bazı ev sohbetlerinde babamın da bulunduğunu biliyorum. Birkaç defa da sohbetleri bizim evimizde oldu. Tahir Hoca, birkaç defa bizim evimize geldi. Hatta akşam yemeğinde rahmetli annem çok iyi köy bulgur pilavı pişirirdi. O bulgur pilavından yedi ve onu zaman zaman da söylerdi.”⁶⁵⁰

Aile efradıyla da ev sohbetleri olmuştur. Mustafa Dayhan şunları paylaşır:

“Biz hanımla o zamanlar Konya’ya sık gider gelirdik. Tabi herkesle oturuyoruz, yemek yiyoruz. Herkes dağıldıktan sonra kayınpederle otururduk. Yerine göre bir saat, iki saat sohbet ederdik. O zaman da bizler işte yeni yeni kaset ve teypler var, önüne koyuyorum, bize bir şeyler anlat diyorum. Bazen böyle coşardı. Böyle birçok şeyleri anlatırdı.”⁶⁵¹

Damadı, Celaleddin Kaymakzâde ise şunları söyler:

⁶⁴⁸ Düzdağ, *Üstad Ali Ulvi Kurucu Hatıralar-3*, 357.

⁶⁴⁹ Mustafa Dayhan, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 7 Ağustos 2023.

⁶⁵⁰ Ahmet Baltacı, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 24 Ağustos 2023.

⁶⁵¹ Mustafa Dayhan, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 7 Ağustos 2023.

“Umuma açık camiide olan sohbetleri dışında bir de evlerde olan, daha özel bir cemaatin katıldığı yani; evlerine alabildiği hani böyle elli kişi, yüz kişi arasında kişinin katılabildiği sohbetler de yapardı. O sohbetlerde tabi biraz daha samimi ortamlar oluşurdu. Daha birinci derecede tanıdığı insanlar geldiği için onlarla sohbet arasında şakalaşır, Onların hatıralarını anlattırır; Sabri’ m şöyle mi oldu? Ömer’ im böyle mi oldu? diye yakın tanıdığı insanlarla ikili diyaloglara girerdi. Tabi, böyle olunca sohbetleri daha can alıcı olurdu, sohbetlerinin daha çok dinlenmesine vesile olurdu. Sohbetlerinde devamlı aynı kişilerle sohbet etmezdi. Devamlı ilmiyeye verdiği periyodik bir sohbeti yoktu. Mesela, Üniversite hocalarından Profesörler, Doçentler, o günün BAĞ-KUR Müdürü gibi insanlar bizimle irtibat kurarlardı. Hocam müsaade ederse biz de ev sohbetlerine katılalım; daha samimi olur diye. Ara ara onlardan talep gelirse sohbetleri olurdu. Hocaefendi de buyursunlar gelsinler derdi. Hocaefendi de kimseye yok demezdi. Davet edildiği yerde mutlaka konuşur; sohbet eder; evinde sohbet isteyenlere kapısını açar sohbet ederdi.”⁶⁵²

Üstadı Mahmut Sâmi Ramazanoğlu’na intisap ettiği için çoğu zaman intisaplı olduğu dostlarıyla geceleri sabaha kadar ilmî sohbetleri olmuştur. Mânevî ilme sahip dostlarıyla da ev sohbetleri olmuştur. Lâdikli Ahmet Ağa, Muhammed Harrânî gibi zatlarla da böyle ortamlarda biraraya gelmiştir. Bu konularda daha önceki bölümlerde bilgi verilmiştir.

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, ev sohbetlerinde muhatap olduğu kişilerle daha tasavvufî konuşmalar yapmıştır. Günlük hayatın içinde dikkat edilmesini istediği konularda önemli açıklamalarda bulunmuştur. Bu sohbetlerinden birinde nefsin terbiye edilmesini, mertebelerini aşama aşama anlatmıştır. Tasavvufa göre yaşamanın kişinin hayatında yol açtığı değişikliklere değinmiştir. Bir sohbetinde İslâm’da şeriata uyma konusundaki hassasiyetini dile getirmiş, muhataplarının da uyması konusundaki hassasiyetini ifade etmiştir.⁶⁵³

⁶⁵² Celalettin Kaymakzâde, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 13 Kasım 2023.

⁶⁵³ Büyükkörükçü, “41-T.H. Ev Sohbetleri-M. Ali evinde,18.03.1976.mp3”

3.5. Davetçi Yönüyle Tahir Büyükkörükçü

3.5.1. Usul ve Üslûbu

İslâm'a davette usul ve üslûp önemli yere sahiptir. Davetçinin muhataba yaklaşımı davetin başarılı olmasında kritik önem arz eder. Kişinin kendi içinde yaşadıkları aşamalar muhatabına yaklaşımını belirler. Hz. Peygamber (a.s.): “*Ameller niyetlere göredir.*” diye buyurmaktadır.⁶⁵⁴ Davet edecek kişinin hangi niyetle yaklaştığı muhatabın kabullenmesini etkiler.

İnsanın iki dünyasının inşası, huzuru ve kurtuluşa ermesi için gösterilen faaliyetlerin davetçiler tarafından samimi duygularla, hasbi olarak, güzel ahlâkı düstur edinerek sunulması önemlidir. Anlatılacakları güzel ifadelerle aktarmak muhatabı etkilemede hassas bir noktadır. Dînî temsil eden kişinin sorumluluğunun bilincinde olarak tebliğ ve irşad görevini hiçbir menfaat beklemeden yapması, günlük hayatında yaptığı işleri muhataplarından istememesi beklenir. Kur'an-ı Kerim'de “*Ey İman Edenler! Yapmadığınız şeyleri niçin söylüyorsunuz?*”⁶⁵⁵ diye buyurulmaktadır. Bu âyet-i kerime, din dilinin ve üslûbun çok yönlü bir açıdan doğru kullanılmasını hatırlatır.⁶⁵⁶ Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi de bu konulara çok dikkat etmiştir. Oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü şu anısını anlatır:

“Ben evde namaz kılarken cemaate gitmemi telkin ederdi. Bazen okul gibi yorgunluklarla yorgun olduğumda evde namazları kılarken ben cemaate girmedığım zaman bana; ‘Yapmadığınız işi cemaate nasıl anlatıyorsunuz?’ derdi. ‘Babacığımın vâizlik yönüyle alakalı olarak gönül adamıydı. Vâizliğinden daha öncelikli olması gereken konu mâneviyat eri olmasıydı. Gönül adamıydı.’”⁶⁵⁷

Günümüz dünyasında din dilinin ve üslûbun muhatapların içinde bulunduğu kültürel, psikolojik, sosyal, ekonomik özellikleri gibi yönlerini gözetererek doğru uygulanması gerekir. Toplumun ihtiyaç duyduğu güncel konulardan muhataplara yaklaşım

⁶⁵⁴ Buhârî, Bedü'l-vahy, 1; Müslim, İmare,155; Ebu Davud, Talak,11.

⁶⁵⁵ es-Saf, 61/2.

⁶⁵⁶ Ali Erbaş, “Tebliğ’de Dil ve Üslûp”, *Diyanet Aylık Dergi*, S. 330 (Haziran 2018): 6.

⁶⁵⁷ Abdurrahman Büyükkörükçü, *Mülâkat: Emine Oğul*, İstanbul, 19 Kasım 2022.

gereklidir. Yapılan araştırmaların neticesine bakılarak Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin sadece genel dîni bilgileri verip ilmîhal bilgisiyle yetinen bir din adamı olmadığı söylenebilir. Aksine toplumun dertlerini dert edinen, her bir muhatabının ihtiyaçlarını gözeten, dönemin sorunlarına çözüm üretme gayretinde olan halkın içinden bir davetçidir. İmanın kurtarılması, gelecek nesillerin Kur'an ve sünnet-i seniyye üzere yaşaması için çabalayan bir davetçidir.

Tahir Büyükkörükçü, hayatı boyunca insanları İslâm'a davet etmek için gayret göstermiştir. Şükrü Özbuğdaycı şöyle söyler: *“Tahir Hoca, gerçekten Konya'mıza büyük hizmetleri olmuş, özellikle irşat yönüyle, vaazlarıyla milyonların gönlünü fethetmiş, milyonların gönlüne taht kurmuş ve bazı insanların bir takım kötülüklerini terk etmelerinde çok önemli rolleri olmuştur.”*⁶⁵⁸

Kendisi için önemli olan konulardan yeri geldikçe bahsetmiştir. Kendine özgü usul ve üslûbu ile Allah'a ve Resûlü'ne muhabbet ve itaatin önemini vaazlarında dile getirerek cemaati irşad etmeye çalışmıştır. Bir sohbetinde hayatındaki önem verdiği, hayatının felsefesi olan üç şeyden şöyle bahsetmiştir:

“Üç şey için Rabb'imden uzun ömür istiyorum. Birisi, zatına kulluk, Resulü'ne ümmet olmak için, İkincisi Ümmeti Muhammedi irşat için. Eyvallahı böyle Müslümanlar. İnanınız! Kürsülerde 50 senem geçti. Her zaman söylüyorum. Sizi sırtımda cennete taşırcasına hakkı ve gerçeği her devirde olduğu gibi söyledim. Yarın, Rabb'im huzuruna varacağım. Allah'ıma cevap vereceğim. Öyle kimsenin keyfi için, Kur'an'dan, sünnetten taviz vermek yok. Rabb'im ehl-i ilmî muhafaza buyursun, İnşallahu Teâlâ. Gerçek ne ise, Allah neyi indirdiyse, Cebrail neyi getirdiyse, Resulullah bize neyi tebliğ ettiyse elli senedir size katkısız olarak tebliğ ettim. Rabb'imiz buna şahit. Hepimiz beraber Rabb'imizin huzuruna varacağız. Ömrü istememin ikinci hikmeti bu. İrşat ve tebliğ için ya Rabb'i! Hatta bazan böyle diyorum.

Hani en ciddi duam; Medine'de ölmek, Cennetü'l bakî topraklarının kucağına uzanabilmek. Arzum bu! Amin deyin Müslümanlar! Eğer mübarek

⁶⁵⁸ İz Bırakanlar, “İz Bırakanlar Sultan'ül Vâizin Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi”, (3 Haziran 2020), 00:17:15-00:17:38.

beldede Resulullah'ın minaresinin gölgesinin düştüğü yerde ilahi takdir bize bir avuç toprak... Takdir tabi; 'Peder ne der, kader ne der.' demişler. Muhterem Müslümanlar! Eğer Konya'da öleceksem, kürsüde senelerdir öyle derim zaman zaman. Müminlere böyle konuşurken ruhumu teslim edeyim, İnşallahu Teâlâ! Çocukluk ve gençliğimden beri başka şeye pek bakmadım, Muhterem Müslümanlar! İlmin tahsili, sonra tebliği, sonra karınca kararınca amele ehemmiyet verip sebat göstermek. Mümkün olduğu kadar Hakkı olduğu gibi tebliğ etmek en çok zevk aldığım şey, muhterem müminler!

Üç şey istiyorum dedim ya muhterem Müslümanlar! Üçüncüsü, Kâbe-i Muazzama'nın karşısında ve Resulullah'ın huzurunda olmak için ömür istiyorum. Anadolu'da söylenir. Konya tabiridir; 'Unumu elemişim, eleğimi de asmışım.' Yıllardır... Tamam mı? Muhterem Müminler! Allah'ımdan istiyorum. Nereye gidiyorsun? Kâbe-i Muazzama 'ya. Nerden geliyorsun? Hz. Resulü Ekrem Sallallahu Teâlâ Aleyhi Vesellem... Makamlar, mansıplar, dünya şöhreti, dünyanın birçok yıldızları... Arzu edenlere ver onları Mevla'm. Yunus Emre'nin dediği gibi; 'Bana seni gerek seni' diyorum. Cenâb-ı Hak Teâlâ Hazretleri, cümlemize uzun ömürle güzel amel lütfetsin, İnşallahu Teâlâ!''⁶⁵⁹

Tahir Büyükkörükçü, kuşatıcı, yapıcı bir tavırda vaazlarında herkese yönelik hitap etmiştir. Aynı görüşte olmasa da muhatabını kazanma düşüncesinde olmuştur. Kendi inancını net ifadelerle savunmuş, yeri geldikçe cesur tavırlarla düşüncelerini söylemiştir. Davet üslûbunda Kur'an-ı Kerim'de belirtilen "Kavl-i leyin" üslûbunu doğru bir şekilde kullanmıştır. Bir sohbetinde şunları ifade eder:

"Mevla'mız dünya ve ahiret saadetine cümlemizi mazhar kılsın. Necip milletimiz ve kıymetli cennet vatanımızı kahpe düşmanlarının şer tasallut ve taarruzundan mahsun ve mahfuz eylesin. İçimizde haddini bilmeyen, tepinen kızılıkları da hidayetiyle ve tevfikiyle Rabb'imiz uslandırınsın inşaallah. Kahretsin Demiyorum Efendiler! Emin olun böyle yani. Kahretsin

⁶⁵⁹ KonTv-Vaaz-Gerçek Müslümanın Sıfatları, "Tahir Büyükkörükçü Hoca" (Vaaz-39)", YouTube (12 Şub 2012), 00:14:28-00:18:19.

demiyorum. Çünkü bir adamın kahrolmasıyla biz ne kazanacağız? Allah'ımız tevfik ve hidayetiyle uslandırın, gerçekleri o yumurcakilara göstereyin. Hakkın sözünü onlara da duyursun, onlara da gerçeğe hizmet neşesini ve imanını ve aşkını ihsan buyursun, İnşallahu Teâlâ!''⁶⁶⁰

Davetçinin muhatabını yargılayıcı, kutuplaştırıcı bir tavırda olması yanlış bir üslûptur. Günümüz davetçilerinin bu konulara dikkat etmesi beklenmektedir. Tahir Büyükkörükçü, muhatabını her zaman dinleyen, yargılamadan kazanma düşüncesinde bir din adamı olmuştur. Mustafa Dayhan, bu konuda şunları ifade eder:

“Bu yönleri vaazlarında bellidir. İslâm'dan hiçbir şekilde taviz vermez ama karşıdaki adamı da kurtarmak için elinden geleni yapardı. Mesela vaazlarından birinde; ‘Üçler Mezarlığı'na beni gömün.’ diye bahsettiği vaazını az önce dinledim. Kayınpederim orada diyor ki; ‘Bir mümin, bir günahı yetmiş defa işlese de istiğfar etse Cenâb-ı Hak affeder. Günahkâr ne kadar büyük günahla gelirse gelsin.’ diyor. Mesela, geçen gün bir yerde örnek verdiler. Gencin biri dövme yaptırmış. Hocaefendi çocuğa neler söylemiş... Hâlbuki çocuğa söylenecek şey; ‘‘Oğlum bir kâfir bile olsa Kelime-i Şehâdet'i getirdikten sonra Cenâb-ı Hak geçmişini siler. Yeni hayatın da hayırlı mübarek olsun.’’ demek gerekir. Ama sen şimdi çocuğa; ‘‘Sen şunu yaptın! Sen bunu yaptın! dersin o çocuk bir daha sana gelmez. Örnek bu! Tahir Hoca bu örnekleri işleyerek cemaatini bu şekilde geliştirdi. Cemaate bakmıyor musunuz? Cemaatini bu şekilde işleyerek tanınıyor. Dünyanın her yerinde tanınıyor. Hâlâ daha öyle gitti. Hâlâ konuşmaları ortada öyle dönüp duruyor.’’⁶⁶¹

Kur'an-ı Kerim'de “Eğer kaba, katı yürekli olsaydın, onlar senin etrafından dağılıp giderlerdi.”⁶⁶² buyurularak muhataplara yumuşak yaklaşılması gerektiğinin yöntemi gösterştir. Davetçinin kaba ifadeler, ayrıştırıcı tavırlar takınması dînî öğrenilmesi ve yayılmasında engel teşkil eder. Kişilerin yaptığı hatalar maalesef dine kıyaslanır.

⁶⁶⁰ Büyükkörükçü, “05-T.H.Cuma Vaazı-Kapı Camii Vaazı”, 01:10:15-01:11:15.

⁶⁶¹ Mustafa Dayhan, Mülakat: Emine Oğul, İstanbul, 7 Ağustos 2023.

⁶⁶² Âl-i İmran, 3/159.

Böyle olunca da dînîn yaşanması daha da zorlaşır. ⁶⁶³ Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, muhatap olduğu kimselere yumuşak bir tavırla yaklaşmış, daima tebessümle muamele etmiştir. Kur'an'ı ve Hz. Peygamberimiz'in (s.a.) sünnetini kendisine düstur edinerek muhataplarının ihtiyaçlarına göre yardımcı olmaya çalışmıştır. Tefekkür ederek kalb-i selime ve akl-ı selime göre söz söylemiştir. Davet usulünde; bilgi verici, hikmetle, doğruları söylemekten çekinmeden, açık ve net, zarif ifadelerle birleştirici bir tavırdadır. Hâl ve kâl ehli olmuştur. Muhataplarına da kendine has üslûbuyla vaaz etmiştir. Bir sohbetinde davette usul ve üslûbun nasıl olması gerektiği ile ilgili şunları söylemiştir:

“İslâmiyet kemal ve ilim, mârifet... Bu işin gerçekten mücadelesi lazım. Gül yağı damlatır gibi böyle çeşitli kazanlardan acayip âteşlerde yana yana, kaynaya kaynaya imtihanlar vererek çeşitli merhalelerde; bazen baş aşağı, bazen sırt üstü, bazen düşüp burnu kırılırcasına imtihanlardan nihayet bezmeden, usanmadan, yıkılmadan, kahrolmadan her seferinde nefisle mücadelede yine ısrar ve şeytana açılan delikleri mücadele hırkasının parçalarıyla tıkamaksızın yürürse bir gün Cenâb-ı Hak lütfedecektir, gerçek Âb-ı Hayatı İlhâmî'yi içecektir ve Cenâb-ı Hakk'ın tecellisine mazhar olacaktır. Yoksa lafla olmaz bu iş. Olmuyor, olmuyor yani. En basit mânasıyla 'âyinesi iştir kişinin lafa bakılmaz!' Şahsın görünür rütbe-i aklı eterinde (-eter burada amel mânasında-) amelinde bakarsınız güzel şeyler söylüyor ama çirkin şeyler yapıyor. Böyle bir söze itibar yok. Hep herkese iyi şeyler tavsiye ediyor ama yürüdüğü yol kötü ve karanlık. İtibar edilmez efendiler! Bitti. Sözümüz, özümüz, gözümüz, amelimiz, hâlimiz, her şeyimiz birbirine uyacak, İnşallahu Teâlâ. 'Hakk'a sözlerle değil, hâl ile azmeylemeli!' diyen şairin sözü de boş değil. Hakk'a sözlerle değil hâl ile azm eylemeli. Gerçekten âlimlerin hâl ve boyasına boyanarak, mevkiyi tabrike koyarak onlar gibi kanat çırparak, çalışarak ve mümkün olduğu kadar güçlülere göğüs gererek, beleşçilik yok! Doktorluk başka, doktorluğa dair kitap okumak başka. Var mı öyle doktorluğa dair kitap okumuş da doktor olanlar? Yok! Âkif Bey'in dediği gibi; 'Nal yapmak için bir usta çingenenin önünde, mengenenin başında aylar, yıllarca

⁶⁶³ Erbaş, “Tebliğ’de Dil ve Üslûp”, 7.

uğraşacaksın' diyor. Öyle beleşçilik yok! Bin türlü kaburga kemiklerini kırarcasına insanın çileler, imtihanlar ve ibtilalar yaşaması gerekir... Bütün bunlardan yüksek dağların tufanlara göğüs gerdiği gibi imtihanlarda mücadele vererek yürümek. Yoksa kaderin küçük adamı olarak kalmaktır vesselam, değişmez. Büyük adam olmak için büyük çileler, büyük imtihanlar ve büyük neş'elerin ölçülerin ölçülerine riayet ve itikat. Peygamberimiz (s.a.v.) Hazretleri, başımızın tacı, gönlümüzün miracı Nebi-yi Zîşan Efendimiz'in neş'esi, Ashâb-ı Suffe'nin hâli ve Sahâbenin mertebe-i kemâli, iktisaptaki büyük şecaatleri, amelleri ve iktisapları. Ne kutsî örnekler bırakmışlar bize.”⁶⁶⁴

Tahir Büyükkörükçü, davetçi yönüyle kendine özgü usul ve üslûbu olan bir din âlimidir. Ahmet Baltacı davetçi yönüyle ilgili özelliklerini şöyle anlatır:

“Tahir Hoca'nın daveti şu mânada değil yalnız. Mesela Pakistanlıların davetçileri var. O tarzda bir davetçi değil. Ama konuşmalarıyla daima dine çağıran, Müslüman olmaya çağıran, Müslümanlığı iyi yaşamaya çağıran, inanan insanın inandığını yapmaya çağıran, gerçekten etkili bir davetçiydi. Kendisi yıllardır yaptığı için olacaktır ki çok da etkili olmuştu. Şöyle söyleyeyim; Konya'da olduğu zaman Konya'nın havasını etkilemişti, Burdur'a gittiği zaman Burdur'un dînî havasını etkiledi. Böyle etkili bir davetçiydi. Tabi bunda birkaç yön önemli; bir havaî konuşmuyor, konuştuğu neye dayanıyor? Bir; İlme dayanıyor, ilmî de; âyete, hadise, dînî bilgilere dayanıyor. Demek ki temeli dînî bilgi olduğu için iyi bilgiye dayanarak davet hizmetini veya vaaz hizmetini yürüttüğü için etkili olmuştur.

İki, hakiki bir bilgi olmakla beraber bilgiyi sunuş tarzı çok önemli. İnsan aynı bilgiyi aynı şeyi rast gele ifadelerle de söyleyebilir, hatibi etkileyecek güzel ifadelerle de etkileyebilir. Tahir Efendi, muhatabı etkileyecek tarzda konuşabiliyordu. Tahir Efendi'yi dinleyen bir defa ben şurayı dinleyeyim de bırakayım diyemezdi. Konuşmayı dinlemeye başladıktan sonra bu konuşmanın sonuna kadar cemaati, dinleyenleri cezbediyordu, kendisine bağlıyordu ve dinleyici olarak kalmasına vesile oluyordu. Demek ki bir

⁶⁶⁴ Büyükkörükçü, “41-T.H. Ev Sohbetleri-M. Ali evinde-18.03.1976. mp3”, 00:24:20-00:29:24.

özelliği de etkili olması. Cemaatin alakasını çekecek tarzda bir üslup sahibi olması. Onun için o üslûpla hareket ettiğinden dolayı Allah ona başarı vermiştir.

Konuşmalarında davetlerinin çok etkili olmasının bir sebebi de şu; örnekte veriyordu. Biliyorsunuz, Kur'an-ı Kerim'de darb-ı mesel diyerek Cenâb-ı Hak örnekler verir. Peygamberimiz de hadis-i şeriflerinde örnekler verir. Tahir Hoca, bu örnekleri cemaate çok güzel anlatır ve kendi konuşma tarzıyla, üslûbuyla cemaat üzerinde etkili olurdu. Bunun için diyebiliriz ki Tahir Hoca çok iyi bir davetçiydi.

Tahir Hoca bir davetçi olarak sadece heyecan vermez aynı zamanda dinleyenleri bilgilendirmek isterdi. Bakın, bugün hâlâ hatırımda olan bazı hadisleri ben Tahir Hoca'dan işittim desem çok doğru bir ifade kullanmış olurum. Yani, demek oluyor ki sadece cemaati etkilemek değil bilgilendirmek için de demek ki bu davetlerini yapıyordu. Ben talebeyken fırsat bulduğum an dinlediğim zaman kendisinden duyduğum bazı hadisleri bugün bile hatırımda bulunduruyorum... Demek oluyor ki Tahir Hoca, dinleyenlerini aynı zamanda da geliştirmek için böyle bir gayret içindeydi. Yani konuşması boş değildi. Faydalıydı. Dolayısıyla öğretiyordu. Ben de önünde diz çöküp öğrencisi olmadım ama bazı vaazlarını dinlemek sûretiyle kendisinden öğrendiğim ve dua ettiğim hocalardan bir tanesidir.”⁶⁶⁵

Tahir Büyükkörükçü, davetçide olması gereken birçok özelliğe sahiptir. Muhatap kitle üzerinde etkin olmuş ve başarılı bir davetçidir. Recep Cici Hoca, Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin davetçi yönüyle, usul ve üslûbuyla ilgili şunları söyler:

“Tahir Büyükkörükçü'yü öncelikle rahmetle anıyoruz. Gerçekten irşad konusunda camiileri, mescitleri iyi kullanan, iyi değerlendiren, muhatabı, cemaati, dinleyenleri dikkate alan, onları coşturan onların duygularına, akıllarına, gönüllerine hitap eden ve hatiple dinleyenler arasında hem duygusal hem ilmî irtibat, güçlü iletişim kuran hakikaten ender vâizlerden ya da hatiplerden biridir.

⁶⁶⁵ Ahmet Baltacı, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 24 Ağustos 2023.

Benim en çok dikkatimi çeken mesela çok bağırarak, çok farklı şeyler söyleyen bir üslûp yok yani. Dinlenebilen, insanı sıkmayan bir üslûp. Bir de yani amaç bağcıyı dövmek olmayınca üzüm yemek olunca verdiği örnekler; işte sahâbe örnekleri, Peygamberimiz örnekleri. Bunlar hem cemaati sıkıyor hem de onların akıllarında kalabilecek bilgileri aktarıyor. Efendimizden bir kesit aktarırken -dolayısıyla benim de hoşlandığım bir üslûp bu.- Halim selim. Tahir Hoca çok bağırarak konuşmuyor. Bunlar daha kalıcı oluyor. O açıdan Tahir Hoca'nın konuşmasını uzatmayan yani yarım saat konuşacaksa o kadar konuşan bir zamanlamada bulunuyor. Hakikaten dinleyicinin nabzını tutuyor. Onları seçtiği örnekler üzerinden bir kere duyarlı bir atmosfere taşıyor. O itibarla benim görebildiğim kadarıyla bir vâiz olarak hakikaten etkili, doğru bilgi veren, yüksünmeyen yani bunu da yapalım gibi bir havada değil de önemseyen bir yapıda sunuyor. Bu çok önemli bir şey. Bir de yaşama boyutu var. Onu da eklemek gerekiyor. Bir de seçtiği örnekler; Efendimiz, sahâbe, büyük zatlara ilişkin örnekleri veriyor olması gerçekten toplum üzerinde çok ciddi bir etki meydana getirmiştir.

*Tahir Hoca vâiz olarak hatip olarak benim de hayranlıkla izlediğim bir hocamız. Takdir ettiğim, içerik olarak, üslûp olarak, hareketleri olarak güzel bir vâiz. Takdire şayan ve pek çok vâizin bunu örnek alması gerekiyor. Yoksa kürsüden insan taşlamanın bir anlamı yok yani.*⁶⁶⁶

Tahir Büyükkörükçü, Kur'an-ı Kerim'de bahsedilen: “*Rabb'inin yoluna hikmetle ve güzel öğütle davet et; onlarla en güzel yöntemle tartış!*”⁶⁶⁷ buyruğu gereği davet yöntemlerinden olan hikmetle davet etmeyi uygulamıştır. Muhataplarına İslâm'ın esaslarını anlatırken düşündürerek doğru kaynaklardan örnekler vererek yaklaşmıştır. Soru cevap yöntemini kullanmıştır. Muhatap kitlesinin özelliklerine, seviyesine, bulunduğu ortamın imkân ve şartlarına göre davranmış, muhatabını iyi gözlemlemiş, görüş farklılığı olan kimselere seviyesini bozmadan İslâm'ın emirlerine göre davranmış, cesurca doğruları söylemiştir. Dik duruşu karşıt görüşte olanlara korku

⁶⁶⁶ Recep Cici, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 6 Eylül 2023.

⁶⁶⁷ en-Nahl, 16/125.

salmıştır. İlmî ve fikrî olarak hakkı savunmada bilgili olduğu için onlara karşı yıpranmamış, güçlü ve başarılı olmuştur.

Tahir Büyükkörükçü'nün ilmî yönünün yanında mânevî yönü de vardır. Tasavvufa yönelmiş olması gönül insanı olmasını sağlamış, kalplere hitap edebilmiştir. İlmî birikimini pratiğe geçirebilmiştir. Ali Öge, irfânî yönüyle ilgili şunları söyler:

“Hocamızın irfânî bir cephesi var. Belki o kendine has bir tarzdır... Sohbetlerinden, derslerinden ve yakinen tanıyanlardan öğrendiğimiz hocamızın mânevî cephesi de güçlüydü. Bazen insanlar ilimde çok ileri gidiyorlar ama amel olmayınca, ibadet hayatı olmayınca bir eksiklik oluyor. İbadet hayatları var ama kuru bir ibadet hayatı oluyor. Orda da irfan olmayınca zevk tarafı olmuyor. O da tasavvufla oluyor. Mânevî boyutta oluyor. Bunların üçünü de birleştirmek te kolay bir hâdise değil; ilim sahipleri var ama irfan yok. İrfan sahipleri var ama ibadet yok. İbadet sahipleri var ilim yok. Dolayısıyla bunlar birbirinden kopuk olunca bir bütün sağlamıyor. Ben, bir âyet-i kerime'yi anlarken kafama doğdu. Ra'd Sûresi'nde; “Onlar, Rabb'imizin birleştirilmesini emrettiklerini birleştirirler, Rablerinden korkarlar; kötü hesaptan ürkerler.”⁶⁶⁸ Bu âyet-i kerimeyi müfessirler kâhir ekseriyetiyle sıla-i rahim üzerinden anlatıyorlar ama sıla-i rahim de sonuçta ulamadır, birleştirmedir. Bizim ilimle irfanı, irfanla ibadeti, ibadetle ahlâkı birleştirmekle bu âyeti anlamamız sanki fizikle Türkçeyi, Türkçeyle Arapçayı, Arapçayla fıkı, fıkıhla tefsiri birleştirmek gibi. Adam şimdi tefsir âlimi müfessir ama fıkihtan anlamıyorsa eksik kalıyor. İşte Tahir Hoca'mızı farklı yapan özelliklerden birisi bence bu. İlmî boyutta bir bilgiyi aktarırken onu irfânî boyutta da sunabilmesi. Onu yaşadığı için de hüsnü zannım ve bilgim o doğrultuda. Yaşadığı için de ibadet boyutunda onu yaşıyor. İçselleştirme diyorlar. Şimdi ben bu tabiri kullanmak istemiyorum ama bilginin irfana ve ahlâka dönüşmüş hâlini görüyoruz. Dolayısıyla tesir hâdisesi biraz böyle oluyor. Yani, yaşamayan, özden gelmeyen söz dilden geliyorsa olmuyor. Gözden gelen yaş eğer öze dayanmıyorsa rol yapmış oluyoruz gibi. Dolayısıyla orada rol yok. Orada ilim var, irfan var, ibadet var, aksiyon var. Bir de işin öbür tarafı;

⁶⁶⁸ er-Ra'd, 13/21.

*Erenköy'ün kurulması ilimle olunacak bir hâdise değil; onun şuura dönüşmesi, onun davete ve tebliğ dönüşmesi ile olan hâdise. Bu boyutların tamamı. O zaman biz davetçi olacak, tebliğ edecek, vaaz edecek toplumu yönlendirecek insanlara söylememiz gereken hocamız şahsında bu olsa gerek diye düşünüyorum. Bütün, bütün. Yani sadece bilgi yüklü olmak yetmiyor.*⁶⁶⁹

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, bir sohbetinde İslâm'ın dünyanın her tarafına duyurulması, insanların hidayete ermeleri için davetin şart olduğunu hep dile getirmiştir. Bu konuyla ilgili şunları söylemektedir:

*“Bugün dünyada radyonun ve televizyonun varmadığı, yayının ulaşmadığı yer kalmadı. O yüzden buz denizlerinde yaşayan Eskimoların dahi İslâm peygamberine inanmakla, namaz ve oruçla mesul olduklarını bilmeleri gerekir. Çünkü yayınlar oraya da varıyor, Kur'an orada da okunuyor. Ancak geçmiş asırlarda televizyonlar, radyolar bu yayınlar yokken Sibiryâ'nın ortasında kendisine peygamber tebliği varmayan insanlar, Allahu Zü'l Celâl'e inanırlar ve bununla cennete girerler. “La ilahe illallah” dedi mi cennetin anahtarını almıştır. Ama tebliğ kendisine geldi mi, Hz. Muhammed'den (a.s.) haberi oldu mu, Hz. Kuran'ın vazifesini duydu mu; Peygamber Efendimiz'e (s.a.) inanacak, İslâm'ın şartlarına ve şeriatın emirlerini tatbik edecek, haramlardan sakınacak, ancak o vakit cennete girer. Rabb'imiz gönüllerimizi marifetullah ile tezyin buyursun, İnşallahu Teâlâ.”*⁶⁷⁰

“Sevgi, Muhterem Müslümanlar! Sevgi... O kadar mühim ki evlat, anne babanın yüzüne sevgiyle baksa, bütün günahları affedilir. Anne ve baba evladın yüzüne tebessüm edip de eliyle onu okşasa, elinin değen kıllar adedince Cenâb-ı Hakk günahını affeder. Resul-ü Zîşân'ın (s.a.v.) huzurunda yetimden bahsedildi. Peygamber-i Zîşân Efendimiz (s.a.v.) buyurdular ki: “Bir kimse sevgiyle, merhametle yetimin yüzüne baksa ve

⁶⁶⁹ Konya İl Müftülüğü, “Gündem Özel” Tahir Büyükkörükçü'yü Anma Programı”, 00:40:45-00:43:40.

⁶⁷⁰ Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü'den Vaazlar”, 291.

yetimin başını okşasa, elinin değdiği kıllar adedince günahını Cenâb-ı Hakk affeder.” Bu, dakikalık bir saniyelik ameldir. Bu İslâm’dır. Başka nizamda, başka sisteme, başka rejimde, başka düsturda, başka kanunda bu yoktur. İslâm’da vardır. İslâm Peygamberi şöyle buyuruyordu: “İyilik ve güzellikten en azını dahi hakir görme ya Ebu Zer. Çarşıya giderken veya çarşıdan gelirken yolda bir mümin kardeşinin yüzüne tebessümle bakmak dahi olsa! İslâm’ı böyle anlatacağız. Gidip gelirken, sohbette, yolda, çarşıda, pazarda, tarlada, ticarete, alışverişte, bir mümin kardeşinin yüzüne tebessümle bakmak dahi maruftur, iyiliktir, güzelliştir.”⁶⁷¹

3.5.2. İletişim Teknikleri

İletişim, yaşantımızın her anında var olan, çoğu zaman bir gaye üzere sürdürülen bir fiildir. Kişiler karşılıklı iletişim kurarak hayatlarını devam ettirirler. Farkında olarak ya da farkında olmadan söz, hareket ve beden diliyle karşılıklı mesajlar verirler.⁶⁷² Gerçekleşen iletişimle muhatapı etkileyerek onun davranışlarında değişime yol açmak hedeflenir.⁶⁷³ Bu dînî iletişim olarak değerlendirildiği zaman Kur’an’da dînî iletişimin çok yönlü olduğu bilgisine ulaşılır. İnsanı muhatap olarak Hz. Âdem’den Hz. Muhammed’e kadar devam eden bir süreç olmuştur. Her peygamber kendi kavmine gönderilmişken Hz. Muhammed (s.a.v.)’in muhatap kitlesi bütün insanlar olmuştur. Dînî mesajlar peygamberler vasıtasıyla insanlara iletilmiş ve onların uygulamalarıyla öğretilmiştir. Peygamberlerden sonra belli özellikler, bilgi ve beceriye sahip kimselerce iletmeye devam edilmiştir. Davetçi konumunda olanların bu görevi yerine getirirken sorumluluklarının farkında olarak belli seviyede iletişim becerisine ve bilgisine sahip olması gerekir.⁶⁷⁴ Muhatap kitlenin özelliklerini tespit ederek mertebelerine göre iletişim kurmalıdır. İrşad edeceği muhatabına doğru bir üslûpla, yerinde konuşarak, ihtiyacı olanı etkili bir iletişimle vermeli, güvenini kazanmalıdır. Bu bölümde, davette iletişim tekniklerinden bahsedilerek Tahir

⁶⁷¹ A. g. e. , 293.

⁶⁷² Koç, *Din Eğitiminde Etkili İletişim*, 33.

⁶⁷³ Zillioğlu, a. g. e., s. 28.

⁶⁷⁴ Koç, *Din Eğitiminde Etkili İletişim*, 51-53.

Büyükkörükçü'nün muhataplarını İslâm'a davet ederken kullandığı iletişim teknikleri izah edilmiştir.

Yapılan araştırmaların sonucuna göre Tahir Büyükkörükçü'nün iletişiminin çok kuvvetli olduğu söylenebilir. Hayır işlerinde öncülük etmiştir. Sohbetlerinden sonra muhataplarını yardım etmeleri için davet etmiştir. Gençlerin eğitim masraflarında, İslâmî faaliyetlerde, imam-hatip okullarının açılmasında, Kur'an kurslarının faaliyet göstermesinde, dîni kuruluşların eksiklerinin giderilmesinde gayret etmiştir. Örneğin Konya Müftülüğü zamanında, müftülük binasının yenilenmesi için çok gayret göstermiştir. Günümüzde bu müftülük, Meram Müftülüğü olarak hizmet vermektedir.⁶⁷⁵ Bunun gibi daha pek çok hayır işlerinde gönülden çaba göstermiştir.

Tahir Büyükkörükçü, çevresindeki insanlarla güzel bir iletişim içinde olmuştur. Müftülüğü sürecinde muhatap olduğu müftülük personeline yaklaşımında çok disiplinli ve müşfikâne davranmış, muhataplarına çok kıymet vermiş, iletişimde başarılı bir tutum içinde olmuştur. Müftü olarak personele karşı tutumu hakkında Mehmet Emin Parlaktürk şunları söyler:

“Hocamızın gerçekten hem müftülükle olan münasebetleri hem de müftülükteki imam arkadaşlarımızın mesaiye devamları, otoritesi, disiplini ama bunun yanında da onlara duyduğu muhabbeti fevkâladedir. Onları koruması dillere destandır. Mesela bazı müftülerimiz Türkiye'nin genelinde otoriter disiplini uyguluyorlar ama bazen personeli aleyhinde uyguluyorlar ama hocamız öyle değildi. Din görevlisini asla kimseye ezdirmezdi.”⁶⁷⁶

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, muhatap kitlesiyle iletişimde her yaş seviyesine göre farklı bir tutum içinde olmuş, kendisine başvuran kimselerin durumlarına göre hareket etmiştir. Onları adım adım işleyerek hidayete ermeleri için söz dilini ve beden dilini çok güzel kullanmıştır. Yerine göre sert davranmış, yerine göre merhametle yaklaşmıştır. Lâubali kelimeleri kullanmamıştır. Her konuda ölçülü davranmıştır. Sohbetlerinde dönem dönem anlattıklarından etkilenecek duygularını çok güzel ifade ettiği ve bunları muhataplarına da hissettirdiği gözlemlenmektedir.

⁶⁷⁵ Şahin, “Sultanü'l-Vâizîn Tahir Büyükkörükçü” Konya Araştırmaları, (21 Aralık 2016);

Abdurrahman Büyükkörükçü, “Tahir Büyükkörükçü”, Vaaz ve Vâizlik Sempozyumu II“, 551.

⁶⁷⁶ İz Bırakanlar, “İz Bırakanlar Tahir Büyükkörükçü Anma Programı”, 00:43:42-00:44:15.

Anlattığı konulara göre bazen çok coşkulu, bazen hüznü, bazen hiddetli olduğu çok duygulandığı, ağladığı, kimi zaman da kendini tuttuğu anlar olduğu görülmektedir. Mesela düzenlediği bir konferansında muhatap olduğu bir kimseye karşı söz dilinin yanında beden dilini de kullanarak hayatını İslâm'ın esaslarına göre yaşamasında rehberlik etmiştir. Mustafa Dayhan, iletişim tekniklerinden beden dilini kullanmasıyla ilgili bir anısını şöyle anlatır:

“Mesela Almanya’da Köln’de galiba konferans yapmış, adamlar hüngür hüngür ağlıyorlar; ‘Hocam, bu kadar günah işledik, hâlimiz ne olacak?’ diyorlar. İzmir’de Kemeraltı Camii’sinde mesela affedersiniz rakıyı içip te başından aşağıya döken adam, saz da çalıyor. Kayınpederi dinliyor. Bir istiğfar ediyor. Kayınpederin yanına geliyor; ‘Hocam, ben şöyle şöyle günahlar işledim. Allah beni affeder mi?’ diyor. Kayınpederim de; ‘Tabi affeder ama bak, söz vereceksin, bir daha yapmayacaksın!’ diyor. O da; ‘Tamam Hocam, söz verdim.’ diyor. Kemeraltı Camii’sini sabah namazlarında açmaya başlıyor. Kayınpederim daha o zamanlar İzmir’de kalmaya devam ettiği için bu kalma esnasında bir daha geliyor. Diyor ki: ‘Hocam, ben içkiyi bıraktım. Camiiyi sabah namazında ben açıyorum, tamam ama bir sazım var, sazımı çalsam olur mu?’ diyor. Kayınpederim böyle bir bakıyor, gönülsüz bir bakışıyla. Onun üzerine adam; ‘Anladım hocam.’ diyor. Eve gidiyor, sazı da kırıyor. Yani rakı içeni de, zina edeni de onun anlayacağı bir şekilde anlatarak konuşmalarıyla onları onlardan vazgeçiren tipte bir konuşmayla yapılan bir iletişimi vardı.”⁶⁷⁷

Tahir Büyükkörükçü’yü kendine özgü kılan yönlerinde birisi de sohbetlerinde latife yapmasıdır. Muhatabına karşı hitap ederken sohbetini canlı tutabilmek için, söylediklerinin akıllarda kalması adına arada latife etmiştir. Bir sohbetinde şöyle latife eder:

“Benim eskiden beri huyum bu, muhterem Müslümanlar! İslâm gençliğine, Ömer gibi olun! diyorum. Gençler! Önümde de hep ihtiyarlar oturuyor. Gençler biraz daha geç geliyorlar. O bakımdan şansım yar değil. Evet, sonradan gelip de oturanlar müstesna tabii ki. İhtiyaçlarımız erken geldikleri için tabii bu kısmı doldurmuş oluyorlar. Gençler talebedir, işi var,

⁶⁷⁷ Mustafa Dayhan, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 7 Ağustos 2023.

gücü var, memur, âmir falan... Biraz daha geriye geliyorlar ama önümde mikrofonlar olduğuna göre; 'Hocam sadece mikrofonlar değil kamerada kaydediyor. Ayrıca müseccel de kaydediyor, dersler dinlenecek.' Eh! Ben o vakit rahatım, muhterem Müslümanlar. Fen ve tekniğin bahşettiği bu imkânlardan dolayı her kılım bin dil bilse de Rabb'ime şükretsem gene az. KonTv 'nin Müdürü Ahmet Bey öyle diyordu, bir görüştüğ geçenlerde de: 'Hocam KonTv vasıtasıyla 6 milyona yetişiyoruz.' diyordu. Allah'ım kendilerinden milyar razı olsun. Hatta muhterem Müslümanlar, latife ediyorum; Kürsüde hep böyle sert şey konuşulmaz ya, Peygamber Efendimiz'in meşrebi latife de edilir, şaka da edilir. Bazen selefimiz, eski hocalarımız da öyleydi. Bir sohbette bir kardeşim öyle diyor: 'Hocam, KonTv'de veya Mgr'de veya öbür radyoda dersler dinleniyor ya! Şimdiye kadar size kırk yıldır muhalif olan aileleri tanıtıyorum. Sizi dinlememiş, sizi görmemiş de. Herhangi bir sebepten dolayı Tahir Hoca mı? Değmez derlerdi. Şimdi dersleri dinleyince dersin tiryakisi olmuşlar. Çoluk çocuk, karısı, kocası, damat, gelin toplanıyorlar, Cuma günü dersi dinleyeceğim hem de hocamızı seyredeceğiz diye ayaktalar âdeti.' diyor. Dua ediyorum: "Sizin de benim de kıyamet sabahına kadar neslimizden ehli ilim, ehli Kur'an, ehli fazilet, ehli kemal getirsin, İnşallahu Teâlâ. Muhterem Müslümanlar! Böyle olunca gözümüz açık gitmeyeceğiz, gözümüzü artık yumarak rahat rahat Rabb'imize kavuşacağız. Dedemizin sözü bu muhterem Müslümanlar! Şöyle olmazsa gözüm açık gider, derler ya; gözümüz açık gitmesin, İnşallahu Teâlâ. Şöyle bir gün görelim, Mevlâ'mıza öyle kavuşalım, İnşallahu Teâlâ. Peki, hocam senin dediğin olsun diyeceksiniz. Ben de âmin diyorum o hâlde."⁶⁷⁸

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin diksiyonu çok iyidir. Türkçeyi genelin anlayacağı bir dilde kullanmıştır. Konuşmasının duygusuna göre sesini yükseltmiş, bazen kısımış bazen hissiyatını ifade etmiş, zaman zaman duygulandığında ağlamaklı ses tonuyla duygularını ifade etmiştir. Yeri gelmiş ciddileşmiş, yeri gelmiş neşelenmiştir. Sohbetlerinde bazen uzun süre sessiz kaldığı anlar olmuş, bu durum

⁶⁷⁸ KonTv-Vaaz, "Tahir Büyükkörükçü Hoca (Vaaz-22)", YouTube (10 Şubat 2012), 00:32:10-00:34:58.

muhatabın içinde merak duygusu uyandırmış ve sözlerinin dinlenir olmasını sağlamıştır. Konuşmalarında önemsemediği konularda vurguyu çok güzel kullanmıştır. Tahir Büyükkörükçü, aynı zamanda Arapça ve Farsça dillerini çok iyi öğrenmiştir. Bu dillerin gramerlerine hâkim bir davetçi ve vâizdir. Sohbetlerinde kelimeleri yerli yerinde kullanmış ve dinleyenlerin dikkatle sözlerini takip etmelerini sağlamıştır. Sohbetleri sıkıcı değildir. Önemli şairlerin şiirlerini okurken sanki yaşıyormuş gibi okumuştur. Şiirleri okurken sanki yaşarcasına okumuş, cemaat onu sonuna kadar neşeyle dinlemiştir. İrfanî boyutu da olan bir davetçi olduğu için hâl diliyle dinleyenlerin gönüllerinde yer etmiştir. Sayısız insanların hidayete ermesinde vesile olmuştur.

İletişimde muhatabın dinlenmesi onun ne istediğinin anlaşılması açısından önemlidir. Dinlendiğini hisseden muhatap kitle davetçinin söylediklerine itibar eder, karşılıklı alışverişle mesaj amacına ulaşır. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, karşısındakini çok iyi dinlemiştir. Kendisinin de dikkatle dinlenmesini istemiştir. İyi bir gözlemcidir. Daha sohbe başlamadan kimin ne niyette olduğunu idrak edebilen bir kabiliyete sahiptir.

Gençlere çok önem vermiş, dînî eğitim almalarında teşviklerde bulunmuş, onların seviyesine uygun bir iletişim dili kullanmıştır.

Belâgat ve fesahati güçlü bir din adamıdır. Söyledikleri akıllarda, dimağlarda yer etmiştir. Herkesin durumuna göre iletişim kurmuştur. Mesela ilmî eğitimi olanlara ilmî ifadelerle yaklaşmış, avama herkesin anlayacağı sözlerle hitap etmiş, yaşlılara gönüllerini okşayan tarzda yaklaşmıştır. Görevi icabı; milletvekilliğinde bulunduğu ortamdakilere üst seviye bir hitapta bulunmuş, müftülüğü zamanında vakar ve ciddiyetle yaklaşmış, camiideki cemaate, konferanstaki muhataba, ev sohbetlerindeki insanlara farklı davranmıştır. Ailesine, üstadına, dostlarına başka türlü hitap etmiştir.

Muhataplarına sevecen, nezaketli ifadeler kullanmıştır. Söz, beden ve hâl dilini başarıyla kullanmıştır. Bu özellikleri bir hatip olarak Tahir Büyükkörükçü başlığı içerisinde ayrıntılı bir şekilde anlatıldığı için bu bölümde bahsedilmemiştir.

Muhatap kitleyi çok iyi tanıdığını onların da Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'yi iyi tanıdıkları gözlemlenmektedir. Karşısındaki muhatabını çok iyi analiz etmiştir. İyi bir gözlemcidir. Sohbetine başlamadan önce muhatabını iyice inceledikten sonra onun neye ihtiyacı var, nasıl yaklaşılmalı, anlayacağı dil ne, bunları tespit etmeye

çalışmıştır. Sohbetlerinde ne anlatacağını kısaca açıklamış, öz niyetini dile getirmiş, amacını ve ne istediğini açık ve net ifadelerle anlatmıştır. Bu iletişimde önemli özelliklerden birisidir. Recep Cici Hoca, Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin iletişim teknikleri konusunda şunları söyler:

“Tahir Hoca, mesela gülüyor gibi anlatıyor. Yani sevecen bir üslûp kullanıyor. İşte; Kardeşlerim! diyor. Yani Muhterem Cemaat! değil de Kardeşlerim!, Kıymetli Kardeşlerim! Mesela dinleyenlerim gibi pâyeye ve üslûp dinleyenleri daha yakınlaştıracı ve samimi bulur insanlar. Ben de onu samimi buluyorum. Tahir Hoca, bunları başarıyla yapıyordu yani. Hakikaten bir kere şeye hâkim yani; bakışlarıyla, sunumuyla hâl ve hareketiyle hakikaten dinleyenler üzerinde etkili. Bir kere dinleyen dinleyici kitlesinin çoğu onu tanıyor. Bu da çok önemli bir avantaj ve onlar da; ‘Ya bu sefer hoşlanmadım!’ diyecek bir malzeme bulamıyor tabi. İyi ki gelmişiz, aynı örnekler verildi ama olsun yani baklava tadında yine dinledik. Harika... Bu çok önemli bir şey tabi. Burada kalbi bağ çok önemli. Atmosfer çok önemli. Sunacağınız şeyler için önce bir atmosferin oluşturulması çok önemli. Yani bilgi güzel, anlatan güzel, dinleyen güzel ama bir atmosfer oluşmalı, sıcak bir atmosfer. Yani dikkatleri üzerinize çekip o irtibatı kurduktan sonra ana mesajların verilmesi gerekiyor.”⁶⁷⁹

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, çok yönlü bir kişiliğe sahiptir. Böyle olması her kesimden cemaati üzerinde etkili olmasını sağlamıştır. Toplumun her kesiminden insana hitap edebilmiş, sosyal hayatın içinde her türlü olaya şahit olmuştur. Bu süreçte kendini daima geliştirmiş, zorluklar karşısında yıkılmak yerine daha da güçlü bir karakter olmuştur. İletişiminin güçlü olması başarılı bir davetçi olmasını sağlamıştır. Ali Öge, bu konuda şunları ifade eder:

“Konya müftüleri içinde en genç müftüdür. Bugün Konya Şerafettin Camii'nin önünde “Dâru'l Kurrâ” olarak kullandığımız yer, fetva makamıdır. Orada onu icra ediyor. Kapu Camii'nin kürsüsünde sohbet ediyor, davetçi ama sadece bununla sınırlı değil. Daveti olabildiğince uzak yerlere götürüyor. Türkiye içerisinde pek çok yerler; Burdur, İzmir, Manisa

⁶⁷⁹ Recep Cici, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 6 Eylül 2023.

gibi. Türkiye'nin dışında Almanya gibi yerlerde konferanslar dizisi. Ben de yapmaya çalışıyorum. Her yerde şahit bulundurmaya çalışıyorum. Her yerde Konya'yı temsil etmeye çalışıyoruz. Bu son derece önemli bir şey ama hocamız bu vizyonun içinden birisidir. Bakın! Onu da söyleyeyim. Şöyle geçmişteki kimler ne yapmış diye bakıyoruz, iyilerden örnek almaya çalışıyorum. Almanya dizileri çok önemli. Oraya gitti. Orada konferanslar dizisi verdi. O ilmî şeyin ötesinde, siyasî arenada da ümmet temsil edilecekti. Orada da vardı. Bedelini ödeyecekti. Hücre-i Yusuf'a düşmedi mi? Pek çok bedel ödedi. Yani hayatını tek bir bakışıyla sadece Kapu Camii'sinden de ibaret de görmemek lazım. Ben oradan biraz açmak istiyorum. Tahir Büyükkörükçü hocamız; çok yönlü, çok yerde, herkese ulaşabilecek bir vizyonu, bir bakışı, bir sözü olan bir hocamız. Meseleyi buradan görmek lazım.”⁶⁸⁰

3.5.3. Kullandığı Kaynakları

Tahir Büyükkörükçü, vaazlarında muhataplarına İslâm'ı tebliğ ve irşad edebilmek için birçok kaynaktan istifade etmiştir. Kullandığı kaynaklar, doğruluğundan emin olunan güvenilir kaynaklardır. Sohbetlerine dualarla başlamış, sonrasında anlatacağı konuyla bağlantılı olan Kur'an-ı Kerim'den âyet-i kerimeleri Arapçasından tashih-i huruf'a ve tecvidine göre okumuştur. Arkasından Türkçe mealini okumuştur. Aynı zamanda Arapçayı çok iyi bildiği için yeri geldiğinde sohbetlerinde konuyla bağlantılı âyet-i kerimeleri rahatlıkla paylaşmıştır. Yine konuyla ilgili hadis-i şerifleri Arapçasından okumuş ve mealini de vermiştir. Ahmet Baltacı bu konuda şöyle bir anısını anlatır:

“Tahir Hoca'nın konuşma tarzı sadece heyecandan ibaret değildi, bilgi de veriyordu. Bir defa konuşmasının temeline bir âyet-i kerimeyle başlıyordu. âyet-i kerimeyi izah ettikten sonra onunla ilgili hadis-i şerifler varsa -o hadis-i şerife çok önem verirdi.- Hatta İmam-ı Münzirî'nin “Terğip ve Terhib” isimli kitabını çok okuduğu anlaşıyordu. Çünkü sohbetinde

⁶⁸⁰ Konya İl Müftülüğü, “Gündem Özel” Tahir Büyükkörükçü'yü Anma Programı”, 00:49.42-00:54:01.

okuduğu hadis-i şerifleri nereden aldığını söylerken; ‘İmam-ı Münziri’nin “et-Terğip vet-Terhîb” isimli eserinde bu hadis-i şerifin Peygamberimiz’den falan sahâbemizden, falan zat rivayet etmiştir...’ diye o kadar güzel anlatırdı ki, “Terğip ve Terhîb” kitabının ismini ben ilk defa Tahir Efendi’nin vaazından duydum ve elime para geçtiği zaman da onu satın almıştım. Benim ilk kitaplarımın arasındadır. Hâlâ kütüphanemde 4 cilt olarak durmaktadır. Zaman zaman istifade etmekteyim.”⁶⁸¹

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, sadece sohbetini anlatıp bitirme gayretinde olmamış çünkü anlatmanın yanında cemaatini bilgilendirmek de istemiştir. Vaazları onun için çok günceldir. Kitap okumaya çok sevdiği ve kitaplara meraklı olduğu için sayısız İslâm âliminin kitaplarını edinmiş ve onlardan istifade etmiştir. Dolayısıyla birçok kitaptan faydalanmıştır. Vaazlarına öncesinden titizlikle hazırlanarak gerekli notlarını alıp gelmiştir.

Gençlik yıllarında yaşadığı dönem maddi zorlukların olduğu bir dönemdir. Bunun yanında dîni kitapların yasaklı olduğu süreçten geçtiği için zamanının şartlarına göre kısıtlı kaynakları olmuştur. Mustafa Dayhan bu konuda şöyle söyler: *“O dönemler, kıt kanaat geçinen bir insandı tabi. Sonrasında kitap yok. Elde bir şeyler yok. Sadece Ömer Nasuhi Hoca’nın İslâm İlmihâli kitabı vardı.”⁶⁸²* diye bahseder. Sonraki süreçte maddi imkânların oluşmasıyla, yazdığı eserler ve mesleki durumlarının verdiği imkânlarla sayısız kitapları olmuştur. Çok geniş bir külliyata sahip olduğu kütüphanesi oluşmuştur. Bu kaynaklardan istifade etmiştir. Damadı Celalettin Kaymakzâde onun kütüphanesi ile ilgili şu bilgileri vermektedir:

“Tahir Hocaefendi’nin evinin içinde çok büyük ve müthiş bir kütüphanesi var. Vefatından sonra oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü Hocaefendi’ye intikal etti. Yazma eserler, Arapça eserler... Tabi bunun yanında Türkçe eserler de var. Ömrü boyunca biriktirdiği bütün külliyat evindeki kütüphanesinde muhafaza ediliyor. Yani bir tarafa falan verilmiş değil. Olduğu gibi muhafaza ediliyor. Artık kaç bin cilt kitap varsa... Yani çok büyük bir salon var. Ayrıca bu salonun yanında bir oda var. Her tarafı

⁶⁸¹ Ahmet Baltacı, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 24 Ağustos 2023.

⁶⁸² Mustafa Dayhan Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 7 Ağustos 2023.

kitaplık şeklinde düzenlenmiş bir kütüphanesi durmaya devam ediyor ve oğlunun uhdesindedir.”⁶⁸³

Sohbetlerinde meşhur şairlerin şiirlerinde, ediplerin, İslâm âlimlerinin, mutasavvıfların, halk erenlerinin eserlerinden paylaşımları olmuştur. Özellikle Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin Mesnevî'sinden çok istifade etmiştir. Mevlânâ ile ilgili iki eser yazmıştır. Şükrü Özbuğdaycı faydalandığı kaynaklarla ilgili şunları anlatır:

“Hocamız konuşmalarında meşhur şairlerin coşkulu ve heyecanlı şiirlerini kullanırdı. Bu da onun konuşmasını etkili hâle getiriyordu. Mesela, bunların başında; Hz. Mevlânâ, Muhammed İkbâl, Mehmet Âkif Ersoy, Necip Fazıl Kısakürek gibi ünlü şairlerin, mütefekkirlerin şiirlerini okurdu ama çok da güzel okurdu. Sadece şiir okumak yeterli değil bir de onu heyecanlı okumak, yaşayarak okumak önemli. Hocamız bir konuşmasında belki 10-15 ya da 20 şiiri yerine göre okurdu. Yine Tahir Hocaefendi'nin konuşmalarını ünlü mutasavvıfların hâlleri ve sözleriyle süslemesi de onun konuşmasını etkili hâle getirmiştir. İşte bunların başında İbrahim Ethem, Beyazıt-ı Bestâmi, Hz. Mevlânâ, Şeyh Sadrettin Konevî, Muhiddin-i Arabî. Son dönemlerden; Lâdikli Ahmet Ağa, Hacı Veyiszâde merhum, Mahmut Sâmî Ramazanoğlu gibi ünlü mutasavvıfların hâlleri ve sözleriyle konuşmalarını süslerdi. Ali Ulvi Kurucu'nun hatıratlarında anlattığı gibi onun şiirlerinden de bahsederdi. Tahir Hocaefendi'nin konuşmalarında bir ilim, irfan bütünlüğü vardı. Bu son derece önemlidir.”⁶⁸⁴

Tahir Büyükkörükçü, sohbetlerinde Kur'an-ı Kerim'de geçen kıssalardan, Hz. Peygamber'in (s.a.) hayatından örnekler paylaşmıştır. Sahâbelerin hayatlarından kesitler vermiş ve İslâm büyüklerinin menkıbelerine de yer vermiştir. Dili çok güzel kullanmış, edebiyatın bütün imkânlarından faydalanarak sohbetlerini etkili bir şekilde sunmuştur.

⁶⁸³ Celalettin Kaymakzâde Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 13 Kasım 2023.

⁶⁸⁴ İz Birakanlar, “İz Birakanlar Sultan'ül Vâizin Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi”, 00:00:43- 00:06:01.

3.6. Vaazlarının Muhatap Kitle Üzerindeki Tesirleri

Tahir Büyükkörükçü, hangi ortamda olursa olsun sevilen bir şahsiyet olmuştur. Sosyal bir karakter olduğu için muhataplarıyla iletişimi güçlüdür. Samimi davranışları, güzel ahlâkı, ölçülü tavırları, kuvvetli hitâbeti ve anlattıklarını yaşayarak tavsiyelerde bulunması ve bunun gibi özellikleriyle muhataplarını etkilemiştir. Kendini doğru ifade eden dînî temsilde başarılı bir davetçi olmuştur. Bu bölümde camii cemaatinin üzerindeki tesirleri ve tanıyanların şهادetleri ara başlıklarıyla vaazlarının muhatap kitle üzerindeki etkileri elde edilen verilerle sunulmuştur.

3.6.1. Camii Cemaati Üzerindeki Tesirleri

Tahir Büyükkörükçü'nün camii cemaatinin üzerinde etkili olmasının bazı sebepleri vardır. Bu çalışmada tespit edilebildiği kadar bunlardan bahsedilmiştir.

Bu sebeplerden birisi, Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin sosyal bir şahsiyet olmasıdır. İnsanî duygularının ağır basması, cemaatiyle güzel iletişimi onu başarılı kılmıştır. Halkın içinden gelen bir hocadır. Cemaatine çok merhametli, yardımsever davranan, ahlâki değerlere çok titizlik gösteren bir vâizdir. Vaazını sunduktan sonra da cemaatiyle ilgilenmiş hatta onların arasından vefalı dostlukları oluşmuştur. Gençlerin okuması için burslar vermiştir. Hayır işlerinde yardım kampanyaları düzenlemiştir. Cemaatinin dertlerini kendi derdi olarak görmüş, onlarla hemhâl olmuştur. Hem ilmî hem de dînî konulara vakıftır. Bu yönüyle sevilmiştir. Mustafa Genç, Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin camii cemaati üzerinde tesirli olmasını şöyle açıklar:

“Tahir Hoca, muhataplarını koruyup kollayan biriydi. Onun vaazını dinleyenler yanından ayrılmak istemezdi. Alçakgönüllü olması, muhataplarına vakit ayırması, kendisine yöneltilen sorulardan rahatsızlık duymayışı muhatapları üzerinde tesirli olmasını sağlıyordu. Vaazını bitirdikten sonra da muhataplarıyla vaazındaki aynı heyecan yaşanabiliyordu. İnsanların gönlünü okşar, onlara hep iyiliği telkin ederdi.

Memleketin ve Konya'nın ilmî ve irfanî yönden kıymetli şahsiyetleriyle dost olması onu farklı kılıyordu."⁶⁸⁵

Vaazlarında cemaatine seslenirken kime ne verebilirim, daha iyi nasıl anlatabilirim niyetinde olmuştur. Sohbetlerini Kur'an-ı Kerim ve hadis-i şeriflerden örnekler vererek zenginleştirmiştir. Bu tavrı, dinleyenleri mutlu etmiş, kıymet verildiğini hissederek muhabbet duymuşlar ve ondan etkilenmişlerdir. Ahmet Baltacı şöyle söyler: "*Cenâb-ı Hakk, Kur'an-ı Kerim'de darb-ı mesel diyerek örnekler verir. Peygamberimiz de hadis-i şeriflerinde örnekler verir. Bu örnekleri cemaate Tahir Hoca çok güzel anlatır ve kendi konuşma tarzı ve üslûbuyla cemaat üzerinde etkili olurdu.*"⁶⁸⁶

Tahir Büyükkörükçü, camii cemaatinin ilmî seviyesini dikkate alarak herkesin anlayacağı bir dille vaaz etmiştir. Doğruluğundan emin olduğu bilgileri kesin kaynaklarıyla sunmuştur. Vaazlarına daima hazırlıklı gelmiş, giyim kuşamına özen göstermiştir. Yerine göre kesin kaynaklardan konuyla bağlantılı yaşanmış menkıbeler anlatmıştır. Bulduğu ortamın ihtiyaçlarına göre hitap etmiştir. Böyle davranması, sohbetinin sürükleyici olmasını, camii cemaatinin pür dikkat dinlemesini sağlamıştır. Recep Cici Hoca bu yönüyle ilgili şunları söyler:

"Günümüzde davetçilerde eksik olan yönleri düşündüğümüzde burada bakacağımız şey spesifik olarak nedir? Zaman olarak, mekân olarak, dinleyici kitle olarak mesela bir camii cemaatine yaptığı konuşma, hitabı. Üniversite öğrencisine, üniversite hocalarına diyelim Almanya'da konuşuyor. Aynı şeyi mi konuşur? Değildir. İşte onları dikkate almak gerekiyor. İşte oralarda nelere değiniyor. Kur'an'la ilgili örnekler. Mesela bizim buna dikkat etmemiz gerekiyor. Mesela Kur'an örnekleri nedir? Kur'an'dan ne kadar âyet okuyor mesela, ne kadar hadis malzemesi kullanıyor. Kur'an örnekleri verirken daha çok menkıbe, Kur'an kıssaları üzerinden mi veriyor? Onlara dikkat etmek gerekiyor. Bir de bayram

⁶⁸⁵ Dünyabizim, "Mustafa Genç ile Tahir Büyükkörükçü'yü konuştuk"

⁶⁸⁶ Ahmet Baltacı, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 24 Ağustos 2023.

konuşması, bir yerin açılışı, bir kutlama, işte Peygamberimiz'in kutlu doğumu... Bence onları ayrı ayrı dinlemeniz gerekiyor.”⁶⁸⁷

Sohbet süresini verimli kullanması camii cemaatinin dikkatini canlı tutmuş ve etkili olmasını sağlamıştır. Cemaati vaazdan sonra dinlediklerinden tatmin olup sükûnet bularak ayrılmıştır. Muhatap kitle Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin anlattığı konuları hayatlarında uygulamak için çaba göstermiştir.

Tahir Büyükkörükçü'nün etkili olmasının sebeplerinden birisi de vaazlarında bahsettiği her konuyu kendi hayatında bizzat yaşayarak anlatmasıdır. Camii cemaati de bunu bildikleri için ona daha çok itibar etmiştir. Hitâbeti çok güçlüdür. Her insan bilgi sahibi olabilir, ilmî en güzel şekilde öğrenebilir ama bunu karşısındakine yansıtamayabilir. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'de hem bilgi vardır hem de bildiğini en güzel şekilde aktarabilme yeteneği vardır. Fıtratından gelen bir hitâbet ve belâgati vardır. Anlattığı konuyu başta girizgah yaparak alakalı örneklerle zenginleştirip cemaatin gönül dünyasında mânevî yolculuklar yaptırmıştır. Hitâbetinin güzelliğiyle verilen süreyi konuyu çok güzel toparlayarak anlatmak istediğini gönüllere nakşetmiştir. Damadı Celalettin Kaymakzâde bu yönüyle ilgili şunları söyler:

“Yaşadıklarını söyleyen insanların anlattıkları daha çok tesirli oluyor. Bu Hocaefendilerin geneli için geçerlidir. Tabi, Tahir Hoca'mda da bu birinci derecede öncelikli bir konuydu. Ne söylediye mutlaka yaşadığı bir şeyi anlatırdı. Yapamayacağı bir şeyi söylemezdi. Ailevî hayatı olsun, tesettür bakımından olsun... Mesela o günlerde televizyon hususunda bazı görüşleri vardı. Bu hususta biraz katıydı. İyiyeye kullanılmadığını gördüğü için pek alınmasına müsaade etmiyordu. Ama tabi zaman onu haklı çıkardı. Yani zaman gösterdi ki işaret ettiği şeyler çok haklı şeylermiş. Hep iyi şeyleri söylerdi. Kötülükleri veya cehennemi pek fazla anlatmazdı. Hep cennetten misal vermeye çalışır; 'Yav! Ben hocanız olarak niye cehennemi anlatayım!' derdi. Hep cennetten, müjdeleyici şeylerle, iyiliklerle, güzelliklerle... Biraz önce söylediğim gibi hayatında yaşadığı için söylediği şey; cemaatin üzerinde, eşi dostu üzerinde, akrabaları üzerinde, evlatları üzerinde çok

⁶⁸⁷ Recep Cici, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 2023.

tesirli olurdu. Onları çok tesir altına alırdı. Çünkü yaşıyordu. Söylediğini yaptığı, yaşadığı için hep tesirli oluyordu.

*Hitâbet, Cenâb-ı Hakk'ın ayrı bir vergisi. Yani herkes bilgili, görgülü, tahsilli olur da; bildiğini, ettiğini insanlara aktarması; bazılarının çok iyi olur, bazılarının vasat olur, bazıları da konuşamaz. Ama çok bilgili olur. Tahir Hocaefendi'nin hitâbeti, Allah vergisi olarak çok düzgündü. Türkçeyi o kadar mükemmel konuşurdu ki, kurduğu cümleler. Türkçesi... Bir de en büyük özelliği, bir konuşmaya başladığı zaman bir yerden misal verir, açılım yapar, açılım yapar, bazı konuları anlatır o konu hiç dağılmaz. Tekrar öyle güzel toplardı ki baştaki yere gelir, etrafındaki konuştuğu insanlar mükemmel bir şekilde olayı dört dörtlük anlarlar. Çünkü bazı şeyler olur mesela; bir yerden bir yere geçer, kopuk kopuk hâdiseler, geriye dönüşü ve toplayışı olmayınca da yani insanlar mevzuyu bir yerden bir yere bağlayamaz. Böyle kalır. Ama Tahir Hocaefendi'nin öyle bir özelliği vardı ki, hitâbet sanatını çok güzel kullanırdı. Öyle olduğu için de tabi çok güzel geriye gönderir ve başladığı noktada istediği mesajı vererek konuyu bitirir ve bağlar inerti.*⁶⁸⁸

Vaazlarını sunarken her zaman heyecanla sunmuştur. Cemaatin motivasyonunu sohbetinin sonuna kadar yüksek tutmuştur. Oluşan atmosferin etkisiyle kendinden geçenler olmuştur. Konuyla ilgili önemli şairlerden şiirler, âlimlerin hayatlarından örneklerle cemaatin gönlüne hitap etmiş, sohbetin sonuna kadar zamanın nasıl geçtiğini anlayamamışlardır. İlimle tasavvufu birleştiren bir yönü vardır. Sohbetlerinde güncel konulara değinmiş, halkın ihtiyaç duyduğu bilgiler vermiştir. Şükrü Özbuğdaycı bu konuda şunları anlatır:

“Tahir Hocaefendi'nin konuşmalarını ünlü mutasavvıfların hâlleri ve sözleriyle süslemesi de onun konuşmasını etkili hâle getirmiştir... Bu da konuşmayı gerçekten etkili hâle getiriyordu. Dolayısıyla Hocaefendi'nin konuşmalarında bir ilim, irfan bütünlüğü vardı. Bu son derece önemlidir. Hitap ettiği halkın anlayacağı dilden konuşurdu.

⁶⁸⁸ Celâlettin Kaymakzâde, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 13 Kasım 2023.

Ayrıca Tahir Hocaefendi konuşmalarında ve vaazlarında güncel konulara yer verirdi. Cemaatin merak ettiği, o günün konusu ne ise o konu üzerinde etraflıca konuşur ve bilgi verirdi. Tabii konu güncel olunca bu cemaatin dikkatini çekerdi ve cemaatte pür dikkat o konuşmayı dinlerdi.”⁶⁸⁹

Tahir Büyükkörükçü, çok güçlü bir hafızaya sahiptir. Okuduğunu unutmadığı için vaazlarında rahatlıkla hatırlamış ve çoğu zaman önündeki notlara bakmaya ihtiyaç duymamıştır. Bu durum camii cemaatinin büyük teveccühüyle karşılanmıştır. Muhatabıyla konuştuğu konuları da unutmadığı için etkili olmuştur. Cemaati üzerinde tesirli olması, dönemin hocaları tarafından da dikkat çekmiştir. Gördüğü ilgiden dolayı vaazları Konya'nın her yerinden duyulmaya başlamıştır. Aynı zamanda da dönemin siyasî baskılarına karşı büyük mücadeleler vermiştir. Damadı Rahmi Atçeken şu bilgileri verir:

“Allah öyle bir zekâ vermiş ki okuduğunu unutmazmış. Kürsüye çıkarken önünde notları olurdu muhakkak. Ama belli bir seviyede kalırdı. Mevzuyla alakalı olan bir konuyu hemen orada açıklardı. Kürsüde ayrı bir hâli vardı, illa elindeki notlara bağlı kalarak konuşması mümkün değildi. Biz çocukluğumuzdan itibaren şahidiz, kürsüde konuşurken bir mevzuda kâğıda baktığına ve yahut notlarına bakıp bir şey araştırıp bulup bulamadığını hissetmezdik, görmezdik. Çok üstün bir zekâyı sahipti. Bir de yapacağı bir işi düşünmeden, aniden anlatırdı. Birçok siyasiler kendilerine telkinlerde bulunurlardı. Telkinlerine anında cevap verirdi. Yani düşüneyim de cevap vereyim, birine sorayım şeklinde herhangi bir konuyu üretmezdi yani. Net görüşleri olan, istikrarlı, kararlı bir karakterdi.

Konuştuğu camiilerde ilk zamanlar şöyle bir espri olmuş. Biz o zamanlar 1960'larda falan Tahir Baba'mın ilk vaaza başladığında Konya'daki bazı ilim adamları Tahir Baba'mın vaazlarının kenar köşedeki camiilerde yapılması için müftülüğe başvuruları olmuş. Böyle bir espri vardır. Onlar bakmışlar ki, vaaz esnasında değil, vaazdan evvel camii doluyormuş. Olmadı biraz daha büyük camii, olmadı biraz daha büyük camii... Ondan

⁶⁸⁹ İz Bırakanlar, “İz Bırakanlar Sultan'ül Vâizin Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi”, (4 Haziran 2012), 00.55:00-00:04:26.

sonra merkeze alıyorlar ki, Konya'mızın en büyük camiilerinde son zamanlarda vaazları olmuştur. 1960 İhtilali'nden sonra o zamanlarda baskıcı hâller vardı. Bu Tahir Baba'ya tesir etmedi. Mesela Fahriye teyzemin, (kayınvalidemin) vefatında başsağlığında ismini vermeyeceğim bir siyasî abimize; 'Evladım, biz çukurları doldurduk, menfezleri açtık, yolları düzelttik. Siz asfalt yolda uçakların ineceğiniz pistlerde yürümeyi bilin!' dedi.⁶⁹⁰

3.6.2. Taniyanların Şehâdet ve Hatıraları

Bu bölümde Tahir Büyükkörükçü'nün hayatı boyunca ailesi, yakın dostları, meslekî arkadaşları, ilmî arkadaşları gibi onu yakından tanıyan insanlardan bir kısmının hayatına dair şehadetleri ve hatıralarına yer verilmiştir. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'yi yakından tanıyanların şehadetleri ve hatıraları üzerinden hayatı, şahsiyeti, vâzlik ve davetçilik yönleri hakkında bilgilere ulaşılmıştır.

Tahir Büyükkörükçü'nün ailesiyle münasebeti çok güçlü olmuştur. Evlatlarının, torunlarının ve geniş aile çevresinin İslâm Dînî'ne göre yetişmesinde, Kur'an-ı Kerim ve sünnet-i seniyye üzere yetişmelerinde, tahsillerinde iyi ve doğru eğitim almalarında çok özen göstermiştir. Ailesine karşı çok muhabbetli, ilgili ve müşfik bir baba olmuştur. Onun için hayatında büyük izler bırakmış, onu muhabbetle, hasretle anan oğlu Abdurrahman Büyükkörükçü babasının vefatından sonra şunları söylemiştir:

“Böyle bir babanın evladı olduğum için Rabb'ime çok şükrettim. İnanın böyle. Bize her konuda verilmesi gereken her terbiyeyi vermeye çalıştı. Önümüzde bize bir örnek oldu, bir mürşid oldu. Biz başkaları gibi bir mürşid arama ihtiyacına hiç girmedik. Çünkü bize her şeyiyle güzel bir örnekti. Toplum babacığımın ev hâlini bilmez. Ev hâlinde dışarıda olduğundan çok daha şeriata ittiba eden, bizden çok daha disiplinli bir hayat isteyen bir babaydı. Hâl böyle olunca bize gerçekten mürşid oldu. Biz evlatları olarak maddi ve mânevî her şeyimizi babacığımıza borçluyuz. Tabii belki sıkıldığımız mağdur edildiğimiz, mahrum edildiğimiz zamanlar oldu.

⁶⁹⁰ Rahmi Atçeken, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 14 Kasım 2023.

Tahir Hoca'nın oğlu olmak, Büyükkörükçü soyadına sahip olmak bizim üzerimize bir görev ve büyük bir mesuliyet yüklemiştir."⁶⁹¹

*"Babacığımı kaybetmek bana çok pahalıya mâl oldu. Sorular sormak istiyorum, soramıyorum. İstişare etmek istiyorum, istişare edecek kimse yok. Dertleşmek istiyorum dertleşecek kimse yok. Babacığım bizim hem maddemiz hem mânamızdı. Bizim mâna âlemine açılan penceremizdi. Yani, bize maddi konularda bile irfanıyla ve o muhakemesiyle cevap verirdi. Mesela bir zat vardı. Yüzü temiz görünüyordu. Babacığım; "Babacığım bu adamın nasiyesi çok temiz görünüyor. Temiz ama farklı insanların yanında." dedim bana, 'Evladım nasiyesine bakma ruhu temiz olsaydı o insanlarla birlikte olamazdı.' dedi. Babacığımın benim hayran olduğum böyle bir muhakemesi, irfanı vardı... Mesela şimdiki fikhî meselelerde soracağımız birçok hocamız var. Müftülüğümüze sorarız, Diyanetimize sorarız. Ama bazen öyle şeylerle karşılaşırız ki bununla çok sık karşılaşırız. Bazen gönlümle geziniyorum kime sorayım diyorum. Yani ona sorulacak çok şey vardı."*⁶⁹²

"Hizmetle geçen o güzel ömrün en güzel şahidi, ümmet-i Muhammedin vefatındaki vefâsıdır. Yarım milyona yakın insanın gözyaşlarıyla parmaklarının ucunda taşıdıkları tabutu ile Tahir Hocaefendi, Rasûlullah sallallahu aleyhi ve sellem'in 'Siz arzda Allah'ın şahitlerisiniz!' diye tespit buyurdukları, inananların en mükemmel duygularla dile getirdikleri şهادetleri ile ebedi âleme uğurlandı. Onun vefatı da, cenaze merasimi de bir vaaz olmuştu. O mâşûkuna giderken de vaaz ediyor, tebliğde

⁶⁹¹ GençTV, "Babamı Kaybetmek Bana Çok Pahalıya Mâl Oldu-Abdurrahman Büyükkörükçü" *YouTube* (9 Eylül 2022), 00:02:48- 00:04:10.

⁶⁹² GençTV, "Babamı Kaybetmek Bana Çok Pahalıya Mâl Oldu-Abdurrahman Büyükkörükçü", 00:42:10-00:43:46.

bulunuyordu. İslâm'a adanan bir ömrün sonunu âleme ilan ediyor, bizlere nasihatte bulunuyordu. Makamı Firdevs-i A'lâ olsun."⁶⁹³

Vefatının 1. yıl dönümünde Konya'da düzenlenen anma programında, dönemin Diyanet İşleri Başkanlığının İrşad İşleri Daire Başkanı Dr. Dursun Aygül, Tahir Büyükkörükçü'nün vâizliği ve davetçi yönüyle ilgili şunları ifade etmiştir:

"Tahir Büyükkörükçü gibi hocalarımız kolay kolay yetişmiyor. Onun için onları büyük üstadlarımızı, söz üstadı olan bu hocalarımızı büyük küçük herkesin tanuması gerekiyor. Özellikle Diyanet İşleri Başkanlığında hasbelkader irşad görevini yürütmekle mükellef olan vâizlerimizin hocamızı çok iyi tanuması gerekiyor... Cenâb-ı Zülcelâl Hazretleri bize aslında vaaz ve irşadın nasıl olması gerektiğini öğretiyordu ve buyuruyor ki Rabb'imiz: "Rabb'inin yoluna hikmetle ve güzel sözlerle "mev'iza-i hasene'yle" davet et." diyor. Evet, bu bir tanımdır. Nasıl olacaktır? Hikmet ne demektir? Güzel söz ne demektir? Bu söz Dînî Mübin-i İslâm insanlara en güzel şekilde nasıl anlatılacaktır? İşte bunun bir örneğe ihtiyacı var idi. Elbette başta en büyük örnek Resulullah Efendimiz'di ama onu işte bugünde insanlara anlatacak olan, Dînî Mübin'i en güzel şekilde öğretecek olan ve yeni yetişen, yetişmekte olan vâizlere de sözün nasıl yüceltileceğini gösterecek olan bir örnek, rehber insana, vâize ihtiyaç var idi. İşte hocamız bu âyet-i kerimede ifade edilen hikmetin, mev'iza-i hasene'nin söze, vaaza nasıl yansıtılacağını, nasıl gösterileceğini en güzel şekilde ortaya koymuştur. Allah mekanını cennet etsin. İşte biz hocamızın bu yönünü ön plana çıkarmak ve özellikle genç vâizlerimize, yeni yetişmekte olan, bu Dînî Mübin-i İslâm'ı bu millete anlatmakla görevli olan vâizlerimize hocamızı tanıtmak istedik. Geçenlerde aralık ayında Diyanet İşleri Başkanlığımız bir vaaz ve vâizlik sempozyumu tertip etti. Biz sempozyumda üç gün, iki gün devam eden, çok mühim katılımı gerçekleşen bu sempozyumun özel konusunu, başlığını Tahir Hocaefendi'mize ayırdık. Orada çok değerli Abdurrahman Hocamız da çok güzel bir tebliğle ve müzakeresini de çok

⁶⁹³ İrfan Dünyamız, "Tahir Hoca En Çok Neye Kızardı?", <https://irfandunyamiz.com/tahir-buyukkorukcu-en-cok-neye-kizardi-dr-abdurrahmanbuyukkorukcu-irfandunyamiz/> [Erişim 15 Kasım 2023].

değerli il müftümüz yapmak sûretiyle, Tahir Hoca'mızı işte biz vâizlerimize, okuyacak olan herkese vâizlik yönüyle hocamızı anlatmak gibi elhamdülillah güzel bir görevi yerine getirmiş olduk. İnaniyorum ki hocamızın işte orada sunulan tebliğler, yapılan müzakerelerle daha iyi genç vâizlerimiz tarafından öğrenilmesi sağlanacak ve onlar da inşaallah kendilerine bu söz sanatını en güzel bir şekilde icra eden; sözüyle, sohbetiyle, hâliyle, kâliyle, ilmîyle, irfanıyla hepimize örnek olan Hocaefendi'mizi daha iyi tanıyacaklar, daha iyi öğrenecekler ve vaaz ve hitâbet konusunda kendilerine çok önemli, çok güzel örnek edineceklerdir.'⁶⁹⁴

Tahir Büyükkörükçü, evlatlarına karşı sevgiyle davranmıştır. Kızlarına karşı çok özenli davranmıştır. Büyük kızı Lutfiye Dayhan, babasıyla ilgili anılarını şöyle anlatır:

"Biz üç kız bir erkek kardeşiz. Bizlerle çok ilgili bir babaydı. Bizimle her şeyi istişare eder, konuşur, bilhassa ben büyük kızı olduğum için benimle daha çok istişare ederdi. Kızlarıyla ilgiliydi. Annem de babam da bizimle çok ilgililerdi, onlarla çok anılarımız var.

Babacığımın evi bahçeliydi. Hâlâ Abdurrahman kardeşim o evde oturuyor. Kedilerimiz vardı. O kedilere her gün yemekler verilirdi. Daha çok anneciğim ilgilenirdi. Onlar eve alınır, bakımı yapılır. Kışın üşürlerse evimizde camlı bir yerimiz vardı, onları üşümesinler diye oraya alırdı. Hayvanları çok severdi. Ben küçükken bir zamanlar ata bindiğini biliyorum. Gençken her şeye öyle meraklıydı. Kediler olsun, köpekler olsun hayvanları severdi. Evin içinde yaşamazlardı. Nâdiren eve alıp sevip baktığını da hatırlıyorum. Yatmadan önce kitap okur. Kitap okuduğu yerde uyurdu. Ne zaman görseniz elinde kitap mütalaa ederdi. Koca bir kütüphanesi vardı.

Yurt dışında olsun, yurt içinde olsun konferansları olurdu. Almanya'ya gittiğini biliyorum. Yurt dışında olsun, Arabistan'da olsun, Kâbe'nin bahçesinde olsun oturup sohbet eder, etrafına dolarlardı. Birkaç defa umrelerde, haclarda babamla, eşimle beraber gitmişliğimiz var. Orada da

⁶⁹⁴ KonTv-Konya, "Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'yi Anma Programı", 00:23:30-00:27:48.

boş durmaz, Arapça bildiği için etrafına Araplar oturur onlarla sohbet ederlerdi. Vaktini hiç boş geçirmezdi, öyle bir insandı yani.

Akşam olduğunda bazen babacığım ne okuyorsun bize de oku anlat dediğimiz olmuştur. Anlatırdı. Üç kardeşi vardı. Onlar geldiği zaman çok mutlu olurdu. Bütün çocuk çoluğa harçlık dağıtırdı. Bize olsun, kardeşlerine olsun, yeğenlerine olsun yettiği kadar mutlaka harçlık verirdi. Onlarla muhabbet eder, sohbet eder. Ev sohbetleri çok güzel olurdu.

Dostlarına karşı çok vefalıydı. Anneciğim desen, babacığımdan daha vefalıydı. Cennetlik bir hatundu. Babam âlim bir insan ama evde onu tamamlayan da bir annem vardı benim. Arkasında koç gibi bir annem vardı. Her konuda arkasındaydı.

Ben evleneceğim zaman İzmir'i tanımadığım için çok üzülmüştüm. Ahbap, akraba, yakın dostumuz olarak tanıdığım hiçbir yakınımız yoktu. Kimseyi tanıımıyordum. Beni bir odaya çağırıp; 'Evladım, bak istemiyorsan hayır diyebilirim hemen. Şu anda bitiririm yani sen istemiyorsan!' diye benim gönlümü almıştı. O an beni çok etkilemişti. Ben de; "Yok babacığım, istiyorum ama ben gurbette nasıl yaparım?" dedim. Şimdiki gibi ulaşım yok, telefonlar yok, bir şey yok. Bir mektuplaşırsın. Babacığım ile her konuda anlaşabilirdik, böyle güzel bir ilişkimiz vardı. Babacığım aynı zamanda çok disiplinli bir babaydı. Ondan izinsiz bir yere gitmeyiz, etmeyiz. Ondan izinsiz hiçbir şey yapmayız. Ama anlayışlı ve disiplinli bir babaydı."⁶⁹⁵

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi hayatı boyunca ailesine önem vermiş, evlatlarının gönüllerinde muhabbetle yer almıştır. Evlatlarından muhtereme kızı Hüsniye Atçeken, babasıyla yaşadığı anısının şöyle anlatır:

"Babacığım, kürsüde çok hiddetli, cesur ve çok cüsseli görünürdü ama evde bize karşı çok yumuşak davranırdı, Elhamdülillah. Yani yumuşak davranışından kastım evvel hani büyüklerimize karşı saygı ve hürmetle davranırdık ya biz de ona karşı saygımızı, sevgimizi belirtirdik. O da bize öyleydi. Bize karşı sert bir davranışı olmazdı, Elhamdülillah. Hani büyüklerimiz derler: 'Gözünden korkardık' diye. Biz de ona karşı öyle

⁶⁹⁵ Lutfiye Dayhan, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 13 Kasım 2023.

saygımızı esirgemezdik. Bize karşı yumuşak davranırdı. Her şeye teşekkür ederdi. Mesela bir misafiri olduğunda yemekler hazırlardık. Yurt içinden, yurt dışından çok misafirimiz gelirdi. Her iş biterdi. Misafirimiz gittikten sonra hepimize gelir teşekkür ederdi: ‘Allah razı olsun kızlarım, ellerinize sağlık. Yoruldunuz evlatlarım. Bu hizmetlerinizin karşılığını âhirette göreceksiniz. Allah da sizi cennetle mükâfatlandırsın’ derdi. Biz de bu duaları duyunca çok memnun olurduk. İçten hizmet ederdik. Annem olsun, bizler olalım böyle söylerdi.

Sözünü hiç sakınmazdı. Çok kötü günler olduğu hâlde her şeyi kürsüden söylerdi. Annemin babası olan dedem vardı: ‘Oğlum, ne yaptın yine, vurdun yıktın!’ derdi. Bir yandan ona bir şey olacak diye korkardık. Yani defalarca mahkemelere gitti. Erenköy’e taşındığımızda ilk misafirimiz Sâmi Efendi’imiz oldu. Yemek yediler, buyurdular, şeref verdiler. Defalarca evimizi ziyaret ettiler. Erenköy’e taşındıktan sonra haftada bir defa bir evde toplanılır, hanımlara hoparlör verilir, erkekler ayrı yerde olurdu. Çok güzel sohbetleri olurdu, dinlerdik. Çoğunlukla neşeli olduğu anlarda bize her şeyi anlatırdı. Sohbetlerinde; Peygamber Efendimiz’den, bütün büyüklerden hatıralarını, gördüklerini, rüyalarını anlatırdı.

Ömrü hep İslâm’a davet için geçti. Evladım bir kişiyi kurtarsam benim için yeter! derdi. Çok insanları kurtardı, Elhamdulillah. Babacığımın sözleriyle çok yola gelen, günahattan sakınan insanlar var şimdi. Gözyaşlarıyla anlatırlar; ‘Elhamdulillah, ben hocamın sözleriyle kendimi kurtardım.’ diyenler var.”⁶⁹⁶

Tahir Büyükkörükçü’nün Erenköy’deki evinde komşularıyla çok güzel komşuluk ilişkileri olmuştur. Bazı komşularıyla yakın dostlukları olmuştur. Bu yakın dostlarından birisi de Muharrem Gülbahçe olmuştur. Ailece muhabbetli, güzel bir komşulukları olmuştur. Yakın dostlarından Muharrem Gülbahçe’nin kızı Nesrin Yüzügüldü anılarını şöyle anlatır:

“Ben çok küçüklüğümünden itibaren Tahir Hoca’mızın elinde büyüdüm diyebilirim. Komşuluğumuz ilk başladığında ilkokul dörde gidiyordum. Ona

⁶⁹⁶ Hüsniye Atçeken, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 13 Kasım 2023.

çok hizmetim nasip oldu. Elhamdülillah, son zamanlarında da rahatsızlığı sebebiyle daha çok hizmet ettim. Allah bana nasip etti, onun duasını aldım, elhamdülillah. Hocamızla çok hatıralarım var. Bana kızım derdi. Ahmet Tahir'in küçüklüğünü bilirim. Elimizde büyümüştür. Bizi aileden görürlerdi. Onlar benim annem, babam gibiydiler. Hocaefendi çok mübarek bir insandı. Kimseyi incitmezdi. Hanımı Fahriye Hanım da çok kıymetliydi. O da bambaşka bir cennet hatunuydu Allah'ın izniyle. Evlerimiz bitişikti. Onlara olan sevgim, yakınlığımı anlatamam, bambaşkaydı.

Babamın, Tahir Hoca'yla çok beraberliği olmuştur. Hacca ve umreye beraber giderlerdi. Her baharda nisan umresi olurdu. Babam devamlı olarak Hac'da ve umrede hizmetini yapmıştır. Umreye erkek grubu olarak giderlerdi. Hacda hanımıyla gidiyordu. Son zamanlarda hocam altı ay Türkiye'de altı ay Medine'de oldu. Son zamanlarda güçten düşünce ve hanımda vefat edince gidemedi.

İnsanlara karşı çok muhabbeti vardı. Vâiz olarak üslûbu çok iyiydi. İletişimi, muhabbeti çok iyiydi. Söylediklerini yaşadığı için sözünün tesiri olmuştur.”⁶⁹⁷

Damadı Mustafa Dayhan, Tahir Büyükkörükçü'nün edep ve ahlâkî yönünü ve üstadı Mahmut Sâmi Ramazanoğlu'na bağlılığını ve onunla aynileşmesi konusundaki anılarını şöyle anlatır:

“Tahir Hoca'mızla umrelerde gittik, gördük. Mesela aynı odalarda yattığımı da biliyorum. Mesela yolda gidiyoruz; artık iyice uykumuz bastırılmış, bir yerde mutlaka arabayla durmamız lazım. 4-5 araba konvoy hâlinde giderdik. Sorardık: “Nasıl uyuyacağız?” diye. Bize: “Efendim, Oturduğunuz yerde uyuyacaksınız.” derdi. Ellerini başına koyar o şekilde uyuyuverirdi. Medine'de de aynı odada kaldım. Mesela babam da öyle derdi: “Hiçbir şekilde bir başkasının karşısında ayağını uzatarak oturduğunu görmedim.” Benim yanımda yatarken ayaklarını uzatmazdan evvel pikeyi üzerine alır, sonra pikenin içinde ayaklarını uzatırdı. Yani yatmadan evvel

⁶⁹⁷ Nesrin Yüzügülü, Mülâkat: Emine Oğul. İstanbul, 18.11.2023.

uyku hâlini söylüyorum size. Teheccüt vaktinde mutlaka biz uyanmadan kalkar, abdestini alır. Böyle bir hayatı vardı.

Aynîleşmek dediğimiz şeyin neticesidir. O, Sâmi Efendimiz Hazretleri'nin hayatını üzerine aldığı için onunla aynîleşme mevzuu vardır. Aralarındaki sır anlatılmaz. Biz sadece akseden durumu bu şekilde anlatmak durumundayız. O zaman Sâmi Efendi'miz hayatını nasıl yaşıyordu? Ona bakmak lazım. Bir gün Sâmi Efendi'miz sohbet ediyorlar. Damadı Ömer Kirazoğlu da oturuyor. Sohbetten sonra Ömer Kirazoğlu: "Efendim, annem de gelse seyretse." diyor. Sâmi Efendi Hazretleri de: "Oğlum, damat olduk diye şeriatı ortamızdan mı kaldıracamız yani!" diyor. Bu böyle bir şey yani.

Bir başka bahsinde Sâmi Efendimiz Hazretleri'ni anlatırken derdi ki: "Muhammed Esad Erbilî Hazretleri'nin vefatlarından sonra Erenköy Köşkü'nde Sâmi Efendi'miz Hazretleri valide hanımı ziyarete gidiyor. - Yaşayış şeklini anlatıyorum.- Büyük bir salon. Salonun ilerisinde ucunda valide hanım oturuyor. Sâmi Efendi'miz de karşı bir köşede oturuyor. Yanında da bir karşı köşede de damat bey var. Yani Esad Efendi'mizin damadı var. Sâmi Efendimiz Hazretleri, valide hanıma doğru değil de damada karşı dönüyor ve diyor ki: 'Valide hanıma selam ve hürmetlerimi arz ederim, bir emri varsa emrindeyiz.' İslâm böyle bir şey. Bugün bu ortadan kalktığı için bu hâldeyiz." ⁶⁹⁸

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin yakın dostlarından olan ve eski Konya il müftülerinden Şükrü Özbuğdaycı, adına düzenlenen anma programında onun yardımseverliği ve söylediği gibi yaşamasıyla ilgili şu anısını paylaşır:

"Ben çok iyi hatırlıyorum. Hocamızın bazen yardım kampanyaları olurdu. Onu kürsüden duyururdu. Ama önce kendisi bir miktar yardım ederdi. Mesela bir hatıra var. Onu hiç unutmuyorum. Bu Konya İl Müftülüğü Binası yapılacaktı. Biliyorsunuz daha önce il müftülüğü Şerafettin Camii'nin orada kubbeli bir yer vardı. Daha sonra çocuk kütüphanesi oldu. Şimdi de polis merkezi oldu. O kubbeli yer tek odalı küçük bir yerd. Orada bulunuyor idi. Tabi il müftülüğü binası yapılmasına karar verilmiş. Önce bir espri yaptı. Kürsüden dedi ki: 'Muhterem cemaat bu kubbenin altında kim yatıyor diye

⁶⁹⁸ Mustafa Dayhan, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 7 Ağustos 2023.

soruyorlarmış. Müftülük böyle bir yerde bulunuyordu. Onun için biz Konya'nın şanına yakışır bir müftülük binası yaptıracağız, bunun için İplikçi Camii'nin arkasındaki, şimdiki Meram Müftülüğünün olduğu yeri kastederek orada bir müftülük binası yaptıracağız. Sizlerin himmetini bekliyoruz. Ben önce kendimden başlıyorum.' dedi. Hiç unutmuyorum. Cebinden 500 lira çıkardı ve onu yardım seccadesinin üzerine bırakılmasını istedi. Tabii o zamanlar da 500 lira da çok büyük paraydı. Hemen hemen memur maaşının yarısına tekabül ediyordu, demişti. Ben hiç unutmuyorum. O yardım sergilerinin üzeri parayla doldu. (Muhammed Acıyan şöyle derdi diye ekleme yapıyor: 'Hadi bakalım Müslümanlar şu cüzdanınızı silkeleyiverin bakalım!' der ve böyle bir espri yapardı.) Tahmin ediyorum, bir defa toplanan yardımla müftülük binası yapıldı. Böyle kapı kapı dolaşılmadı. Gerçekten söylediğini kendisi yaşayan, yerine getiren bir insandı."⁶⁹⁹

Yakın dostlarından olan o dönemler Konya müftü yardımcılarında olan Mehmet Emin Parlaktürk, 1992 yılında Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'yi evinde ziyaret etmiş ve Kapu Camii'sinde vaaz etmesini rica etmiştir. Yaşadıkları bu hâdiseyi şöyle anlatmıştır:

"Hocam, sizin artık suskun kaldığınız yeter. Hem cemaatimiz arzu ediyor, hem de biz Müftülük olarak arzu ediyoruz, artık şu kürsüye geçin, gelin ve insanları irşad etmeye devam edin, bizi geri çevirmeyin." dedim. Tahir Hocaefendi önce kabul etmedi. Tabiri caizse onun tabiriyle naz yaptı diyelim. Biz ısrar edince sonunda kabul etti, elhamdülillah. O zamanlar Hacı Veyiszâde Camii'si yeni yapılmıştı. Bu camiide mi yoksa Kapu Camii'nde mi vaaz etmek istersiniz? diye sorduk. Tahir Hocaefendi de: 'Ben Kapu Camii'nden vazgeçmem', dedi. Sonra ayrıldık. Ertesi gün Tahir Hocaefendi, müftülüğü arıyor ve Müftü Bey'e: 'Bendeniz sizi iade-i ziyaret için geleceğim.' diyor."⁷⁰⁰ "Biz bunu duyunca ziyadesiyle memnun olduk

⁶⁹⁹ İz Bırakanlar, "İz Bırakanlar Sultan'ül Vâizin Tahir Büyükkörükçü", YouTube (4 Haziran 2020), 00:08:24-00:10:30.

⁷⁰⁰ İz Bırakanlar, "İz Bırakanlar Sultan'ül Vâizin Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi", (3 Haz 2020), 00:12:40- 00:13:17.

ertesi gün geleceği saatlerde bütün personeli aşağıya indirdik. Hocamızı karşıladık, yukarı çıkardık. Kendisini makama buyur ettik. O dönem Habip Görün'de il müftümüzüydü. Ben de onun yardımcısıydım. Oğlu Abdurrahman Hoca'mız da yanındaydı. Malumunuz daha önce hocamız Konya Müftülüğü yapmıştı. Tahir Hoca'mız o gün bu durumdan çok memnun kalmış ki bize şöyle bir itirafta bulundu: 'Ben bu makamı terk ettiğimden beri ilk defa müftülüğe geliyorum ve bu makama tekrar oturdum. Onun için size minnettârım, teşekkür ediyorum.' dedi. Bu ne büyük bir şerefti! Akabinde hocamızdan söz aldık. Ben, o dönemler KonTv'de programlar yapıyordum. Oradaki yönetici arkadaşlarımızı aradık. Dedik ki: "Hocam önümüzdeki Cuma günü kürsüye çıkıyor, siz de mutlaka kameralarınızı alıp hocamı kayda başlayacaksınız!" İlk defa böyle başladık. Hocamın bant kasetleri var ama görüntülü kaseti hiç yoktu. Hocam ileride ya var ya yok. Bunlar ileride lazım olacak dedim. Arkadaşlar: 'İyi söyledin hocam.' diyerek kabul ettiler. Şimdi seyredilen bütün kasetler o zamandan kalmadır, Elhamdülillâh.⁷⁰¹

Damatlarından Celalettin Kaymakzâde, Tahir Büyükkörükçü'nün üstadı Mahmut Sâmi Efendi Hazretleri ile yaşadığı anılarını şöyle anlatır:

"Tahir Hoca'nın Erenköy'deki evine ilk ziyaret edenler Sâmi Efendi Hazretleri ve bir de Muhammed Harrânî Hazretleri diye bir zat var. O da Urfalı. Onun kabri şimdi Eyüp Sultan'da, Necip Fazıl'ın kabrinin yanında. O zatta Erenköy'de Tahir Hocaefendi'nin evinin ilk yapıldığı günlerde ziyaret edenlerden bir Efendi Hazretleri'dir. Yani evini ilk ziyaret eden ziyaretçileri onlar. Biz biraz küçüktük o günlerde. Ben o ziyaretin içinde değildim. O zamanlar akraba da değildik. Ben, 82'de akrabası oldum. O söz konusu ziyaret 1970 yılında. Sadece ziyaret ettiklerini biliyorum, onun geldiğini o şekilde duyuyorum.

Başka bir hatırası daha var. Tahir Hoca'm, bir mübarek bayram günü İstanbul Erenköy'de Mahmut Sâmi Efendi Hazretleri'ne ziyarete gitmişler. Bu ziyareti sırasında; 'Tahir Hocaefendi evladım, seninle şehre, bir yere

⁷⁰¹ İz Bırakanlar, "İz Bırakanlar Tahir Büyükkörükçü Anma Programı", (20 Nisan 2023) 00:27:57-00:30:07.

gideceğiz.’ demiş. O gideceği yer de bu Süleymancılara şeyhi olan Süleyman Efendi Hazretleri’nin evi. Oraya gitmişler. -Bu ziyaretlerini ben Hocaefendi’den, birinci ağızdan dinledim.- Süleyman Efendi biraz kaba davrandılar gibi falan diyor. İşte; ‘Biz gelemedik falan dedi.’ diyor. Sâmî Efendimiz Hazretleri de; ‘Biz geliriz.’ demiş. O biraz daha mültefit davranmış. İlk ona daha çok saygı göstermiş. Öyle olunca Tahir Hoca: ‘Ben o zaman Sâmî Efendimiz’e biraz daha saygı göstermiştim. Onun davranışını çok daha asil ve nezih bulmuştum, böyle olunca çok hoşuma gitmişti. Şeyhimi bir kat daha sevmiştim’ diyor. Bana birinci ağızdan söylediği hatıra budur.

Erenköy’de Hocaefendi’nin evinin dibinde oturan Muharrem Gülbahçe isminde bir komşusu vardı. Anadolu insanı, şoförlükten gelme, kamyon şoförlüğü var. Ama Tahir Hocaefendi’ye yolu rastladıktan sonra tabii büyük bir aşama kaydediyor, yani iyi bir olgunluğa erişiyor. Mübarek bir insan. O ömür boyu hizmet ediyor, elinden de güzel işler geliyor. Hocaefendi’nin yakınında bulunuyor, hizmet ediyordu. İyi bir insandı. Allah rahmet eylesin.

Erenköy’de evleri bulunan; Sabri Alptekin abi, Muharrem Gülbahçe abi, Remzi Bediz abi, benim babam olan Fevzi Kaymakzâde gibi 30 kişilik elit kadronun içindeki insanlar yakın dostlarıydı. Bunların içinde de 5-6 tanesini daha yakın dostlarıydı. Tabii, devamlı Hocaefendi ile beraber gidip, beraber seyahat edip, beraber bulunan insanlardı. Bence onlar daha çok hizmet ettiler; gittikleri geldikleri yerlerde yardımcı oldular. Ondan sonra emeklilik zamanında Maraşlı olan İsmet Karaokur Hocamız vardı. Konya Müftülüğü yapmıştı. Müftülüğü zamanında Tahir Hocaefendi’ye çok gidip geldi. Birlikte çok teşriki mesâisi oldu. O da çok muhteşem bir hocaydı. Hakk’a yürüdü.”⁷⁰²

İsmail Kara, Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi’nin vâizlik yönüyle ilgili şöyle değerlendirmelerde bulunmuştur:

“Ben Hocamızla özel olarak ilgilenmedim. Bazı konuşmalarını dinledim. Benim ilgimi çeken yönü, başarılı bir vâiz olmasıdır. Vâiz çok vardır ama

⁷⁰² Celalettin Kaymakzâde, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 13 Kasım 2023.

*başarılı vâiz çok yoktur. Bilgisi iyi olan bir vâizdir. Bilgili olması tek başına iyi bir vâizliği sağlamaz. Fakat hem kabiliyetli hem de bilgiliyse bu vâizliğini ileri kademeye çıkarır. İddia ve dava sahibidir. Vaazlarında samimiyeti, ihlası etkileyicidir. Burada Konyalılık devreye giriyor. Konyalılar bunlardan etkileniyor. Sosyal bir kişiliği ve öncü bir karakteri var.*⁷⁰³

Yakın dostu Muharrem Gülbahçe'nin damadı Yafes Yüzügüldü, Tahir Büyükkörükçü'nün vâizlik özellikleriyle ve komşuluk bağlarıyla ilgili şunları söyler:

“Tahir Hoca'mız sadece Konya'da değil, Türkiye'mize mâl olmuş, son dönemde yetişmiş kıymetli bir vâizdir. Her hâliyle İslâm'ı yaşayan ailesiyle, toplumuyla örnek bir şahsiyetti. Dolayısıyla haklı olarak kendisine “Sultân'ül-Vâizîn” sıfatı verildi. Bizâtihi bunu vaazını, sohbetini dinleyenler yakinen anlıyorlar. Tahir Hocaefendi, söylediklerini yaşayarak söylediği için tesirli olmuştur. Çünkü yakinen aile hayatını da bildiğimiz için biz bu kanaatteyiz. Ölümünden şu kadar zaman geçti. Muasır dönemdeki vâizleri de gözümüzün önüne getirdiğimiz zaman hakikaten öyle bir vâiz varsa da ben bilmiyorum. Bu câmiada da bulunuyoruz, dinliyoruz. Yerini dolduracak bir vâiz öyle tahmin ediyorum ki şu an için yok.

Tahir Hocaefendi'yi farklı kılan yönler açısından değerlendirdiğimizde; bir kere gelenekten gelen, yani İslâm'ın temel değerleri eğitimi almış o şekilde yetişmiş bir insandır. Öteden beri tevarüs edip gelen değerleri tahsiliyle meczetmiş, bunu da hayatına bir düstur edinerek yaşamıştır. Sözün tesiri burada diyorum. Hayatında her şeyi İslâm'a göre olmuştur. Bizler buna şahidiz. Bu güç nereden geliyor dersiniz bunu bir anti parantez açarak anlatacak olursak, belki sohbetlerinin dışında bir şey ama Sâmi Efendi'nin dizinin dibinde, onların irşadında, onların yönlendirmesi ile olduğu kanaatindeyiz. Bugünkü yetişen vâizlerimizdeki eksiklerden bahsederek ilim tek başına bir şey ifade etmiyor. Bunun yanında illâda edep, mânevî eğitim önemlidir. İlim tahsil edilir ama Cenâb-ı Hakk'ın tahsis ettiği bir şey olarak Tahir Hocaefendi verilen ilimi en güzel şekilde yansıtabilmiştir.

⁷⁰³ Mustafa Kara, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 6 Haziran 2022.

Kayınpederim Muharrem Gülbahçe ve ailesi bir âlime yardımcı olmak için elimden ne gelirse yapayım düşüncesiyle evinin yanına taşınmış, her türlü konuda elimizden ne gelirse yapalım gayretinde olmuşlardır. Tahir Hocaefendi bizlere: ‘Sizler de evin horantasısınız.’ derdi. Kendi ailesinden görürdü.

Diyanet İşleri Başkanlığımızın vâizler için bir çalışma yürüttüğünü Allahu âlem tahmin ediyorum, bir bilgim yok ama bir vâizdeki konuşması, açıklaması, konuyu ele alışı, dikte edişi, vurgulayışı... Bunların her biri aslında vâiz ve vâize olacak kişilerin eğitiminde Tahir Hocaefendi'nin bir örnek olabileceği kanaatindeyim. Diyanet İşleri Başkanlığımızın bu konuda bir çalışma yapmasının çok uygun olacağı kanaatindeyim. Tahir Hocaefendi'nin bir konferansını veyahut bir vaazını ele alıp meseleye nasıl giriyor, nasıl açıklama yapıyor, nereye bağlıyor? Bunların incelenmesi iyi olur. Ses tonu, ifade ediş tarzı, kitleyi muhatap alışı... Bunların hepsi vâiz olacak kişilerde eğitilmesi gereken hususlardır. Tabi bu değerler kolay yetişen şahsiyetler değildir. Elimizde böyle değerli bir şahsiyetimiz, kıymetimiz var. Bu konuda istifade edilecek yönler incelenmelidir.”⁷⁰⁴

Damadı Rahmi Atçeken, Tahir Büyükkörükçü'nün hayvanlara karşı gösterdiği merhametinden, sevgisinden ve onlara gösterdiği özenden bahseder. Ayrıca Tahir Hocaefendi ile aralarında geçen tatlı bir anısını şöyle anlatır:

“Tahir Hocaefendi, hayvanlara karşı çok merhametliydi. Şöyle bir menkıbe oldu. 12 Eylül İhtilâli olduktan sonra arkadaşının birisi dişi bir kurt köpeği aldı ve Tahir babanın bahçesine bağladı. Ben, o hayvanın bu kadar hisli olduğunu bilmezdim. Benim kendi babam olan Kemal babama ve Tahir babama çok güzel davranırdı. Onları ellemezdi. Fakat ben onun yiyeceğini o kadar temin etmeme, ona hizmet etmeme rağmen yanına yaklaşılamazdım. Fakat o kadar acayip bir hayvandı ki anlatılmaz! Bir gün, bir sohbetinde Cenâb-ı Peygamber Efendimiz'i, Ashâb-ı Kiram Efendimiz'i, Kur'an-ı Kerim'deki ismi geçen Asbah-ı Kehf'in köpeği olan bir kelbin meziyetlerini anlattı. Yani bu hayvan Tahir babaya bu kadar tesir etti. Bir camii sohbeti

⁷⁰⁴ Yafes Yüzüğüldü, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 18 Kasım 2023.

kelb sohbeti oldu. Hayvan doğum yaptı. Doğum yaptığında kış günüydü. Konya'da zemheri deriz. Tasavvur edilmeyecek bir soğuk vardı. Tahir babam, benim kendi babamın vasıtasıyla aldığı sele dediğimiz kamıştan yapılan derin bir kap vardır. Onun içerisine köpeğin yavrularını koyduk ve kendi odasındaki sobanın yanına getirdi. Aslında mümkün değil bu! O, hayvanlara acıdığı için ve onlara merhametinden dolayı böyle bir hâdisе yaşamıştık.”

“Tahir Hocaefendi emekli olduktan sonra bankadan emekli maaşını ben çekerdim. Biliyorsunuz; her 10 yılda bir vekaletle dört defa 40 yıl emekli maaşını çektim. Bu arada, Tahir Hoca'mın benden hesap sorduğunu oğlum kaç para aldın, ne kadar aldın? dediğini duyduğum vaki değildir. Maaşını alır gelirim: 'Allah bereket versin' der, minderinin altına kordu. Böyle bir muamelemiz olurdu. Tahir Baba, her seferinde maaşı aldığı günün akşamı Konya'da bulunan torunlarına, çocuklarına, gelinine, damatlarına seviyelerine makul olan kadarıyla maaşından harçlık dağıtırdı. Biz de Tahir Baba harçlık verecek diye beklerdik. Bu arada teyzem rahmetullahi aleyh çok sekâvetli bir hanımdı. Hakikaten teyzemin eli çok açıktı. Tahir Babamın çocuklarına dağıttığı gibi teyzem de dağıtmak isterdi. Böyle olunca ben de: “Nasıl olsa Tahir baba bana hesap sormuyor, paranın bir miktarını ceketimin cebine koyayım, teyzeme vereyim, o da bize versin” diye düşündüm. Şimdi çok mübalağa olacak amma, hırsızların bu işi duygusuzca nasıl yaptıklarını anlamıyorum, bu iş o kadar zor bir işmiş ki, bildiğin gibi değil! Zorun zoru. Velhasıl, bu niyeti aldım ya, yine de maaşından hiç almadan bütün maaşını ona teslim ettim. Şimdi buraya kadar bir beis yok. Her zamanki gibi oldu. Fakat gelelim şimdi buraya; 'Evladım, ne kadar para aldın?' dedi. Ben de: “Baba, deftere bakalım. Ben ne kadar aldığınızı bilmiyorum.” dedim. Bana: 'Bak bakalım.' dedi. Baktım işte, filan lira para... Sonra bana: 'Say bakalım parayı!' dedi. Öyle deyince ben de içimden “Eyvah!” dedim. Aman Allah'ım hiç sormayın? Ömrümde olmadık bir şey oluyor o gün. Sonra parayı saydı tabi defterde yazdığı kadar para çıktı. Sonra; 'Pekâlâ!' dedi ve başka bir şey söylemedi. Ama benim hareketimden mi, yüzümden mi, mimiklerimden mi? Benim niyetimi anladı. Cenâb-ı Hakk'ın bir lütfu mu? Artık bilemiyorum. Sonra ben biraz

durduktan sonra ona: “Baba, yolda ben niyetimi değiştirdim.” dedim. O da: ‘Nasıl oluyor bu iş?’ dedi. Ben de: “Senin maaşının bir miktarını anneme vereyim, annem de bize versin. O da bizi sevindirsin.” diye düşünmüştüm. “Ama vazgeçmiştim.” dedim. Öyle deyince: ‘Ulan! Benden başkası var mıymış?’ dedi. Yani bir daha ondan sonra maaşıyla ilgili hiç hesap sormadı. Bu yaşananları oğlu Abdurrahman’ a anlattım. O da: ‘Rahmi abi, gözliye gizli olmaz!’ dedi. Yani yanında dururken delikanlılık veyahut cahillik, veyahut ilmî eksikliğimiz olabilirdi. Onları hoş görürdü. Fakat İslâmî bir eksikliğimiz olursa, derhal o hâdiseyi bir başka menkıbeye bağlar ve bize onu ifade ederdi. O günkü kadar hayatımda zorluk olmadı. Bir noktada imtihan olduk, bir noktada tebliğ olduk ve gönlümüz mutmain oldu.’”⁷⁰⁵

Tahir Büyükkörükçü’nün gönül dostu Yahyalı Hacı Hasan Efendi, hayatında çok önemli bir yere sahiptir. İrşad ve tebliğ faaliyetlerinde ve şahsi hayatlarında aynı görüşte olmuşlar ve birbirlerine çok kıymet vermişlerdir. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, manevî yönden hocalarından aldığı eğitimlerle kendisini çok geliştirmiştir. Yahyalı Hacı Hasan Efendi’nin oğlu Ali Ramazan Dinç de bunlara şahitlik etmiş birisi olarak Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi’nin manevî hâllerleriyle ilgili şu bilgileri vermiştir:

“Hiç şüphesiz onun hâli, ahvâli anlatılmakta bitmez. Üstadımız’dan şöyle duymuştum: ‘Bir hac seferinde kumluklar var, oturuyorlar. Sabah evrât ve ezkârlarını çekerken bir battaniyeyi üzerine atıyorlar fakat arkadan bir el uzanıyor. Bir kağıt önlerine düşüyor. Bunu üstad-ı âlimizden çok duydum. Kağıda baktıkları zaman kağıtta şu yazıyor: ‘Hacca gelen kardeşlerimiz, insanlar hep çarşı ve pazarlarda dolaşıyorlar. Bu emr-i Muhammediyye’dir. Tahir Hocaefendi, cemaate çarşılarda çokca dolaşmamalarını, Efendimiz’in huzuruna gelip (s.a.v.)’e salât-ü selam vermelerini söylesin diye belirten bir yazı görürler. Yine ikinci bir defa kumlukta otururken bir seherde evrât ve ezkârlarını battaniyenin altında okuyorlar. Öyle bir sevgi, öyle bir muhabbet var ki, tekrar bir yazı geliyor: ‘Tahir Hocaefendi, emr-i Muhammediyye’ye riâyet etti mi?’, diye. Böyle bir kimsedir. Onu anlatmak öyle kolay değildir. Bunu, bu dünyada çok iyi bilen insanlar vardır. Bu

⁷⁰⁵ Rahmi Atçeken, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 13 Kasım 2023.

dünyada Hakk'ı tanıyarak bilmek aynı zamanda ârif olmaktır, ârif olmanın esrârı elbetteki başkadır. Sadece konuşma değil aynı zamanda hâl dili ile de konuşmuştur. İnsan görüşür, konuşur ama gönülden hâlleşebilmek de ayrı bir mânadır, ayrı bir sırdır. Hakikaten müstesna bir kimse âhirete göçmüştür. Cenabı Hak şefaathine mazhar kalsın. Mâlumdur ki, üç kimsenin şefâati vardır; enbiyânın, ulemânın ve şühedânın. Hocamızın ulemâ olarak şefaathlerinden ümitvâriz. Cenabı Hak bütün ehl-i imâna kurtuluş ihsan eylesin, İslâm'ı aziz eylesin,"⁷⁰⁶

2012 yılında Tahir Büyükkörükçü için düzenlenen bir anma programında, o dönemin Konya Büyükşehir Başkanı olan Tahir Akyürek, Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi için şu sözleri ifade etmiştir:

*"Şerefül mekân bilmekin demiş büyüklerimiz. Konya evliyalar, enbiyalar şehri! Bunu da bize muhterem hocamız öğretti. Hz. Mevlânâ'dan, Sadrettin Konevî Hazretleri'nden günümüze Konya'da birçok büyüğümüz, Konya'da insanlık âlemine ışık saçan birçok önemli zat yaşamış ve irşâd görevlerini yerine getirmişler. Hocamız da son yüzyıla adeta damgasını vurdu. Gönüllerin, kalplerin eğitiminde Konya'da müstesnâ hizmetlere imza atmış oldu. Hocamız rahmeti rahmana kavuştu ama nasihatleri, hizmetleri, eserleri yaşamaya devam ediyor. Boşluğu kolaylıkla doldurulamaz. Çünkü o bir istinatgâhti adeta. Üzüntülü zamanlarımızda, üzüntülü dönemlerde 'Allah var, keder yok' diyerek bizleri teselli ediyordu. Yine kötülüklerden konuşulduğunda, zulmedenlerden bahsedildiğinde 'Bizim Allah'ımız var!' diyerek aynı zamanda bir hatırlatmada bulunuyordu. Umutsuzluğa kapılmamak gerektiğini bizlere öğretiyordu. 'Ölmeden evvel güzel günler göreceğiz, inşallah!' diyerek güzel günlerin müjdesini hep verip bizi; zinde, ayakta ve hizmette tutmaya gayret gösteriyordu."*⁷⁰⁷

⁷⁰⁶ İz Bırakanlar, "İz Bırakanlar Tahir Büyükkörükçü Anma Programı", 00:34:22-00:39:45.

⁷⁰⁷ KonTv-Konya, "Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'yi Anma Programı" (05-03-2012), 00:03:50- 00:06:00.

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi için hac ve umrelere gitmek ayrı bir neşe kaynağı olmuştur. Akrabalarından İsmail Hakkı Atçeken, Tahir Büyükkörükçü ile beraber gittikleri hac ve umre ziyaretleriyle ilgili yaşadığı şu anısını anlatır:

“Hac ve umreye gitmeyi çok severdi. Kendisi birçok defa gittiği gibi vaazlarında ve sohbetlerinde Konyalıları hacca ve umreye gitmeleri konusunda teşvik ederdi. Konya’da umre ve özellikle Ramazan Umresi’nin yaygınlaşmasında önemli etkisi olmuştur. Çocukluğumuz ve gençlik dönemlerimizde Tahir Hocaefendi’nin umre ve hac ziyaretlerine gidiş ve gelişleri bizi heyecanlandırırdı. Karayoluyla gidişlerinde bazen Mersin ve Adana’ya kadar uğurlamak üzere konvoyla gidilir, aynı şekilde karşılanırdı. Uçakla gidecekleri zaman Ankara veya İstanbul’dan giderlerdi. Biz de kayınbiraderi olan babamla birlikte halamızı ve Tahir eniştemizi karşılamak ve uğurlamak için bu seyahatlere katılırdık.

1997 yılı Ramazan Umresi’nde yaklaşık 35 gün Mekke-i Mükerrreme ve Medîne-i Münevvere’de birlikte olma bahtiyarlığına sahip olmuştum. Günlük hayatındaki düzen ve intizamı, dakikliği, boş ve gereksiz sözleri sevmemesi, Kur’an-ı Kerim okuma aşkı, ibadetlere olan düşkünlüğü, fikhî sorular sormaya gelenlere cevaplar vermesi, soğuk zezem içmeyi sevmesi, iftar sofralarının düzenlenmesi konusundaki hassasiyetini ayne’l-yakîn müşahede etme imkânım oldu. Kâbe’de Rukn-i Yemânî’nin karşısındaki zeminde iftar sofrası kuruluyordu. Bizler gençler olarak sofraya için gerekli malzemeleri ikindi namazından sonra satın alıp Kâbe’ye getiriyorduk. Akşam namazından bir saat önce sofralar kurulmaya başlıyordu. O sofralardaki huzur, samimiyet ve tat gerçekten çok güzeldi. Medine’de de aynı şekilde iftar sofrası kuruluyor, fıstık, ekmek, hurma, zezem, yoğurt vb. ikram ediliyordu. Harem-i Şerif ve Ravza-i Mutahhara’daki temizlik görevlilerine bolca sadaka verir, çevresindekileri de buna teşvik ederdi. O yıl Tahir Hocaefendi’nin hem Mekke’deki, hem de Medine’deki evlerini ziyaret etme imkânım olmuştu. 1997 yılı Ramazan Umresi benim açımdan unutulmaz hatıralarla dolu bir umre oldu.”⁷⁰⁸

⁷⁰⁸ Konya Araştırmaları, “Prof. Dr. İsmail Hakkı Atçeken’in Hatırlarında; Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi’nin şahsiyeti ve bazı hususiyetleri Hakkında Birkaç Söz”,

Ribat Dergisi kurucusu ve başyazarı olan aynı zamanda Tahir Büyükkörükçü'nün sohbetlerinde bulunan dostlarından Abdullah Büyük, onun din âlimi olarak özelliklerinden ve yaşadığı zorluklardan şöyle bahseder:

“Allah Rasûlü, toplumun ıslahında iki insanı adres göstermektedir. Bunlardan biri âlimler diğeri ise âmillerdir. Son bir ay içerisinde âmil konumunda bulunan Erbakan Hocamız ve âlim makamında bulunan Tahir Hoca'mız rahmet-i Rahman'a kavuştu. Bozkırlı Mustafa Efendi: 'Bazı insanlar âlimdir, bazıları ise malumat sahibidir.' derdi. Âlim; ilmî öğrenen, bunu kalben tasdik eden ve hayata geçiren bir kişidir. Bu mânada Tahir Hoca'mız ilmîyle amir bir âlimdi. Âlimlerin birinci özelliği peygamber varisi olmalarıdır. İkincisi âlimler, tüm Müslümanların ortak değeridir. Bir gün kendisini ziyarete gittiğimde: “Hocam mânevî olarak ne zaman vazifeye başlayacaksınız? dediğinde ‘Kuzum, ben Konyalının Tahir Hoca'sı olarak Allah'a kavuşmak istiyorum.’ demişti. Bunu hiç unutmuyorum. Kendisi; sadece Konya'nın değil tüm Türkiye'nin hocası olarak Allah'ına kavuşmuştur. Âlimlerin üçüncü özelliği ise üsve-i hasene oluşlarıdır. Tahir Hoca'mız, bizim en güzel örneklerimizden biri idi. Kapu Camii kürsüsünde onu dinlerken bu güzel insan gibi biz de bu kürsüde vaaz edebilir miyiz, diye iç geçirdik. Allahü Teâlâ, bize bunları ve daha nicelerini lütfetti elhamdülillah.

Hocamız; Müslümanların yokluk dönemlerinde, sıkıntılı dönemlerinde çok çileler çekmiştir. Diriltmek için gönderilen bir din olarak İslâm'ın güzellikleriyle insanları donatmak için çalışan böyle bir insana olmadık eziyetler yapılmıştır. Hocamız, kımıldayan yapraktan nem kapamayan bir zihniyet atmosferinde, Allah Resulü'nü kürsüye taşımıştır. Medine ve Resûl sevdası onu tanyan, bilen herkesin malumudur. Peygamber Efendimiz, bir hadislerinde: “Siz amelleriniz ile ulaşamadığınız birçok mertebelere, niyetleriniz ile kavuşacaksınız.” buyuruyor. Ben inanıyorum ki Tahir

<https://erbakan.edu.tr/en/personel/875/ismail-hakki-atceken/bildiriler> [Erişim 15 Kasım 2023].

Hoca'mız, Efendimiz'e olan aşkının karşılığı olarak bedeni Üçler'e defnedilse de ruhu Ravza-i Mutahhara'ya gidenlerden olacaktır.”⁷⁰⁹

Erenköy Mahallesi'ndeki komşularından Hatice Yerlikaya, çocukluk yıllarında aynı mahalledeyken yaşadıkları anılarını ve Tahir Büyükkörükçü'nün ailesiyle ilgili muamelelerinden hatıralarını şöyle ifade eder:

“Ben, Tahir Büyükkörükçü Hoca'mızın Erenköy'de komşusuydum. Onunla komşu olma şerefine nail oldum. Rabb'ime binlerce kere hamd ediyorum. 9-10 yaşlarında biz Erenköy'e taşındık. O sırada da Tahir Hoca'mızın kızının kızı, torunuyla beraber sokakta oynardık. Şeyma, o Erenköy'ün çamlı sokağında oynadığımız sırada bana dedi ki: “Hadi, dedemi ziyarete gidelim.” ve biz Tahir Hoca'mızı ziyarete gittik. O sıra kitap mütalaa ediyordu. Yanımıza geldi, yanımıza geldikten sonra Şeyma'nın şu hitâbeti çok dikkatimi çekmişti. Yani ben bunu diğer torunlarında da gördüm. Abdurrahman Hoca'mızın oğlunda da görmüştüm. Tahir'in yaşı daha çok küçüktü, benim de öyle. Abdurrahman Hoca'mız bizi arabasıyla okula götürürdü.

Abdurrahman Hoca'mızda olsun, gelininde olsun, torunlarında olsun hitâbet hep; “babacığım”, “dedeciğim” idi. Yani hiçbir zaman “baba, dede” kelimesini ben onlarda duymadım. Hep “babacığım, dedeciğim” diye bir hitâbette bulunuyorlardı; Elini öpmeye gittiğimizde Şeyma; “Dedeciğim, bu arkadaşım Hatice.” dedi. Ben elini öptüm. Başımı okşadı ve bana dua etmişti. Bu benim için çok büyük bir şereftir. Onun kapısının önündeyken rahatsız etmeyelim hocamızı diye çocuklar bağıra çağıra oynamazdı. Yani öyle bağıra çağıra bir oyun oynamazdık; rahatsız olmasın diye sessiz sessiz oynardık.

Şunu da hatırlıyorum; Tahir Hoca'mıza hürmetten dolayı o sıra hiç kimsenin evinde televizyon bulunmazdı. Hem de Tahir Hoca'mız: ‘Müslümanların evinde televizyon bulunmamalı!’ derdi, ısrarla. Biz de oraya sonradan taşındığımız için evimizde televizyonumuz vardı. Eskiden benim çocukluğum zamanında telli antenler olurdu yani şu çanak antenler

⁷⁰⁹ Abdullah Büyük, “Ne Dediler?”, *Ribat Dergisi* 340, (Nisan 2011), 45.

değil. Onu babam, hani pek görülmesin şey olmasın diye, o niyetle saygıdan dolayı bacanın arkasına taktı. Yani Tahir Hoca'mıza dışarıdan görünmez, üzmemelim diye ama tabii ki, bizim evimize ziyarete geldiklerinde -Tahir Hoca'mızın kız kardeşi evimizde sohbet ederdi, biliyorlardı.- böyle bir saygı vardı.

Biz, bisiklet sürerken bile çok temkinli sürerdik; hani bir rahatsızlık vermeyelim diye düşünürdük hep böyleydi. Yani o sokakta bir edep adap vardı. Komşular öyleydi hatta öyle ki; Tahir Hoca'm tek katlı evler yaptırtmıştı. İki katlı çıkan olursa hani; başkasının güneşini kesmesin, dışarıdan gözükmeyin diye. Herkesin tek katlı ev yaptırtmasını isterdi. Çok katlı yaptırtmasına pek de gönlü olmazdı. O yüzden de dikkat ederseniz o Tahir Hoca'mızın sokağı hep tek katlıdır. İki katlı yoktur... Koca koca evler yaptırıldı tek katlı yaptırıldı. Tahir Hoca'mız istediğinden dolayı oranın düzeni öyledir. Tahir Hoca'mızın evine girdiğimizde hep hanımıyla muhabbet ederdik. Bizim, Tahir Hoca'mla beraber bulunma fırsatımız sadece çocuklukta oldu. Elini öpme fırsatım oldu ama hanımı Fahriye teyzeyi çok severdim. Allah rahmet eylesin. Onun da dualarını almışlığımız var; sohbetinde bulunmuşluğumuz var. Yani sohbeti kendi etmezdi, Tahir Hoca'mızın kız kardeşi ederdi. Ama o da bulunurdu.”⁷¹⁰

Mehmet Emin Parlaktürk'ün Bozkırlı Hoca'dan dinlediğine göre Konya'nın Osmanlı dönemi âlimlerinden Akşehirli Ahmet Efendi (1856-1955) Tahir Büyükkörükçü için şunları ifade etmiştir:

“Ben Konya'da üç zat tanıyorum, üçünün de özellikleri farklı farklı. Bu özelliklerinde zirve şahsiyetlerdir. Birisi Beyşehirli Abdullah Efendi (Ulubay), padişah huzurunda ruûs imtihanı vermiş çok büyük bir âlimdir ki, Konyalılar onun ilimdeki derecesini bilemezler. İkincisi Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi ki, çok güzel ve ihlaslı dua eder; tevazu ve niyazda onun üstüne yoktur. Üçüncüsü de, yeni, yetişmekte olan Tahir Hoca'dır; o da hatiplikte zirvedir, onun gibi belîğ ve edip konuşan yoktur.”⁷¹¹

⁷¹⁰ Hatice Yerlikaya, Mülâkat: Emine Oğul, İstanbul, 13 Ekim 2023.

⁷¹¹ M. Emin Parlaktürk, “Konya'nın Tahir Hocası”, *Ribat Dergisi* S. 340 (Nisan 2011), 54.

Tahir Büyükkörükçü, uzun yıllar çeşitli yerlerde vaazlar, konferanslar ve sohbetleri vermiştir. Gittiği yerlere onu büyük muhabbetle götürmek isteyen yakın dostları olmuştur. Bu yakın dostlarından Sadettin Şenyıl uzun yıllar kendisine şoförlük yapmıştır. Yaşadığı bir anısını şöyle anlatmıştır:

“Sene 1963. Biz o zaman kamyonculuk yapıyorduk. Konya’dan Ankara’ya çimento çekiyorduk. Tahir Hocaefendi’yi tanıyoruz, duyuyoruz ama samimiyetimiz yok. Hemen indik. Abdest alıyormuş. Havlusunu ben aldım. Abdest aldıktan sonra havlusunu tuttum. Orada daha yakından tanıştık. ‘Çocuklar, maşallah enerjiniz fişkırıyor.’ dedi.

Daha sonra Kapu Camii derslerine başladık, ev sohbetlerine devam ettik. Aradan bir müddet geçti, hocama dedim ki: “Hocam, benim işim yok. Ben sizin fahri şoförlüğünüzü yapacağım. Sizi Kapu Camii derslerine götürüp getireceğim. Hiç olmazsa orada da ders dinlemiş olurum. Devamlı Kapu Camii’ne götürdüm, getirdim. O dönem ikinci el araba almıştım. Hocaefendi bana: ‘Sadettin, arabanın lastikleri iyi mi? Yahyalı’ya gideceğiz.’ dedi. Ben de: “İyi, hocam.” dedim. İkinci bir konuşmasında tekrar sordu. Ben tekrar: “Hocam, iyi” dedim ama içime bir kurt düştü. Hemen hocamı Erenköy’e bıraktım, Nalçacı’ya geldim. Nalçacı da arabanın lastiklerini bir söktüm ki lastiklerin içi kabarmış. Hemen orada dört tane lastik taktım arabaya, öbür hafta da Yahyalı’ya gideceğiz. Arabanın lastiklerini değiştirdiğimi söylemedim, bakalım hocam ne diyecek diye. Hocamı aldım, arkadaşları da aldık, yola çıktık. Yanımda da Molla Ömer, Hüseyin Pekyatırmacı var, toplam dört kişiyiz. Bir müddet sonra hocam bana: ‘Lastikleri değiştirdiğin iyi oldu değil mi, Sadettin? Söylenende bir hikmet var demek ki!’ dedi.”⁷¹²

⁷¹² Sadettin Şenyıl, “Tahir Büyükkörükçü Hoca Efendi’nin Şoförü” *Ribat Dergisi* S. 340 (Nisan 2011), 47.

SONUÇ

İçinde yaşanan toplumun huzur, güven, refah ve mutlulukla yaşaması elbette her bir millet ve devletin temel hedeflerinden biridir. Bunun birçok sebebinden bahsetmek mümkündür. Hiç şüphesiz bu sebeplerden biri de toplumu aydınlatacak ilim ve irfan ehlinin o millet ya da devlet içinde varlığıdır. Etkin şahsiyetler olmadan fertleri harekete geçirmek zordur. Tarih boyunca dînî temsil eden nice âlimler ve ârifler gönülleri etkileyerek faziletlerin inşasına vesile olmuşlardır.

Topluma dînî tebliğ ve irşatta önderlik edecek vâiz ve davetçilerin anlattıklarını önce kendi hayatlarında yaşayıp muhataplarına telkinlerde bulunmaları, güçlü bir belâgat ve hitâbet yeteneğine sahip olmaları, anlattıklarını en etkin şekilde ifade edebilmeleri gibi bazı vasıflarının olması beklenir. Tahir Büyükkörükçü de bu özel vasıflara sahip vâizlerden ve İslâm'a davet eden gönül insanlarından.

Tahir Büyükkörükçü, 1925'te Konya'da Hacı Fettah Mahallesi'nde dünyaya gelmiştir. Ailesi, Seyyid Muhammed Hâdimî'nin soyundan gelen, âlimlerin olduğu; seçkin, temiz bir ailedir. O dönemin ekonomik zorluklarından dolayı örgün eğitime ortaokul üçten itibaren devam etmemiştir. Hacı Îsâ Rûhî Bolay hocasından o dönemler yasaklı olmasına rağmen gizli bir şekilde medrese eğitimi görmüş ve neticesinde icâzetlerini almıştır. Aynı zamanda da hafızlık eğitimini tamamlayarak hayatında derin izler bırakacak dönemin önemli âlimlerinden Arapça ve Farsça gibi âlet ilimlerinin yanı sıra tefsir, hadis ve fıkıh gibi âlî ilimler de tahsil etmiştir. Lâdikli Ahmet Ağa, Muhammed Harrânî gibi hak dostlarıyla da gönül bağları olmuş ve onlarla musahabelerde bulunmuştur.

16-18 yaşlarında yüz yüze tanışabildiği mânevî mürşidi Kâdirî ve Nakşî şeyhi Mahmut Sâmi Ramazanoğlu Hazretleri'ne intisap etmiştir. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, üstadını anlatırken: *"Hayatım boyu gördüğüm insanlar, büyükler arasında nefisini hakkıyla tezkiye ettiğine inandığım tek kişi!"* diye büyük bir muhabbet ve hayranlıkla bahsetmiştir. Sâmi Efendi Hazretleri ile bir ömür boyu beraber olmuşlar ve her konuda istişare etmişlerdir. Tahir Büyükkörükçü, her zaman Sâmi Efendi Hazretleri'ne karşı tam bir teslimiyet içinde olmuştur. Üstadının tasavvufî eğitimlerinden geçmiş, seyrü sülûkunu kısa sürede tamamlamıştır. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, aynı zamanda Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî hayranıdır. Bütün bu eğitim ve ilgileri neticesinde kendisini geliştirmiş ilmî ve irfanî boyutuyla

önemli bir âlim olmuştur. Tahir Büyükkörükçü'nün bu iki yönlü eğitimi muhatapları üzerinde tesirli olmasına da büyük katkı sağlamıştır.

Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, genç yaşlarda Hacı İsa Rûhî Bolay'ın teşvikleriyle fahri olarak küçük mescitlerde vaazlar vermeye başlamış, halkın büyük ilgisiyle karşılaşmıştır. Konya'nın her yerinde ismi duyulur olmuştur. Dönemin Diyanet İşleri Başkanı Ahmet Hamdi Akseki tarafından yetenekli bulunmuş ve vâizlik için sınavlara girmesi tavsiye edilmiştir. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi de bu sınava girmiş ve başarıyla Konya'da vâiz olarak göreve başlamıştır. Görevi boyunca karşılaştığı engellere ve zorluklara rağmen vaazlarına devam etmiştir. Hayatını İslâm'ın ölçülerine ve şeriate göre yaşamış çevresinden de bunu beklemiştir. 1964'te Burdur'da merkez vâizi olarak görev yapmıştır. 1966'da Konya Müftüsü olmuş, 1972'de vâiz olarak görev yapmış, 1973'te kendi isteğiyle emekli olmuştur. Hayatı boyunca irşad ve tebliğ görevini devam ettirmiştir. Verdiği vaazlar ülke çapında ilgiyle takip edilmiş, düzenlenen konferanslarla ve sohbetlerle yurt dışında ve Türkiye'nin birçok il ve ilçelerinde halkı irşad etmiş, örnek bir davetçi olmuş, sayısız insanların hidâyetine vesile olmuştur.

1977 yılında siyasete girmeyi hiç düşünmezken Prof. Dr. Necmettin Erbakan'ın Mahmut Sâmî Ramazanoğlu Hazretleri'nden rica etmesiyle üstadının milletvekili olmasını istemesi üzerine Millî Selamet Partisi'nden Konya Milletvekili olmuştur. Dönemin siyasî karışıklıkları nedeniyle dînî yaşamadaki kısıtlamalardan dolayı hakkında birçok soruşturma açılmış, 1985 yılına kadar sıkıntılı zamanlar geçirmiştir. Yaşadığı sıkıntılı anlar için: *“Dünyada olan şeyler için gam ve keder yok. Mümin daima güçlü ve kuvvetli. Niye? Bizim Allah'ımız var! Görüyor, biliyor ve her şeye kadir. Mümine ye'se düşmek yok. Güzel günler göreceğiz, inşallah!”* diyerek vazifesine devam etmiştir. Ümitvâr olmayı topluma aşlamış, o dönemin sosyo-ekonomik zorlu şartlarından dolayı maddî-mânevî buhranlarda olan insanlara mânevî bir kandil olmuştur. Muhataplarıyla yakından ilgilenmesi, mütevazı oluşu, her an onların ihtiyaçlarıyla ilgilenen bir hoca olması cemaatini kendine bağlamış, sohbet sonrasında da muhabbetleri devam etmiştir. Bu muhabbet arkadaşlıklara sonrasında dostluklara dönüşmüştür. Yaşadıkları dönemin şartlarında dînî daha iyi yaşayabilmek için yakın arkadaşlarıyla ve dostlarıyla “Erenköy” mahallesini kurmuşlardır. Bu Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin etkin ve başarılı bir vâiz ve gönül insanı olduğunun sebeplerinden biridir. Vâizliğini gönülden yaptığı için muhataplarının gönlünde yer

etmiş, unutulmaz vâizlerden olmuştur. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) aşkıyla, muhabbetiyle bir hayat sürmüştür. Gönlünü herkese açtığı için evine sayısız ziyaretçileri gelmiş, her seviyede insanı evinde ağırlamıştır. Sağlık sorunları sebebiyle 86 yaşında 2011'de Konya'da vefat etmiştir.

Bu çalışmada, 1925-2011 seneleri arasında yaşamış, ismi gönüllerde muhabbetle anılan biri olarak Tahir Büyükkörükçü'nün vâizlik ve davetçi yönleri ele alınmıştır. Büyükkörükçü'nün çocukluk ve gençlik yıllarının geçtiği dönem Türkiye'nin Kurtuluş Savaşı'ndan yeni çıktığı her türlü maddî-mânevî zorluğun yaşandığı yıllardır. Hayatının sonraki sürecinde toplumun sosyal, ekonomik ve siyasal yapısı herkes gibi Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'yi etkilemiştir. Bu çalışma, dönemi anlamak bakımından önem arz etmektedir.

Kaynaklara ulaşmakta zorluk çekilmemiştir. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'yi tanıyanların hatıralarının ve şehadetlerinin örneklerinin çok olması, vaazları, kitaplar, ilgili literatür bilgileri ve sosyal medya ağları bu tez çalışmasının yapılmasında kolaylık sağlamıştır. Ayrıca yapılan bu çalışmada elde edilen verilerle Tahir Büyükkörükçü'nün vâizliği ve davetçi yönlerini tespit edebilmek açısından akıllarda netlik kazandırılarak takdim edilmesine olanak sağlamaktadır.

Her dönemin ihtiyaçlarına göre toplumun irşad edilmesi farklı usul ve üslûlarla olur. Kimi dönemlerde şiirlerle, bazı dönemlerde kitaplarla tebliğ edilirken Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin döneminde vâizler halkın anlamakta zorlandığı ağır bir dil kullanmakta ve söylenenler pek anlaşılammaktadır. O dönemin halkının anlayacağı fasih bir dille ve yüz yüze bilgi aktarılacak, iletişimi güçlü, belâgati sade ve iyi olan vâizlere ihtiyaç vardır. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, bu özelliklere sahiptir. Halkın dînî bilgiye ihtiyaç duyması ve Tahir Büyükkörükçü'nün genç bir vâiz olarak dînî bilgiyi anlatmakta istekli olması, belâgatının güçlü olması, samimiyeti ve cemaatine muhabbetle bağlılığı gibi özellikleri cemaatinin gönüllerinde yer etmesini sağlamıştır.

Tahir Büyükkörükçü sadece bir vâiz değildir aynı zamanda bir davetçi, ilim, irfan, düşünce ve siyaset insanı olmuştur. Herkes bunu başaramayabilir. Genelde siyasetle uğraşanlarda bu tür özellikler pek bulunmaz. İlimle uğraşanlar da idareciliği pek benimsemeyebilirler, yapamayabilirler. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi, çok yönlü bir din adamıdır. Bu vasıfları başarıyla yürütebilmiştir. İlmî birikimi yüksek olup bu

birikimini muhataplarına çok güzel yansıtabilen, aynı zamanda da irfânî yönü olan bir vâizdir. Kendisini hep geliştirmiştir. Üstadı Mahmut Sâmi Ramazanoğlu'ndan aldığı mânevî eğitimler hayatına rehberlik etmiştir. Siyasette olduğu süre içerisinde de insanları İslâm'a davette ve irşad etmekte istikrarlı olmuştur. Hayatı boyunca sıkıntılı zamanlar geçirmiş, her şeye rağmen İslâm'ı yaşama ve yaşatma gayretiyle istikamet üzere olmuştur. Düşüncelerindeki feraseti ile birçok konuda etkili olmuştur. İleri görüşlü olması, muhakemesinin güçlü olması onu muhatap kitleye karşı etkili kılmıştır.

Tahir Büyükkörükçü, İslâm'a davette bilinen davetçiler gibi değildir. Öncelikle kendisi İslâm'ı, Kur'an ve sünnet-i seniyyeye göre yaşamış, kendine has usul ve üslûplarıyla insanlara yaklaşmıştır. Muhatap kitlesi üzerinde tesirli olması ve vâizlik görevinde başarılı olmasında bazı faktörler vardır. Muhataplarını irşad ederken söyledikleriyle âmil bir vâiz olmuştur. Söylediklerini kendi hayatında yaşıyor olması muhataplarının onu önemsemesini sağlamıştır. Döneminin önemli din âlimlerinin rahle-i tedrisinden geçerek özel dersler alması ve bunları hayatında uygulayabilmesi önemli özelliklerindedir. Vaazlarında anlattığı konuları sadece sunup tamamlama niyetinde olmamış vaazını daha da tesirli kılmak için çeşitli kaynaklardan istifade etmiştir. Muhatabının ilgisi dâhilinde Kur'an-ı Kerim kıssalarından, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) hayatından, sahâbelerin örnek yaşantılarından, önemli ulemâların menkıbelerinden, önemli eserlerinden, meşhur şairlerin şiirlerinden, düşünce adamlarının sözlerinden paylaşımlar yaparak anlattıklarını pekiştirmiştir. Anlattığı konuların muhtevasına göre kimi zaman sevinçli, kimi zaman hüzünlü, kimi zaman heyecanlı hâllerde duygularını çok güzel yansıtabilmiştir. Vaazlarından önce kürsüde anlatacaklarına hazırlanarak gelmiştir. Çünkü insanlara vaaz etmek onun önemseydiği bir konudur. *“Sizler benim gözbebeğimsiniz, ruhum ve kalbim mesabesindeyiz”* diyerek verdiği kıymeti dile getirmiştir. Muhataplarını çok iyi gözlemlemiştir. Herkesin ihtiyacına göre nasihatlerde bulunmuştur. Muhataplarının günlük hayattaki ilgilendiği güncel konular üzerinden sohbetler yapmıştır. Sadece ilmihal bilgisi veren bir hoca olmamıştır. Ümmetin derdini kendi derdi olarak görmüş, herkesle rahat bir şekilde iletişim kurabilmiştir. Muhataplarına muhabbetle ve tebessümle yaklaşmıştır. Diksiyonu çok düzgündür. Ses tonunu, vurgulamalarını yerine göre kullanmıştır. Beden dili, söz diliyle ve hâl diliyle çok uyumludur. Beden dilini yerine göre çok güzel kullanmıştır. Önemseydiği konuları tekrar tekrar anlatarak

muhataplarının zihninde farkındalıklar oluşmasını arzu etmiştir. Konuştuğu her şeyi ölçüp tartarak konuşmuştur. Mev'iza-i hasene olarak sözü güzel kullanmada örnek olmuştur. Din dilini çok doğru kullanmış, dînî temsilde her yönüyle örnek bir şahsiyet olmuştur. Yaptığı her işte herhangi bir menfaat beklemeden Allah rızası için fedakârlıklarla insanlara yardımcı olmaya çalışmıştır. Hayır işlerinde öncülük etmiş, eğitime; özellikle gençlerin eğitimine ehemmiyet vermiş, her türlü maddî mânevî desteği sağlamıştır. Bu yönleriyle hem Türkiye’de hem de dünyanın birçok şehrinde ilgiyle takip edilen bir din adamı olmuştur. Vefatından sonra da dinlenmeye devam etmektedir.

Hayatının temel ilkelerinden olan; *“Kimse sizden hayatınız boyu incinmesin, incinmeyin!”* diyerek kendi şahsında insanlara yaklaşımı böyle olmuştur. Muhataplarına dînî tebliğ ederken ve onları irşad ederken Kur’an-ı Kerim’de belirtilen davet yöntemlerine göre yumuşak bir tarzda, hikmetle ve güzel öğütle yaklaşmıştır. Davet dilini muhataplarının özelliklerine göre kavli-i belîğ, kavli-i ma’ruf ve kavli-i leyyin üslûplarıyla kullanmıştır. Onlara hitap ederken, din adamına yakışır bir tavırla nezaket ve zarafetle yaklaşmış ve giyim kuşamıyla da dînî temsilde başarılı bir duruş sergilemiştir. Sayısız insanın hidâyete ermesinde vesile olmuş ve hâlâ olmaya da devam etmektedir.

Son bölümde tanıyanların şهادetleri ve hatıralarından bahsedilmiştir. Bu çalışma vesilesiyle Tahir Büyükkörükçü’nün ailesiyle, yakınlarıyla iletişim kurulmuştur. Bu durum, Tahir Büyükkörükçü’nün vâizlik ve davetçilik yönlerini, hayatını tanımak açısından istifadeli olmuştur. Kendisini yakından tanıyanların hayatındaki aşamalara şahit oldukları anlardan ve anılarından bahsetmeleriyle Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi’nin herkese karşı muhabbetle, merhametle ve müşfik davrandığı, ailesine gösterdiği muhabbeti, ilim erbabına, cemaatine ve her statüden kimselere seviyelerine göre davranan bir kişi olduğu, ve insanî yönüyle örnek bir şahsiyet olduğu gözlemlenerek her anını peygamber sünnetiyle yaşadığı bilgilerine ulaşılmıştır.

Tahir Büyükkörükçü’nün vâizlik ve davetçi yönlerinin günümüz dînî müesseselerinde ders konusu olması, bu özelliklerin gelecek nesil vâiz adaylarında rehberlik etmesi temennisindeyiz. Geleceğin vâiz adaylarına gerek imam-hatip liselerinde gerekse İlahiyat Fakültelerinde ders konusu olarak sunulmasının faydalı olabileceği kanaatindeyiz. Tahir Büyükkörükçü’nün hayatı, vaazları ve davetçi yönü

sistemli ve planlı bir eğitimle anlatılmalı onlara gelecek hayatlarında yapacakları görevlerinde rol model olarak örnek alacakları bir kişi olmasında fayda vardır.

KAYNAKÇA

- Abdulbâkî, Muhammed Fuad Abdülbâkî. *el-Mu'cemu'l-Mufehres li-Elfâzi'l-Kur'âni'l-Kerîm*. Darül Hadis, 1996,393-394.
- Abdülcebbâr, Kâdî. Ebü'l-Hasen Kâdî'l-kudât Abdülcebbâr b. Ahmed b. Abdilcebbâr el-Hemedânî. *Şerhu'l-usûli'l-hamse*, Thk. Abdülkerîm Osman. Kâhire: Mektebetu Vehbe, 1996. 741.
- Ahmet b. Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî el-Mervezî.*Müsnedü'l-Îmâm Ahmed b. Hanbel*. Thk. Şuayb el- Arnaût, Âdil Mürşid ve diğçerleri, 50 cilt,1. Baskı, Beyrut: Müessesetü'r-Risâle, 1421/2001.
- Akseki, Ahmet Hamdi. "Din Tedrisatı ve Dînî Müesseseler Hakkında Rapor". *Sebilürreşad*. C.4, S. 100, (1951): 105.
- Aksakbağı, Büşra. "Konya Sultân'ül Vaizin'i Unutmadı". *Yeni Haber Gazetesi*. 06 Mart 2017.
- Aksekili, A. Hamdi. "Şeriatı Menfaat ve Keyiflerine Alet Eden Vâizler". *Sırat-ı Müstakîm*, C. 7, S. 182 (1913): 408-411.
- Akyüz, Yahya. *Türk Eğitim Tarihi: Başlangıçtan 1988'e*, 3 bs. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1989.
- Alemdar. "Vefatının Yedinci Yılında Hacı Hasan Efendi". *Yenidünya Aylık İlmî, Fikrî, Aktüel Dergisi*. (1994): 60.
- ". "Zarif Bir Evliya". *Yenidünya Aylık İlmî, Fikrî, Aktüel Dergisi*. (2005): 33.
- Altunoymak, Özlem. "Tasavvuf Bilim Dalı Konyalı Hacı Halis Kestane'nin Hayatı ve Tasavvufî Görüşleri" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Âlûsî, Şehâbeddin Mahmûd el-Âlûsî. *Rûhu'l-Me'ânî fî tefsîri'l-Kur'âni'l-azîmve's-seb'il-mesânî*. 12cilt, 2. baskı, Beyrut:1985.
- Alyot, Halim. *Türkiye'de Zabıta, Tarihi Gelişim ve Bugünkü Durum*, Ankara: Kanaat Basımevi, 1947.
- Atay, Hüseyin. *Osmanlılarda Yüksek Din Eğitimi*, 1bs. Ankara: Atay Yayınları, 2018.

Atçeken, Hüsniye. Mülakat: Emine Oğul. İstanbul,13 Kasım 2023.

Konya Ansiklopedisi, Atçeken, İsmail Hakkı. "*Tahir Büyükkörükçü*". *Konya Ansiklopedisi*: Konya Büyükşehir Belediyesi, 2020.Erişim 29 Kasım 2023.

Atçeken, İsmail Hakkı. " Büyükkörükçü, Tahir"

<https://www.konyapedia.com/makale/1156/buyukkorukcu-tahir> [erişim tarihi 29.10.2023]

Atçeken, Rahmi. Mülakat: Emine Oğul. İstanbul,14 Kasım 2023.

Aydın, Mehmet. "Ebû Sâid Muhammed el-Hâdimî'nin Hayatı, Eserleri ve Tasavvufî Görüşleri" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2006.

Aydın, Mehmet S. "İkbal, Muhammed". *DİA*. (İstanbul: TDV Yayınları, 2000), 22/17-23.

Aytepe, Mahsum. "İslâmî Davette "Davetçi" Problemi ve Bunu Aşmanın Koşulları"(Giriş). *EKEV Akademi Dergisi*, (Yaz 2017): 182.

Bağdatlı İsmâil Efendi, Hediyyetü'l-ârifin ve âşârü'l-musannifin, 2 Cilt. Maârif Basımevi, 1955.

Baltacı, Ahmet, Mülakat: Emine Oğul. İstanbul, 24 Ağustos 2023.

Başgil, Ali Fuat. *Din ve Lâiklik*. 1 bs. İstanbul: Yağmur Yayınevi, 1977.

Başoğlu, Tuncay. "Tezkiye". *DİA*. (İstanbul: TDV Yayınları, 2012), 41/77-79.

Beyânûnî, Muhammed E. *Davet İlmî*. çev. Murat Kaya. İstanbul: Ensar Yayınları, 2021.

Bilmen, Ömer Nasuhi. *Büyük Tefsir Tarihi*, 2 Cilt. Bilmen Yayınevi: İstanbul, 1973.

----- . *Dînî ve Felsefî Ahlak Lügatçesi*, Bilmen: İstanbul, 1967.

Birand, Mehmet Ali. *Demirkırat Bir Demokrasinin Doğuşu*, İstanbul: Doğan Kitapçılık, 2005.

Birekul, Mehmet. "Konya Islâh-ı Medâris-i İslamiye Medresesi Müfredatı". <http://www.mbirekul.com/?m=201611> [29.11.2023].

Boynukalın, Mehmet. "Tebliğ". *DİA*. (İstanbul: TDV Yayınları, 2011), 40/218.

- Buhari, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmail.el-Câmi'u's-sahîh. Nşr. Muhammed Zübeyr b. Nâsır. 9 Cilt,3. Baskı, Beyrut: Dâru Tavki'n-Necât,1425/2004.
- Bursalı Mehmet Tahir Efendi, *Osmanlı Müellifleri-*, İstanbul: Meral Yayınları, 1971-1975.
- Bûtî, Muhammed Saîd Ramazân. *Fıkhuu's-sîre*. çev. Atik Aydın. Mantık Yayınları, 2022.
- Büyük, Abdullah. "Ne Dediler?". *Ribat Dergisi*. S. 340, (Nisan 2011): 45.
- Büyükkörükçü, Abdurrahman. "Dudaklarım Rasûlullah'ın Eşiğinde". *Altınoluk Dergisi*. (2011): 44.
- . "İz Bırakan Vaizler-Tahir Büyükkörükçü." *Vaaz ve Vaizlik Sempozyumu*. 17-18 Aralık 2011. Ankara: DİB Yayınları, 545-559.
- Büyükkörükçü, Abdurrahman, Mülakat: Emine Oğul İstanbul, 10 Kasım 2022.
- . Abdurrahman, *Mülakat*: Emine Oğul. İstanbul,19 Temmuz 2023.
- Büyükkörükçü, Muhammed Tahir. "Büyükkörükçü, Tahir". *DİA*. (İstanbul: TDV Yayınları, 2020), Cilt Ek-1/231-232.
- Büyükkörükçü, Tahir. "65- T.H. Bursa Sohbetleri-14.09.1990 Bursa Uludağ Baydın Köyü Vaazı". Mustafa Dayhan Özel Arşivi, 2020. Yayın Tarihi 8 Haziran 2020. <https://drive.google.com/drive/folders/1etSsdgTjBKRnrtOk5cXn4-4kc0b-rqt9>
- Büyükkörükçü, Tahir. "01- T.H. Mevlidi Nebevi Vaazı". *Mustafa Dayhan Özel Arşivi*, 2020. Yayın Tarihi 8 Haziran 2020. <https://drive.google.com/drive/folders/1etSsdgTjBKRnrtOk5cXn4-4kc0b-rqt9>
- Büyükkörükçü, Tahir. "69- T.H.-Almanya Hamburg Konferansı". *Mustafa Dayhan Özel Arşivi*, 2020. Yayın Tarihi 8 Haziran 2020. <https://drive.google.com/drive/folders/1etSsdgTjBKRnrtOk5cXn4-4kc0b-rqt9>
- Büyükkörükçü, Tahir. "06- T.H. Ezan-Kur'an-İlahi-Yarıdan sonra Vaaz". *Mustafa Dayhan Özel Arşivi*, 2020. Yayın Tarihi 8 Haziran 2020. <https://drive.google.com/drive/folders/1etSsdgTjBKRnrtOk5cXn4-4kc0b-rqt9>
- Büyükkörükçü, Tahir. "10-T.H. Ağladığı Vaaz". *Mustafa Dayhan Özel Arşivi*, 2020. Yayın Tarihi 8 Haziran 2020. <https://drive.google.com/drive/folders/1etSsdgTjBKRnrtOk5cXn4-4kc0b-rqt9>

- Büyükörükçü, Tahir. "02- T.H. Regaip Kandili Vaazı". *Mustafa Dayhan Özel Arşivi*, 2020. Yayın Tarihi 8 Haziran 2020. <https://drive.google.com/drive/folders/1etSsdgTjBKRnrtOk5cXn4-4kc0b-rqt9>
- Büyükörükçü, Tahir. "03- T.H. Beraat Kandili Gecesi Vaazı". *Mustafa Dayhan Özel Arşivi*, 2020. Yayın Tarihi 8 Haziran 2020. <https://drive.google.com/drive/folders/1etSsdgTjBKRnrtOk5cXn4-4kc0b-rqt9>
- Büyükörükçü, Tahir. "04- T.H. Kadir Gecesi Vaazı". *Mustafa Dayhan Özel Arşivi*, 2020. Yayın Tarihi 8 Haziran 2020. <https://drive.google.com/drive/folders/1etSsdgTjBKRnrtOk5cXn4-4kc0b-rqt9>
- Büyükörükçü, Tahir. "05- T.H.Cuma Vaazı-Kapı Camii Vaazı". *Mustafa Dayhan Özel Arşivi*, 2020. Yayın Tarihi 8 Haziran 2020. <https://drive.google.com/drive/folders/1etSsdgTjBKRnrtOk5cXn4-4kc0b-rqt9>
- Büyükörükçü, Tahir. "09- T.H. Miraç Gecesi Vaazı". *Mustafa Dayhan Özel Arşivi*, 2020. Yayın Tarihi 8 Haziran 2020. <https://drive.google.com/drive/folders/1etSsdgTjBKRnrtOk5cXn4-4kc0b-rqt9>
- Büyükörükçü, Tahir. "14- T.H.Vaaz- Hac". *Mustafa Dayhan Özel Arşivi*, 2020. Yayın Tarihi 8 Haziran 2020. <https://drive.google.com/drive/folders/1etSsdgTjBKRnrtOk5cXn4-4kc0b-rqt9>
- Büyükörükçü, Tahir. "18- T.H. İzmir Hisar Cami vaazı", 1973". *Mustafa Dayhan Özel Arşivi*, 2020. Yayın Tarihi 8 Haziran 2020. <https://drive.google.com/drive/folders/1etSsdgTjBKRnrtOk5cXn4-4kc0b-rqt9>
- Büyükörükçü, Tahir. "20/12/1974 80-T.H. Mekke Vaazı-2". *Mustafa Dayhan Özel Arşivi*, 2020. Yayın Tarihi 8 Haziran 2020. <https://drive.google.com/drive/folders/1etSsdgTjBKRnrtOk5cXn4-4kc0b-rqt9>
- Büyükörükçü, Tahir. "27- T.H. İzmir Hisar Camii Vaazı". *Mustafa Dayhan Özel Arşivi*, 2020. Yayın Tarihi 8 Haziran 2020. <https://drive.google.com/drive/folders/1etSsdgTjBKRnrtOk5cXn4-4kc0b-rqt9>
- Büyükörükçü, Tahir. "34- T.H. Vaaz- sonra H. ERSOY Sunnet Duası". *Mustafa Dayhan Özel Arşivi*, 2020. Yayın Tarihi 8 Haziran 2020. <https://drive.google.com/drive/folders/1etSsdgTjBKRnrtOk5cXn4-4kc0b-rqt9>

- Büyükörükçü, Tahir. "53-T.H. Ramazan Sohbetleri". *Mustafa Dayhan Özel Arşivi*, 2020. Yayın Tarihi 8 Haziran 2020. <https://drive.google.com/drive/folders/1etSsdgTjBKRnrtOk5cXn4-4kc0b-rqt9>
- Büyükörükçü, Tahir. "61-T.H. Bursa Sohbetleri, 10/09/1990". *Mustafa Dayhan Özel Arşivi*, 2020. Yayın Tarihi 8 Haziran 2020. <https://drive.google.com/drive/folders/1etSsdgTjBKRnrtOk5cXn4-4kc0b-rqt9>
- Büyükörükçü, Tahir. "T.H. Ev Sohbetleri-M. Ali evinde-18.03.1976". *Mustafa Dayhan Özel Arşivi*, 2020. Yayın Tarihi 8 Haziran 2020. <https://drive.google.com/drive/folders/1etSsdgTjBKRnrtOk5cXn4-4kc0b-rqt9>
- Büyükörükçü, Tahir. "20-T.H. Erenköy Sohbetleri-3-4". *Mustafa Dayhan Özel Arşivi*, 2020. Yayın Tarihi 8 Haziran 2020. <https://drive.google.com/drive/folders/1etSsdgTjBKRnrtOk5cXn4-4kc0b-rqt9>
- Büyükörükçü, Tahir. *Hakiki Vechesiyle Mevlânâ ve Mesnevî*, İstanbul: Bedir Yayınevi, 2016.
- "İslam'da Tefekkür". *İslam Medeniyeti Dergisi*, (1967): 6-8.
- "Kur'an-ı Kerim". *İslam Medeniyeti Dergisi*, (Aralık 2021): 3-6.
- *İslâm'da Edeb*, İstanbul: Bedir Yayınevi, 2019.
- *Mevlânâ ve Mesnevi Gözüyle Peygamber Efendimiz*, İstanbul: Çağaloğlu Yayınları, 1963.
- *Mübarek Ramazan ve Oruç*, İstanbul: Çağaloğlu Yayınevi, 1963.
- *Müslüman Peygamberini Tanımalısın*, İstanbul: Çağlayan Yayınları, 1963.
- Can, Seyithan. "Emir bi'l-Ma'rûf Nehiy ani'l-Münker" İlkesinin Günümüz Dini Söylemin İnşasında İşlevsel Yönü". *Eskiyeni*. S. 40 (Mart 2020): 199-218.
- Canan, İbrahim. *Peygamberimizin Tebliğ Metodları*, İstanbul: Nesil Yayınları, 1998.
- Cebecioğlu, Ethem. *Tasavvuf Terimleri & Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: Anka Yayınları, 2004.
- Ceride-i İlmiye, Beşinci sene, 51.* (Rebiülevvel 1338):1639-1641.
- Cici, Recep, Mülakat: Emine Oğul. İstanbul, 06 Eylül 2023.
- Cirit, Hasan. "Vaaz". *DİA*. (İstanbul: TDV Yayınları, 2012) 42/404.

- Cüceloğlu, Doğan. *İletişim Donanımları*, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2002.
- Cürcânî, Seyyid Şerif. *et-Târifât*, nşr. İbrâhim el- Ebyârî, 1 Cilt, Kahire: 1403
- Çağrıcı, Mustafa. "Nasihât". *DİA*. (İstanbul: TDV Yayınları, 2006), 32/408-409.
- ."Emir bi'l-Ma'rûf Nehiy ani'l-Münker". *DİA*. (İstanbul: TDV Yayınları, 1995), 11/138.
- Çakan, İsmail Lütfi. "Hitabet ve İşad Açısından Kur'an-ı Kerimde Sözü Çeşitleri", *I. Din Şurası Tebliğ ve Müzakereleri, 1-5 Kasım 1993, 1995 Sözü Çeşitleri*, İstanbul: Marmara Üniversitesi, 1993.
- . *Hakkı Tavsiye Metod ve Vasıtaları*, 8 bs. İstanbul: MÜİFAV Yayınları, 2017.
- Çiğa, Kadriye. "Ali Ulvi Kurucu Hayatı, Sanatı ve Eserleri" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.
- Dânâ, Sâdik. *Sultân'l-Ârifin eş- Şeyh Mahmud Sâmi Ramazanoğlu*, İstanbul: Erkam Yayınları, 2016.
- Dayhan, Ahmet Tahir. Mülakat: Emine Oğul. İstanbul, 02 Mayıs 2021.
- Dayhan, Lutfiye. Mülakat: Emine Oğul. İstanbul, 13 Kasım 2023.
- Dayhan, Mustafa. Mülakat: Emine Oğul. İstanbul, 7 Ağustos 2023.
- Demirci, Mehmet. *Sahâbeden Günümüze Allah Dostları*, 10 Cilt, İstanbul: Sebat Yayınları 2014.
- Demirci, Muhsin. *Tefsir Terimleri Sözlüğü*, 4 bs. İstanbul: MÜİFV Yayınları, 2015.
- Devellioğlu, Ferit. *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Sözlük*. Ankara: Aydın Kitabevi, 2017.
- Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi, 051.V 05 - 2 - 1- 31.
- Dikici, Ali. "Milli Şef İsmet İnöni Dönemi Laiklik Uygulamaları", *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*. (2008): 164.
- Dini Sohbetler. "Osman Gazi'nin Kur'an-ı Kerim'e Olan Saygısı-Tahir Büyükkörükçü Hoca". *YouTube*. Yayın Tarihi 19 Şubat 2014. https://www.youtube.com/watch?v=b283CBVQ3pg&ab_channel=DiniSohbetler.

- Divlekçi, Celalettin. "Yolumuza Işık Olanlar, Hoş Bir Sadâ. Tahir Büyükkörükçü Hocamız". *Enderun Eğitim Yazıları Dergisi*. S. 15 (Aralık, Ocak, Şubat 2021): 92-96.
- Diyanet İşleri Başkanlığı. *Kur'an-ı Kerim Uygulaması*. <https://kuran.diyanet.gov.tr/>.
- Dünyabizim, Akbulut, Hatice Ebrar. "Mustafa Genç ile Tahir Hocayı Konuştuk". <https://www.dunyabizim.com/soylesi/mustafa-genc-ile-tahir-buyukkorukcu-yu-konustuk-h23448.html> [23.11.2023].
- Düzdağ, Mustafa Ertuğrul. *Üstad Ali Ulvi Kurucu Hatıralar-1*, 29 bs. İstanbul: Gonca Yayınevi, 2021.
- . *Üstad Ali Ulvi Kurucu Hatıralar-3*, 17 bs. İstanbul: Med Kitap, Gonca Kitabevi, 2019.
- Ebu Dâvûd, Ebû Dâvûd Süleymân b. el-Eş'as b. İshâk es-Sicistânî el-Ezdî. Nşr. M. Muhyiddin Abdülhamîd(Beyrut: Dârü'l-fikr), neşredeninin girişi, C.1, 3-16;a.e.: *Süneni Ebî Dâvûd Terceme ve Şerhi*,Trc.Necati Yeni-el-Hüseyin Kayapınar, İstanbul: 1987.
- Ebû Huzâm, Enver Fuâd. *Mu'cemu'l- Mustalâhâti's-Sûfiyye*, Beyrut: Mektebetü Lübnan, 1993.
- Efendi, Hacı Hasan. *Gönül Aleminden Sohbetler 3*, 1 bs. İstanbul: Mavi Yayıncılık, 2020.
- Elma, Ahmet ve Erhan Kaya. *Lâdikli Aşık Ahmet Hüdai (Hayatı, Menkıbeleri ve Şiirleri)*, Konya: Lâdikli A.A.Y.D. Derneği Kültür Yayınları, 2012.
- Erbaş, Ali. "Tebliğ'de Dil ve Üslup". *Diyanet Aylık Dergi*. (Haziran 2018): 6.
- Ergül, Adem. *Sâhibü'l Vefâ Hâce Mûsâ Topbaş*, İstanbul: Erkam Yayınları, 2007.
- Ersoy, Mehmet Akif. *Safahat, Âsım*.
- Ersoy, Mehmet Âkif. *Safahat, Gölgeler, "Bir Gece"*.
- Fahredden Râzî, Ebû Abdillâh (Ebü'l-Fazl) Fahrüddîn Muhammed b. Ömer b. Hüseyin er-Râzî et-Taberistânî. *Mefâtihu'l-Gayb*. Cilt 20. Daru'l-Fikr y.y., 1981.
- Fanning, Dr. Matthew Mackay and Dr. Martha Davis- Patrick. *İletişim Becerileri*, çev. Özgür Gelbal. Ankara: Hekimler Yayın Birliği Yayıncılık, 2009.

- Gazzalî, Hücetü'l-İslâm Ebû Hâmid Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Ahmed el-Gazzâlî et-Tûsî. *İhyâ*, 4 cilt. Beyrut, 1412/1992.
- Genç TV. "*Hatırası Aziz İnsanlar Konya, "Babamı Kaybetmek Bana Çok Pahalıya Mâl Oldu"*", *YouTube*. Yayın Tarihi 9 Eylül 2022. https://www.youtube.com/watch?v=h1xMnmZq2H0&ab_channel=Gen%C3%A7TV.
- Göktaş, Vahit. *Mahmut Sâmî Efendi Hayatı ve Tasavvufî Görüşleri*, Ankara: Kalem Neşriyat, 2018.
- Gönen, Sinan. "Lâdikli Ahmet Ağa ile İlgili Kültürel Hayatta Son Yıllarda Görülen Algısal Dönüşüm ve Çeşitlenme." *Tarih, Kültür, Sanat, Turizm ve Tarım Açısından Uluslararası Sarayönü Sempozyumu Bildiri Kitabı*. C.8, Konya: Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, 2015.
- Günay, Ünver. "Erzurum Kenti ve Çevre Köylerinde Dini Hayat" Yayınlanmamış Doçentlik Tezi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1978.
- Gürbüz, Sevda Aktulga. "Sûfîlerin Davet Metodu". *Van İlahiyat Dergisi*, (Haziran 2020): 107.
- Hacımuftuoğlu, Esmâ. "Kur'an'da İrşad Üslûbu", *Peygamberimiz Cami ve İrşad*, 1 bs. Tsh. Ali Aygün. Ankara: DİB Yayınları, 2022.
- Hâdimoğlu, Numan. *Hâdim ve Hâdimliler Bibliyografyası*, 2 Cilt. Ankara: Ayyıldız, 1983.
- Hakikatin İzinde. "*Hızır a.s.'ın talebesi Lâdikli Ahmet Ağa-Babı Alem*". *YouTube*. Yayın Tarihi 28 Haziran 2017. https://www.youtube.com/watch?v=lwJMCDig_Ak&ab_channel=Hakikatin%C4%B0zinde.
- Han, Sıddık Hasan. *Ebcedü'l-ulûm*. nşr. Abdulcebbar Zekkâr. 3 Cilt, Beyrut, 1978.
- Hatipoğlu, Nihat. *Davetin İlkeleri*, Ankara: Mesaj Yayınları, 1991.
- Hökekleli, Hayati. "Günümüz İletişim Teknikleri ve Dini İletişim". *Diyanet İlmî Dergi*. (2006): 57-58.
- Işık, Nevzat. "Tebliğ ve İrşad Açısından Cami", *Cami ve Hayat Kitabı*, 1 bs. Ankara: DİB Yayınları, 2019, 77.

- İbn Âşûr, Ebû Abdillâh Muhammed et-Tâhir b. Muhammed b. Muhammed eş-Şâzelî b. Abdilkâdir b. Muhammed b. Âşûr. Cilt 8/2, 193-194.
- İbnü'l-Cevzî. *el-Kussâs ve'l-müzekkirûn. el-Kuşşâş ve'l-müzekkirûn*, nşr. M. Lutfî es-Sabbağ. Beyrut, 1409/1988.
- İbn Kesîr, Ebü'l-Fidâ' İmâdüddîn İsmâîl b. Şihâbiddîn Ömer b. Kesîr b. Dav' b. Kesîr el-Kaysî el-Kureşî el-Busrâvî ed-Dımaşkî eş-Şâfiî. "Tefsîru'l-Kur'âni'l-Azîm." Cilt 8. Beyrut, 1983. 369-370.
- İbni Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd Mâce el-Kazvînî. es-Sünen, nşr. M. Mustafâ el-A'zamî (Riyad: 1403/1983), neşredenin girişi, I, 13-15.
- İbn Manzûr, Ebü'l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrerem b. Alî b. Ahmed el-Ensârî er-Rüveyfî. *Lisânü'l-'Arab, Beyrut 1Din*. Kahire, 1414/1994.
- İç, Selim. "Mahmut Sâmi Ramazanoğlu'nun Hayatı, Eserleri ve Tasavvufi Görüşleri" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- İrfan dünyamız. "Tahir Hoca En Çok Neye Kızardı?". <https://irfandunyamiz.com/tahir-buyukkorukcu-en-cok-neye-kizardi-dr-abdurrahmanbuyukkorukcu-irfandunyamiz/> [15.11.2023].
- İrfan Medeniyeti. "Sultân'ül Vâizin Tahir Büyükkörükçü Anma Programı | Dr. Abdurrahman Büyükkörükçü". *YouTube*. *Yayın Tarihi* 10 Mart 2020. https://www.youtube.com/watch?v=cTAJ_esJ3zk&ab_channel=%C4%B0RFA%20NME%20DEN%C4%B0YET%C4%B0
- İsfehânî, Ebü'l- Kâsım Hüseyin b. Muhammed Râgıp el- İsfehânî. *el-Müfredât fi Ğaribi'lKur'an*, nşr. Muhammed Hulafullah. Kahire, 1970. 1168.
- el- Müfredâtü elfâzi'l- Kur'an*. Dımaşk-Beyrut:1412/1992. 294.
- el-Müfredat fi Garibu'l Kur'an (Kur'an Kavramları Sözlüğü)*. Çev. Mehmet Yolcu-Abdülbaki Güneş. İstanbul: Çıra Yayınları, 2010.
- İsfehânî, Ebü'l-Kâsım Hüseyin b. Muhammed b. el-Mufaddal er-Râgıp el-İsfahânî , ve Ebü'l-Fazl Cemâlüddîn Muhammed b. Mükerrerem b. Alî b. Ahmed el-Ensârî er-Rüveyfî, İbn Manzûr. *Mu'cemu Mufredati'l-Elfazi'l-Kur'an*, nşr. *Safvân*

Adnân Dâvûdî ; Lisânu'l-Arab, "cbr" md. 3/175-177. Dımaşk-Beyrut- Beyrut, 1412/1992 - 1414/1994.

İslâm ilmihvâlî. "Merhum Tahir Büyükkörükçü Hoca Efendi-Nefsi emmare". *Youtube*. Yayın Tarihi 5 Nisan 2017. https://www.youtube.com/watch?v=nPyi4dPN-Jc&ab_channel=%C4%B0sl%C3%A2m%C4%B0LMAHV%C3%82L%C3%8E

İslam ve İhsan. "Ali Ulvi Kurucu Kimdir?". <https://www.islamveihsan.com/ali-ulvi-kurucu-kimdir.html> [03.02.2023].

----- . "Nefs Tezkiyesi Nedir?". <https://www.islamveihsan.com/nefs-tezkiyesi-nedir.html> [30. 03. 2020].

İz Bırakanlar. "İz Bırakanlar Sultan'ül Vaizin Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi". *YouTube*. Yayın Tarihi 3 Haziran 2020. https://www.youtube.com/watch?v=KTg4-H17MUM&t=338s&ab_channel=%C4%B0ZBIRAKANLAR.

----- . "İz Bırakanlar Tahir Büyükkörükçü Anma Programı". *YouTube*. Yayın tarihi 20 Nisan 2020. https://www.youtube.com/watch?v=y5yJyZ-LQp4&t=8s&ab_channel=%C4%B0ZBIRAKANLAR.

----- . "İz Bırakanlar Sultan'ül Vaizin Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi". *YouTube*. Yayın Tarihi 4 Haziran 2020. https://www.youtube.com/watch?v=E2fk7-8GCfw&t=2s&ab_channel=%C4%B0ZBIRAKANLAR

İzğören, A. Şefik. *Dikkat Vücudunuz Konuşuyor, İş ve yönetim Serisi 2*, 1 bs. Ankara: Elma Yayınevi, 1998.

İzutsu, Toshihiko. "Allah ve İnsan". *Kur'an'da Allah ve İnsan* içinde, çev. Süleyman Ateş. Ankara: AÜİF Yayınları, 1975, 8-9.

----- . *Kur'ân'da Dînî ve Ahlakî Kavramlar*. çev. Selahattin Ayaz. İstanbul: Pınar yayıncılık, 2013.

Kaçar, Musa. "Tahir Büyükkörükçü Hoca (Sultân'ül Vaizin) Belgeseli". *YouTube*. Yayın Tarihi 7 Haziran 2014. https://www.youtube.com/watch?v=w0-DKjztm-w&t=3311s&ab_channel=MusaKA%C3%87AR.

- Kahraman, Alim. "Kurucu, Ali Ulvi". *DİA*. (Ankara: TDV Yayınları, 2002), 26/457-458.
- Kalemdar. "Yahyalıl Hacı Hasan Efendi Hz. (k.s.)-Kayseri Yahyaylı Sohbeti-2/2", YouTube. Yayın Tarihi 4 Kasım 2012.
https://www.youtube.com/watch?v=KudJQMeMw-4&t=10s&ab_channel=KALEMDAR
- Kara, İsmail. *Cumhuriyet Türkiye'sinde Bir Mesele Olarak İslâm 2*, 1 bs. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2016.
- Kara, Mustafa. Mülakat: Emine Oğul. İstanbul, 6 Haziran 2022.
- Karaçam, İsmail. *Hatıralar*, İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2009.
- Karadavi, Yusuf el-. *Tebliğ ve Davet Yolunda Müslümanın Temel Kültürü*.çev. Mehmet Akbaş. İstanbul: Nida Yayınları, 2012.
- Karaman, Fikret. "Ma'rûf'u Emretme ve Münkeri Nehyetme Görevi Hakkında Bir Değerlendirme". *Diyanet İlmî Dergisi*. C. 31, S. 2 (Nisan-Mayıs-Haziran 1995): 22.
- vd. *Dînî Kavramlar Sözlüğü*, İstanbul: DİB Yayınları, 2009.
- . *Sünnetin Işığında Tebliğ ve Davet*, Ankara: DİB Yayınları, 2010.
- Kaymakzâde, Celaleddin. Mülakat: Emine Oğul. İstanbul, 13 Kasım 2023.
- Kemal, Hasan Tutar ve M. Kemal Yılmaz. *Genel İletişim Kavramlar ve Modeller*, 7 bs. Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2010.
- Kıraati, Muhsin. *Kur'an ve Tebliğ*. 1. bs. çev. Mustafa Eren. İstanbul: Kevser Yayıncılık, 2010.
- Kısakürek, Necip Fazıl. "Ölçü", *Çile*, İstanbul: Büyük Doğu Yayınları, 2016.
- . "Noktalama". *Yeni İstanbul Gazetesi*. 17 Ocak 1965.
- . "Çerçeve". *Yeni İstanbul Gazetesi*. 8 Mart 1968.
- . "Çerçeve". *Yeni İstanbul Gazetesi*. 19 Mart 1965.
- Koca, Ferhat. "Hasan Efendi, Yahyalılı". *DİA*. (İstanbul: TDV Yayınları, 1997), 16/318-319.

Kocabaş, İdris. "Yahyalı Hacı Hasan Efendi'nin Hayatı, Eserleri ve Tasavvufi Görüşleri" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.

Koç, Ahmet. *Din Eğitiminde Etkili İletişim*. 4 bs. çev. Hasan Lütfi Ramazanoğlu. İstanbul: Rağbet Yayınları, 2016.

Koçkuzu, Ali Osman. "Hacıveyiszâde Mustafa ". *DİA*. (İstanbul: TDV Yayınları, 1996), 14/506.

Kontv. "*Lâdikli Ahmet Hüdei Hz. Anma Programları*". *YouTube*. Yayın Tarihi 11 Haziran 2013.
https://www.youtube.com/watch?v=jz0HD8Bsxl&t=1755s&ab_channel=KONTV.

Kontv- Vaaz-Lâdikli Hacı Ahmet Ağa. "*Tahir Büyükkörükçü Hoca (Vaaz-38)*", *YouTube*. 2012 Şubat 12 . https://www.youtube.com/watch?v=ALDJA47jH-s&t=15s&ab_channel=DiniSohbetler.

Dini Sohbetler. "*Tahir Büyükkörükçü Hoca (Vaaz-38)*". *YouTube*. Yayın Tarihi 12 Şubat 2012. https://www.youtube.com/watch?v=ALDJA47jH-s&t=15s&ab_channel=DiniSohbetler.

Kontv-Düzlem Programı, Dini Sohbetler. "*Abdurrahman Büyükkörükçü Hoca Babası Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'yi Anlatıyor*". *YouTube*. Yayın Tarihi 1 Mart 2012.
https://www.youtube.com/watch?v=0aCROffG2dE&t=744s&ab_channel=DiniSohbetler.

KonTv- Konya. "*Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'yi Anma Programı (05-03-2012)*". *YouTube*. Yayın Tarihi 7 Mart 2012.
https://www.youtube.com/watch?v=5GiG-tRWAg&t=983s&ab_channel=DiniSohbetler.

Kontv-Vaaz. "*Tahir Büyükkörükçü Hoca-(Vaaz-1)*". *YouTube*. Yayın Tarihi 16 Ocak 2012.
https://www.youtube.com/watch?v=LXmlypQrVdk&t=384s&ab_channel=DiniSohbetler.

- , "*Tahir Büyükkörükçü Hoca (Vaaz-22)*". *YouTube*. Yayın Tarihi 10 Şubat 2012. https://www.youtube.com/watch?v=S-xQRgzqy4A&t=1949s&ab_channel=DiniSohbetler.
- , "*Tahir Büyükkörükçü Hoca (Vaaz 39)*". Yayın Tarihi 12 Şubat 2012. https://www.youtube.com/watch?v=xSUTJkqsmRY&t=930s&ab_channel=DiniSohbetler.
- , "*Tahir Büyükkörükçü Hoca (Vaaz-12)*". *YouTube*. Yayın Tarihi 8 Şubat 2012. https://www.youtube.com/watch?v=JLvbU4N-7r0&t=2353s&ab_channel=DiniSohbetler.
- , "*Tahir Büyükkörükçü Hoca (Vaaz-17)*". *YouTube*. Yayın Tarihi 9 Şubat 2012. https://www.youtube.com/watch?v=iu4zee8KiXk&ab_channel=DiniSohbetler.
- , "*Tahir Büyükkörükçü Hoca (Vaaz-21)*". *YouTube*. Yayın Tarihi 10 Şubat 2012. https://www.youtube.com/watch?v=lWmi1YbBlvg&t=62s&ab_channel=DiniSohbetler.
- , "*Tahir Büyükkörükçü Hoca (Vaaz-37)*". *YouTube*. Yayın Tarihi 12 Şubat 2012. https://www.youtube.com/watch?v=rNJpcwaxfz4&ab_channel=DiniSohbetler.
- , "*Tahir Büyükkörükçü Hoca (Vaaz-5)*". *YouTube*. Yayın Tarihi 7 Şubat 2012. https://www.youtube.com/watch?v=QdJ6-MzZc1g&t=1502s&ab_channel=DiniSohbetler.
- , "*Tahir Büyükkörükçü Hoca (Vaaz-2)*". *YouTube*. Yayın Tarihi 16 Ocak 2012. https://www.youtube.com/watch?v=TbRnHqnMzJg&ab_channel=DiniSohbetler.
- , "*Tahir Büyükkörükçü Hoca Vaaz (18)*". *YouTube*. Yayın Tarihi 9 Şubat 2012. https://www.youtube.com/watch?v=336Eha8acxg&ab_channel=DiniSohbetler.
- , "*Tahir Büyükkörükçü Hoca (Vaaz-14)*". *YouTube*. Yayın Tarihi 10 Şubat 2012. https://www.youtube.com/watch?v=NpcLUdYPRjk&ab_channel=DiniSohbetler.
- , "*Tahir Büyükkörükçü Hoca (Vaaz-9)*". *YouTube*. Yayın Tarihi 9 Şubat 2012. https://www.youtube.com/watch?v=nApnpGOLwUE&ab_channel=DiniSohbetler.

Konya Araştırmaları. “*Prof. Dr. İsmail Hakkı Atçeken’in Hatırlarında; Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi’nin şahsiyeti ve bazı hususiyetleri Hakkında Birkaç Söz*”. <https://erbakan.edu.tr/en/personel/875/ismail-hakki-atceken/bildiriler> [15. 11. 2023].

“Konya Camilerini Temizleme Derneği”. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi Vaaz Ses Kayıtları, Tahir Büyükkörükçü-1993.01.10,7. <https://konyacami.com/tahir-buyukkorukcu-hocaefendi-vaaz-ses-kayitlari> [11. 24. 2023].

Konya İl Müftülüğu. "Gündem Özel, *Tahir Büyükkörükçü'yü Anma Programı*". *Youtube*. Yayın Tarihi 7 Mart 2022. https://www.youtube.com/watch?v=5EQUt1gQMB0&ab_channel=Konya%C4%B0IM%C3%BCft%C3%BCI%C3%BC%C4%9F%C3%BC.

"Konya Müftüsü Vazifeden Alındı". *Bizim Anadolu*. 13 Nisan 1971.

Kurtûbî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Ahmed b. Ebî Bekr b. Ferh el-Kurtubî. *el-Cami'li-Ahkâmi'l-Kur'ân. nşr. Abdullah b. Abdülmuhsin et-Türkî vd.*20 Cilt,Beyrut, 1427/2006.

Kurucu, Sare. *Bir Ömürden Sayfalar-Ali Ulvi Kurucu'dan Hatıralar*, İstanbul: Marifet Yayınları, 2010.

Kübrâ, Necmuddin. *Tasavvufî Hayat*. çev. Mustafa Kara. İstanbul: Dergâh Yayınları, 2018.

Lâdikli Ahmet Hüdai. "*Tahir Büyükkörükçü-Çarşı Camii Vaazı*". <https://www.Lâdikliahmethudai.com/hakkindaki-videolar/diger/tahir-buyukkorukcu-carsi-camii-vaazi/>. [5.12.2023].

Laleli, Nevzat. "*Erbakan ve Tahir Hoca*". <https://www.afyonhaber.com/yazarlar/nevzat-laleli/erbakan-ve-tahir-hoca/931/> [11.15. 2023].

Mardînî, Ebül'ulâ. *Huzur Dersleri*, 3 Cilt, İsmail Akgün Matbaası: İstanbul, 1951.

Mâtürîdî, Ebû Mansur, Ebû Mansûr Muhammed b. Muhammed b. Mahmûd el-Mâtürîdî es-Semerkindî. *Fıkıh-ı Ekber Şerhi*. Çeviren Adnan Bülent Baloğlu-Murat Memiş. Ankara: Bilge Kültür Sanat Yayınları, 2014.

"Medresetü'l-Vâizin". *Sebilürreşad*, 273/5 Muharrem 1332-21 Teşrin-i Sâni 1329.
11/194.

Merâğî, Abdullah Mustafâ. *el-Fethü'l-mübîn fî tabakâti'l-uşûliyyîn*, nşr. M. Ali Osman.
Beyrut: Evkâf Vezareti, 1394/ 1974.

Mevlana Şems. "*Vaaz 38 (Lâdikli Hacı Ahmet Ağa)-Tahir Büyükkörükçü Hoca*".
YouTube. Yayın Tarihi 18 Mart 2013.
https://www.youtube.com/watch?v=c3hZI5meeB8&ab_channel=Mevlana%C5%9Eemshttps://www.youtube.com/watch?v=c3hZI5meeB8&ab_channel=Mevlana%C5%9Eems.

Millet Meclisi Tutanak Dergisi. Ankara: TBMM, 1968.
https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/MM__/d02/c036/mm__02036099.pdf

İbrâhim Mustafa v. dğr. , *el-Mu'cemu'l-vasît*, Kahire 1380-81/1960-61, ayrıca
bk.giriş,1,5-14. El-. *dea mad. 1*, 286.

Muhammed, Salih b. *Başarılı İslam Davetçilerinin Vasıfları*. çev. Mehmet Ali Kara.
İstanbul: Polen Yayınları, 2006.

Muhterem Müslümanlar! Tahir Büyükkörükçü'den Vaazlar, İstanbul: Risale, 2019.

Mustafavî, Allâme Hasan el-Mustafavî. *et-Tahkik fî Kelimâti'l-Kur'ân*. Cilt 4. 14 cilt.
Beyrut: İrşad Kitabevi, 2009.

"Müftü Poçanoğlu ve Baş Vaiz Büyükkörükçü Emekli Oluyor". *Yeni Konya Gazetesi*.
08 Şubat 2021.

Müslim, Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc. *el-Câmi'u's-sahîh*, nşr. Muhammed
Fuâd Abdubâkî, Kahire: y.y., 1374-75/1955-56.

Mynet. "Meram'da Tahir Büyükkörükçü Aihl Açılıyor."
<https://www.mynet.com/tahir-buyukkorukcu-ihl-torenle-acildi-180101679060>
[01.12.2023].

Nefes Yayınevi . "*Prof. Dr. Mustafa Kara ile yapılan Muhammed İkbâl Röportajı*".
YouTube. Yayın Tarihi 5 Aralık 2016.
https://www.youtube.com/watch?v=hUJZeKEBhOo&t=18s&ab_channel=NefesYay%C4%B1nevi.

- Nesefi, Ebü'l-Berekât Hâfızüddîn Abdullah b. Ahmed b. Mahmûd. *Medâriku't-tenzîl*, thk. Yusuf Ali Bedevî. Cilt 1. Beyrut: Dâru'l-Kâmi'l, 1998.
- Netbilge. "Abdurrahman Büyükkörükçü Kimdir? Kaç Yaşında, nereli? Neden gündem oldu?". https://netbilge.com/abdurrahman-buyukkorukcu-kimdir-kac-yasinda-nereli-neden-gundem-oldu/#google_vignette [13.07.2023]
- Oktar, Sündüs Hanedar. "Kur'an'da Tebliğ Metodu" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2019.
- Okur, Salih. "Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi ve Bediüzzaman Hazretleri". http://www.cevaplar.org/index.php?content_view=4778&ctgr_id=0 [20.11.2023].
- Okuyan, Mehmet. *Çok Anlamlılık Bağlamında Ku'an-ı Kerim Sözlüğü*, 1bs. İstanbul: Düşün Yayıncılık, 2015.
- Öcal, Mustafa. *Medresetü'l-Eimme ve'l-Huteba'dan İmam-Hatip Liselerine*, İstanbul: Önder Yayınları, 2011.
- . *Osmanlı'dan Günümüze Türkiye'de Din Eğitimi-Mukaddime Kitap*, İstanbul: Düşünce Kitabevi Yayınları, 2011.
- . "Geçmişten Günümüze Vâizlik, Vâizler, Vaaz Hakkında Bazı Tesbitler ve Teklifler". *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. C. 23, S. 2 (2014): 145.
- Öge, Ali. Mülakat: Emine Oğul. İstanbul, 27 Temmuz 2023.
- Öngören, Reşat. "Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî". *DİA*. (Ankara: TDV Yayınları, 2004),
- Önkal, Ahmet. *Rasûlullah'ın İslâm'a Davet Metodu*. 22 bs. İstanbul: Kitap Dünyası Yayınları, 2004, 29/441-448.
- . *Resulullah'ın İslâm'a Davet Metodu*, 28 bs. Konya: Hikmetevi Yayınları, 1994.
- Özer, Hasan. "Ebû Sâid Muhammed Hâdimî'nin Hayatı ve Eserleri". *İslam Medeniyetleri Araştırmaları Dergisi*. C. 2, S. 3 (Aralık 2017): 474 - 475.
- Pakalın, Mehmet Zeki. *Osmanlı Tarih Terimleri ve Deyimleri Sözlüğü*, Cilt 3. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1971.

- Parlaktürk, M. Emin. "Konya'nın Tahir Hocası". *Ribat Dergisi*. S. 340 (Nisan 2011): 54.
- Parmaksızoğlu, İsmet. *Türkiye'de Din Eğitimi*, Ankara: M.E.B. Yayınları, 1966.
- Râzî, Ebû Abdillâh (Ebü'l-Fazl) Fahrüddîn Muhammed b. Ömer b. Hüseyin er-Râzî et-Taberistânî. "Tefsîr-i Kebîr." Cilt 20. Kahire, 1938. 140-141.
- "Bazı Kisvelerin Giyinmelerine Dair Kanun (BKGDK)". *Resmi Gazete*, Kanun No. 2596, Md. 1138/30, 13 Aralık 1934.
- Rûmî, Mevlânâ Celâleddîn-i. *Mesnevi*. çev. Veled İzbudak. 6 Cilt. İstanbul: Maarif Vekâleti Yayınları, 1942-1946.
- Saraç, Sâmi. "Dağılmış Resimler, Bekir Saraç Dilinden -Hacı Muhammed Harrânî Dede-Harrânî Dede". <https://saracSâmi.blogspot.com/2013/07/bekir-saractan-dinlediklerim-harrânî.html> [29.07.2023]
- Sarıkaya, Yaşar. *Ebû Sâid el-Hâdimî*, İstanbul: Kitap Yayınevi, 2008.
- Serinsu, Ahmet Nedim vd. *Dini Terimler Sözlüğü*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 2009.
- Sevgi, H. Ahmet. "Hüsâmeddîn Çelebi". *DİA*. (İstanbul: TDV Yayınları, 1998), 18/512.
- Soysaldı, Mehmet. *Dînî Hitabet*, 2 bs. Ankara, 2005.
- "Sultan'ül Vazın Tahir Büyükkörükçü gönüllerde yaşıyor". *Yeni Haber*, 05 Mart 2023.
- Süyûtî, Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-Süyûtî eş-Şâfiî. *El-İtkân*. çev. Sakıp Yıldız ve Hüseyin Avni Çelik. Cilt 4. İstanbul, 1987.
- . Ebü'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî es-Süyûtî eş-Şâfiî, ve 59/1695 Matbaatü'l-Hayriyye 1. *el-Câmius's-Sağîr*. Kahire, 1321/1903.
- Şahin, Bekir. "Sultânü'l-Vaizin Tahir Büyükkörükçü". <https://konyaarastirmalari.blogspot.com/2016/12/sultanul-vaizin-tahir-buyuk-korukcu.html> [11. 20. 2023].

- ". "Vefatının 11. Yılında Tahir Büyükkörükçü, Konya Araştırmaları".
<https://konyaarastirmalari.blogspot.com/2022/03/vefatinin-11-yilinda-tahir-buyukkorukcu.html> [29.07.2023]
- ". "Vefatının Altıncı Yılında Sultan'ül Vâizîn Tahir Büyükkörükçü". *Yeni Konya Gazetesi*, 9 Mart 2017.
- ". "Sultan'ül Vâizin Tahir Büyükkörükçü". *Merhaba, Akademik Sayfalar Dergisi*. C. 17, S. 3, (2017): 114-128.
- ". "Sultânü'l-Vâizin Tahir Büyükkörükçü." *Şehir ve Alimleri Sempozyumu 1 Kitabı. 197-211*. Konya: NEÜ Kültür Yayınları, 2016, 197-211.
- Şanver, Mehmet. *Kur'an'da Tebliğ ve Eğitim Psikolojisi*. İstanbul: Pınar Yayınları, 2001.
- Şenyıl, Sadettin. "Tahir Büyükkörükçü Hoca Efendi'nin Şoförü." *Ribat Dergisi*, S. 340 (Nisan 2011): 47.
- "T.B.M.M., Sorular ve Cevaplar", Dönem: 2, Toplantı: 4, 36/ 801. *Millet Meclisi Tutanak Dergisi*, 1969.
- "Tahir Hoca Hakka Yürüdü". *Yeni Şafak Gazetesi*. 06 Mart 2011.
- "Tahir Büyükkörükçü Rahmetle anılıyor". *Milli Gazete*. 06 Mart 2018.
- "Tahir Büyükkörükçü vefat etti". *Olay53.com*. 05 Mart 2011.
- "Tahir Hoca, Pazar günü toprağa defnedilecek". *Yenigün Gazetesi*. 5 Mart 2011.
- Tanyıldız, Ahmet. "Tahir Büyükkörükçü'ye Göre İdeal bir Müslüman Portresi Olan Mevlânâ". *Uluslararası Mevlâna Sempozyumu: Hz. Mevlâna İslâm Dünyasında Kardeşlik Bildirileri, 8-9 Aralık 2017,13/5*. Konya: Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, 2018. 344.
- TDK Türkçe Sözlük*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 1988.
- TYB Konya Şubesi. "Vefatının 10. Yılında Tahir Büyükkörükçü". *YouTube*. Yayın Tarihi 6 Mart 2021.
https://www.youtube.com/watch?v=6IDr0wYwEqM&ab_channel=TYBKonya%C5%9Eubesi.
- Topaloğlu, Bekir. "İrşad". *DİA*. (İstanbul: TDV Yayınları, 2020), 22/454.

- Topbaş, Osman Nuri. *Altın Silsile*, İstanbul: Erkam Yayınları, 2012.
- Tosun, Cemal. "İlahiyat Fakültelerinde Vaizlik Eğitimi-"Vaaz ve Vaizlik". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 1997: 179-180.
- Tosun, Necdet. "Ramazanoğlu, Mahmut Sâmî". *DİA*. (Ankara: TDV Yayınları, 2007), 34/442.
- ."Nakşibendiyye". *Türkiye'de Tarikatlar: Tarih ve Kültür*, der. Semih Ceyhan, İstanbul: İSAM Yayınları, 2015, 677.
- Uludağ, Süleyman. "İrşad". *İslâm'da İrşad*, Bursa: Marifet Yayınları, 1981,19.
- ."Sülûk". *DİA*. (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 38/127-128.
- ."Tasavvuf Terimleri Sözlüğü", İstanbul: Kabalcı Yayınevi, 2005.
- ."Sohbet". *DİA*. (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 37/350-351.
- Uslu64. "*Tahir Büyükkörükçü Hoca Efendi Belgeseli Bölüm 1*". *Youtube*. Yayın Tarihi 11 Mart 2011.
https://www.youtube.com/watch?v=5DxONoWS4c4&ab_channel=uslu64.
- Uyan Türkiye. "*Tahir Büyükkörükçü Hocayı Ziyaret-1*". *YouTube*. Yayın Tarihi 17 Kasım 2016.
https://www.youtube.com/watch?v=weqvZ6vYEsW&ab_channel=UyanT%C3%9CRK%C4%B0YE.
- Uz, Mehmet Ali. "Ebu Said Muhammed Hâdimî." *Konya'nın Alimleri ve Velileri*, ed. Hasan Yaşar. 216-218. Konya: Konya Meram Belediyesi Kültür Yayınları, 2015.
- ." *Ladikli Ahmet Ağa*", Konya Alimleri ve Velileri, ed. Hasan Yaşar. 550-552. Konya: Konya Meram Belediyesi Kültür Yayınları, 2015.
- ." *Konya'nın Manevi Mimarlarından Hacı Veyiszâde Mustafa Efendi ve Ailesi*. Konya: Selçuk Belediyesi Kültür Yayınları, 2009.
- Ünal, Ahmet - Albayrak, Bünyamin. "Sultanü'l-Vaizin: Tahir Büyükkörükçü". *Diyanet Yayınları Aylık Dergisi*. S.360 (Aralık 2020): 42-43.
- Vakkasoğlu, Vehbi. *İz Birakanlar*, İstanbul: Nesil yayınları, 2003.

Varol, Hasan Hüseyin. *Hasan Hüseyin Varol - Tv Programı- KonTv "İz Bırakanlar"* 2.Bölüm-2010.11Mayıs 2020. https://www.youtube.com/watch?v=IduHReab3-k&ab_channel=HasanH%C3%BCseyinVAROL.

----- . *Yaşadıklarım ve Gördüklerim*. Konya: Hayra Hizmet Vakfı, 2015.

Yasiroğlu, Yusuf. "Velayet Burcunda Bir Mürşid-i Kâmil". *Yenidünya Aylık İlmî, Fikrî, Aktüel Dergi*. S.101 (Mart2002): 32.

Yayla, Mustafa. "Ebû Said Hâdimî". *DİA*. (İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1997), 14/24-26.

Yavuz, Hulusi. *Osmanlı Devleti ve İslâm*, İstanbul: İz Yayıncılık, 1991.

Yazıcı, Nesimi. "Osmanlıların Son Döneminde Din Görevlisi Yetiştirme Çabaları Üzerine Bazı Gözlemler". *Diyanet Dergisi*. C. 27, S. 4 (Ekim-Kasım-Aralık 1991): 106.

Yazır, Elmalılı Muhammed Hamdi. *Hak Dini Kur'an Dili*, sad. İsmail Karaçam-Emin Işık vd. 9 Cilt. Zehraveyn Yayınları: İstanbul,1992.

Yeken, Fethi. *Davet Yolunda Hazırlık*. çev. Ziya Eryılmaz. İstanbul: Ravza Yayınları, 1992.

Yenimeram Gazetesi. 8 Haziran 1964.

Yerlikaya, Hatice. Mülakat: Emine Oğul. İstanbul,13 Ekim 2023.

Yılmaz, Hasan Kamil. "Ramazanoğlu Mahmûd Sâmi Efendi-Kuddise Sirruh". *Altınoluk Dergisi*. Erişim 7 Temmuz 2023. <https://www.altinoluk.com.tr/ramazanoglu-mahmud-sami-efendi--kuddise-sirruh--16820.html>

Yorulmaz, Ahmet. "Hacı Veyiszâde Mustafa Kurucu Efendi'nin Hayatı ve İlmî Kişiliği, Mücadelesi" Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.

Yurtsever, Saffet. (ed.). *İnsanlığa Sözümüz Var."* *Türkiye Yazarlar Birliği Konya Şubesi 2021 Yılı Etkinlikler Kitabı*. Konya: Çimke Yayınları, 2022.

Yüzügüldü, Nesrin. Mülakat: Emine Oğul. İstanbul, 18.11.2023.

Yüzügüldü, Yafes. Mülakat: Emine Oğul. İstanbul, 18.11.2023.

Zebîdî, Ebü'l-Feyz Muhammed el-Murtazâ b. Muhammed b. Muhammed b. Abdirrezzâk el-Bilgrâmî el-Hüseynî ez-Zebîdî. *Tâc 'ul-Arûs, nşr. Abdüssettâr Ahmed Ferrâc*. Cilt 2. Kuveyt, 1385/1965.

Zehebi, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân ez-Zehebî et-Türkmânî el-Fârikî ed-Dımaşkî. *Tezkiretü'l-huffâz*. Haydarâbât, 1375-1955.

Zemahşerî, Ebü'l-Kâsım Mahmûd b. Ömer b. Muhammed el-Hârizmî. *Keşşaf*. C. 2 528/1134.

EKLER

EK1: GÖRÜŞME SORULARI

Tahir Büyükkörükçü'nün aile efradından Lutfiye DAYHAN, Hüsniye ATÇEKEN, Rahmi ATÇEKEN, Celalettin KAYMAZÂDE, komşuları Nesrin YÜZÜGÜLDÜ ve Yafes YÜZÜGÜLDÜ ile telefon görüşmelerimizde sorduğumuz sorular şunlardır:

1. Tahir Büyükkörükçü baba olarak nasıldı?
2. Bir kayınpeder olarak nasıldı?
3. Merhameti, titizliği nasıldı? Ev içinde size nasıl davranırdı?
4. Hangi konuların üzerinde dururdu? Özellikle size karşı nasıl davranırdı?
5. Çocuklarına karşı şefkati nasıldı?
6. Hayvanlara olan sevgisi, merhameti ile ilgili neler söylersiniz?
7. Ahlâk ve edep açısından nasıl bir insandı?
8. Kütüphanesi ve kitap sevgisiyle ilgili neler söylersiniz?
9. Misafirperverliği ile ilgili neler söylersiniz?
10. Erenköy'ün kurulmasında kendisine sadık olan dostları, komşuları kimlerdi?
11. Vaazlarında, konferanslarında ve sohbetlerinde yanından hiç ayrılmayan kişiler kimlerdi?
12. Vâiz olarak nasıl tasvir edersiniz?
13. İslâm'a davette nasıl bir usul ve üslûbu vardı?
14. İnsanlarla iletişimi nasıldı?
15. Sizi en çok etkileyen, unutamadığınız anılarınız nelerdir?
16. Camii cemaati üzerindeki etkileri nelerdir?
17. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin hayatında önemli bir yere sahip olan Mahmut Sâmi Ramazanoğlu ile muhabbetleri nasıldı? Mânevî eğitimi ile ilgili neler söylersiniz? Anılarınız var mıdır?

EK-2 GÖRÜŞME SORULARI

Dr. Abdurrahman BÜYÜKKÖRÜKÇÜ, Dr. Ahmet BALTACI, Mustafa DAYHAN, Doç. Dr. Ali ÖGE ile yapılan telefon görüşmelerinde sorulan sorular:

1. Tahir Büyükkörükçü'nün yaşadığı dönemin ekonomik, sosyal ve siyasal özellikleri nasıldı? Hatıralarınız var mıdır?
2. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin vâizlik özellikleriyle ilgili olarak onu farklı kılan yönleri nelerdir? Günümüz vâizlerinde eksik gördüğünüz yönler nelerdir?
3. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin konferans ev sohbetleriyle anılarınız var mıdır? Bu sohbetlerinin konuları nelerdir?
4. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin hatiplik özellikleriyle ilgili neler söylersiniz?
5. Vaazlarının muhteva derinliği nelerdir?
6. Davetçiliğinde usul ve üslûbu, iletişim teknikleri, tebliğ yöntemi, kullandığı kaynaklar nasıldı? Davetlerinde etkili olmasının sebepleri nelerdir?
7. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin hayatında en çok önemsedığı konular nelerdir?
8. Sizi en çok etkileyen yönleri nelerdir?
9. Mahmut Sâmi Ramazanoğlu ile mânevî eğitimi ile ilgili neler söylersiniz? Anılarınız var mıdır?

EK-3: GÖRÜŞME SORULARI

Prof. Dr. Recep CİCİ ile yüz yüze görüşmede sorulan sorular:

1. Bir vâiz olarak Tahir Büyükkörükçü hakkında neler söylemek istersiniz?
2. Bir hatip, vâiz ve davetçi olarak onu farklı kılan yönleri nelerdir?
3. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin kendine özgü yanları nelerdir?
4. Günümüz vâizlerinde eksik olan yönler nelerdir?
5. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'yi davetçi yönü, kullandığı kaynakları nelerdir?
6. Tahir Büyükkörükçü Hocaefendi'nin yaşadığı dönemin sosyal, ekonomik ve siyasî ortamı nasıldı?
7. Vâizlerin halka karşı irşadı nasıl olmalıdır? Halkın geneline ve entelektüel kesime karşı vâizlerin hitabı nasıl olmalıdır?

ÖZ GEÇMİŞ

Emine OĞUL

A. EĞİTİM

Yüksek Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Din Hizmetlerinde İletişim ve Tebliğ Anabilim Dalı Din Hizmetlerinde İletişim ve Tebliğ Bölümü, 2020, İstanbul

Lisans: Atatürk Üniversitesi İlahiyat Bölümü, 2017, Erzurum

Ön Lisans: Anadolu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Bölümü, 2013, Eskişehir

Lise: Besni İmam-Hatip Lisesi 1994, Adıyaman / Besni

Formasyon: İstanbul Üniversitesi Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi, Pedagojik Formasyon Eğitimi, 2017

Çeşitli alanlarda sertifika ve belgeleri vardır.

4 Yıl Tashih-i Huruf ve Makam Kursu Eğitimi, 2015-2019'da Kur'an Kursu Öğreticisi Belgin ZENGİN'den eğitim almıştır.

1 Yıl Fatih ÇOLLAK Hocaefendi'den Ümraniye Ahmet Hamdi Akseki Kur'an Akademi'den Kur'an Dersleri, 2018

B. MESLEKİ DENEYİM

2013-2018 Başakşehir Müftülüğünde Fahri Öğreticilik

2018-2019 Millî Eğitim Müdürlüğü Ücretli Öğretmenlik

2019- Diyanet İşleri Başkanlığında Kur'an Kursu Öğreticiliği